

Woordenboek van de Limburgse Dialecten
Deel III

Inleiding

Sectie 4: De wereld tegenover de mens

Fauna

Aflevering 1

Vogels

Dr. J. Kruijsen

Deze eerste aflevering van de Algemene Woordenschat van het Woordenboek van de Limburgse Dialecten (WLD) beschrijft de benamingen van ruim 130 vogelsoorten die in het wild voorkomen in het Limburgse landschap en een dertigtal algemene begrippen uit de vogelwereld.

De vogels worden eerst kort gekarakteriseerd, naar uiterlijk, woonplaats, roep en bijzonder gedrag. Vervolgens worden alle dialectbenamingen opgenomen met vermelding van de plaats of streek waar deze term is aangetroffen. Bij bijna alle vogels wordt de beschrijving geïllustreerd met een taalkaart (126 stuks) en een getekende impressie van de vogel (123 keer).

De vogels zijn beschreven naar hun plaats van voorkomen, zoals ze in ervaringswereld van de dialectspreker worden aangetroffen. De aflevering is voorzien van een alfabetisch register op de behandelde vogels (lemmatits), trefwoorden (vernederlandste dialecttermen) en lexicale varianten (van het trefwoord afwijkende woordbeelden).

Deze eerste aflevering van deel III van het WLD bevat ook de Inleiding op Algemene Woordenschat. Deze Inleiding is het vervolg op de Inleiding bij Deel I, de Agrarische terminologie, en de Inleiding op deel II, de vaktalen ("niet-agrarische vakterminologieën").

Hierin worden beknopt de geschiedenis van het WLD beschreven, evenals de bijzondere lexicografische plaats van de Algemene Woordenschat in het WLD. Er zijn enkele belangrijke wijzigingen in vergelijking met de twee eerder verschenen delen aangebracht in de presentatie van het materiaal. Er is ook een nieuwe dialectindeling van het Limburgse gebied en een nieuwe beschrijving van de bronnen opgenomen.

De Inleiding bevat ook de grote losse gecorrigeerde grondkaart van het WLD en een nieuw register op de in het WLD betrokken Limburgse plaatsnamen.

Van Gorcum

ISBN 90 232 3753 6

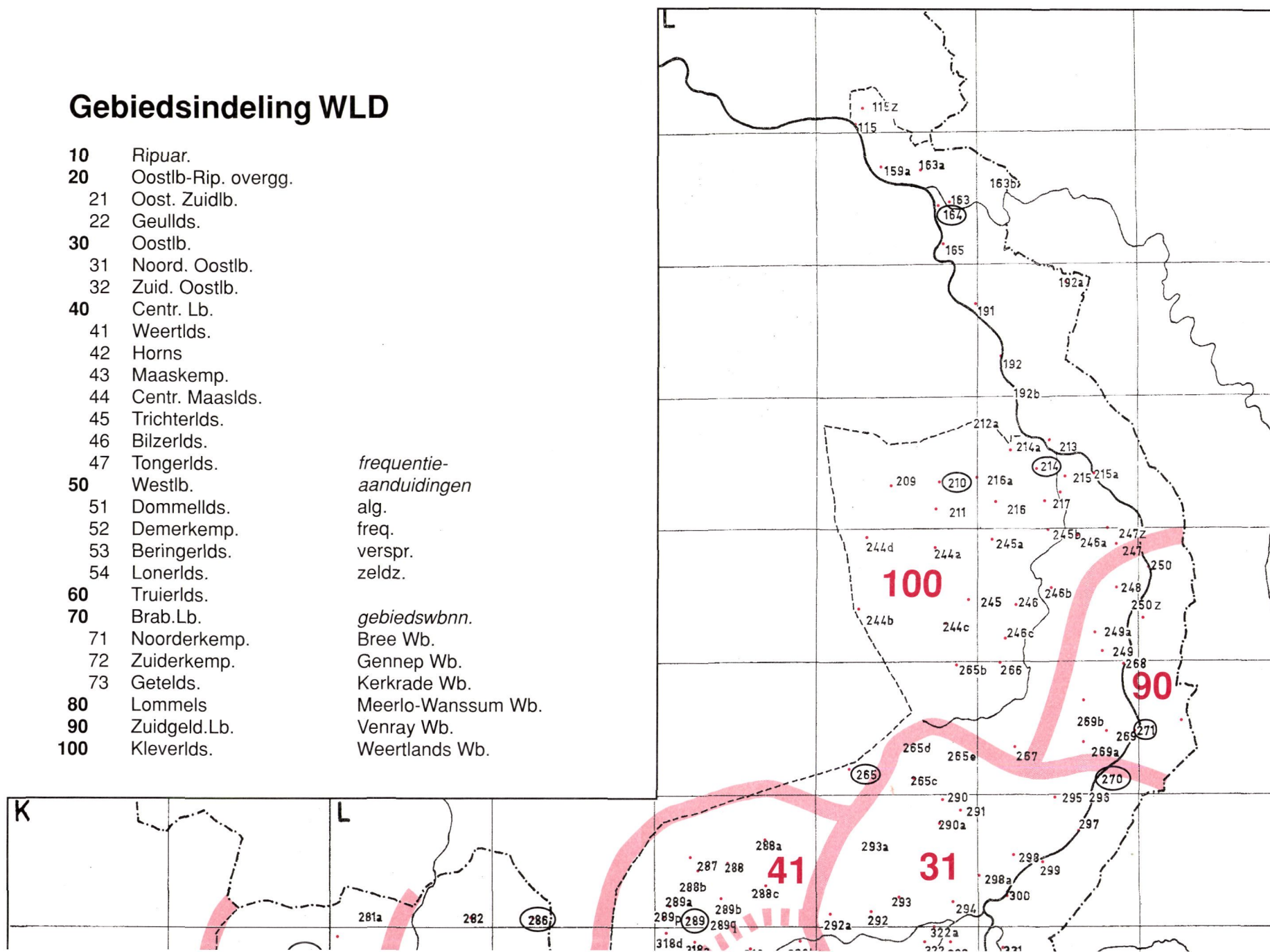

9 789023 237532

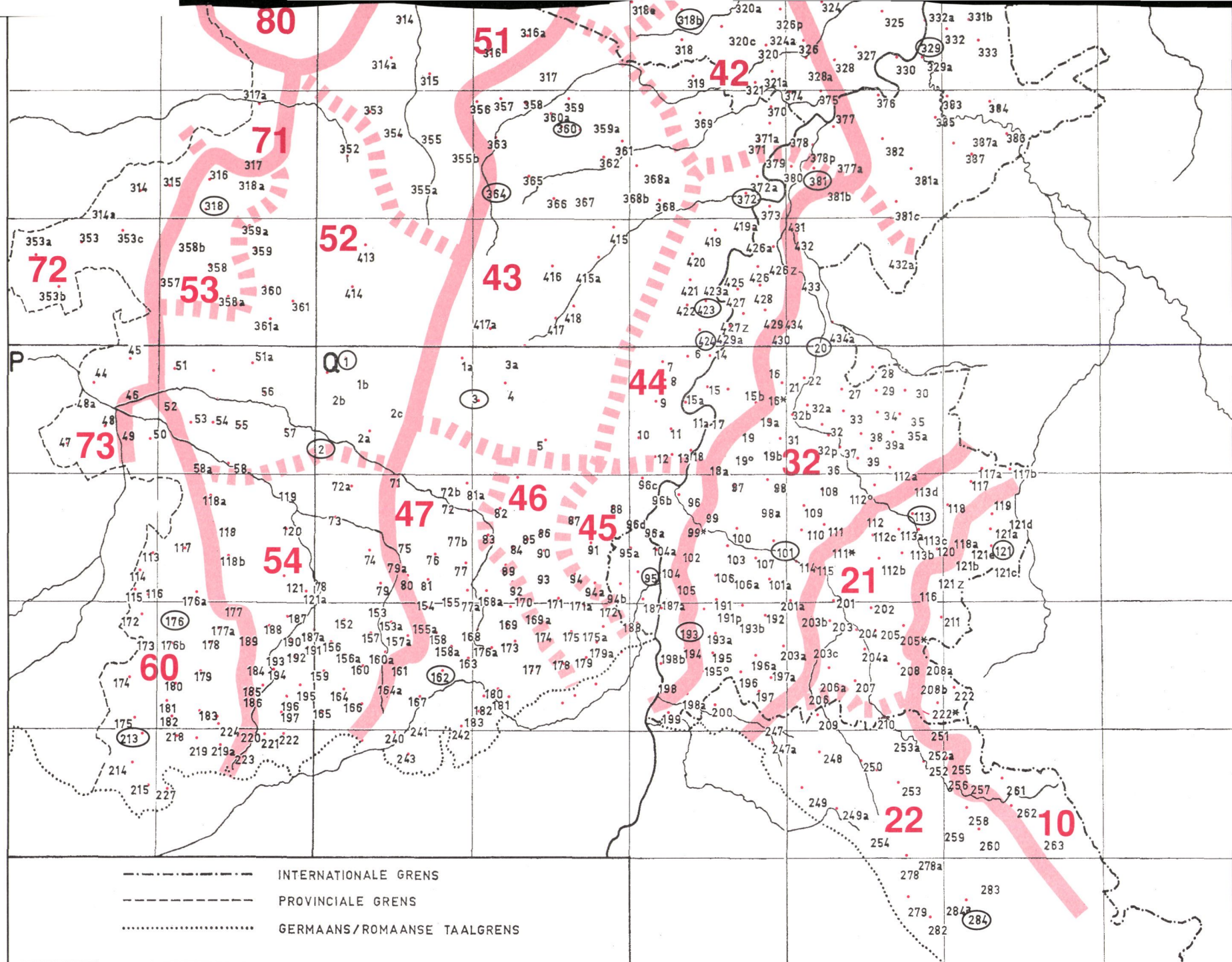

Gebiedsindeling WLD

10	Ripuar.	
20	Oostlb-Rip. overgg.	
21	Oost. Zuidlb.	
22	Geullds.	
30	Oostlb.	
31	Noord. Oostlb.	
32	Zuid. Oostlb.	
40	Centr. Lb.	
41	Weertlds.	
42	Horns	
43	Maaskemp.	
44	Centr. Maaslds.	
45	Trichterlds.	
46	Bilzerlds.	
47	Tongerlds.	
50	Westlb.	<i>frequentie- aanduidingen</i>
51	Dommelds.	alg.
52	Demerkemp.	freq.
53	Beringerlds.	verspr.
54	Lonerlds.	zeldz.
60	Truierlds.	
70	Brab.Lb.	<i>gebiedswbnn.</i>
71	Noorderkemp.	Bree Wb.
72	Zuiderkemp.	Gennep Wb.
73	Getelds.	Kerkrade Wb.
80	Lommels	Meerlo-Wanssum Wb.
90	Zuidgeld.Lb.	Venray Wb.
100	Klewerlds.	Weertlands Wb.

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

Opgezet door prof. dr. A. Weijnen, voortgezet door prof. dr. R. van Hout
en prof. dr. L. Draye

III. ALGEMENE WOORDENSCHAT

Inleiding

DR. J. KRUIJSEN

2001 KONINKLIJKE VAN GORCUM

© 2001, Koninklijke Van Gorcum BV, Postbus 43, 9400 AA Assen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j°, het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 90 232 3753 6

NUGI 941

Dit werk is tot stand gekomen met steun van de Katholieke Universiteit Nijmegen, de beide provincies Limburg en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage.

Foto omslag: © P.P. de Nooyer / Foto Natura
Grafische verzorging: Koninklijke Van Gorcum, Assen

Inleiding bij deel III van het WLD: de Algemene Woordenschat

Inhoudsopgave van de Inleiding	V
1. Geschiedenis van het WLD en de plaats van de Algemene Woordenschat	VI
1.1 <i>Korte geschiedenis van het WLD</i>	VI
1.2 <i>Automatisering</i>	VIII
2. De macrostructuur van het WLD en de plaats van deel III daarin	IX
3. Veranderingen in de microstructuur, vernieuwingen in deel III	XI
3.1 <i>Fonetische documentatie en lexicale varianten</i>	XII
3.2 <i>Geografische spreiding en gebiedsindeling</i>	XIV
3.3 <i>De materiaalbasis</i>	XV
4. Het bewerkte gebied: de nieuwe indeling van de Limburgse dialecten	XVIII
4.1 <i>Benamingen en afkortingen</i>	XX
4.2 <i>De indeling van het WLD-gebied</i>	XXI
4.3 <i>De grens tussen Limburgs en Brabants</i>	XXII
4.4 <i>Lijst van WLD-plaatsen</i>	XXIV
5. De bronnen	XLII
5.1 <i>De vragenlijsten (a)</i>	XLII
5.2 <i>De canonieke woordenboeken (b)</i>	XLVI
5.3 <i>Overig materiaal (c)</i>	XLIX
6. De spelling	XLIX
7. Bibliografie bij de inleiding	XLIX

1. Geschiedenis van het WLD en de plaats van de Algemene Woordenschat

Bij het verschijnen van de eerste aflevering van deel I van het WLD in 1983 heeft Pieter Goossens, op dat ogenblik de enige redacteur van het woordenboek, de voorgeschiedenis van die eerste publicatie uiteengezet (WLD.I, 1, 1-4). De daarop aansluitende Algemene Inleiding op het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* bevat vele elementen die nog onverminderd geldig zijn, ook voor deel III, en waarop we in deze Inleiding dan ook herhaaldelijk zullen terugkomen.

Enkele jaren na het verschijnen van de eerste aflevering van deel I over de agrarische terminologie, verscheen in 1986 de eerste aflevering van deel II van het WLD, met de niet-agrarische vakterminologieën, waarin Herman Cromptvoets ook enkele algemene inleidende zaken bijeen heeft gezet (WLD.II, 1, 1-16; zie ook Cromptvoets 1999).

De delen I en II van het WLD naderen hun voltooiing; achterin deze aflevering worden de verschenen afleveringen opgesomd en uit die lijst is ook af te lezen wat daarvan nog binnenkort verschijnt.

Met de onderhavige dubbele aflevering over de wilde fauna wordt een aanvang gemaakt met de publicatie van deel III van het WLD, de algemene woordenschat, dat is de niet-sociologisch gebonden woordenschat, of, naar de definitie in de Algemene Inleiding (WLD.I, 1, 6): "(het deel) dat woordmateriaal bevat dat niet aan een bepaalde beroeps- of andere groepsbezigheid gebonden is en daarom in een dialectsprekende gemeenschap algemeen bekend en bruikbaar wordt geacht".

De belangrijkste nieuwe ontwikkelingen in het WLD sinds het verschijnen van de inleidingen op de delen I en II hangen samen met de toegenomen samenwerking met de twee zusterprojecten in het zuidelijke Nederlandse taalgebied: het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* (WBD) en het *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten* (WVD), onder auspiciën van de Nederlandse Taalunie, en met de speciaal in deze samenhang ondernomen automatisering van grote delen van het vroegere handwerk. Beide zaken komen hieronder dan ook uitvoerig aan bod.

Recente informatie over het WLD en in een wijder verband over de drie regionale woordenboeken van het zuidelijke Nederlands is te vinden in het *Publikatieblad* 23 (1992) van de Nederlandse Taalunie (zie ook Kruijsen 1996).

1.1 Korte geschiedenis van het WLD

Na de aanzetten en herhaalde wenselijkheidsverklaringen van de Nijmeegse hoogleraren J. Schrijnen en J. van Ginneken en van Win. Roukens in Nederland en van de Leuvense hoogleraren L. Grootaers en J.L. Pauwels in België in de eerste helft van de twintigste eeuw, is het eigenlijke en met succes bekroonde initiatief tot de realisering van het project genomen door A. Weijnen. De materiaalverzameling voor het woordenboek begon na zijn oproep in het tijdschrift *Veldeke* 35 (1960), 28-29. Grootaers stelde zijn Leuvense archieven open voor Nijmeegse onderzoekers en Jan Goossens stelde een kopie van zijn indrukwekkende, mondeling verzamelde dialectwoordenschat van de Belgisch-Limburgse landbouwterminologie ter beschikking. Daarmee verzekerde Weijnen zich ook van de jarenlange begeleiding van het project door Jan Goossens.

Pieter Goossens was vanaf 1961 in Nijmegen de drijvende kracht achter de verzamelen- en ontwerpfase die toen van start ging. Gigantische hoeveelheden materiaal zijn in die periode verzameld, niet alleen met behulp van de Nijmeegse vragenlijst-

ten, maar ook talloze andere bronnen werden geëxcerpeerd en in kaartsystemen ondergebracht. Intussen had Pieter Goossens ook de voorbereiding van de publicatie van de eerste aflevering over de landbouwterminologie ter hand genomen.

Aan het begin van de jaren tachtig werd duidelijk dat het project op de ingezette wijze en zonder andere middelen dan de door de Nijmeegse universiteit beschikbaar gestelde menskracht een onoverzienbare tijdspanne zou gaan beslaan. Daarop klopte Weijnen bij de provinciale overheid in Maastricht aan om steun te verwerven voor het vastleggen van de woordenschat uit het culturele patrimonium van de Limburgse niet-agrarische vaktalen.

Bij de presentatie van de eerste aflevering van het landbouwdeel, in 1983, aan de toenmalige gouverneur van Limburg, Dr. S. Kremers, kon deze aan Weijnen berichten dat de provincie het gevraagde subsidie ook zou verstrekken. Twee redacteurs, Herman Crompvoets in 1983 en Ton van de Wijngaard in 1987, begonnen daarop aan de Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde (NCDN), maar in dienst van het Sociaal Historisch Centrum Limburg (SHC) en onder auspiciën van een nieuw ingestelde begeleidingscommissie-WLD waarin alle betrokkenen participeren, aan de voorbereiding en publicatie van deel II, de niet-agrarische vakterminologieën.

Aan het eind van de jaren tachtig trekt Pieter Goossens zich terug uit het WLD, wordt Joep Kruijsen voor deel I in Nijmegen aangesteld en spoedig daarna ook Jos Molemans in Leuven, met wie de actieve deelname van het Leuvense Instituut voor Naamkunde en Dialectologie aan het WLD een aanvang neemt. Later nemen achtereenvolgens Joke Verbeek, Miet Ooms en Rob Belemans die Leuvense plaats in.

Intussen verschijnen met een vaste regelmaat de afleveringen van de delen I en II van het WLD. Intussen is ook, onder leiding van Weijns opvolger Toon Hagen, in de jaren negentig de al genoemde samenwerking met de twee zusterprojecten in het zuidelijke Nederlands op gang gekomen en in 1992 geïnstitutionaliseerd onder de koepel van de Nederlandse Taalunie in het ReWo-overleg (Permanent Overleg Regionale Woordenboeken). Er vindt regelmatig overleg plaats tussen de projectleidingen, waarin ook de begeleidingscommissie van het WLD participeert. Maar ook de voltallige redacties van de drie projecten, aangevuld met redacteurs van dialectlexicografische projecten elders in het Nederlandse taalgebied, komen regelmatig onder ReWo-vlag bijeen om nieuwe inzichten en ervaringen op het vlak van automatisering van hun werk uit te wisselen.

Tussen de projecten wordt overeengekomen het bestaande overleg te intensifiëren in de vorm van een gezamenlijk project: deel III, de algemene woordenschat. Dit nieuwe project zal gezamenlijk ontworpen worden en ook zoveel mogelijk op vergelijkbare wijze gepubliceerd. Daartoe wordt de automatisering, ook hier weer zoveel als mogelijk op dezelfde leest geschoeid, gemeenschappelijk ter hand genomen. Vanaf 1995 wordt Joep Kruijsen belast met de voorbereiding van de databank en andere automatiseringstaken voor WBD en WLD in Nijmegen. Aanvankelijk zochten de Nijmeegse projecten aansluiting bij de wijze waarop bij het WVD werd geautomatiseerd. Later bleek samenwerking met het Meertens-Instituut van de KNAW in Amsterdam beter aan te sluiten op eerdere stappen die bij het WLD en WBD op automatiseringsgebied waren ondernomen, zoals het bestaan van een eigen fonetisch font. Kruijsen begint dan tevens aan de voorbereiding van de fauna-afleveringen voor het WLD, die tegelijkertijd voor het WBD in Nijmegen en voor het WVD in Gent worden aangevangen. Daarmee wordt, onder de derde generatie van de projectleiding van het WLD, Roeland van Hout in Nijmegen en Luk Draye

in Leuven, een aanvang gemaakt met de publicatie van de algemene woordenschat.

1.2 Automatisering

Het gebruik van de computer en de moderne informatietechnologie hebben vanaf de jaren tachtig gaandeweg hun stempel gedrukt op het redactiewerk van de regionale woordenboeken. Op fiches gearchiveerde en gesorteerde dialectgegevens werden daarbij omgevormd tot digitale databestanden.

Deze overgang naar het digitale tijdperk verliep in fasen. In de beginfase van het WLD werden de via de enquêtelijsten verzamelde dialectgegevens overgeschreven en omgespeld op fiches, om vervolgens met de hand gesorteerd en uitgeschreven te worden tot woordenboekartikelen. De eerste WLD-afleveringen werden in fichebakken aan de drukker bezorgd, die vervolgens zelf de volledige woordenboektekst zette.

Het gebruiken van tekstverwerking op de computer was een eerste stap in de automatisering. De gegevens werden van de steekkaarten overgetikt in een tekstverwerkingsprogramma en voortaan maakte de redacteur zelf de woordenboekartikelen van zijn aflevering volledig klaar voor de druk. Voor het WLD hield deze stap nog een bijzondere ontwikkeling in, namelijk het ontwerpen van eigen fonetisch font, dat een nauwgezette weergave was van het precieze omspelsysteem dat in de Inleiding bij de eerste aflevering (WLD.I, 1, 44-70: transcriptie van de varianten) is omschreven.

Tenslotte deed de geautomatiseerde databank haar intrede bij de woordenboekprojecten, zodat de dialectgegevens nu ook via de computer gesorteerd en bewerkt kunnen worden.

Aan de basis van de afleveringen van deel III van het WLD ligt de nieuwe *databank*, waarin al het materiaal dat op welke wijze dan ook in de uiteindelijke lemma's terechtkomt, ligt opgeslagen en consulteerbaar is. In de databank zitten dus alle opgaven uit de vragenlijsten over het betrokken onderwerp, alle opgaven uit de zogenaamde canonieke plaatselijke woordenboeken en alle overig materiaal uit andere monografieën, tijdschriften en kleinere enquêtes.

Uit deze *databank* worden bij het maken van deel III van het WLD langs automatische weg twee zaken afgeleid: voor elk lemma wordt een *materiaalbasis* gegenereerd, waarin de gebruikte bronnen worden bijeengezet en die er in grote lijnen uitziet als een lemma uit de delen I en II. Daarbij wordt, ook automatisch, een *inventariskaart* aangemaakt, waarop alle trefwoorden met vier of meer opgaven uit verschillende plaatsen worden ingetekend.

Met deze twee hulpmiddelen, materiaalbasis en inventariskaart, gaat de redacteur weer aan de slag voor het opstellen van de woordenboektekst en de kaart die hij eventueel wil laten afdrukken bij het lemma. In de woordenboektekst worden de bronnen per soort geordend, worden de plaatscodes vervangen door streek aanduidingen en plaatsnamen en worden frequentieaanduidingen toegevoegd. De trefwoorden en lexicale varianten worden er etymologisch of logisch in plaats van alfabetisch geordend en er wordt ook een toelichting bij het lemma opgesteld. Zie paragraaf 3 voor een gedetailleerde beschrijving.

Deze woordenboektekst wordt met de kaarten in boekvorm uitgegeven, zoals de afleveringen van de delen I en II. De materiaalbasis (vergelijkbaar met het "Wetenschappelijk Apparaat" van het WVD) is op een andere wijze beschikbaar. Iedere geïnteresseerde lezer die nauwkeuriger informatie zoekt dan in de woordenboektekst wordt gegeven, zoals informatie over de fonetische spelling van de

varianten of over de exacte geografische verspreiding ervan op basis van plaatscodes, kan deze in de materiaalbasis van de betrokken afleveringen vinden op de website van de woordenboeken of kan een print aanvragen bij de redactie.

Als gevolg van de ontwikkelingen op het gebied van de automatisering hebben de drie regionale woordenboeken hun werkwijze met de start van deel III ingrijpend vernieuwd en op elkaar afgestemd. Een belangrijk bijproduct van deze gestroomlijnde samenwerking tussen WBD, WLD en WVD voor deel III is het creëren van een gemeenschappelijke databank voor de algemene dialectwoordenschat van het Zuid-Nederlandse taalgebied. Deze afstemming valt samen met een toegenomen interesse in de linguïstiek voor de semantisch-cognitieve facetten van de organisatie van het lexicon. De in opbouw zijnde databank van de drie grote regionale dialectwoordenboeken zal ook voor dit soort taalonderzoek aangaande de Zuid-Nederlandse dialectwoordenschat een gegevensbron bij uitstek vormen. Naast de woordenboekafleveringen kunnen ook andere afgeleide producten uit deze databank ontstaan. Bovendien zijn de verzamelde gegevens op die manier optimaal ontsloten voor verder wetenschappelijk onderzoek na de voltooiing van de drie grote regionale woordenboeken.

2. De macrostructuur van het WLD en de plaats van deel III daarin

Het meest in het oog springende kenmerk van de drie grote regionale woordenboeken is ongetwijfeld hun niet-alfabetische ordeningswijze. De woordenboekartikelen worden gepresenteerd in een systematische ordening naar gebruiks domein. De publicatie van de eerste WBD-aflevering in 1967 zonder alfabetische ordening was een novum. Er werd afgestapt van het formele criterium van het geschreven woord, i.e. de grafische weergave van spraak, ten gunste van het inhoudelijke criterium van de semantische samenhang, zowel in de macrostructurele opzet van het woordenboek alsook op microstructureel niveau in de (etymo)logische volgorde van de trefwoorden.

Deze keuze van Weijnen voor een systematische indeling van het woordenboek sloot niet alleen aan bij de theoretische discussie die aan het begin van de jaren zestig in de dialectlexicografie gevoerd werd over de beste ordeningswijze voor een supra-lokaal en intern gedifferentieerd lexicon, ze was vooral ingegeven door praktische overwegingen. Op deze wijze is het immers niet noodzakelijk om met de publicatie van het eerste deel te wachten totdat al het materiaal verzameld is en aan de letter A begonnen kan worden. De woordenboekgebruiker vindt alle dialectwoorden met betrekking tot een specifiek betekenisveld bij elkaar geplaatst. Het zoeken op woordvorm blijft mogelijk via alfabetische indices op trefwoord.

Met de keuze voor deze systematische indeling sloot het WLD eerder aan bij de geolinguïstische dan bij de lexicografische traditie. De drie grote regionale woordenboeken combineren de geolinguïstische presentatiewijze van een woordkaart of -atlas, waarin ook in de geschreven lemmaatext de geografische verspreiding van heteroniemen voor een bepaald begrip getoond wordt, met de volledigheid van een woordenboek. Bij woordenboeken van dit type gaat het dus niet zozeer om de vraag of een woord als *meerkolf* in de betekenis 'Vlaamse gaai' in het behandelde gebied wel of niet voorkomt, maar veeleer om de vraag welke geografische positie het woord *meerkolf* inneemt te midden van de andere dialectwoorden voor 'Vlaamse gaai'.

Een woordenboeklemma geeft al de voorkomende dialectwoorden voor een bepaald begrip in het WLD-gebied, samen met hun geografische verspreiding.

De ordening van de begrippen sluit zo dicht mogelijk aan bij de leefwereld van de dialectspreker zelf.

Maar woordvelden kunnen op meer dan één manier geordend worden. Zo kan bijvoorbeeld het begrip 'haring' opgenomen worden bij de faunabenoamingen in deze eerste afleveringen, maar ook in een aflevering waarin de visserij ter sprake komt, of in de rubriek 'eten en drinken' in de sectie over het huiselijk leven. Verwijzingen in paragraafinleidingen en in toelichtingen bij een lemma of door middel van verwijsschema's lossen indelingsproblemen in de praktijk echter gemakkelijk op.

Het WLD bestaat, zoals het WBD en WVD, uit drie grote delen, die elk in afleveringen verschijnen. Elke aflevering behandelt een afzonderlijk thema. Bij de voltooiing van het WLD zal elk woordenboekdeel ca. 2000 blz. beslaan.

De delen I en II van het WLD behandelen de beroepsgebonden woordenschat. In deel I wordt de landbouwwoordenschat bijeengebracht. Tot in het midden van de twintigste eeuw was een groot deel van de dialectspreekende bevolking nog in de landbouw actief. Deel II behandelt de overige beroepstalen: de woordenschat van de bakker, de slager, de molenaar, de mijnwerker, enz.

Deel III tenslotte behandelt de algemene (i.e. niet-sociologisch gebonden) woordenschat. Hier komt de dialectwoordenschat met betrekking tot alle aspecten van de mens zelf en zijn leefwereld aan bod.

Deel III van het WLD zal uit de volgende rubrieken ("secties") bestaan (Van Keymeulen 1992: 195-196):

Sectie 1: De mens als individu

- De mens als lichamelijk wezen
- Kleding
- Innerlijke werkelijkheid van de mens

Sectie 2: Het huiselijk leven

- De woning
- Levensstadia, familie, seksualiteit
- Eten en drinken

Sectie 3: Het gemeenschapsleven

- Maatschappelijk gedrag
- School en onderwijs
- Religie en godsdienstbeleving
- Feest en vermaak; kunst

Sectie 4: De wereld tegenover de mens

- De stoffelijke wereld, hemel en aarde
- Planten en dieren
- De abstracte wereld

De afleveringen die in een sectie verschijnen, worden telkens doorlopend genummerd. Daarnaast wordt buiten de eigenlijke onomasiologisch opgezette lexicografische afleveringen nog voorzien in een aflevering *Limburgse Klankgeografie*, te

vergelijken met de afzonderlijk verschenen klankinleidingen van WVD (1979) en WBD (2000).

3. Veranderingen in de microstructuur, vernieuwingen in deel III

Sinds het begin van de zestiger jaren hebben ongeveer 200 lokale correspondenten de meer dan 120 speciaal voor WBD en WLD opgestelde vragenlijsten ingevuld. Deze gegevens, aangevuld met materiaal uit andere bronnen (oudere enquêtes vanuit andere dialectcentra, mondelinge enquêtering door de redacteurs, lokale dialectwoordenboeken en -monografieën, zie onder), worden in het WLD verwerkt.

Het *lemma*, of woordenboekartikel, over een bepaald begrip bestaat uit de volgende onderdelen:

- het *opschrift* of de *lemmatitel*, i.e. de omschrijving van het begrip (bv. 'Vlaamse gaai').
- de *bronvermelding*: een opsomming van alle bronnen die bij de samenstelling van het artikel geraadpleegd werden, steeds in drie onderscheiden blokjes: het (gedateerde) materiaal uit de vragenlijsten; het materiaal uit de canonieke woordenboeken; bibliografische verwijzingen naar het overig materiaal, zie verder onder paragraaf 5, de bronnen.
- de *toelichting*: de definitie en de betekenis van de lemmatitel worden kort uitgelegd, waarbij de semantische relatie tot andere woordenboekartikels waar nodig toegelicht wordt. Bijzondere opmerkingen van de informanten worden vermeld, alsook soms encyclopedische toelichtingen bij een begrip van technische aard. Soms wordt ook een afbeelding ter verduidelijking toegevoegd.
- het eigenlijke *woordenboekartikel* bevat dan al de heteroniemen, al de Limburgse dialectwoorden dus, die, in de woorden van Pieter Goossens in de Algemene Inleiding (WLD.I, 1, 71): "worden geacht in de plaatsen waarvoor ze werden opgegeven, op het lemmabegrip van toepassing te zijn". Per heteroniem wordt een vernederlandst trefwoord ("woordtype") gegeven. In de delen I en II van het WLD wordt dit woordtype gevolgd door de omgespelde fonetische varianten, zoals deze opgegeven werden door de informanten, en door de exacte geografische lokaliseringen. In deel III is de status van het woordtype of trefwoord ongewijzigd; al wat daarover is gezegd in WLD.I, 1, 34-44 is ook in deel III onverminderd van toepassing. Maar de gedetailleerde fonetische en geografische informatie wordt alleen nog beschikbaar gesteld in de materiaalbasis. Zie voor details verder in deze paragraaf.
- Vaak wordt de verspreiding van de belangrijkste trefwoorden voor een begrip gevisualiseerd op een *dialectkaart*.

Voor deel III is een nieuwe lay-out ontworpen, waarbij het lemma of artikel over twee kolommen wordt afgebroken, waardoor de kaart en de illustratie meer bij de tekst betrokken worden en het woordenboekartikel gemakkelijker leesbaar is.

In de woordenboekafleveringen is deze vernieuwde aanpak in deel III als een reductieoperatie zichtbaar. De WLD-redactie wil met de afleveringen over de algemene woordenschat van de Limburgse dialecten ook nadrukkelijk het grote publiek bereiken en niet alleen gespecialiseerde vakgenoten. De daartoe doorge-

voerde aanpassingen hebben vooral betrekking op twee aspecten van de in het WLD verstrekte informatie: de weergave van de uitspraak van dialectvormen en de weergave van hun geografische verspreiding. Op beide vlakken zal ten gunste van de overzichtelijkheid en het grotere gebruiksgemak in de woordenboeklemma's van deel III een minder gedetailleerde presentatiewijze gebruikt worden dan in de delen I en II het geval is, maar ook is voor beide zaken in dit deel een nieuwe benaderingswijze toegevoegd: respectievelijk de lexicale variant en de gebiedsindeling.

3.1 *Fonetische documentatie en lexicale varianten*

De fonetische documentatie per trefwoord wordt in de woordenboektekst voortaan vervangen door een impliciete verwijzing naar de klankgeografie van de Limburgse Dialecten, waarvan de publicatie binnen afzienbare tijd wordt verwacht. In de delen I en II werd iedere lokale dialectvorm systematisch omgespeld naar de WLD-spelling, om zo de door de informant meegedeelde uitspraak van het woord zo precies mogelijk weer te kunnen geven. Dat resulteerde vaak in uitgebreide reeksen fonetische varianten van eenzelfde trefwoord, gevolgd door de aanduiding via de plaatscodenummers van de plaatsen waarvoor deze fonetische variant werd opgegeven. Voortaan zullen de fonetische varianten niet meer in het woordenboekartikel zelf opgesomd worden, indien het repetitieve fonologische verscheidenheid (m.a.w. een regelmatig patroon in de klankvariatie) betreft. Een bijkomende reden om af te zien van de publicatie van de fonetische varianten is ook wel dat de fonetische kwaliteit in de notering van de klankwaarde van de opgaven in de schriftelijke opvragingen te wensen overlaat. Zeker in de latere opvragingen voor de algemene woordenschat is de kennis van fonetisch schrift bij de correspondenten teruggelopen en werd de omspelling hoe langer hoe hachelijker.

Naar het voorbeeld van het "wetenschappelijke apparaat" van het WVD worden, zoals boven al uiteengezet, de varianten met hun exacte plaatsaanduidingen in de materiaalbasis verzameld. Niet alleen zijn daarmee de betrouwbare bronnen zoals de mondelinge enquêteringen van Jan Goossens of de RND, volledig in de materiaalbasis terug te vinden, maar ook is de interpretatie van de correspondentenspelling tot trefwoorden controleerbaar geworden.

In de woordenboekaflevering zelf wordt dus bij woorden met een fonologisch regelmatig patroon in het Limburgs impliciet verwezen naar de betreffende passus in de klankgeografie. Uitzonderingen op en afwijkingen van de standaardpatronen in het Limburgs (de zgn. *lexicale varianten*) worden wel, direct achter het trefwoord, in de woordenboektekst zelf vermeld.

Het idee de fonetische varianten te vervangen door *lexicale varianten* is voor het eerst geopperd door Van Keymeulen (1992: 237-253) in zijn dissertatie. De term zelf komt daar nog niet voor. Van Keymeulen spreekt over dialectische woordbeelden (237) en subtreffwoorden (245) waar hij op zoek is naar een methode om naast het (gereconstrueerde) Nederlandse trefwoord onregelmatige of ondoorzichtige verschijnselen aan de (lexicografische) oppervlakte te brengen. Er ligt, zegt Van Keymeulen (1992: 239), een kwalitatief verschil tussen uitspraken als "wij spreken dit woord anders uit" (m.a.w. dit dialectwoord is identiek aan dat uit de standaardtaal) en "wij hebben hiervoor een ander woord" (er vindt geen identificatie plaats tussen het dialectwoord en het trefwoord). Wanneer er, in dat laatste geval, wel degelijk sprake is van etymologische identiteit, zal de redacteur

besluiten tot toevoeging van een lexicale variant bij een trefwoord om de identiteit met het trefwoord te onderstrepen.

De hoofdregel is dat varianten met regelmatige, repetitieve en algemeen herkende klankpatronen, die zonder meer met het Nederlandse woordtype worden geïdentificeerd, alleen worden opgenomen in de materiaalbasis en niet in de woordenboektekst. Varianten met afwijkende consonantstructuur of met een vocaalstructuur die uitdrukkelijk afwijkt van het regelmatige repetitieve patroon, worden als lexicale varianten in de woordenboektekst opgenomen. In afwachting van het verschijnen van de Limburgse klankgeografie (zie boven), leidt deze vuistregel tot de volgende werkwijze:

- Voor variaties in de vocaalstructuur wordt over het algemeen uitgegaan van de veronderstelling dat deze identificatie met het trefwoord niet in de weg staan. Gevallen als de Midden-Limburgse ontronding, het Midden-Limburgse *brief—breef* en *boek—book* gebied en daarin de Sittardse diftongering, ze komen alle ter sprake in de klankgeografie. De onverwachte (“niet-repetitieve”) afwijkingen zoals Haspengouws *stroek* voor *struik* waar in andere u-gevallen uit west-germ. *û* wel is gediftongeed (Stevens 1951: 249) worden als lexicale variant verantwoord.
- Alle diminutiva op *-ke*, *-ske*, enz. worden, zoals in de delen I en II, vertrefwoord met de Nederlandse *-je*, *-tje*, enz. vorm; ze worden op *-ke* enz. verantwoord als lexicale variant.
- Gezien de regelmatigheid van de verschijnselen worden de *sj*-anlaut en ook de verschoven vormen ten oosten van de Benrather lijn niet als lexicale variant verantwoord. De tweede of Hoogduitse klankverschuiving heeft immers in dit gebied gewerkt. Van de Wijngaard (1991: 58-63) heeft de betrokken verschijnselen omstandig beschreven en we beperken ons hier ertoe naar die studie te verwijzen. De Kerkraadse opgave voor ‘roofvogel’: *sjtoosvojel* zal men dus direct vinden onder **stootvogel**, *wasserhonsje* onder **waterhoentje**, *tsiesje* onder **sijsje** en *vleej* onder **vlieg**. Andere consonantverschuivingen en verschijnselen van de Hoogduitse klankverschuiving buiten het gebied van de Benrather lijn worden evenwel weer wel als lexicale variant verantwoord. Bijv. daar waar niet-repetitief de slotconsonant van *kruis* tot *-ts* is geworden in *kruuts*, of die van *mes* tot *mets*.
- T-deletie is in gevallen als *naach* voor **nacht** of *hulsvink* voor **hulstvink** niet eenvoudig geografisch in te perken en daarom als lexicale variant opgenomen.
- Dissimilatie-gevallen zijn doorgaans als lexicale varianten behandeld: *spelver* is te vinden onder het trefwoord **sperwer**, *hamstel* onder **hamster** en omgekeerd *wezer* onder **wezel**. In sommige gevallen is er reden ook dissimilatie-gevallen op trefwoord-niveau weer te geven, namelijk daar waar de variant kan worden opgevat als een recente ontlening aan de standaardtaal (bijv. **karper**) naast een dialect- of regionaal woord als **kerpel**.
- Gevallen van metanalyse worden als trefwoord opgenomen: **negel** naast **egel**, **notter** naast **otter**, enz.
- Gevallen van volksetymologie krijgen de trefwoordstatus. In navolging van Goossens (1989) beschouwt ook Van Keymeulen (1992: 243) volksetymologische formaties als nieuwe woorden.

Absolute, uitzonderingsloze regels voor de toekenning van de status van lexicale variant aan een variant zijn echter amper te geven. Vaak hangt die keuze samen met de context van een opgave in het lemma. In de loop van de redactietijd van de

eerste afleveringen van deel III die op de nieuwe manier, met lexicale in plaats van met fonetische varianten, zijn gemaakt, hebben zich dan ook verschuivingen en ontwikkelingen voorgedaan die gemeenschappelijk zijn aan de drie regionale woordenboeken. Zo is de abstractiegraad van de trefwoorden in zekere zin lager geworden. Juist omdat de geografische verbreiding van de lexicale varianten in de woordenboektekst niet meer is aangegeven, is de redactie eerder geneigd een bepaalde lexicale variant de status van trefwoord te geven. Op trefwoordniveau is immers de verspreiding van onregelmatigheden in de klankontwikkeling zichtbaar te maken. Opvallend is bijvoorbeeld in de vogelaflevering van het WLD dat in het lemma NACHTEGAAL of SPERWER zeer veel lexicale varianten onder de trefwoorden **nachtegaal** en **sperwer** zijn gegroepeerd. Op de kaarten is bij wijze van compensatie de verspreiding van de lexicale varianten weergegeven. In enkele andere lemmata (zoals ZWALUW, EKSTER, VLAAMSE GAAI of LEEUWERIK) zijn veel meer dan het geval was bij SPERWER en NACHTEGAAL, varianten met de status van trefwoord opgenomen.

3.2 *Geografische spreiding en gebiedsindeling*

De aanduiding van de geografische spreiding gebeurt in deel III door een benaderende omschrijving in plaats van door de opsomming van plaatscodenummers. Drie of minder vindplaatsen van een trefwoord worden steeds door de plaatsnamen weergegeven; bij vier of meer vindplaatsen in dezelfde regio worden de plaatsnamen vervangen door de gebiedsnaam, voorafgegaan door een frequentie-aanduiding: algemeen (alg.), frequent (freq.), verspreid (verspr.) of zeldzaam (zeldz.). Deze laatste aanduidingen zijn relatief, steeds in vergelijking met het totaal aantal opgaven binnen de regio of binnen de gehele kaart.

De vaak ellenlange opsommingen van plaatscodenummers zullen het woordenboekartikel niet langer belasten en de verspreiding van het trefwoord in kwestie wordt op een bondige, voor iedereen meteen begrijpbare wijze meegedeeld. Vaker dan bij de delen I en II zal dan ook in deel III gebruik worden gemaakt van het visualiserende middel bij uitstek, de taalkaart, waarop de verspreiding van de trefwoorden over de twee Limburgse provincies in één oogopslag zichtbaar kan worden gemaakt. De daarbij gehanteerde terminologie ter aanduiding van gebieden en regio's werd geijkt via een gebiedsindeling van het WLD-gebied (zie paragraaf 4). Op die manier bevatten de woordenboekartikels kortere en duidelijkere beschrijvingen van de onomasiologische variatie en de geografische spreiding van de Limburgse dialectwoorden dan tot nog toe het geval was, terwijl de gedetailleerde informatie toch beschikbaar blijft in de materiaalbasis.

De regel dat alle trefwoorden die minstens vier maal in het materiaal voorkomen automatisch in kaart worden gebracht, is overigens niet zonder uitzonderingen. Eén van de basisregels van een goed leesbare taalkaart is immers dat het aantal verschillende symbolen niet te groot mag zijn. Hoe minder symbolen, hoe duidelijker de kaart is, en als er zeer veel verschillende trefwoorden in een lemma voorkomen, is ofwel gekozen voor het samenvoegen van samenhangende trefwoorden (bijv. simplex en diminutief samen) ofwel, sporadisch, tot het verhogen van de drempel (bijv. niet vanaf vier voorkomens, maar vanaf zes of acht). Vaak kon ook de leesbaarheid van een kaart vergroot worden door samenhangende trefwoorden gelijksoortige symbolen te geven (driehoekjes met en zonder punt erin, open en halfgevulde cirkeltjes, enz.).

Opvallend bij de woordkaarten is ook dat waar het materiaal voornamelijk afkomstig is uit de canonieke woordenboeken, de streekwoordenboeken een apart

patroon laten zien. Vaak immers is het in die woordenboeken opgegeven dialectwoord algemeen voor heel het betrokken gebied en verschijnt op de kaart een vast patroon van gelijke symbolen in de streek van dat woordenboek, in het Weertland bijv., of rond Venray, Bree of Kerkrade. Zie bijv. de kaart bij het lemma JONG EN KAAL VOGELTJE (kaart 4) of HEGGENMUS (kaart 23) in de aflevering over de Vogels. Opgaven uit het *Haspengouws Idioticon* en het *Limburgs Idioticon*, die daar slechts zeer globaal zijn gelokaliseerd, zijn niet in de kaarten opgenomen.

In de meeste gevallen illustreren de kaarten de verspreiding van "kaartbeelden", aaneengesloten woordgebieden die door een trefwoord worden gevormd. Soms ook is een kaart opgenomen die juist de niet-bestaan van dergelijke samenhangende gebieden illustreert; zo lopen in de kaart bij het lemma PIEPEN (van vogels) de gebieden van de opgenomen trefwoorden volkomen door elkaar heen.

3.3 *Materiaalbasis*

Een korte karakteristiek van de materiaalbasis is hier op haar plaats. In de macrostructuur volgt de materiaalbasis de woordenboektekst op de voet: dezelfde hoofdstuk- en paragraafindeling en gelijke lemmatitels in de dezelfde volgorde. Soms wordt in de materiaalbasis extra informatie over een lemma gegeven (zoals meervoudsvormen), die steeds in de toelichting van het lemma wordt aangegeven. Aan het eind van elk hoofdstuk staan bovendien in de materiaalbasis de opgaven voor de begrippen bijeen, waarvoor te weinig gedifferentieerd materiaal voorhanden was om er een lemma van te maken; deze gevallen worden ook in paragraafinleidingen aangegeven.

In de microstructuur wijkt de materiaalbasis wel degelijk van de woordenboektekst af. Na de lemmatitel staan hier alle bronnen, zonder onderscheid naar brontype, alfabetisch geordend en met jaartallen, bijeen. Daarna volgt direct, dus zondere de toelichting, het corpus, met daarin de trefwoorden, hier in alfabetische volgorde, telkens gevolgd door ook gealfabetiseerde (maar fonetisch gespelde) reeksen varianten, waarbij, per bron onderscheiden, alle plaatscodes zijn opgenomen; wanneer er onder een trefwoord "lexicale varianten" worden onderscheiden, dan worden de opgaven ("fonetische varianten") telkens achter de typografisch onderscheiden (onderstreepte) lexicale variant geplaatst; [duidt op een omgespelde correspondentenspelling.

Tussen de vermeldingswijze in de woordenboektekst en de materiaalbasis bestaat een omgekeerde evenredigheid in kwantiteit van de opgaven; zo vindt men zeer grote reeksen plaatscodes uit de materiaalbasis als "alg. in Lb." terug in de woordenboekstekst.

Als voorbeeld van de weergave van een lemma in de materiaalbasis is hier een niet al te groot lemma (300 opgaven) gekozen, dat van de RINGMUS. Zie voor de bijhorende woordenboektekst p. 51.

MATERIAALBASIS

RINGMUS

Achten, P. (1995) (Inl.), DC 06 (1938) (018), Echt Wb. (062), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (379), Hamont Wl. (390), N 09 (1961) (002), Natura Lb. 85 (1976) (025), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.251), Sittard Wb. (448), Strous, J. (1963) (002),

Veldeke 29 (1954) (082), Vrijdag, E. (1950sq), Weertlands Wb. (B2-05, B2-08, B2-10), Wielewaal.

aardmus *aerdmösj*: DC 06 (1938): Q 018.

blauwmannetje *blauwmanneke blaowmèenneke*: N 09 (1961): L 163; *blauwmenneke*: Strous, J. (1963): L 163.

boekweitmus *bokkesmus bokkesmusj*: DC 06 (1938): L 386.

boomkruipertje *boomkruiperke boumkrupærkə*: DC 06 (1938): L 374.

boommus *bqumqis*: N 09 (1961): Q 156; *baommusj*: N 09 (1961): Q 117b; *baumq.is*: DC 06 (1938): Q 156; *baummus*: DC 06 (1938): L 268; *baummösj*: DC 06 (1938): L 329, L 381b; Strous, J. (1963): L 288; *baummösj*: DC 06 (1938): L 431, L 433; *boommus*: Wielewaal: Q 088; *boommusj*: DC 06 (1938): Q 196; *boommuž*: DC 06 (1938): Q 222; *boummqsj*: DC 06 (1938): L 378; *boummus*: Natura Lb. 85 (1976): L 353; *boummös*: DC 06 (1938): L 326; N 09 (1961): L 288; *buəmqs*: N 09 (1961): K 314; *bôdmusj*: Strous, J. (1963): Q 117b; *[bqumqis]*: N 09 (1961): Q 156; *[bumqs]*: N 09 (1961): P 056.

dobbele schroep *dobbele schroeb*: N 09 (1961): L 268; *dobbele schroep*: Strous, J. (1963): L 268.

floots flots: N 09 (1961): L 269.

haagmus *ha:gmöš*: DC 06 (1938): Q 197.

heggenmus *hèggemösj*: N 09 (1961): Q 099*; Strous, J. (1963): Q 099, Q 100; *hèkkemusj*: N 09 (1961): Q 100; *hèkkemösj*: N 09 (1961): Q 015, Q 015a.

huiskets *hūskets*: N 09 (1961): L 265c, L 265e.

kaats kaatsj: N 09 (1961): Q 014.

kleine huismus *klein huismus klein hoesmös*: Strous, J. (1963): L 332.

kleine mus *klein mus klejn mēs*: N 09 (1961): Q 072.

korenjietser *kôrejietser*: DC 06 (1938): L 217.

korenjood *kaorejoed*: N 09 (1961): L 322a; *kaorejoet*: DC 06 (1938): L 330; *kaorejoed*: N 09 (1961): L 330; *kôdrejoet*: Strous, J. (1963): L 322a.

korenmus *kaoremös*: Echt Wb.: L 381; *kaoremösj*: N 09 (1961): L 434, Q 111; *kôdremösj*: Strous, J. (1963): Q 111; *kôremös*: DC 06 (1938): L 269; *kormus* *koörmus*: DC 06 (1938): L 216a.

korenpikker *korrepikker*: DC 06 (1938): L 214a.

korenwolf *koarewolf*: N 09 (1961): L 374; *kôdrewolf*: Strous, J. (1963): L 374.

korenzeiker *kōrazēikers*: DC 06 (1938): L 270.

kransje *kranske krenske*: DC 06 (1938): L 289; Weertlands Wb.: L 287, L 288, L 288a, L 288b, L 288c, L 289, L 289a, L 289b, L 289p, L 318a, L 318d, L 318e.

mus *møš*: DC 06 (1938): Q 014; *møs*: N 09 (1961): L 265; *møš*: N 09 (1961): L 424; *meusj*: DC 06 (1938): Q 121; N 09 (1961): Q 251; *mus*: DC 06 (1938): L 209, L 288a, L 322, L 328; N 09 (1961): L 322; Natura Lb. 85 (1976): L 314; *musch*: DC 06 (1938): L 293, Q 098, Q 099, Q 208; *musj*: DC 06 (1938): L 386; N 09 (1961): Q 204a; *mēs*: Natura Lb. 85 (1976): L 416; *mös*: DC 06 (1938): L 328, L 373, L 381b; N 09 (1961): L 325, L 330; *mösch*: DC 06 (1938): L 434, Q 018, Q 036; *mösj*: DC 06 (1938): Q 015, Q 096b; N 09 (1961): L 378, L 429, Q 014, Q 033, Q 196; *möš*: DC 06 (1938): Q 034; *müsch*: DC 06 (1938): L 382; *mûch*: Natura Lb. 85 (1976): L 419; *müs*: DC 06 (1938): L 192a; *müsj*: N 09 (1961): Q 198b; *mutš* *moets*: DC 06 (1938): L 270.

regenmus *reegemösj*: Strous, J. (1963): Q 095; *regenmösj*: N 09 (1961): Q 095.

rietmus *ree:tmösch*: N 09 (1961): Q 032a; *reetmösch*: DC 06 (1938): Q 113a; *reetmösj*: DC 06 (1938): Q 111a; Strous, J. (1963): Q 032a, Q 039.

- rietmusje** *ret-musje*: N 09 (1961): Q 039.
- ringelklut** *ringelklöt*: Gennep Wb.: L 163, L 163a, L 163b, L 164, L 165.
- ringelkluts** *ringelkluts*: N 09 (1961): L 159a; Strous, J. (1963): L 159a.
- ringelmus** *ringelmus*: DC 06 (1938): L 289, L 289a; *ringelmusch*: DC 06 (1938): L 320; *ringelmösch*: DC 06 (1938): Q 201; *ringelmösj*: DC 06 (1938): Q 102; *ringelmös*: Weertlands Wb.: L 287, L 288, L 288a, L 288b, L 288c, L 289, L 289a, L 289b, L 289p, L 318a, L 318d, L 318e; rinkelmus *rinkelmus*: Wielewaal: L 319.
- ringguuts** *ringguuts*: N 09 (1961): L 331; Strous, J. (1963): L 331.
- ringkets** *ringkets*: N 09 (1961): L 325; Strous, J. (1963): L 325.
- ringklut** *ringklut*: N 09 (1961): L 164.
- ringmus** (*ringmös*j: DC 06 (1938): L 429a; *reñmēs*: N 09 (1961): Q 004; *reñmēs*: N 09 (1961): Q 002; *reñmøs*: N 09 (1961): L 316; *rengmösch*: DC 06 (1938): Q 095; *riñmyš*: DC 06 (1938): Q 195; *ringmøš*: DC 06 (1938): Q 017; *ringmus*: DC 06 (1938): L 191, L 376; Wielewaal: P 177a; *ringmusch*: DC 06 (1938): Q 100; *ringmusj*: N 09 (1961): Q 035, Q 101, Q 113, Q 118; *ringmös*: DC 06 (1938): L 318b; N 09 (1961): L 289, L 318b, L 374; Strous, J. (1963): L 289, L 373, Q 035, Q 101, Q 113, Q 118; *ringmösch*: DC 06 (1938): Q 102; *ringmösj*: DC 06 (1938): Q 095; N 09 (1961): Q 035; *rèngmüs*: Achten, P. (1995): Q 077; *rēñmēs*: N 09 (1961): Q 002; [*reñmøš*: N 09 (1961): L 373; [*reñmøs*: Hamont Wl.: L 286; rinkmus *re:inkmø.is*: DC 06 (1938): Q 156; *reñkmøs*: N 09 (1961): Q 162; *reenkmeus*: Natura Lb. 85 (1976): K 360; Wielewaal: K 360; *reenkmis*: N 09 (1961): Q 094; *reenkmusj*: DC 06 (1938): Q 193; *reenkmès*: Natura Lb. 85 (1976): Q 093; *reenkmösj*: Gronsveld Wb.: Q 193; N 09 (1961): Q 193; Strous, J. (1963): Q 095, Q 193; *reenkmès(ke)*: Wielewaal: Q 093; *renkmeus*: N 09 (1961): Q 077; *renkmuske*: Natura Lb. 85 (1976): P 177; *rinkmes*: Natura Lb. 85 (1976): Q 086; *rinkmeus*: Natura Lb. 85 (1976): Q 071, Q 169; *rinkmusj*: N 09 (1961): Q 203; *rinkmès*: N 09 (1961): Q 086; *rinkmös*: Strous, J. (1963): L 329; *rinkmösch*: DC 06 (1938): Q 099, Q 102; *rinkmösj*: N 09 (1961): Q 095; *rēñkmøis*: N 09 (1961): Q 071; [*reñkmøs*: Niel-bij-St.-Truiden Wl.: P 213; [*reñkmøs*: N 09 (1961): L 282; [*rēñkmys*: N 09 (1961): Q 078; [*rēñkmēs*: N 09 (1961): Q 091.
- ringmusje** ringmuske [*reñmøskə*: N 09 (1961): P 176; rinkmuske *rènkmes(ke)*: N 09 (1961): Q 083.
- sjirper** *širəpər*: N 09 (1961): K 278.
- soetsmus** *sūtsmøs*: N 09 (1961): L 319.
- steenmusje** steenmuske *stenmuske*: N 09 (1961): L 210; Strous, J. (1963): L 210.
- tjefke** *tjefke*: DC 06 (1938): L 289; Weertlands Wb.: L 287, L 288, L 288a, L 288b, L 288c, L 289, L 289a, L 289b, L 289p, L 318a, L 318d, L 318e; Strous, J. (1963): L 289.
- toelmus** *toelmusj*: DC 06 (1938): Q 203; *toelmuš*: DC 06 (1938): Q 192; *toelmösj*: Strous, J. (1963): Q 095; Veldeke 29 (1954): Q 196, Q 196a; Vrijdag, E. (1950sq): Q 196, Q 196a.
- tuinmus** *toenmusj*: DC 06 (1938): Q 103; *toenmösch*: DC 06 (1938): Q 102.
- tuinmusje** tuinmuske *twoen-möschke*: DC 06 (1938): Q 198.
- veenmus** *ve'n.møi.s*: N 09 (1961): Q 252; *vèn möjsj*: N 09 (1961): Q 255.
- veldguuts** *guuts*, *ve.lɔguuts*: N 09 (1961): L 331, L 331b; *vèltjguuts*: Strous, J. (1963): L 331.
- veldkretser** *veldkretsers*: DC 06 (1938): L 322.
- veldmus** *vèltjmøš*: N 09 (1961): L 422; *veldjmuš*: DC 06 (1938): L 430; *veldjmös*:

DC 06 (1938): L 381b; *veldjmösj*: DC 06 (1938): L 431; *veldmøš*: DC 06 (1938): Q 022; *veldmujsch*: DC 06 (1938): Q 036; *veldmusch*: DC 06 (1938): L 164, L 248, L 266, L 428, Q 032, Q 208; *veldmusj*: DC 06 (1938): Q 113, Q 201; N 09 (1961): Q 117; *veldmösch*: DC 06 (1938): Q 038, Q 095, Q 099; N 09 (1961): Q 020; *veldmösj*: DC 06 (1938): Q 095, Q 097, Q 100; N 09 (1961): Q 020, Q 098, Q 100, Q 111; *veldmöš*: DC 06 (1938): Q 033; *veljdmösj*: N 09 (1961): Q 014; *veljtmösj*: Sittard Wb.: Q 020; *veltjmös*: N 09 (1961): L 288; *veltmusj*: N 09 (1961): Q 117a; *vèltmös*: Strous, J. (1963): L 288, L 288a, L 289, L 293, L 320, L 320a, L 322, L 323, L 324, L 324a, L 327; *vèltmös* (gew.uitspr.): Strous, J. (1963): Q 014, Q 020, Q 098, Q 100, Q 111, Q 117, Q 117a; *vèltmøš*: N 09 (1961): L 372; *vèldmösj*: N 09 (1961): Q 111; *[vèltmøš*: N 09 (1961): Q 012.

veldmusje *veldmuske* [*veltmuskə*]: N 09 (1961): K 278.

veldzjiersje *veldzjierske* *veldzjierske*: Natura Lb. 85 (1976): L 312.

zjiers *žirs*: N 09 (1961): L 314.

zjiersje *zjierske* *zjiers(ke)*: Natura Lb. 85 (1976): L 314.

4. Het bewerkte gebied: de nieuwe indeling van de Limburgse dialecten

In de Inleiding bij de eerste aflevering heeft Pieter Goossens (WLD.I, 1, 7-21) het bewerkte gebied zeer omstandig beschreven. Als de geografische afgrenzing van het gebied waar een bepaalde taalvariëteit wordt gesproken overal al lastig is, geldt deze kwalificatie zeker voor de afgrenzing van het gebied waar "het Limburgs" wordt gesproken, of deze afgrenzing nu in Nederland of in België of juist voor het gebied dat beide landen omvat, moet worden vastgelegd. Er is zelfs niet één isoglosse die samenvalt met wat gewoonlijk, administratief of naar het saamhorigheidsgevoel van de bewoners van de provincies, onder "Limburg" wordt verstaan.

Pieter Goossens gaat zorgvuldig alle begrenzingen af; de taalgrens met de Waalse dialecten in het zuiden levert hem de minste problemen op; die met het Vlaams-Brabants en Antwerpens zou volgens de "ideale Getelijn" kunnen lopen, maar het hanteren van dit isoglosse-criterium stuit elders, bijvoorbeeld bij Lommel of Budel, al op problemen. Taalkundig beschouwd behoort het noordelijke deel van Nederlands Limburg, boven de Uerdinger lijn, tot het Kleverlands. De afgrenzing met de Duitse buurdialecten tenslotte is, met name vanwege de verschijnselen ten oosten van de Benrather lijn, lang niet zo eenvoudig als met de Romaanse dialecten. Ook het noordoosten van de provincie Luik, waar tot in de tweede helft van de twintigste eeuw nog een germaans dialect werd gesproken, wordt van oudsher tot het Limburgs gerekend en maakt daarom aanspraak op een plaats in het WLD¹.

Uiteindelijk heeft de eerste redactie van het WLD op pragmatische gronden het werkgebied van het woordenboek bepaald tot de gehele twee provincies Limburg, uitgebreid met het vanouds germaanstalige noordoosten van de provincie Luik en met zes Brabantse plaatsen die, omdat ze gelegen zijn ten oosten van de voor het

1 Cajot (1989: 24-25 en kaart 2) noemt deze gebieden "Altbelgien" en het noordelijke deel van "Neubelgien".

WBD als oostgrens fungerende "ideale Getelijn", niet in het WBD voorkomen.

Deze laatste zes plaatsen (Rummen, Grazen, Walsbets, Waasmont, Wezeren en Walshoutem) worden in deel III wél door het WBD opgenomen en komen dan ook niet meer in deel III van het WLD voor. Voor het overige blijft het bewerkte gebied zoals het door Goossens is beschreven: de beide provincies Limburg en het noordoosten van de provincie Luik.

Zoals uiteengezet in paragraaf 3.2 worden in het WLD vanaf deel III de plaatscodes vervangen door plaatsnamen en beschrijvende globaliserende frequentie- en streekaanduidingen. Deze wijziging drong des te meer omdat er voor de algemene woordenschat, nog meer dan het geval was voor de landbouw- en vaktalwoordenschat, op grote hoeveelheden opgaven per begrip kon worden gerekend. (Zie ook Belemans en Goossens 2000).

Voor die streekaanduidingen moest een eenduidige, dialectologisch bruikbare gebiedsindeling worden ontworpen. Deze moet de redacteur ten dienste staan bij de beschrijving van de geografische verspreiding van de aangetroffen heteronimen en uiteraard net zo goed de lezer achteraf de mogelijkheid bieden om de globaliserende beschrijving van deze spreiding in het lemma te begrijpen.

In 1998 hebben R. Belemans, J. Kruijsen en J. Van Keymeulen de "Gebiedsindeling van de zuidelijk-Nederlandse dialecten" gepresenteerd (Belemans e.a. 1998). In deze bijdrage worden de voor het WLD- en WBD-gebied ontworpen indelingen voorgesteld en verantwoord. Volledigheidshalve is ook de indelingskaart WVD mee opgenomen en beschreven. Deze indeling van het Vlaamse dialectgebied werd reeds eerder gepubliceerd en verantwoord in de Inleiding van het WVD (Devos e.a. 1979, 43-44).

Voor het WLD- en het WBD-gebied hebben de beide redacties voor een indeling op twee niveaus geopteerd: regio's en subgebieden. Er zijn tien regio's in het WLD, de meeste ervan zijn vervolgens verder onderverdeeld in subgebieden (zie hieronder en de toegevoegde losse kaart).

Zoals gezegd lopen de administratieve provinciegrenzen van de werkgebieden van de woordenboeken niet altijd parallel met de dialectologische grenzen. Zo ligt er tussen het West-Limburgse gebied ten oosten van de Gete en het aangrenzende Brabantse Hageland een Brabants-Limburgse overgangszone. Toch is voor beide niveaus de indeling en de afbakening zo veel mogelijk gebaseerd op bestaande dialectologische indelingen. Voor het WLD-gebied is daarbij gekeken naar de indeling van de Limburgse dialecten volgens de bekende isoglossen (Schrijnen 1920, Leenen 1947, Pauwels en Morren 1960), naar de indelingskaart van het Zuid-Neder-Frankisch (Goossens 1965) en naar kaart 3 in Goossens 1963.

Voor alle in deze gebiedsindeling getekende grenzen geldt uitdrukkelijk dat de woordenboekredacties ze niet interpreteren of willen voorstellen als scherpe dialectgrenzen. Het zijn benaderende afbakeningen die vooral een werkzame gebiedsindeling moeten opleveren. Om die reden heeft de WVD-redactie er in haar gebiedsindeling destijds voor gekozen om geen lijnen maar bredere afbakeningsstroken tussen de diverse regio's te trekken. Dat principe is echter voor WLD en WBD niet gevolgd, omdat het niet goed verzoenbaar was met de fijnmazigere indeling op het niveau van de subgebieden.

In de hier gepresenteerde gebiedsindeling vallen de meeste grenslijnen samen met een of enkele belangrijke isoglossen. Net zo goed zijn er echter voor ieder afgebakend gebied grenslijnen van dialectverschijnselen te vinden die er dwars

doorheen lopen. De gebiedsindelingen pretenderen dan ook niet meer dan samen een bruikbare indeling van de Limburgse dialecten te leveren, waarmee de geografische spreiding van dialectverschijnselen op een eenvoudige en doorzichtige manier beschreven kan worden.

4.1 Benamingen en afkortingen

De namen die aan de onderscheiden gebieden worden toegekend, zijn van diverse aard. Waar mogelijk werd ook bij de naamgeving een beroep gedaan op de bestaande en ingeburgerde terminologie uit de vakliteratuur (bv. Ripuarisch). Waar dat niet kon, werd getracht om aardrijkskundige streeknamen zoals de Demerkempens of het Maasland te gebruiken. In andere gevallen werd een voor de hand liggende nieuwe term gecreëerd, die bovendien een aanwijzing over de lokalisering bevat (bv. noordelijk Oost-Limburgs).

De namen van de gebieden zeggen op zichzelf niets over de dialecten die daar gesproken worden. Zo wil een term als Bilzerlands zeker niet suggereren dat in heel dit gebied het dialect van Bilzen gesproken zou worden. Het feit dat een dialectplaats in een bepaalde regio ligt, zegt alleen maar dat het dialect van deze plaats meer overeenkomsten vertoont met de andere dialecten in deze regio dan met de dialecten daarbuiten.

Voor elk van de hier ingevoerde gebiedsnamen werd ook een geijkte afkorting gemaakt. Die afkortingen worden in de woordenboeklemmata uiteraard zeer vaak gebruikt. Een overzicht ervan volgt hierna bij de gedetailleerde beschrijving van de gebiedsindeling.

De redacteurs van de woordenboeken beschikken met deze gebiedsindelingen voortaan over een reeks mogelijkheden om de geografische verspreiding van heteroniemen in de woordenboektekst te beschrijven. Uiteraard kan bij slechts lokaal of verspreid voorkomende lexemen gewoon de plaatsnaam gebruikt worden. Van de Nederlandse plaatsnamen is de spelling aangepast volgens de telefoonboeken van de Nederlandse PTT. Bij sommige plaatsnamen levert het gebruik ervan evenwel problemen op, omdat ze twee of zelfs wel drie keer in hetzelfde woordenboekgebied voorkomen. Zo kan de plaatsnaam Donk in het WLD-gebied betrekking hebben op de plaats met het Kloeke-nummer² L 387a in het Noordelijk Oostlimburgs, op de plaats met codenummer P 049 in het Truierlands en ook op de plaats met codenummer Q 001b in het Demerkempens. In deze gevallen wordt na de plaatsnaam ook de naam van de nabij gelegen grotere plaats vermeld; in dit geval resp. Donk (bij Posterholt), Donk (bij Herk-de-Stad) en Donk (bij Hasselt); zie voor details de lijst van plaatsen.

De plaatsnamen van de canonieke woordenboeken worden niet afzonderlijk vermeld, maar worden opgenomen in de streekaanduiding of in de reeks losse plaatsnamen. Een uitzondering wordt gemaakt voor de gebiedswoordenboeken als het Weertlands woordenboek; wanneer die in dat gebied als enige bron voor een trefwoord voorkomen, dan vindt men de naam van het woordenboek in de tekst.

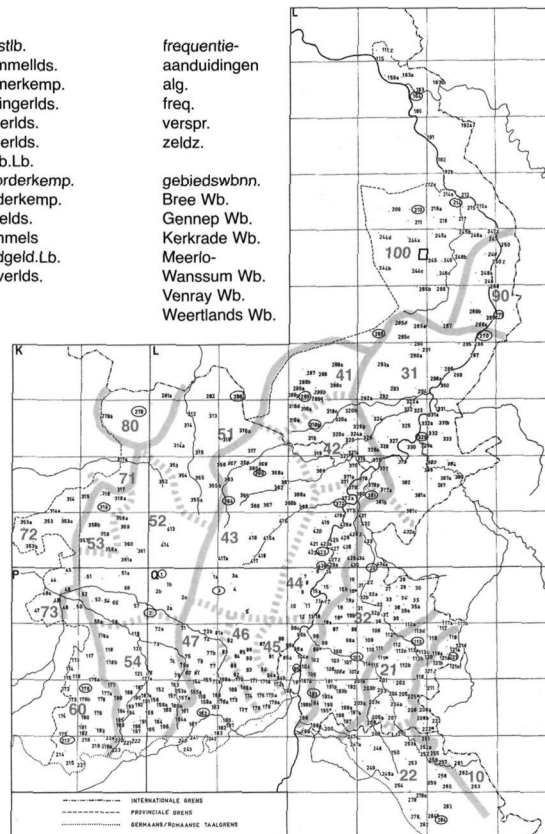
2 Verg. *Systematisch en alfabetisch Register van plaatsnamen voor Nederlands, de Nederlands-sprekende delen van België en Noord-Frankrijk en het noordwesten der Duitse Bondsrepubliek*, Amsterdam/Antwerpen 1962. Steeds is hier verwezen naar de "gecorrigeerde Kloeke-lijst" die, in overleg met de redacties van de drie Regionale Woordenboeken door het Meertens Instituut is aangevuld en verbeterd.

Op de bijgaande kaart zijn de herkomstplaatsen van de canonieke woordenboeken door een cirkeltje aangegeven.

Waar nodig zullen ook meer globaliserende omschrijvingen zoals “in de oostelijke helft van Belgisch Limburg” of “langs de Maas” worden gebruikt. Deze ad hoc-terminologie zal echter steeds zelfverklarend zijn.

Gebiedsindeling WLD

10	Ripuar.	50	Westlb.	frequentie-
20	Oostlb-Rip. overgg.	51	Dommelds.	aanduidingen
21	Oost. zuidlb.	52	Demerkemp.	alg.
22	Geullds.	53	Beringerlds.	freq.
30	Oostlb.	54	Lonerlds.	verspr.
31	Noord. Oostlb.	60	Truierlds.	zeldz.
32	Zuid. Oostlb.	70	Brab.Lb.	
40	Centr. Lb.	71	Noorderkemp.	gebiedswbnn.
41	Weertlds.	72	Zuiderkemp.	Bree Wb.
42	Horns	73	Getelds.	Gennep Wb.
43	Maaskemp.	80	Lommels	Kerkrade Wb.
44	Centr. Maaslds.	90	Zuidgeld.Lb.	Meerlo-
45	Trichterlds.	100	Kleverlds.	Wanssum Wb.
46	Bilzerlds.			Venray Wb.
47	Tongerlds.			Weertlands Wb.

4.2 De indeling van het WLD-gebied

Het WLD-gebied bestrijkt de provincies Belgisch en Nederlands Limburg en het vanouds Germaanstalige noordoostelijke deel van de provincie Luik. Het wordt ingedeeld in tien regio's, die min of meer de vorm van langgerekte stroken hebben en van het zuidoosten naar het noordwesten op elkaar aansluiten. De perifere Limburgse gebieden 60 (Truierlands), 70 (Brabants Limburgs), 80 (Lommels), 90 (Zuid-Gelders Limburgs) en 100 (Kleverlands of Noord-Gelders Limburgs) vormen overgangszones naar de Brabantse en de Gelderse dialecten, terwijl gebied 10 (Ripuarisch) de overgang naar de in het oosten aangrenzende Keulse dialectregio vormt.

De vier centrale regio's worden nog verder verdeeld in subgebieden. Op die manier ontstaan binnen het WLD-gebied de volgende deelgebieden:

<i>gebiedsnummer en -naam</i>	<i>afkorting</i>
10 Ripuarisch	Ripuar.
20 Oost-Limburgs-Ripuarisch overgangsgebied	Oostlb-Rip. overgg.
21 Oostelijk Zuid-Limburgs	Oost.Zuidlb.
22 Geullands	Geullds.
30 Oost-Limburgs	Oostlb.
31 Noordelijk Oost-Limburgs	Noord.Oostlb.
32 Zuidelijk Oost-Limburgs	Zuid.Oostlb.
40 Centraal Limburgs	Centr.Lb.
41 Weertlands	Weertlds.
42 Horns	Horns
43 Maaskempens	Maaskemp.
44 Centraal Maaslands	Centr.Maaslds.
45 Trichterlands	Trichterlds.
46 Bilzerlands	Bilzerlds.
47 Tongerlands	Tongerlds.
50 West-Limburgs	Westlb.
51 Dommellands	Dommelllds.
52 Demerkempens	Demerkemp.
53 Beringerlands	Beringerlds.
54 Lonerlands	Lonerlds.
60 Truierlands (Zuid-Brabants-West-Limburgs overgangsgebied)	Truierlds.
70 Brabants-Limburgs	Brab.Lb.
71 Noorderkempens	Noorderkemp.
72 Zuiderkempens	Zuiderkemp.
73 Getelands	Getelds.
80 Lommels (Meierijs)	Lommels
90 Zuid-Gelders Limburgs	Zuidgeld.Lb.
100 Kleverlands of Noord-Gelders Limburgs	Kleverlds.

4.3 *De grens tussen Limburgs en Brabants*

Bij het maken van de boven beschreven gebiedsindeling bleek al gauw dat het noodzakelijk was om de gebiedsbenamingen en -afbakening goed op elkaar af te stemmen. De overgang tussen Limburgs en Brabants - en daarmee ook de naad tussen de werkterreinen van WLD en WBD - is immers een complexe zaak.

In het WBD-gebied liggen twee gebiedjes die dialectologisch gezien bij het Limburgs aansluiten. Ten eerste is dat het Budels, waarvan precies om die reden in het WBD-gebied een aparte regio is gemaakt. De dialecten van Budel (K 285), Groot Schoot (K 285a), Maarheze (K 284) en Soerendonk (K 283) sluiten bij de Dommellandse dialecten van gebied 51 in de WLD-indeling aan.

Ook in de Brabantse plaatsen Rummen (P 107a) en Grazen (P 108) worden Limburgse dialecten gesproken. Deze plaatsen sluiten in de indeling bij het Truierlands (60) op de WLD-kaart aan.

Omgekeerd zijn er ook gebiedjes op de WLD-kaart die dialectologisch gezien Brabants zijn. Drie ervan vormen samen het Brabants Limburgs (70), namelijk: a) het Noorderkempens (71), bestaande uit de dialecten van Kerkhoven (K 317a) en Leopoldsburg (K 317), die aansluiten bij het Noorderkempense gebied op de WBD-kaart;

- b) het Zuiderkempens (72), bestaande uit de dialecten van Oostham (K 315), Kwaadmechelen (K 314), Genendijk (K 314a), Hulst (K 353c), Tessenderlo (K 353), Schoot (K 353a) en Engsbergen (K 353b), die aansluiten bij het Zuiderkempense gebied op de WBD-kaart;
- c) het Getelands (73), bestaande uit de dialecten van Zelem (P 044), Meldert (P 045), Linkhout (P 046), Loksbergen (P 047), Halen (P 048) en Zelk (P 048a), die aansluiten bij het Getelands op de WBD-kaart.

Buiten het Brabants Limburgs (70) bestaat ook het Lommelse gebied (80) uit sterk Brabants gekleurde dialecten binnen de grenzen van het WLD-gebied. Het Lommels omvat de dialecten van Lommel (K 278), Stevensvennen (K 278a) en Lommel-Kolonie (L 312a) en sluit aan bij het noordelijk gelegen Kempenlands (31) op de WBD-kaart.

Tenslotte vormt het Beringerlands (53) binnen het Limburgse gebied een echte overgangszone tussen Limburgse en Brabantse dialecten. Van de dialecten gesproken in Beringen (K 358), Eversel (K 358a), Tervant (K 358b), Paal (K 357), Beverlo (K 318), Korspel (K 318a) en Heppen (K 316) is amper uit te maken of ze meer Limburgs dan wel meer Brabants getint zijn. Ze werden uiteindelijk als afzonderlijke groep onder het West-Limburgs (50) opgenomen.

4.4 Lijst van WLD-plaatsen

A.

Alfabetische lijst op plaatsnaam, met vermelding van regio/subgebied, provincie (Belgisch en Nederlands Limburg of Luik) en plaatscode; zie de toegevoegde kaart.

Aalst-bij-St.-Truiden	Truierlds.	BeLb	P 179
Achel	Dommellds.	BeLb	L 282
Afferden	Kleverlds.	NeLb	L 191
Aijen	Kleverlds.	NeLb	L 192b
Aldeneik	Centr.Maaslds.	BeLb	L 372a
Alken	Lonerlds.	BeLb	P 120
Alt-Hoeselt	Tongerlds.	BeLb	Q 077a
Altweert	Weertlds.	NeLb	L 318d
Altweeterheide	Weertlds.	NeLb	L 318e
Amby	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 102
America	Kleverlds.	NeLb	L 244c
Amstenrade	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 038
Arcen	Zuidgeld.Lb.	NeLb	L 250
As	Maaskemp.	BeLb	L 417
Asenray/Maalbroek	Noord.Oostlb.	NeLb	L 333
Asselt	Noord.Oostlb.	NeLb	L 331a
Astenet	Geullds.	Luik	Q 258
Aubel	Geullds.	Luik	Q 249
Baarlo	Noord.Oostlb.	NeLb	L 295
Baelen	Geullds.	Luik	Q 279
Baexem	Noord.Oostlb.	NeLb	L 324
Banholt	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 196a
Batsheers	Lonerlds.	BeLb	P 221
Beegden	Noord.Oostlb.	NeLb	L 327
Beek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 019
Beek (bij Bree)	Maaskemp.	BeLb	L 359
Beesel	Noord.Oostlb.	NeLb	L 300
Belfeld	Noord.Oostlb.	NeLb	L 297
Bemelen	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 106
Benzenrade	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 113b
Berbroek	Demerkemp.	BeLb	P 053
Berg	Tongerlds.	BeLb	Q 163
Berg-aan-de-Maas	Centr.Maaslds.	NeLb	L 429a
Berg-en-Terblijt	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 103
Bergen	Kleverlds.	NeLb	L 192
Beringe	Noord.Oostlb.	NeLb	L 265c
Beringen	Beringerlds.	BeLb	K 358
Berkelaar	Horns	NeLb	L 378p
Berlingen	Lonerlds.	BeLb	P 187
Beverlo	Beringerlds.	BeLb	K 318
Beverst	Tongerlds.	BeLb	Q 072
Bevingen	Truierlds.	BeLb	P 176b
Bilzen	Bilzerlds.	BeLb	Q 083
Binderveld	Truierlds.	BeLb	P 113

Bingelrade	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 029
Bisselt	Kleverlds.	NeLb	L 115z
Bleiberg	Geullds.	Luik	Q 253a
Bleijerheide	Ripuar.	NeLb	Q 121c
Blerick	Zuidgeld.Lb.	NeLb	L 269
Blitterswijk	Kleverlds.	NeLb	L 215
Bocholt	Maaskemp.	BeLb	L 317
Bocholtz	Ripuar.	NeLb	Q 211
Boekend	Zuidgeld.Lb.	NeLb	L 269b
Boeket/Heisterstraat	Weertlds.	NeLb	L 287
Boekhout	Truierlds.	BeLb	P 224
Boekt/Heikant	Demerkemp.	BeLb	K 361a
Bokrijk	Demerkemp.	BeLb	Q 002c
Bolderberg	Demerkemp.	BeLb	P 051a
Bommershoven	Lonerlds.	BeLb	Q 160
Booien	Centr.Maaslds.	BeLb	L 423a
Boorseme	Centr.Maaslds.	BeLb	Q 011
Borgharen	Trichterlds.	NeLb	Q 096a
Borgloon	Lonerlds.	BeLb	Q 156
Borlo	Truierlds.	BeLb	P 218
Born	Centr.Maaslds.	NeLb	L 428
Bos	Maaskemp.	BeLb	L 357
Boshoven	Weertlds.	NeLb	L 289p
Boukoul	Noord.Oostlb.	NeLb	L 331b
Bree	Maaskemp.	BeLb	L 360
Broekeind	Zuidgeld.Lb.	NeLb	L 249a
Broekhuizen	Kleverlds.	NeLb	L 247
Broekhuizenvorst	Kleverlds.	NeLb	L 247z
Broekom	Lonerlds.	BeLb	Q 159
Broeksittard	Zuid.Oostlb.	NeLb	L 434a
Brunssum	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 035
Brustem	Truierlds.	BeLb	P 178
Buchten	Centr.Maaslds.	NeLb	L 426
Buggenum	Noord.Oostlb.	NeLb	L 323
Bunde	Trichterlds.	NeLb	Q 096
Buvingen	Truierlds.	BeLb	P 182
Caberg	Trichterlds.	NeLb	Q 095a
Cadier	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 191
Castenray	Kleverlds.	NeLb	L 245a
Chèvremon	Ripuar.	NeLb	Q 121a
Del	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 203c
Diepenbeek	Tongerlds.	BeLb	Q 071
Diergaarde	Noord.Oostlb.	NeLb	L 381c
Dieteren	Zuid.Oostlb.	NeLb	L 431
Diets-Heur	Tongerlds.	BeLb	Q 242
Dilsen	Centr.Maaslds.	BeLb	L 421
Doenrade	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 027
Donk (bij Hasselt)	Demerkemp.	BeLb	Q 001b
Donk (bij Herk-de-Stad)	Truierlds.	BeLb	P 049
Donk (bij Posterholt)	Noord.Oostlb.	NeLb	L 387a

Dorne	Maaskemp.	BeLb	L 415a
Duras	Truierlds.	BeLb	P 115
Echt/Gebroek	Centr.Maaslds.	NeLb	L 381
Eckelrade	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 193a
Egchel	Noord.Oostlb.	NeLb	L 290a
Eigenbilzen	Bilzerlds.	BeLb	Q 086
Eijsden	Trichterlds.	NeLb	Q 198
Eind	Weertlds.	NeLb	L 288c
Einighausen	Zuid.Oostlb.	NeLb	L 430
Eisden	Centr.Maaslds.	BeLb	Q 007
Eksel	Dommelllds.	BeLb	L 353
Elen	Centr.Maaslds.	BeLb	L 419
Ell	Horns	NeLb	L 320a
Ellikom	Maaskemp.	BeLb	L 363
Elsloo	Centr.Maaslds.	NeLb	Q 017
Engelmanshoven	Lonerlds.	BeLb	P 185
Engsbergs	Zuiderkemp.	BeLb	K 353b
Epen	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 207
Erpekom	Dommelllds.	BeLb	L 355b
Eupen	Geullds.	Luik	Q 284
Eversel	Beringerlds.	BeLb	K 358a
Eygelshoven	Ripuar.	NeLb	Q 119
Eynatten	Ripuar.	Luik	Q 262
Eys	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 202
Gasthuis/Het Rooth	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 106a
Geistingen	Horns	BeLb	L 371a
Geleen	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 021
Gelieren/Bret	Maaskemp.	BeLb	Q 004
Gelinden	Lonerlds.	BeLb	P 186
Gellik	Trichterlds.	BeLb	Q 087
Gemmenich	Ripuar.	Luik	Q 251
Genendijk	Zuiderkemp.	BeLb	K 314a
Genhout	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 019b
Genk	Maaskemp.	BeLb	Q 003
Gennep	Kleverlds.	NeLb	L 164
Genoelselderen	Tongerlds.	BeLb	Q 173
Genooi/Ohé	Centr.Maaslds.	NeLb	L 380
Gerdingen	Maaskemp.	BeLb	L 360a
Geulle	Centr.Maaslds.	NeLb	Q 018
Geverik/Kelmond	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 019z
Geysteren	Kleverlds.	NeLb	L 214a
Gingelom	Truierlds.	BeLb	P 175
Godschei	Demerkemp.	BeLb	Q 002a
Gors-Opleeuw	Lonerlds.	BeLb	Q 153
Gorse	Truierlds.	BeLb	P 116
Gotem	Lonerlds.	BeLb	P 190
Grashoek	Noord.Oostlb.	NeLb	L 265d
Grathem	Horns	NeLb	L 326
Grevenbicht/Papenhoven	Centr.Maaslds.	NeLb	L 425
Griendtsveen	Kleverlds.	NeLb	L 244b

Gronsveld	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 193
Groot-Gelmen	Lonerlds.	BeLb	P 184
Groot-Loon	Lonerlds.	BeLb	Q 156a
Grote-Brogel	Maaskemp.	BeLb	L 356
Grote-Spouwen	Bilzerlds.	BeLb	Q 170
Grubbenvorst	Zuidgeld.Lb.	NeLb	L 249
Gruitrode	Maaskemp.	BeLb	L 366
Guigoven	Lonerlds.	BeLb	Q 079
Gulpen	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 203
Gutshoven	Lonerlds.	BeLb	P 195
Guttecoven	Centr.Maaslds.	NeLb	L 429
Haanrade	Ripuar.	NeLb	Q 121d
Haasdal	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 098a
Haelen	Noord.Oostlb.	NeLb	L 322
Halen	Getelds.	BeLb	P 048
Haler	Horns	NeLb	L 320c
Halmaal	Truierlds.	BeLb	P 173
Hamont	Dommellds.	BeLb	L 286
Haren	Lonerlds.	BeLb	Q 160a
Hasselt	Demerkemp.	BeLb	Q 002
Hauset	Ripuar.	Luik	Q 261
Hechtel	Demerkemp.	BeLb	L 352
Heek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 110
Heel	Noord.Oostlb.	NeLb	L 328
Heer	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 105
Heerlen	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 113
Heerlerbaan/Kaumer	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 120
Heerlerheide	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 112a
Heers	Lonerlds.	BeLb	P 197
Hees	Trichterlds.	BeLb	Q 094
Heesveld-Eik	Tongerlds.	BeLb	Q 081a
Hegelsom	Kleverlds.	NeLb	L 246c
Heibloem	Noord.Oostlb.	NeLb	L 293a
Heijen	Kleverlds.	NeLb	L 165
Heijenrath	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 206a
Heiselt	Truierlds.	BeLb	P 219a
Heks	Lonerlds.	BeLb	Q 164
Helchteren	Demerkemp.	BeLb	L 413
Helden/Everlo	Noord.Oostlb.	NeLb	L 291
Hendrieken	Lonerlds.	BeLb	P 191
Henis	Tongerlds.	BeLb	Q 158a
Henri-Chapelle	Geullds.	Luik	Q 254
Heppen	Beringerlds.	BeLb	K 316
Heppeneert	Centr.Maaslds.	BeLb	L 419a
Herbesthal	Geullds.	Luik	Q 278a
Herderen	Bilzerlds.	BeLb	Q 174
Hergenrath	Ripuar.	Luik	Q 257
Herk-de-Stad	Truierlds.	BeLb	P 050
Herkenbosch	Noord.Oostlb.	NeLb	L 384
Herstappe	Tongerlds.	BeLb	Q 243

WLD III, 4.1

Herten	Lonerlds.	BeLb	P 121a
Herten (bij Roermond)	Noord.Oostlb.	NeLb	L 330
Heugem	Trichterlds.	NeLb	Q 187a
Heukelom	Bilzerlds.	BeLb	Q 175a
Heusden	Demerkemp.	BeLb	K 360
Heythuysen	Noord.Oostlb.	NeLb	L 292
Hoelbeek	Bilzerlds.	BeLb	Q 085
Hoensbroek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 039
Hoepertingen	Lonerlds.	BeLb	P 188
Hoeselt	Tongerlds.	BeLb	Q 077
Hoeven	Dommellds.	BeLb	L 314a
Holset	Ripuar.	NeLb	Q 208b
Holtum	Centr.Maaslds.	NeLb	L 426z
Holz	Ripuar.	NeLb	Q 121z
Hombourg	Geullds.	Luik	Q 250
Honthem	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 193b
Horn	Noord.Oostlb.	NeLb	L 325
Horpmaal	Lonerlds.	BeLb	Q 165
Horst	Kleverlds.	NeLb	L 246
Hout-Blerick	Zuidgeld.Lb.	NeLb	L 269a
Houthalen	Demerkemp.	BeLb	L 414
Houthem	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 100
Hulsberg	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 109
Hulst/Konijnsberg	Zuiderkemp.	BeLb	K 353c
Hunsel	Horns	NeLb	L 320
Hushoven	Weertlds.	NeLb	L 289a
Illikhoven	Centr.Maaslds.	NeLb	L 426a
Ingber	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 203b
Itteren	Trichterlds.	NeLb	Q 096b
Ittervoort	Horns	NeLb	L 321a
Jabeek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 028
Jesseren	Lonerlds.	BeLb	Q 157
Jeuk	Truierlds.	BeLb	P 219
Kaalheide/Onderspekholz	Ripuar.	NeLb	Q 121e
Kanne	Trichterlds.	BeLb	Q 188
Kapel-in-'t-Zand	Noord.Oostlb.	NeLb	L 329a
Kaulille	Dommellds.	BeLb	L 316
Keent	Weertlds.	NeLb	L 318a
Keer	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 191p
Kelmis	Ripuar.	Luik	Q 255
Kelpen	Horns	NeLb	L 320b
Kerensheide	Centr.Maaslds.	NeLb	Q 015b
Kerkhoven	Noorderkemp.	BeLb	K 317a
Kerkom	Truierlds.	BeLb	P 180
Kerkrade	Ripuar.	NeLb	Q 121
Kermt	Demerkemp.	BeLb	P 055
Kerniel	Lonerlds.	BeLb	Q 152
Kessel	Noord.Oostlb.	NeLb	L 298
Kesseleik	Noord.Oostlb.	NeLb	L 298a
Kesselt	Trichterlds.	BeLb	Q 094a

Kessenich	Horns	BeLb	L 370
Ketsingen	Tongerlds.	BeLb	Q 176a
Kettenis	Geullds.	Luik	Q 283
Kiewit	Demerkemp.	BeLb	Q 002b
Kinrooi	Horns	BeLb	L 369
Klein-Gelmen	Lonerlds.	BeLb	P 194
Kleine-Brogel	Dommellds.	BeLb	L 315
Kleine-Spouwen	Bilzerlds.	BeLb	Q 092
Klimmen	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 111
Kluis, De —	Geullds.	Luik	Q 249a
Koersel	Demerkemp.	BeLb	K 359
Kolonie	Lommels	BeLb	L 281a
Koningsbosch	Zuid.Oostlb.	NeLb	L 432a
Koningslust	Noord.Oostlb.	NeLb	L 265e
Koninksem	Tongerlds.	BeLb	Q 167
Korspel	Beringerlds.	BeLb	K 318a
Kortenbos	Lonerlds.	BeLb	P 118b
Kortessem	Lonerlds.	BeLb	Q 074
Kortijs	Truierlds.	BeLb	P 215
Kotem	Centr.Maaslds.	BeLb	Q 011a
Kozen	Lonerlds.	BeLb	P 118
Krawinkel	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 016p
Kronenberg	Kleverlds.	NeLb	L 265b
Kunrade	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 112c
Kuringen	Demerkemp.	BeLb	P 057
Kuttekoven	Lonerlds.	BeLb	P 187a
Kwaadmechelen	Zuiderkemp.	BeLb	K 314
Laak	Centr.Maaslds.	NeLb	L 379
Laar	Weertlds.	NeLb	L 288b
Lafelt	Bilzerlds.	BeLb	Q 171a
Lanaken	Trichterlds.	BeLb	Q 088
Lanklaar	Centr.Maaslds.	BeLb	L 422
Lauw	Tongerlds.	BeLb	Q 240
Leeuwen	Noord.Oostlb.	NeLb	L 332a
Lemiers	Ripuar.	NeLb	Q 208a
Leopoldsburg	Noorderkemp.	BeLb	K 317
Leuken	Weertlds.	NeLb	L 289b
Leunen	Kleverlds.	NeLb	L 211
Leut	Centr.Maaslds.	BeLb	Q 006
Leveroy	Horns	NeLb	L 324a
Limbricht	Zuid.Oostlb.	NeLb	L 434
Limmel	Trichterlds.	NeLb	Q 104a
Linde	Dommellds.	BeLb	L 355a
Linkhout	Getelds.	BeLb	P 046
Linne	Noord.Oostlb.	NeLb	L 376
Loksbergen	Getelds.	BeLb	P 047
Lomm	Zuidgeld.Lb.	NeLb	L 250z
Lommel	Lommels	BeLb	K 278
Lontzen	Geullds.	Luik	Q 259
Lottum	Zuidgeld.Lb.	NeLb	L 248

Lozen	Dommellds.	BeLb	L 316a
Lummen	Demerkemp.	BeLb	P 051
Lutterade	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 016
Maasbracht	Horns	NeLb	L 377
Maasbree	Kleverlds.	NeLb	L 267
Maaseik	Centr.Maaslds.	BeLb	L 372
Maasniel	Noord.Oostlb.	NeLb	L 332
Maastricht	Trichterlds.	NeLb	Q 095
Makset	Noord.Oostlb.	NeLb	L 292a
Mal	Tongerlds.	BeLb	Q 180
Margraten	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 192
Martenslinde	Bilzerlds.	BeLb	Q 089
Mechelen	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 204a
Mechelen-aan-de-Maas	Centr.Maaslds.	BeLb	Q 009
Mechelen-Bovelingen	Lonerlds.	BeLb	P 220
Meerlo	Kleverlds.	NeLb	L 217
Meers	Centr.Maaslds.	NeLb	Q 015a
Meerssen	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 099
Meeswijk	Centr.Maaslds.	BeLb	L 424
Meeuwen	Maaskemp.	BeLb	L 364
Meijel	Kleverlds.	NeLb	L 265
Melderslo	Kleverlds.	NeLb	L 246b
Meldert	Getelds.	BeLb	P 045
Melick	Noord.Oostlb.	NeLb	L 383
Melveren	Truierlds.	BeLb	P 176a
Membach	Geullds.	Luik	Q 282
Membruggen	Tongerlds.	BeLb	Q 169
Merkelbeek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 034
Merselo	Kleverlds.	NeLb	L 209
Mesch	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 198a
Meterik	Kleverlds.	NeLb	L 245
Mettekoven	Lonerlds.	BeLb	P 193
Mheer	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 196
Middelaar	Kleverlds.	NeLb	L 159a
Mielen-boven-Aalst	Truierlds.	BeLb	P 183
Millen	Tongerlds.	BeLb	Q 177
Milsbeek	Kleverlds.	NeLb	L 163a
Moelingen	Zuid.Oostlb.	BeLb	Q 199
Moerslag	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 195z
Molenbeersel	Horns	BeLb	L 319
Montenaken	Truierlds.	BeLb	P 214
Montfort	Noord.Oostlb.	NeLb	L 382
Montzen	Geullds.	Luik	Q 253
Mook	Kleverlds.	NeLb	L 115
Moorveld (Waalsen)	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 018a
Mopertingen	Bilzerlds.	BeLb	Q 090
Moresnet	Geullds.	Luik	Q 252
Moresnet-Eiksken	Geullds.	Luik	Q 252a
Muizen	Truierlds.	BeLb	P 181
Munsterbilzen	Bilzerlds.	BeLb	Q 082

Munstergeleen	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 022
Nattenhoven	Centr.Maaslds.	NeLb	L 427z
Nederstraat	Tongerlds.	BeLb	Q 077b
Nederweert	Weertlds.	NeLb	L 288
Neer	Noord.Oostlb.	NeLb	L 294
Neerbeek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 019a
Neerglabbeek	Maaskemp.	BeLb	L 367
Neerharen	Trichterlds.	BeLb	Q 096c
Neeritter	Horns	NeLb	L 321
Neeroeteren	Maaskemp.	BeLb	L 368
Neerpelt	Dommellids.	BeLb	L 312
Neerrepn	Tongerlds.	BeLb	Q 155a
Nerem	Tongerlds.	BeLb	Q 182
Neu-Moresnet	Ripuar.	Luik	Q 256
Niel-bij-As	Maaskemp.	BeLb	L 418
Niel-bij-St.-Truiden	Truierlds.	BeLb	P 213
Nieuwenhagen	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 117
Nieuwerkerken	Truierlds.	BeLb	P 117
Nieuwstadt	Zuid.Oostlb.	NeLb	L 433
Nijswiller	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 205p
Noorbeek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 197
Nunhem	Noord.Oostlb.	NeLb	L 322a
Nuth/Aalbeek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 036
Obbicht	Centr.Maaslds.	NeLb	L 427
Oirlo	Kleverlds.	NeLb	L 216
Oirsbeek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 033
Oler	Horns	NeLb	L 326p
Oost-Maarland	Trichterlds.	NeLb	Q 198b
Oostham	Zuiderkemp.	BeLb	K 315
Oostrum	Kleverlds.	NeLb	L 216a
Opplabbeek	Maaskemp.	BeLb	L 416
Opgrimbie	Centr.Maaslds.	BeLb	Q 010
Opheers	Lonerlds.	BeLb	P 222
Ophoven	Horns	BeLb	L 371
Opitter	Maaskemp.	BeLb	L 362
Opoeteren	Maaskemp.	BeLb	L 415
Ordingen	Truierlds.	BeLb	P 177a
Ospel	Weertlds.	NeLb	L 288a
Ottersum	Kleverlds.	NeLb	L 163
Oud-Valkenburg	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 114
Oud-Waterschei	Maaskemp.	BeLb	Q 003a
Oud-Winterslag	Maaskemp.	BeLb	Q 001a
Overpelt	Dommellids.	BeLb	L 314
Overrepen	Lonerlds.	BeLb	Q 157a
Paal	Beringerlds.	BeLb	K 357
Palemig	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 113d
Panheel	Horns	NeLb	L 328a
Panhoven	Maaskemp.	BeLb	L 359a
Panningen	Noord.Oostlb.	NeLb	L 290
Peer	Dommellids.	BeLb	L 355

WLD III, 4.1

Pey	Zuid.Oostlb.	NeLb	L 381b
Piringen	Tongerlds.	BeLb	Q 161
Posterholt	Noord.Oostlb.	NeLb	L 387
Putbroek	Noord.Oostlb.	NeLb	L 381a
Puth	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 032a
Raeren	Ripuar.	Luik	Q 263
Ransdaal	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 111a
Rapertingen	Lonerlds.	BeLb	Q 072a
Reijmerstok	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 203a
Rekem	Centr.Maaslds.	BeLb	Q 012
Remersdaal	Geullds.	BeLb	Q 248
Reppel	Maaskemp.	BeLb	L 358
Reuver	Noord.Oostlb.	NeLb	L 299
Riemst	Bilzerlds.	BeLb	Q 175
Rijckholt	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 194
Rijkel	Lonerlds.	BeLb	P 189
Rijkhoven	Tongerlds.	BeLb	Q 168a
Riksingén	Tongerlds.	BeLb	Q 158
Rimburg	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 117b
Roermond	Noord.Oostlb.	NeLb	L 329
Roggel	Noord.Oostlb.	NeLb	L 293
Romershoven	Tongerlds.	BeLb	Q 076
Roosteren	Centr.Maaslds.	NeLb	L 373
Rosmeer	Bilzerlds.	BeLb	Q 093
Rotem	Centr.Maaslds.	BeLb	L 420
Rothem	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 099p
Rukkelingen-Loon	Lonerlds.	BeLb	P 223
Rumpen	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 035a
Runkelen	Truierlds.	BeLb	P 114
Rutten	Tongerlds.	BeLb	Q 241
's-Gravenvoeren	Zuid.Oostlb.	BeLb	Q 200
's-Herenelderen	Tongerlds.	BeLb	Q 168
Schaesberg	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 118
Schakkebroek	Demerkemp.	BeLb	P 058a
Schalkhoven	Tongerlds.	BeLb	Q 081
Scheulder	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 201a
Schimmert	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 098
Schin-op-Geul	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 115
Schinnen	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 032
Schinveld	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 030
Schoonbeek	Tongerlds.	BeLb	Q 072b
Schoot	Zuiderkemp.	BeLb	K 353a
Schulen	Demerkemp.	BeLb	P 052
Sevenum	Kleverlds.	NeLb	L 266
Sibbe/IJzeren	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 101a
Siebengewald	Kleverlds.	NeLb	L 192a
Simpelveld	Ripuar.	NeLb	Q 116
Sint-Geertruid	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 195
Sint-Huibrechts-Hern	Tongerlds.	BeLb	Q 154
Sint-Huibrechts-Lille	Dommelllds.	BeLb	L 313

Sint-Joost	Horns	NeLb	L 377a
Sint-Lambrechts-Herk	Lonerlds.	BeLb	P 119
Sint-Martens-Voeren	Geullds.	BeLb	Q 247
Sint-Odiliënberg	Noord.Oostlb.	NeLb	L 385
Sint-Pieter	Trichterlds.	NeLb	Q 187
Sint-Pieters-Voeren	Geullds.	BeLb	Q 247a
Sint-Truiden	Truierlds.	BeLb	P 176
Sippenaken	Geullds.	BeLb	Q 210
Sittard	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 020
Slenaken	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 206
Sluizen	Tongerlds.	BeLb	Q 181
Smakt	Kleverlds.	NeLb	L 212a
Smeermaas	Trichterlds.	BeLb	Q 096d
Spalbeek	Demerkemp.	BeLb	P 054
Spaubeek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 031
Spekholzerheide	Ripuar.	NeLb	Q 121b
Stal	Demerkemp.	BeLb	K 359a
Stein	Centr.Maaslds.	NeLb	Q 015
Stevensvennen	Lommels	BeLb	K 278a
Stevensweert	Horns	NeLb	L 378
Stevoort	Demerkemp.	BeLb	P 058
Steyl	Noord.Oostlb.	NeLb	L 296
Stokkem	Centr.Maaslds.	BeLb	L 423
Stokkem (bij Eupen)	Geullds.	Luik	Q 284a
Stokrooie	Demerkemp.	BeLb	P 056
Stramproy	Horns	NeLb	L 318
Susteren	Zuid.Oostlb.	NeLb	L 432
Swalmen	Noord.Oostlb.	NeLb	L 331
Sweikhuizen	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 032b
Swolgen	Kleverlds.	NeLb	L 246a
Tegelen	Noord.Oostlb.	NeLb	L 270
Ten-Esschen/Weustenrade	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 112z
Terlinden	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 197a
Tervant	Beringerlds.	BeLb	K 358b
Terwinselen	Ripuar.	NeLb	Q 118a
Tessenderlo	Zuiderkemp.	BeLb	K 353
Teuven	Geullds.	BeLb	Q 209
Thorn	Horns	NeLb	L 374
Thull	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 032p
Tienray	Kleverlds.	NeLb	L 245b
Tongeren	Tongerlds.	BeLb	Q 162
Tongerlo	Maaskemp.	BeLb	L 361
Treebeek	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 039a
Tungelroy	Horns	NeLb	L 318b
Ubachsberg	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 112b
Uikhoven	Centr.Maaslds.	BeLb	Q 013
Ulbeek	Lonerlds.	BeLb	P 121
Ulestraten	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 097
Urmond	Centr.Maaslds.	NeLb	Q 014
Vaals	Ripuar.	NeLb	Q 222

WLD III, 4.1

Vaesrade	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 037
Val-Meer	Bilzerlds.	BeLb	Q 178
Valkenburg	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 101
Vechmaal	Lonerlds.	BeLb	Q 166
Velden	Zuidgeld.Lb.	NeLb	L 268
Veldwezelt	Trichterlds.	BeLb	Q 091
Velm	Truierlds.	BeLb	P 174
Ven-Zelderheide	Kleverlds.	NeLb	L 163b
Venlo	Zuidgeld.Lb.	NeLb	L 271
Venray	Kleverlds.	NeLb	L 210
Veulen	Lonerlds.	BeLb	P 196
Veulen (bij Venray)	Kleverlds.	NeLb	L 244a
Vijlen	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 208
Vilt	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 107
Vliermaal	Tongerlds.	BeLb	Q 080
Vliermaalroot	Tongerlds.	BeLb	Q 075
Vlijtingen	Bilzerlds.	BeLb	Q 171
Vlodrop	Noord.Oostlb.	NeLb	L 386
Voerendaal	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 112
Voorshoven	Maaskemp.	BeLb	L 368a
Voort	Lonerlds.	BeLb	P 192
Vorsen	Truierlds.	BeLb	P 227
Vrakker	Weertlds.	NeLb	L 289q
Vreren	Tongerlds.	BeLb	Q 183
Vroenhoven	Trichterlds.	BeLb	Q 172
Vrusschemig	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 113c
Vucht	Centr.Maaslds.	BeLb	Q 008
Wahlwiller	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 205
Walhorn	Geullds.	Luik	Q 260
Waltwilder	Bilzerlds.	BeLb	Q 084
Wanssum	Kleverlds.	NeLb	L 214
Waterloos	Maaskemp.	BeLb	L 368b
Waubach	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 117a
Weert	Weertlds.	NeLb	L 289
Weert (bij Grote-Spouwen)	Tongerlds.	BeLb	Q 169a
Welkenraedt	Geullds.	Luik	Q 278
Well	Kleverlds.	NeLb	L 213
Wellen	Lonerlds.	BeLb	Q 078
Wellerlooi	Kleverlds.	NeLb	L 215a
Welten	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 113a
Werm	Tongerlds.	BeLb	Q 155
Wessem	Horns	NeLb	L 375
Widooie	Tongerlds.	BeLb	Q 164a
Wijchmaal	Dommellds.	BeLb	L 354
Wijer	Lonerlds.	BeLb	P 118a
Wijk	Trichterlds.	NeLb	Q 104
Wijlre	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 201
Wijnandsrade	Zuid.Oostlb.	NeLb	Q 108
Wijshagen	Maaskemp.	BeLb	L 365
Wilderen	Truierlds.	BeLb	P 172

Wimmertingen	Lonerlds.	BeLb	Q 073
Wintershoven	Tongerlds.	BeLb	Q 079a
Wittem/Partei	Oost.Zuidlb.	NeLb	Q 204
Wolder/Oud-Vroenhoven	Trichterlds.	BeLb	Q 094b
Wolfhaag/Raren	Ripuar.	NeLb	Q 222p
Ysselsteyn	Kleverlds.	NeLb	L 244d
Zammelen	Lonerlds.	BeLb	Q 153a
Zelem	Getelds.	BeLb	P 044
Zelk	Getelds.	BeLb	P 048a
Zepperen	Lonerlds.	BeLb	P 177
Zichen-Zussen-Bolder	Bilzerlds.	BeLb	Q 179
Zolder	Demerkemp.	BeLb	K 361
Zonhoven	Demerkemp.	BeLb	Q 001
Zussen	Bilzerlds.	BeLb	Q 179a
Zutendaal	Maaskemp.	BeLb	Q 005
Zwartberg	Maaskemp.	BeLb	L 417a
Zwartbroek	Horns	NeLb	L 318c

B.

Gegroepeerd per (sub)gebied, waarna alfabetisch gerangschikt op plaatsnaam met plaatscode

<i>10. Ripuarisch</i>		Epen	Q 207
Bleijerheide	Q 121c	Eys	Q 202
Bocholtz	Q 211	Gulpen	Q 203
Chèvremonst	Q 121a	Heerlen	Q 113
Eygelshoven	Q 119	Heerlerbaan/Kaumer	Q 120
Eynatten	Q 262	Heerlerheide	Q 112a
Gemmenich	Q 251	Heijenrath	Q 206a
Haanrade	Q 121d	Ingber	Q 203b
Hauset	Q 261	Kunrade	Q 112c
Hergenrath	Q 257	Mechelen	Q 204a
Holset	Q 208b	Nieuwenhagen	Q 117
Holz	Q 121z	Nijswiller	Q 205p
Kaalheide/Onverspekholz	Q 121e	Palemig	Q 113d
Kelmis	Q 255	Ransdaal	Q 111a
Kerkrade	Q 121	Rimburg	Q 117b
Lemiers	Q 208a	Schaesberg	Q 118
Neu-Moresnet	Q 256	Schin-op-Geul	Q 115
Raeren	Q 263	Slenaken	Q 206
Simpelveld	Q 116	Ubachsberg	Q 112b
Spekholzerheide	Q 121b	Vijlen	Q 208
Terwinselen	Q 118a	Voerendaal	Q 112
Vaals	Q 222	Vrusschemig	Q 113c
Wolfhaag/Raren	Q 222p	Wahlwiller	Q 205
		Waubach	Q 117a
<i>21. Oostelijk Zuid-Limburgs</i>		Welten	Q 113a
Benzenrade	Q 113b	Wijlre	Q 201
Del	Q 203c	Wittem/Partei	Q 204

22. Geullands

Astenet	Q 258
Aubel	Q 249
Baelen	Q 279
Bleiberg	Q 253a
Eupen	Q 284
Henri-Chapelle	Q 254
Herbesthal	Q 278a
Hombourg	Q 250
Kettenis	Q 283
Kluis, De —	Q 249a
Lontzen	Q 259
Membach	Q 282
Montzen	Q 253
Moresnet	Q 252
Moresnet-Eiksken	Q 252a
Remersdaal	Q 248
Sint-Martens-Voeren	Q 247
Sint-Pieters-Voeren	Q 247a
Sippenaken	Q 210
Stokkem (bij Eupen)	Q 284a
Teuven	Q 209
Walhorn	Q 260
Welkenraedt	Q 278

31. Noordelijk Oost-Limburgs

Asenray/Maalbroek	L 333
Asselt	L 331a
Baarlo	L 295
Baexem	L 324
Beegden	L 327
Beesel	L 300
Belfeld	L 297
Beringe	L 265c
Boukoul	L 331b
Buggenum	L 323
Diergaarde	L 381c
Donk (bij Posterholt)	L 387a
Echel	L 290a
Grashoek	L 265d
Haelen	L 322
Heel	L 328
Heibloem	L 293a
Helden/Everlo	L 291
Herkenbosch	L 384
Herten (bij Roermond)	L 330
Heythuysen	L 292
Horn	L 325
Kapel-in-'t-Zand	L 329a
Kessel	L 298

Kesseleik	L 298a
Koningslust	L 265e
Leeuwen	L 332a
Linne	L 376
Maasniel	L 332
Makset	L 292a
Melick	L 383
Montfort	L 382
Neer	L 294
Nunhem	L 322a
Panningen	L 290
Posterholt	L 387
Putbroek	L 381a
Reuver	L 299
Roermond	L 329
Roggel	L 293
Sint-Odiliënberg	L 385
Steyl	L 296
Swalmen	L 331
Tegelen	L 270
Vlodrop	L 386

32. Zuidelijk Oost-Limburgs

Ambly	Q 102
Amstenrade	Q 038
Banholt	Q 196a
Beek	Q 019
Bemelen	Q 106
Berg-en-Terblijt	Q 103
Bingelrade	Q 029
Broeksittard	L 434a
Brunssum	Q 035
Cadier	Q 191
Dieteren	L 431
Doenrade	Q 027
Eckelrade	Q 193a
Einighausen	L 430
Gasthuis/Het Rooth	Q 106a
Geleen	Q 021
Genhout	Q 019b
Geverik/Kelmond	Q 019z
Gronsveld	Q 193
Haasdal	Q 098a
Heek	Q 110
Heer	Q 105
Hoensbroek	Q 039
Honthem	Q 193b
Houthem	Q 100
Hulsberg	Q 109
Jabeek	Q 028

Keer	Q 191p	Altweeterheide	L 318e
Klimmen	Q 111	Boeket/Heisterstraat	L 287
Koningsbosch	L 432a	Boshoven	L 289p
Krawinkel	Q 016p	Eind	L 288c
Limbricht	L 434	Hushoven	L 289a
Lutterade	Q 016	Keent	L 318a
Margraten	Q 192	Laar	L 288b
Meerssen	Q 099	Leuken	L 289b
Merkelbeek	Q 034	Nederweert	L 288
Mesch	Q 198a	Ospel	L 288a
Mheer	Q 196	Vrakker	L 289q
Moelingen	Q 199	Weert	L 289
Moerslag	Q 195z		
Moorveld (Waalsen)	Q 018a	42. Horns	
Munstergeleen	Q 022	Berkelaar	L 378p
Neerbeek	Q 019a	Ell	L 320a
Nieuwstadt	L 433	Geistingen	L 371a
Noorbeek	Q 197	Grathem	L 326
Nuth/Aalbeek	Q 036	Haler	L 320c
Oirsbeek	Q 033	Hunsel	L 320
Oud-Valkenburg	Q 114	Ittervoort	L 321a
Pey	L 381b	Kelpen	L 320b
Puth	Q 032a	Kessenich	L 370
Reijmerstok	Q 203a	Kinrooi	L 369
Rijckholt	Q 194	Leveroy	L 324a
Rothem	Q 099p	Maasbracht	L 377
Rumpen	Q 035a	Molenbeersel	L 319
's-Gravenvoeren	Q 200	Neeritter	L 321
Scheulder	Q 201a	Oler	L 326p
Schimmert	Q 098	Ophoven	L 371
Schinnen	Q 032	Panheel	L 328a
Schinveld	Q 030	Sint-Joost	L 377a
Sibbe/IJzeren	Q 101a	Stevensweert	L 378
Sint-Geertruid	Q 195	Stramproy	L 318
Sittard	Q 020	Thorn	L 374
Spaubeek	Q 031	Tungelroy	L 318b
Susteren	L 432	Wessem	L 375
Sweikhuizen	Q 032b	Zwartbroek	L 318c
Ten-Esschen/Weustenrade	Q 112z		
Terlinden	Q 197a	43. Maaskempens	
Thull	Q 032p	As	L 417
Treebeek	Q 039a	Beek (bij Bree)	L 359
Ulestraten	Q 097	Bocholt	L 317
Vaesrade	Q 037	Bos	L 357
Valkenburg	Q 101	Bree	L 360
Vilt	Q 107	Dorne	L 415a
Wijnandsrade	Q 108	Ellikom	L 363
		Gelieren/Bret	Q 004
41. Weertlands		Genk	Q 003
Altweert	L 318d	Gerdingen	L 360a

WLD III, 4.1

Grote-Brogel	L 356	Opgrimbie	Q 010
Gruitrode	L 366	Rekem	Q 012
Meeuwen	L 364	Roosteren	L 373
Neerglabbeek	L 367	Rotem	L 420
Neeroeteren	L 368	Stein	Q 015
Niel-bij-As	L 418	Stokkem	L 423
Opglabbeek	L 416	Uikhoven	Q 013
Opitter	L 362	Urmond	Q 014
Opoeteren	L 415	Vucht	Q 008
Oud-Waterschei	Q 003a		
Oud-Winterslag	Q 001a	<i>45. Trichterlands</i>	
Panhoven	L 359a	Borgharen	Q 096a
Reppel	L 358	Bunde	Q 096
Tongerlo	L 361	Caberg	Q 095a
Voorshoven	L 368a	Eijsden	Q 198
Waterloos	L 368b	Gellik	Q 087
Wijshagen	L 365	Hees	Q 094
Zutendaal	Q 005	Heugem	Q 187a
Zwartberg	L 417a	Itteren	Q 096b
		Kanne	Q 188
<i>44. Centraal Maaslands</i>		Kesselt	Q 094a
Aldeneik	L 372a	Lanaken	Q 088
Berg-aan-de-Maas	L 429a	Limmel	Q 104a
Booien	L 423a	Maastricht	Q 095
Boorseme	Q 011	Neerharen	Q 096c
Born	L 428	Oost-Maarland	Q 198b
Buchten	L 426	Sint-Pieter	Q 187
Dilsen	L 421	Smeermaas	Q 096d
Echt/Gebroek	L 381	Veldwezelt	Q 091
Eisden	Q 007	Vroenhoven	Q 172
Elen	L 419	Wijk	Q 104
Elsloo	Q 017	Wolder/Oud-Vroenhoven	Q 094b
Genooi/Ohé	L 380		
Geulle	Q 018	<i>46. Bilzerlands</i>	
Grevenbicht/Papenhoven	L 425	Bilzen	Q 083
Guttecoven	L 429	Eigenbilzen	Q 086
Heppeneert	L 419a	Grote-Spouwen	Q 170
Holtum	L 426z	Herderen	Q 174
Illikhoven	L 426a	Heukelom	Q 175a
Kerensheide	Q 015b	Hoelbeek	Q 085
Kotem	Q 011a	Kleine-Spouwen	Q 092
Laak	L 379	Lafelt	Q 171a
Lanklaar	L 422	Martenslinde	Q 089
Leut	Q 006	Mopertingen	Q 090
Maaseik	L 372	Munsterbilzen	Q 082
Mechelen-aan-de-Maas	Q 009	Riemst	Q 175
Meers	Q 015a	Rosmeer	Q 093
Meeswijk	L 424	Val-Meer	Q 178
Nattenhoven	L 427z	Vlijtingen	Q 171
Obbicht	L 427	Waltwilder	Q 084

Zichen-Zussen-Bolder	Q 179	Linde	L 355a
Zussen	Q 179a	Lozen	L 316a
		Neerpelt	L 312
		Overpelt	L 314
<i>47. Tongerlands</i>		Peer	L 355
Alt-Hoeselt	Q 077a	Sint-Huibrechts-Lille	L 313
Berg	Q 163	Wijchmaal	L 354
Beverst	Q 072		
Diepenbeek	Q 071		
Diets-Heur	Q 242	<i>52. Demerkempens</i>	
Genoelselderem	Q 173	Berbroek	P 053
Heesveld-Eik	Q 081a	Boekt/Heikant	K 361a
Henis	Q 158a	Bokrijk	Q 002c
Herstappe	Q 243	Bolderberg	P 051a
Hoeselt	Q 077	Donk (bij Hasselt)	Q 001b
Ketsingen	Q 176a	Godschei	Q 002a
Koninksem	Q 167	Hasselt	Q 002
Lauw	Q 240	Hechtel	L 352
Mal	Q 180	Helchteren	L 413
Membruggen	Q 169	Heusden	K 360
Millen	Q 177	Houthalen	L 414
Nederstraat	Q 077b	Kermt	P 055
Neerrepem	Q 155a	Kiewit	Q 002b
Nerem	Q 182	Koersel	K 359
Piringen	Q 161	Kuringen	P 057
Rijkhoven	Q 168a	Lummen	P 051
Riksingen	Q 158	Schakkebroek	P 058a
Romershoven	Q 076	Schulen	P 052
Rutten	Q 241	Spalbeek	P 054
's-Herenelderen	Q 168	Stal	K 359a
Schalkhoven	Q 081	Stevoort	P 058
Schoonbeek	Q 072b	Stokrooie	P 056
Sint-Huibrechts-Hern	Q 154	Zolder	K 361
Sluizen	Q 181	Zonhoven	Q 001
Tongeren	Q 162		
Vliermaal	Q 080	<i>53. Beringerlands</i>	
Vliermaalroot	Q 075	Beringen	K 358
Vreren	Q 183	Beverlo	K 318
Weert (bij Grote-Spouwen)	Q 169a	Eversel	K 358a
Werm	Q 155	Heppen	K 316
Widooie	Q 164a	Korspel	K 318a
Wintershoven	Q 079a	Paal	K 357
		Tervant	K 358b
<i>51. Dommellands</i>			
Achel	L 282	<i>54. Lonerlands</i>	
Eksel	L 353	Alken	P 120
Erpekom	L 355b	Batsheers	P 221
Hamont	L 286	Berlingen	P 187
Hoeven	L 314a	Bommershoven	Q 160
Kaulille	L 316	Borgloon	Q 156
Kleine-Brogel	L 315	Broekom	Q 159

WLD III, 4.1

Engelmanshoven	P 185	Gingelom	P 175
Gelinden	P 186	Gorsem	P 116
Gors-Opleeuw	Q 153	Halmaal	P 173
Gotem	P 190	Heiselt	P 219a
Groot-Gelmen	P 184	Herk-de-Stad	P 050
Groot-Loon	Q 156a	Jeuk	P 219
Guigoven	Q 079	Kerkom	P 180
Gutshoven	P 195	Kortijs	P 215
Haren	Q 160a	Melveren	P 176a
Heers	P 197	Mielen-boven-Aalst	P 183
Heks	Q 164	Montenaken	P 214
Hendrieken	P 191	Muizen	P 181
Herten	P 121a	Niel-bij-St.-Truiden	P 213
Hoepertingen	P 188	Nieuwerkerken	P 117
Horpmaal	Q 165	Ordingen	P 177a
Jesseren	Q 157	Runkelen	P 114
Kerniel	Q 152	Sint-Truiden	P 176
Klein-Gelmen	P 194	Velm	P 174
Kortenbos	P 118b	Vorsen	P 227
Kortessem	Q 074	Wilderen	P 172
Kozen	P 118		
Kuttehoven	P 187a	71. Noorderkempens	
Mechelen-Bovelingen	P 220	Kerkhoven	K 317a
Mettekoven	P 193	Leopoldsburg	K 317
Opheers	P 222		
Overrepen	Q 157a	72. Zuiderkempens	
Rapertingen	Q 072a	Engsbergs	K 353b
Rijkel	P 189	Genendijk	K 314a
Rukkelingen-Loon	P 223	Hulst/Konijnsberg	K 353c
Sint-Lambrechts-Herk	P 119	Kwaadmechelen	K 314
Ulbeek	P 121	Oostham	K 315
Vechmaal	Q 166	Schoot	K 353a
Veulen	P 196	Tessenderlo	K 353
Voort	P 192		
Wellen	Q 078	73. Getelands	
Wijer	P 118a	Halen	P 048
Wimmertingen	Q 073	Linkhout	P 046
Zammelen	Q 153a	Loksbergen	P 047
Zepperen	P 177	Meldert	P 045
		Zelem	P 044
		Zelk	P 048a
60. Truierlands			
Aalst-bij-St.-Truiden	P 179		
Bevingen	P 176b	80. Lommels (Kempenlands)	
Binderveld	P 113	Kolonie	L 281a
Boekhout	P 224	Lommel	K 278
Borlo	P 218	Stevensvennen	K 278a
Brustem	P 178		
Buvingen	P 182	90. Zuidgelders Limburgs	
Donk (bij Herk-de-Stad)	P 049	Arcen	L 250
Duras	P 115	Blerick	L 269

Boekend	L 269b	Kronenberg	L 265b
Broekeind	L 249a	Leunen	L 211
Grubbenvorst	L 249	Maasbree	L 267
Hout-Blerick	L 269a	Meerlo	L 217
Lomm	L 250z	Meijel	L 265
Lottum	L 248	Melderslo	L 246b
Velden	L 268	Merselo	L 209
Venlo	L 271	Meterik	L 245
		Middelaar	L 159a
<i>100. Kleverlands (Noordgelders</i>		Milsbeek	L 163a
<i>Limburgs)</i>		Mook	L 115
Afferden	L 191	Oirlo	L 216
Aijen	L 192b	Oostrum	L 216a
America	L 244c	Ottersum	L 163
Bergen	L 192	Sevenum	L 266
Bisselt	L 115z	Siebengewald	L 192a
Blitterswijk	L 215	Smakt	L 212a
Broekhuizen	L 247	Swolgen	L 246a
Broekhuizenvorst	L 247z	Tienray	L 245b
Castenray	L 245a	Ven-Zelderheide	L 163b
Gennep	L 164	Venray	L 210
Geysteren	L 214a	Veulen (bij Venray)	L 244a
Griendtsveen	L 244b	Wanssum	L 214
Hegelsom	L 246c	Well	L 213
Heijen	L 165	Wellerlooi	L 215a
Horst	L 246	Ysselsteyn	L 244d

C.

Voor de lijst gerangschikt naar plaatscode, die noodzakelijk is om de materiaalbasis te kunnen lezen, wordt verwezen naar de Inleiding op deel I (WLD.I, 1, 17-21) of naar de Inleiding op deel II (WLD.II, 1, 10-14).

5. De bronnen

Het materiaal dat in het WLD wordt verwerkt, kan onderscheiden worden naar drie bronsoorten, die ook in de bronaanduidingen voor in het lemma steeds worden onderscheiden door een nieuwe regel. Het zijn:

- a. De vragenlijsten, meest schriftelijke lijsten, maar ook mondelinge enquêtes worden hierbij gerekend zoals de grote enquête naar de landbouwterminologie die Jan Goossens in de jaren vijftig heeft ondernomen in Belgisch Limburg. Deze vragenlijsten zijn uitputtend geraadpleegd. Zie verder onder 5.1.
- b. De zogenaamde "canonieke woordenboeken", dat is een keuze van op dit moment 34 plaatselijke of streekwoordenboeken uit de beide Limburgen, van oud (het oudste, van Heerlen, dateert uit 1884) tot recent; ook deze worden uitputtend geraadpleegd. Zie verder onder 5.2
- c. Overig materiaal, dat zijn monografische werken over een bepaalde plaats, woordmateriaal gevonden in tijdschriften zoals Heem en vooral Veldeke, waarvan de jaargangen tot het eind van de jaren 60 zijn geëxcerpeerd, maar ook kleinere materiaalverzamelingen in handschrift en werk van studenten, aanwezig op de NCDN of uit de dialectcentrale van Leuven. Het spreekt overigens voor zich dat deze verzameling niet tot de laatst opgetekende of zelfs maar verschenen variant compleet kan zijn. Zie verder onder 5.3; de bibliografische verwijzingen naar de noodzakelijkerwijs specifieke bronnen van deze derde categorie vindt men in het Ten Geleide van de afzonderlijke afleveringen.

In tegenstelling tot de delen I en II, waarin alleen de vragenlijsten werden vermeld in de kop van het lemma en verder door de afkorting "monogr." op het gebruik van ander materiaal werd gewezen, worden in deel III steeds alle bronnen voor in het lemma opgesomd en wel met het jaar van rondzending voor de vragenlijsten of met het jaar van verschijnen van de andere bronnen, zodat de lezer zich een beeld kan vormen van de spreiding in de tijd van het verzamelde materiaal.

5.1 De vragenlijsten (a)

Dit is het eerste blokje van de bronvermeldingen in de kop van het lemma. Vergelijk ook het overzicht van de enquêtes die Pieter Goossens opnam in zijn inleiding bij Deel I, (WLD.I, 1, 23-25); de citeerafkortingen³ verwijzen steeds naar de ook in het woordenboek gebruikte afkortingen.

De omvangrijke grote enquêtes, van primair belang voor het WLD, zijn:

N: Vragenlijsten van de Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde (NCDN), sinds 1960 uitgestuurd over het werkgebeid van WLD en WBD. In 1998 verscheen vragenlijst 102 (er zijn ook een aantal met letters gemerkte lijsten uitgestuurd). De vragenlijsten behandelen drie domeinen: de vaktal van de boer, de niet-agrarische vaktalen en de algemene woordenschat. Het materiaal

3 De hier gebruikte citeerafkortingen verschillen enigszins van die uit de delen I en II van het WLD. In de drie regionale woordenboeken, WBD, WLD en WVD, waren drie verschillende verwijssystemen naar de enquêtes in gebruik; daarover zijn gemeenschappelijke afspraken gemaakt en ook het WLD heeft enkele hier voorheen gebruikelijke afkortingen moeten aanpassen. Zo vindt men nu SGV in plaats van S, DC in plaats van A en Goossens in plaats JG.

bevindt zich in de NCDN; de lijsten die betrekking hebben op de algemene woordenschat zijn gedigitaliseerd en opgenomen in de databank van de twee Nijmeegse woordenboeken.

ZND: 51 vragenlijsten die tussen 1922 en 1958 vanuit de Zuid-Nederlandse Dialectcentrale van de Katholieke Universiteit te Leuven over heel Nederlandstalig België uitgestuurd werden. De ingevulde lijsten berusten in het archief van het Instituut voor Naamkunde en Dialectologie van de KU Leuven.

In de bronnenlijsten komt het sigel **ZND m** voor, dat staat voor "ZND monografieën", een materiaalbestand dat zich ook in het dialectarchief van de KU Leuven bevindt. Het gaat om een bestand van fiches, geëxcerpeerd uit allerhande bronnen en indertijd aangemaakt aan de Zuid-Nederlandse Dialectcentrale met het oog op een alfabetisch lexicon van het gehele Zuid-Nederlandse gebied. In de praktijk is aan het Limburgse deel van dit bestand wel begonnen, maar is het nooit afgemaakt.

Deze Limburgse fiches zijn overgenomen in de materiaalverzameling van het WLD, als toevoeging aan het eigenlijke ZND-materiaal, de vragenlijsten.

Achter de bronaanduiding ZND m vindt men ofwel een nummer, dat verwijst naar de interne opbouw van het Leuvens archief, ofwel een naam. Vaak staat die naam voor een bibliografisch naspeurbaar werk dat is geëxcerpeerd, soms ook van een niet (meer) naspeurbare materiaalverzameling in handschrift uit een bepaalde plaats dat door een informant aan het Leuvens instituut is nagelaten, vaak als toegift bij een ingevulde vragenlijst.

Hieronder staan eerst alfabetisch de bibliografische gegevens van de naspeurbare werken:

Bellefroid:	Bellefroid, J. (zj.hs), materiaalverzameling in handschrift uit Borgloon (Q 156).
Coomans:	Coomans, M. (1937), <i>Het dialect van Diest</i> . Licentiaatsverhandeling KULEuven.
Drieskens:	Drieskens, J. (1924), <i>De klankleer van het dialect van Bocholt en dialectgeographisch onderzoek van Noord-Oostelijk Limburg</i> . Licentiaatsverhandeling KULEuven.
Dupont:	Dupont, J. (zj.hs), materiaalverzameling in handschrift uit Bree (L 360).
Gessler:	Gessler, L. (1936-37), Uit het taaleigen van Maaseik en omtrek, in: <i>Limburg</i> 18, 218-221.
GrGr:	Grootaers, L. & J. Grauls (1930), <i>Klankleer van het Hasseltsch dialect</i> . Leuven.
Houben:	Houben, J. (1905), <i>Het dialect der stad Maastricht</i> . Maastricht.
Langohr:	Langohr, J. (1936), <i>Het Zuidnederlandsch dialectgebied van Overmaas</i> . Leuven.
Leenen:	Leenen, J. (1913), <i>Limburgse en Brabantse dialecten, een proeve van synthetiseering</i> . Licentiaatsverhandeling KULEuven.
Marchal:	Marchal, J. (1952), <i>Toponymie van Hoepertingen, Berlingen en Zepperen</i> . Doctoraatsverhandeling KULEuven.
Matthys:	Matthys, R. (1946), <i>Toponymie van Loo, bewerkt naar</i>

- oude en moderne bronnen. Licentiaatsverhandeling KULeuven.*
- Raymaekers: Raymaekers, A. (1926), *Het dialect van Loksbergen*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Reynders: Reynders, G. (1968), *Klankleer van het Leopoldsburgs en klankgeografie van de omliggende gemeenten*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Welter: Welter, W. (1929), *Studien zur Dialektgeographie des Kreises Eupen*. Bonn.

Verder is niet naspeurbaar, c.q. is het materiaal afkomstig van de gegeven plaatsen:

- Caluwaerts: Q 002, Hasselt
- Claessens: Q 096, Bunde
- Daenen: P 179, Aalst-bij-Sint-Truiden
- Engels: Q 088, Lanaken
- Franssen: Q 012, Rekem
- Godelaine: K 353, Tessenderlo
- Hendrikx: Q 167, Koninksem
- Janssen: L 422, Lanklaar
- Michiels: Q 078, Wellen
- Moors: L 416, Opglabbeek
- Pipers: Q 071, Diepenbeek
- Put: K 317, Leopoldsburg
- Thomassen: Q 088, Lanaken
- Vanderbeeken: Q 156, Borgloon
- VanElst: Q 083, Bilzen.

In de betrokken afleveringen wordt in het Ten Geleide aangegeven welke monografieën er in het materiaal voorkomen.

Goossens: mondelinge enquêtes over de landbouwterminologie door Jan Goossens in de jaren vijftig opgetekend in Belgisch Limburg en vooral gebruikt voor deel I van het WLD, maar ook benut in de afleveringen voor de algemene woordenschat. Het gaat om zeven in de tijd enigszins uiteenliggende enquêtes (vergelijk Goossens 1963), nl.:

Goossens 1a (1955), in 13 plaatsen uit centraal Belgisch Limburg, bewerkt en opgenomen in de licentiaatsverhandeling (Goossens 1955);

Goossens 1b (1960), in 160 plaatsen in het overige deel van Belgisch Limburg; dit is de eigenlijke bron;

Goossens 1c (1955b), een aanvulling op het materiaal 1a van enkele jaren later;

Goossens 1d (1960b), dezelfde aanvulling in de plaatsen van 1b.

Goossens 2a (1963), schriftelijk verzameld materiaal bij leerlingen van een middelbare school in Hasselt;

Goossens 2b (1963), ook schriftelijk verzameld materiaal door middel van vragenlijstjes in het dagblad "Het Belang van Limburg";

Goossens 2c (1963) en 2d (1963), navraaglijsten voor nadere aanvullingen op 1a, 1b, 2a en 2b.

Het materiaal bevindt zich in Leuven; een kopie is aanwezig op de NCDN.

DC: Vragenlijsten van de Dialectencommissie der Koninklijke Nederlands(ch)e Akademie van Wetenschappen te Amsterdam (nr. 1-3 en 5-16), later van de Centrale Commissie voor onderzoek van het Nederlandse Volkseigen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, die werden verzonden door de afdeling dialectologie te Amsterdam (Centraal Bureau voor Nederlands(ch)e en Fries(ch)e Dialecten c.q. het Instituut voor Dialectologie, ofwel het zgn. "Dialectenbureau", later de Afdeling Dialectologie van het Meertens Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde genoemd). Deze vragenlijsten worden over het hele Nederlandse taalgebied verspreid. In 1960 verscheen een bundel met de eerste 30 DC-vragenlijsten met register. In 1982 werden de vragenlijsten 31 t/m 50C eveneens gepubliceerd met register. Het materiaal bevindt zich op het Meertens Instituut van de KNAW te Amsterdam.

GV: De in 1935 in Nederland en Nederlandstalig België verspreide Gemeenschappelijke Vragenlijst uitgezonden door I. De Dialectencommissie der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam, II. De Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie te Brussel, III. De Leidse Taalatlas, IV. Het Nijmeegsch Phonetisch Laboratorium, V. Het Seminarie voor Vlaamsche Dialectologie van de Universiteit te Gent en VI. De Zuidnederlandsche Dialectcentrale te Leuven.

SGV: Een 50 pagina's tellende vragenlijst, in 1914 door J. Schrijnen m.m.v. J. van Ginneken en J. Verbeeten in druk verspreid in Nederlands Limburg, de oostelijke helft van Noord-Brabant en het zuidelijk deel van Gelderland. De NCDN beschikt over dit materiaal en het is in zijn geheel opgenomen in de databank van de woordenboeken.

RND: Het materiaal uit de diverse delen van de Reeks Nederlandse Dialectatlassen, die onder redactie van E. Blancquaert en W. Pée tussen 1925 en 1981 gepubliceerd werden. Het materiaal bestaat uit 141 zinnen en vragen die in een dicht net over het hele Nederlandse taalgebied werden opgevraagd. Voor het WLD is het materiaal uit de delen 4, 7, 8 en 10 van belang.

Willems: Vragenlijst van de Leuvense hoogleraar P.H.G. Willems, vanaf 1885 (tot 1890) verspreid in het nederlandstalige deel van België, in een groot deel van Nederland, met name het zuidelijke, in een daaraan grenzende strook van het Rijnland en in Frans-Vlaanderen. Het materiaal, dat niet gepubliceerd is en 347 cahiers à 2000 vragen (meer dan 15000 dialectvormen) omvat, berust bij de KANTL te Gent en is integraal op microfiche gezet.

Andere materiaalverzamelingen uit vragenlijsten die ook in het eerste blokje van de bronvermeldingen verschijnen zijn in alfabetische volgorde:

G: Vragennlijsten van het Seminarie voor Vlaamse Dialektologie van de Rijksuniversiteit Gent, nr. 1 (1958) (=ZND 49=DC 30) en nrs. 2-6 (1971-1978). In Gent zijn daarna de vragenlijsten van het WVD verschenen.

Lk: Enquête van het Séminaire de philologie néerlandaise et de dialectologie flamande de l'université de Liège, omvattende 6 vragenlijsten die tussen 1953 en 1956 werden verspreid. Uit Vragenlijsten met register (1931-1958) blijkt dat er 6 afzonderlijke Luikse lijsten zijn, waarvan in 5 gevallen de tekst gemeenschappelijk is met DC: 1(=DC 23), 3 (=DC 24), 4 t/m 6 (DC 26 t/m 28); Luik 2 = ZND 48.

Roukens: Enquête van W. Roukens, bestaande uit 15 vragenlijsten, die vanaf 1923 verspreid werden. Het materiaal van deze vragenlijsten is m.u.v. dat der lijsten 3, 7, 12 en 14 aan het einde van de tweede wereldoorlog vrijwel geheel verloren gegaan.

Van Gerwen: Enquête door A. van Gerwen in 1934 gehouden in oostelijk Noord-Brabant en Zuid-Gelderland en enkele plaatsen in Noord- en Midden-Limburg. Het materiaal, dat niet werd gepubliceerd, berust voor een gedeelte bij de NCDN (Nijmegen), maar ook hiervan is veel verloren gegaan.

Weijnen: De enquêtes door A. Weijnen gehouden tussen 1932 en 1950 voornamelijk in Noord-Brabant; van dit mondeling en schriftelijk ingezameld materiaal werden slechts de gegevens benut die uit enkele Limburgse plaatsen werden verkregen.

Weijnen BN: Enquêtes van A. Weijnen, ten dele gepubliceerd in *Brabantia Nostra* 1938-1941, nl. de vragenlijsten 1 t/m 11.

Weijnen EB: Enquêtes van A. Weijnen, ten dele gepubliceerd in *Edele Brabant*, 1946-1950, nl. de vragenlijsten 12 t/m 18.

WVD: Vragenlijsten van het *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten*, vanaf 1972 uitgestuurd over Oost-, West-, Frans- en Zeeuws-Vlaanderen.

Men vindt ook nog enkele specifieke enquêtes die alleen voor een bepaalde categorie woorden zijn ingesteld, zoals de Wielewaal-enquête over de vogels, in het *Ten Geleide* van de betrokken aflevering.

5.2 De canonieke woordenboeken (b)

Onderstaande lijst is een selectie uit een intussen omvangrijke verzameling studies over de woordenschat in de beide Limburgen, die integraal bij de materiaalbasis op de website van de woordenboeken beschikbaar wordt gesteld.

In deze beperkte canonieke lijst staat "Wb." voor een gepubliceerde ("bibliografisch naspeurbare") bron, en "Wl." voor een niet gepubliceerde bron (doorgaans een licentiaatsverhandeling van de K.U.Leuven).

De Kloeke-plaatscodes van de behandelde plaats of plaatsen worden tussen haakjes toegevoegd; deze plaatsen worden steeds op de kaarten en in de materiaalbasis aangegeven. De opgaven uit de twee *Idiotica* (het *Haspengouws Idioticon* en het *Limburgs Idioticon*) zijn niet in de kaarten opgenomen.

Beverlo Wb. Vandermeeren, L. (1995), *Het Bjêvels*. Beverlo. (K 318)

Bree Wb. Schoofs, R. (1988, 2e dr. 1996), *Woordenboek van het*

- dialect van Bree en omgeving*. Bree. (L 317, L 358, L 360, L 363, L 364, L 366, L 367, L 368, L 415, L 416, L 417)
- Echt Wb.** Geurts, R. (1988), *Seppig wiej ein smawtpaer*. Echt. (L 381)
- Eupen Wb.** Tonnar, A. & W. Evers, (1899), *Wörterbuch der Eupener Sprache*. Eupen. (Q 284)
- Genk Wb.** Geraerts, A. e.a. (z.j.), *Genker Woerdeleest*. Genk. (Q 003)
- Gennep Wb.** Dinter, W. van e.a. (1993), *Dialectwoordenboek van de gemeente Gennep. Een keuze uit de woordenschat van het dialect van Gennep, Heijen, Milsbeek, Ottersum en Ven-Zelderheide*. Gennep. (L 163, L 163a, L 163b, L 164, L 165)
- Gronsveld Wb.** Jaspars, G. (1979), *Groëselder Diksjenér. Woordenboek van het Gronsvelds dialect*. Gronsveld. (Q 193)
- Hamont Wl.** Bernaerts, J. (1963), *Idioticon van het dialect van Hamont*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (L 286)
- Haspengouws Id.** Rutten, A. (1890), *Bijdrage tot een Haspengouwsch Idioticon*. Antwerpen. (—)
- Hasselt Wb.** Staelens, X. (1982), *Dieksjenèèr van t (H)essels*. Hasselt. (Q 002)
- Heerlen Wb.** Jongeneel, J. (1884), *Dorpsspraak van Heerle*. Heerlen. (Q 113)
- Kerkrade Wb.** Amkreutz, L. e.a. (1987, 2e dr. 1997), *Kirchröadsjer Dieksiejoneer*. Kerkrade. (Q 121, Q 121a, Q 121b, Q 121c, Q 121d, Q 121e)
- Limburgs Id.** Maassen, M. & J. Goossens (1975), *Limburgs Idioticon. Verzameling dialectwoorden (Woordenzangen), van 1885 tot 1902 verschenen in het tijdschrift "t Daghet in den Oosten"*. Tongeren. (—)
- Lommel Wl.** Jansen, J. (1966), *Idioticon van het dialect van Lommel*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (K 278)
- Maaseik Wb.** Donck, E. van der (z. j. [1980]), *Maaseik en zijn Maaslandse taal*. Beek. (L 372)
- Maastricht Wb.** Endepols, H.J. (1955, 4e dr. 1985), *Woordenboek of Diksjenaer van 't Mestreechs*. Maastricht. (Q 095)
- Meerlo-Wanssum Wb.** Voort, Th. van de (1973), *Het dialect van de gemeente Meerlo-Wanssum*. Amsterdam. (L 214, L 214a, L 215, L 217, L 245b, L 246a)
- Meeswijk Wl.** Janssen, J. (1964), *Idioticon van het dialect van Meeswijk*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (L 424)
- Meeuwen Wl.** Kelchtermans, J. (1964), *Idioticon van het dialect van Meeuwen*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (L 364)
- Meijel Wb.** Crompvoets, H. (1991), *Mééls Woordeboek*. Meijel. (L 265)
- Niel-St.Truiden. Wl.** Smets, W. (1966), *Idioticon van het dialect van Niel-*

- Roermond Wb.** *bij-St.Truiden*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (P 213)
Kats, J.C.P. (1985), *Remunjs Waordebook*. Roermond. (L 329)
- Sint-Truiden Wb.** 't Neigemènneke (1995), *Sintrùinse Diksjónèèr*. Sint-Truiden. (P 176)
- Sittard Wb.** Schelberg, P.J.G. (1979), *Woordenboek van het Sittards dialect met folkloristische aantekeningen*. Amsterdam. (Q 020)
- Stokkem Wb.** Venken, M. e.a. (1990), *'n Manjel Stokkemer wèurd*. As. (L 423)
- Tegelen Wb.** Houx, J. e.a. (1968), *Tegels Dialek. Uiteenzetting over de klankleer, spraakkunst en woordenschat van het dialect van Tegelen*. Maastricht. (L 270)
- Tongeren Wb.** Stevens, A. (1986), *Túngërsë Diksjënéer*. Tongeren. (Q 162)
- Tungelroy Wb.** Kooijman, G. (1985), *Thematisch Woordenboek van het Tungelroys*. Amsterdam. (L 318b)
- Uikhoven Wl.** Bollen, G. (1987), *Plat Ukevers. Woorden en wendingen uit het dialect van Uikhoven*. Uikhoven. (Q 013)
- Valkenburg Wb.** Dorren, Th. (1917, 2e dr. 1928), *Woordenlijst uit het Valkenburgsch Plat, met etymologische en andere aantekeningen*. Valkenburg. (Q 101)
- Venlo Wb.** Alsters, A. e.a. (1993), *Venloos Woordenboek*. Venlo. (L 271)
- Venray Wb.** Schols, W. & G. Linssen (1991), *Venrays woordenboek. Woordenschat, klankkarakter, systeem, structuur en gebruik van de Venrayse taal*. Venray. (L 209, L 210, L 211, L 212a, L 216, L 216a, L 244a, L 245a)
- Weertlands Wb.** Berg, J. van den e. a. (1983), *Weertlands Woordenboek*. Weert. (L 287, L 288, L 288a, L 288b, L 288c, L 289, L 289a, L 289b, L 289p, L 289q, L318a, L 318d, L 318e)
- Zonhoven Wl.** Remans, R. (1965), *Idioticon van het dialect van Zonhoven*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (Q 001)
- Na het afsluiten van de materiaalverzameling voor de afleveringen van Flora en Fauna is de ongepubliceerde woordenlijst van Hamont bewerkt en uitgegeven, is er een nieuwe volledig herwerkte druk van het Weertlands Woordenboek verschenen en is er ook voor Zonhoven een woordenboek gepubliceerd. In de nieuwere afleveringen van deel III zullen deze worden toegevoegd aan de lijst Canonieke woordenboeken. Het zijn:
- Hamont-Achel Wb.** Bernaerts, J. (1991), *Hamonts-Achels dialectwoordenboek. Etymologische verkenningen in het dialect van Hamont en Achel*. Hamont. (L 282, L 286)
- Weertlands Wb2.** Hermans, P. e.a. (1998), *De Weertlandse Dialecten*, Weert. (zie boven voor de plaatsen)
- Zonhoven Wb.** Achten, E. & L. Achten, (1996), *Het Zonhovens Woordenboek*. Zonhoven. (Q 001)

5.3 Overig materiaal (c)

Zoals hierboven al is opgemerkt, vindt men de bibliografische verwijzingen naar de overige in het lemma opgenomen woordenschatverzamelingen in het Ten Geleide van de betrokken aflevering.

Soms, met name bij in poëzie geliefde woorden, vindt men zeer veel opgaven uit de gedichten in de volkstaal die in Veldeke in de loop der jaren zijn gepubliceerd. Bij meer dan tien verwijzingen naar opgaven uit dit tijdschrift is in de woordenboektekst naar de vermelding "*passim*" uitgeweken; in de materiaalbasis worden wel alle opgaven bibliografisch verantwoord.

6. De spelling

In de woordenboektekst komen, zoals hierboven uiteengezet, geen fonetisch gespelde varianten meer voor.

De spelling van de varianten die in de materiaalbasis wordt gebruikt, wijkt niet af van de in deel I gebruikte fonetische transcriptie van de varianten. Deze is uitgebreid beschreven in de al vaker geciteerde Algemene Inleiding op het WLD, in WLD.I, 1, 44-70. Wij volstaan hier dan ook met naar die inleiding te verwijzen.

7. Bibliografie bij de Inleiding

- Belemans, R. & J. Goossens, (2000), *Woordenboek van de Brabantse Dialecten, deel III, Inleiding en Klankgeografie van de Brabantse Dialecten*. Assen.
- Belemans, R., J. Kruijsen & J. Van Keymeulen (1998), Gebiedsindeling van de zuidelijk-Nederlandse dialecten, in: *Taal en Tongval* 50, 25-42.
- Cajot, J. (1989), *Neue Sprachschranken im 'Land ohne Grenzen'?* [Rheinisches Archiv 121/I, II]. Wien.
- Crompvoets, H. (1999), Een korte geschiedenis van het Woordenboek van de Limburgse Dialecten, in: J. Berns e.a. (red.), *Weijnen Tnegentig*. Schiedam, 11-18.
- Devos, M., H. Ryckeboer, J. Taeldeman & W. Pée (1979), *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. Inleiding*. Tongeren.
- Goossens, J. (1955), *Studie over de landbouwtermen opgetekend te Genk en omgeving*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven.
- Goossens, J. (1963), Taalgeografie en moderne naamgeving, in: *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 80, 41-54, 185-203.
- Goossens, J. (1965), Die Gliederung des Südniederfränkischen, in: *Rheinische Vierteljahrsblätter* 30, 79-94.
- Goossens, J. (1989), Zwischen Beleg und Lemma. Einordnungs- und Gliederungsprobleme im Regionalwörterbuch, in: *Niederdeutsches Wort* 29, 157-175.
- Goossens, J. (1992), Dialecten in het centrale Zuidnederlandse steden netwerk, in: *Taal en Tongval themanummer 5*, 29-47.
- Kruijsen, J. (1996), De Nijmeegse dialectlexicografische projecten, in: *Trefwoord* 11, 93-107.
- Leenen, J. (1947), Limburgse klankgrenzen, in: *Bijdragen en Mededelingen van de Dialectencommissie van de KNAW te Amsterdam* 9, 1-13.
- Pauwels, J. L. & L. Morren (1960), De grens tussen het Brabants en het Limburg

WLD III, 4.1

in België, in: *Zeitschrift für Mundartforschung* 27.2, 88-96.

Schrijnen, J. (1920), *De Isoglossen van Ramisch in Nederland*. Bussum.

Stevens, A. (1951), De evolutie van de Haspengouwse streektaalen, in: *Limburgs Haspengouw*, Hasselt, 223-264.

Taalunie, Publikatieblad 23 (1992): *Rapport over de lexicografie van de Nederlandse dialecten*.

Van Keymeulen, J. (1992), *De algemene woordenschat in de grote dialectwoordenboeken (WBD, WLD, WVD). Een methodologische reflectie*. Onuitgeg. diss. Gent.

Weijnen, A. & J. van Bakel (1967), *Voorlopige inleiding bij het Woordenboek van de Brabantse Dialecten*. Assen.

Wijngaard, H. van de (1991), Rond de Benrather lijn, in: *Uvver plat jekald*. Kerkrade, 58-63.

WLD: zie de laatste pagina van deze aflevering voor een overzicht van de publicaties.

Joep Kruijsen
April 2000

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

Opgezet door prof. dr. A. Weijnen, voortgezet door prof. dr. R. van Hout en
prof. dr. L. Draye

III. ALGEMENE WOORDENSCHAT

Sectie 4: De wereld tegenover de mens
Fauna

Aflevering 1, Vogels

DR. J. KRUIJSEN

2001 KONINKLIJKE VAN GORCUM

Ten Geleide

bij aflevering III, 4.1, Vogels

Met de twee afleveringen over de wilde fauna opent een nieuwe publicatiereeks van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten*, dat van deel III, de *Algemene Woordenschat*.

Deel III zelf is in de Inleiding, voor in deze aflevering, uitgebreid voorgesteld en toegelicht. In dit Ten Geleide komen enkele specifieke zaken over de fauna aan de orde.

Het heeft lang in de bedoeling van de redactie gelegen om de gehele fauna in een enkele aflevering te publiceren; om uitsluitend technische redenen -de aflevering zou onhanteerbaar dik worden- is daarvan afgezien. Er zijn nu twee afzonderlijke afleveringen, met eigen inhoudsopgaven en afzonderlijke registers. In de opzet is de fauna als één geheel opgevat, ingedeeld in vijf hoofdstukken. Daarvan is nu één hoofdstuk, de vogels, als enige in deze eerste aflevering opgenomen; de vier andere hoofdstukken vormen te samen de tweede aflevering.

Onder *fauna* wordt hier verstaan: alle in het wild levende dieren uit de directe omgeving van de dialectspreker. Uitdrukkelijk is hierin aansluiting gezocht bij het classificatiemodel uit deel I, waar immers ook de leefwereld van de dialectsprekende informant de leidraad vormde voor de opeenvolgende beschreven onderwerpen. De etnobiologische orde primeert hier boven de wetenschappelijke classificaties uit de biologie. Dat wil zeggen: alle dieren vinden hier een plaats, behalve (a) het vee en het kleinvee van de boerderij die in afleveringen van deel I over de landbouwterminologie zijn behandeld, (b) de huisdieren als hond en kat, goudvis en parkiet, die in de aflevering over de woning (sectie 2 van deel III) ter sprake komen en ook (c) de niet-inheemse dieren uit de dierentuin die in een van de afleveringen van sectie 3, over vermaak, worden behandeld. Hier en daar zijn ook enkele begrippen opgenomen die zeer nauw met dierbenamingen samenhangen, zoals de begrippen uit de telkens terugkerende aanvangsparagrafen *Algemeen* met lichaamsdelen en dergelijke, de lemma's HAZENLEGER en KONIJNENHOL, een enkele term uit de (vrije tijds-) visvangst, enz.

Zoals gezegd is de Fauna ingedeeld in vijf hoofdstukken (zoals *Vogels*) die elk weer in paragrafen (zoals *Vogels rond huis en tuin*) en subparagrafen (zoals *Mussen*) zijn onderverdeeld. Door de splitsing in twee afleveringen loopt het WLD (evenals het WBD) bovendien parallel met de presentatie van de fauna in het *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten*, waardoor gemakkelijk vergelijkingen van de verspreiding van heteroniemen over het gehele Zuid-Nederlandse taalgebied kunnen worden gemaakt.

De vijf hoofdstukken en ook elke paragraaf en subparagraaf van de Fauna-afleringen krijgen een eigen *Inleiding* waarin de hoofdstuk- en paragraafinhoud wordt voorgesteld en ingeleid, specifiek dan dat in dit algemene Ten Geleide kan gebeuren.

Voor de vogels bijv. komen in die *paragraafinleidingen* telkens ter sprake:

- de families die in de betrokken paragraaf behandeld worden. Soms wordt een omvangrijke paragraaf gesplitst in enkele kleinere subparagrafen, elk met een eigen inleiding. De karakteristieken en de algemene uiterlijke trekken van die families worden daar beschreven;
- welke vogels, hoewel toch afgevraagd in enquêtes, geen lemma opleverden en waarom niet;
- bijzondere dialectnamen van vogelsoorten die niet als lemma behandeld worden, maar die in monografieën zijn gevonden, worden opgenomen.

Elk lemma kent een *toelichting*. Daarin komen ter sprake:

- de officiële Nederlandse naam (zoals in het opschrift), gevolgd door de wetenschappelijk Latijnse naam volgens de *Naamlijst Europese Broedvogels* of volgens de populaire natuurgidsen zoals *De Grote Thieme Dieren- en Plantengids* (Baarn 1992), en de grootte-aanduiding in cm.;
- informatie over de verbreidheid en, als daartoe aanleiding is, trekgedrag;
- beschrijving van uiterlijk: kleur en opvallende kenmerken; van de habitat (bij vogels bijvoorbeeld de opvallende nestbouw en de eieren);
- informatie over de roep of de zang en de relatie tot de mens.

Opvallend in deze afleringen, zeker in vergelijking met de eerder verschenen delen van de landbouw- en vaktalterminologie, is het grote aantal affectieve termen en affectief-gekleurde verkleinwoorden onder de vogelbenamingen en onder de (niet afstotende, mens-nabije) insecten, zowel in het vragenlijst- als in het woordenboekmateriaal. Al eerder is gewezen op de rol van emotionele betrokkenheid bij dieren om de grote heteronymie in de dialectwoordenschat te verklaren (De Caluwe & Devos, 1993). Al deze woorden zijn zonder onderscheid opgenomen in het woordenboek. Ook zogenaamde "Spielformen", fantasievolle klankvormingen, komen hier niet zelden voor, bijv. in het lemma VLINDER of het lemma KIKKERDRIL.

In de kaarten zijn grondwoord en verkleinwoord vaak samengenomen bij grote aantallen trefwoorden, bijv. in de kaart van de heggenmus of de grauwe vliegenvanger. De getallen geven de frequentie van de opgaven in de materiaalbasis aan.

De combinatie van de gelijke behandeling van mondeling en schriftelijk verkregen materiaal in eenzelfde lemma heeft, naast het nadeel van enige mate van ongelijksoortigheid van de opgaven, ook zekere voordelen. Mondeling materiaal is op de eerste plaats fonetisch goed en vergelijkbaar met andere plaatsen genoteerd, het komt vaak voort uit een primaire reactie op de vraagstelling die zonder veel reflectie wordt gegeven, het is doorgaans de meest voor de hand liggende en eerst beschikbare benaming. Schriftelijk materiaal, zeker het recentere, moet zeer omzichtig op de fonetische betrouwbaarheid worden beoordeeld, maar heeft het voordeel dat het wat bezonken is, er is voldoende tijd voor een weloverwogen, bedachtzame reactie; veelvuldiger vindt men synoniemen, ook positief geladen affectieve benamingen en associaties komen aan de oppervlakte, vooral bij mens-nabije geliefde dieren (roodborstje, lieveheersbeestje), of juist negatief geladen pejoratieve benamingen bij afstotende en lastige dieren (hop, daas).

Er is in deze afleveringen niet gewogen tussen mondeling en schriftelijk materiaal, tussen materiaal uit vragenlijsten of uit monografieën, oud of jong materiaal. Bij elk lemma is steeds de herkomst van alle opgenomen materiaal aangegeven; in de materiaalbasis zelfs bij elke opgave. Ook de datum van de verzameling is aangegeven. Daardoor worden de mogelijke probleemgevallen wel geschetst en beschreven, niet opgelost. Daartoe is andersoortig onderzoek, zoals de FSA (Goossens 1981—), beter geschikt dan de dialectlexicografie.

Vaak staan achter in het lemma enkele “bijzondere benamingen” bijeen, die op het eerste gezicht op vergissingen lijken, op foutieve opgaven, zoals *koewachtertje* (de algemene zuidelijke benaming van de kwikstaart) in het lemma SPREEUW, of sterker nog op het eerste gezicht, *spreeuw* en *uil* in het lemma KAUW. Ook bij dergelijke opgaven is doorgaans niet ingegrepen. Men moet zich bij dit soort gevallen bedenken dat er veel zwerfwoorden voorkomen, zowel hier als bij de plantennamen, die op uiteenliggende plaatsen verschillende zaken kunnen benoemen (vgl. Brok 1991), maar ook dat de etnobiologische taxonomie een andere is dan de wetenschappelijke en dat de classificatie van de dierenwereld van streek tot streek kan verschillen. Zie ook De Caluwe & Devos (1993) en Swanenberg (1997 en 2000).

Opvallend in de materiaalverzamelingen van zowel vogels, vissen als insecten is de verschillende wijze waarop de hyperoniemen, d.w.z. de overkoepelende begrippen zoals *mus* voor alle soorten mussen te samen, of *mees* als overkoepeling van de meessoorten, maar ook *voorn* of *kever*, te voorschijn komen. Dergelijke hyperoniemen zijn zeldzaam in vragenlijstmateriaal, maar komen in de canonieke woordenboeken juist veelvuldig voor.

Soms, wanneer het hyperoniem ook als zodanig, als overkoepelend begrip, is afgevraagd, wordt dit in de lemmatitel tot uitdrukking gebracht, bijv. “VOGEL, ALGEMEEN”, “DUIF, ALGEMEEN”, of impliciet meegegeven, zoals in “KEVER, TOR”, of in “VLINDER”. Meestal echter was de vraagstelling niet duidelijk genoeg voor zo’n algemeen lemma en zijn de hyperoniemen uit de woordenboekverzamelingen ondergebracht bij het meest voorkomende specifieke dier, waarbij in de lemmatitel zelf steeds het hyperoniem is toegevoegd, bijv. “KOOLMEES, MEES”, “BLANKVOORN, VOORN”, “HUISVLIEG, VLIEG”, enz.

Er is in deze aflevering geen gebruik gemaakt van verwijs- of lege lemma’s, waarbij alleen de lemmatitel opgenomen wordt om de logische samenhang van de opzet van de aflevering te handhaven. Bij voorbeeld de *mol*, die al in de aflevering over de weidebouw is opgenomen (WLD.I, 3) of de *bij*, die voorkomt in de aflevering over de vaktaal van de imker (WLD.II, 6). Hier zijn deze verwijzingen steeds in de inleidingen van hoofdstukken en paragrafen opgenomen.

Soms wordt in de kaarten verwezen naar een andere kaart. Zo vindt men in de kaarten van de kuif- en de boomleeuwerik d.m.v. [leeuwerik] een verwijzing van de vormvarianten van het element *leeuwerik* die in de (algemene) kaart veldleeuwerik voorkomen.

Er zijn in deze afleveringen geen semasiologische kaarten toegevoegd waarin de verschillende betekenissen van eenzelfde trefwoord worden uitgedrukt, bijv. de betekenissen van de vogelbenaming *maartsveulen*, die in verschillende lemmata

voorkomen. Met behulp van het register zijn de verspreide betekenissen van dergelijke zwerfwoorden echter betrekkelijk eenvoudig te reconstrueren.

Bronnen

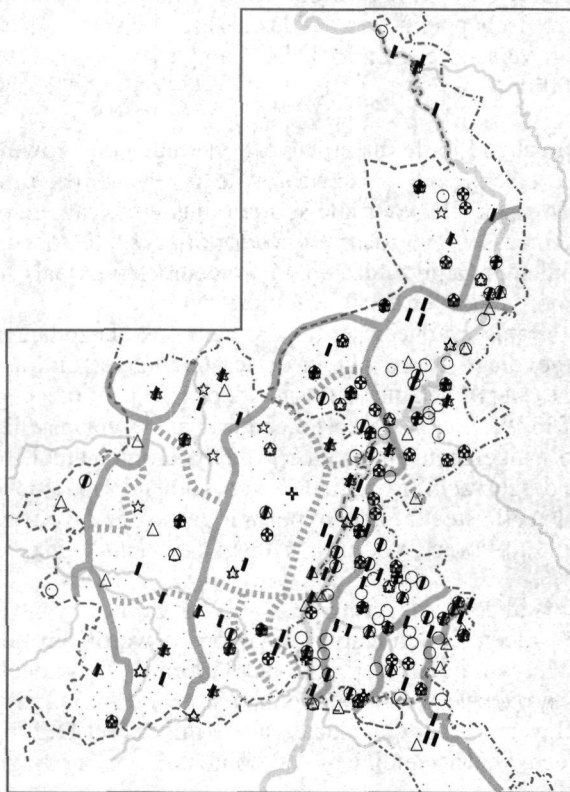
Vragenlijsten

Zie de Inleiding van deel III.

Van buitengewoon belang voor de wilde fauna zijn de gegevens uit de Nijmeegse vragenlijsten N 9 uit 1961 (over de vogels), N 26 uit 1964 (over de insecten), N 83 uit 1981 (over zoogdieren en vissen en aanvullend over vogels en insecten), N 94 (1983) (enkele vogelnamen) en N 100 uit 1997 en N 102 uit 1998 (met aanvullingen over de fauna).¹

Zie de bijgevoegde **kaart** met herkomst van de invullers van deze vragenlijsten gebruikt voor de aflevering Fauna, Vogels.

- N 83 (110)
- ▬ N 09 (93)
- △ N 100 (74)
- ☆ N 102 (49)
- ✦ N 94 (39)

Van de monografisch bronnen van ZND ("ZND m", zie de Inleiding bij deel III, in het hoofdstuk 5, Bronnen) komen in deze vogelaflevering voor: Claessens (Q 096, Bunde).

¹ Bij paragraaf 1.1-1.6 zijn de jaartallen bij sommige vragenlijsten weggefallen.

- Coomans, M. (1937), *Het dialect van Diest*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Drieskens, J. (1924), *De klankleer van het dialect van Bocholt en dialectgeographisch onderzoek van Noord-Oostelijk Limburg*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Dupont, J. (z.j.hs), materiaalverzameling in handschrift uit Bree (L 360).
- Franssen (Q 012, Rekem).
- Gessler, L. (1936-37), Uit het taaleigen van Maaseik en omtrek, in: *Limburg* 18, 218-221.
- Godelaine (K 353, Tessenderlo).
- GrGr: Grootaers, L. & J. Grauls (1930), *Klankleer van het Hasseltsch dialect*. Leuven.
- Houben, J. (1905), *Het dialect der stad Maastricht*. Maastricht.
- Langohr, J. (1936), *Het Zuidnederlandsch dialectgebied van Overmaas*. Leuven.
- Marchal, J. (1952), *Toponymie van Hoepertingen, Berlingen en Zepperen*. Doctoraatsverhandeling KULeuven.
- Matthys, R. (1946), *Toponymie van Loo, bewerkt naar oude en moderne bronnen*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Raymaekers, A. (1926), *Het dialect van Loksbergen*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Reynders, G. (1968), *Klankleer van het Leopoldsburgs en klankgeografie van de omliggende gemeenten*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Vanderbeeken (Q 156, Borgloon).
- VanElst (Q 083, Bilzen).
- Welter, W. (1929), *Studien zur Dialektgeographie des Kreises Eupen*. Bonn.

Specifiek voor de vogels zijn de volgende twee materiaalverzamelingen die uit enquêtes zijn verkregen:

- Janssen, L. (1976-80), Dialectische vogelnamen in Limburg, in: *Natura - Limburg*. Driemaandelijks bulletin nr. 85, 886- 902 en nr. 101, 253-256.
- Wielewaal-enquête: materiaalverzameling bijeengebracht in 1952 naar aanleiding van een oproep in het tijdschrift *Wielewaal*, op initiatief van Robert Vandeweghe.

Canonieke woordenboeken

De lijst van streekwoordenboeken vermeld in de Inleiding van deel III is uitputtend geraadpleegd, voor alle begrippen uit de fauna. Soms is het materiaal zelfs hoofdzakelijk uit de woordenboeken afkomstig; een mooi voorbeeld daarvan is het lemma ALVER.

Dit heeft als consequentie dat in dergelijke gevallen de kaart een merkwaardig patroon laat zien, met concentraties van opgaven rond de streekwoordenboeken, dat wil zeggen rond Gennep, Venray, Meerlo-Wanssum, Weert en Bree en Kerkrade. De twee andere gebiedswoordenboeken, *Limburgs Id.* en *Haspengouws Id.*, elk met een groot verspreidingsgebied maar zonder precies te lokaliseren opgaven, zijn niet in de kaarten opgenomen.

Bij enkele canonieke woordenboeken ontbreekt het paginanummer in de bronvermeldingen; hier zijn de oude materiaalverzamelingen uit het NCDN-archief benut. Omdat het alfabetische woordenboeken betreft op dialecttermen die herleid

kunnen worden uit de trefwoorden, gaat de opzoekbaarheid echter niet verloren. Bovendien kan op grond van de materiaalbasis, waar immers bij elk trefwoord en elke variant de bron is opgegeven, de betrokken woordvorm worden nagezocht en gecontroleerd.

Overige bronnen

In de twee fauna-afleveringen vindt men in de derde groep bronnen de gebruikelijke bibliografische verwijzingen naar:

- Achten, P. (1995³), *Djonkappërslatijn. Hôessëlsë Diksjenêr*. Hasselt.
- Bakkes, P.J.A. (zj.hs), *Woordverzameling in handschrift* (dialect van Montfort; aanwezig NCDN).
- Beenen, P.H.H. (1973), *Dialect en volkskunde van Herten*. Roermond.
- Bertrand, J. (1946), *Vrung va Oze Leve Hier*. Haelen.
- Boileau, A. (1954-71), *Enquête dialectale sur la toponymie germanique du nord-est de la province de Liège*. Liège.
- Boileau, A. (1971), *Toponymie dialectale germano-romane du nord-est de la province de Liège*. Paris.
- Cuyppers, J. (1890), Iets over het dialect van Neeritter, in: *Onze Volkstaal* 3, 146-150.
- Daelen, J. van (1933-41), *Venloos Waordebook* (typoscript; aanwezig NCDN).
- Delahaye, H. (zj.hs), *Materiaalverzameling van het Klimmens* (aanwezig NCDN).
- Dolmans, H. (zj.hs), *Woordenlijst van het Rothems (Q 99a)* (aanwezig NCDN).
- Dols, W. (1953), *Sittardse diftongering. Een hoofdstuk uit de historische grammatica*. (Posthume uitgave verzorgd door J.C. van de Bergh). Sittard.
- Goossens, J. (1959), Historisch onderzoek van stoottoon en sleeptoon in het dialect van Genk, in: *HCTD* 33, 141-212.
- Goossens, J. (1963), *Semantische vraagstukken uit de taal van het landbouwbedrijf in Belgisch Limburg*, I en II. Antwerpen.
- Goossens, P. (zj.hs), *Eigen materiaalverzameling van Pieter Goossens* (aanwezig NCDN).
- Grond, A. (1948), *Schetsen van Heihoven*. Heerlen.
- Heyden, L. van der (1927), *Zittesjen A.B.C.* Sittard.
- Heynen, P. (1960sq), *Verzameling dialectwoorden over de landbouw, godsdienst enz.* (dialect van Margraten; handschrift; aanwezig NCDN).
- Jansen, M. (1911), *Grammaticale bijdrage tot de woordvorming in Noord-Limburg*. z.p.
- Janssen, A. (1949), *Bijdrage tot de landbouwwoordenschat van de Voerstreek* (Licentiaatsverh. Universiteit Luik; aanwezig NCDN).
- Jaspar, E. (1921-28), *Bonte Blomme. Gedichte in Mastreechs Dialek*. Mestreech.
- Kats, J. (1939), *Het Phonologisch en morphologisch systeem van het Roermondsch dialect*. Roermond.
- Kats, J. (1940-41), Aaj Remunjse wäörd, in: *Veldeke* 15, 49-50.
- Maar, H. van der (zj.hs), *Materiaalverzameling van het Klimmens* (aanwezig NCDN).
- Meertens, A.H. (zj.hs), *Materiaalverzameling van het Heerlens* (aanwezig NCDN).
- Mertens, A.M. (1885), Het Limburgs dialect, in: *Onze Volkstaal* 2, 203-265.
- Oudemans, W. (1918), *Woorden en uitdrukkingen uit Heerlen*. z.p.
- Rademaekers, H. (1958), *Sancta Innocentia*. Roermond.
- Roebroek, J.L.H. (1886), *Dialect van Beek-Elsloo* (handschrift; aanwezig NCDN).
- Rutten, F. (1959), *Novellen (in Sittards dialect)*. Sittard.
- Strous, J.J. (1963), *Volksnamen van vogels in Limburg* (doctoraalscriptie KU

- Nijmegen; aanwezig NCDN).
- Terpstra, T. (1960), *Ennen haffel heibluumkes. Heyse verskes*. Heijen.
- Urlings, R. (zj.hs), *Het dialect van Geleen* (handschrift; aanwezig NCDN).
- Verheggen, P. (zj.hs), *Woordenlijst van het Maasniels* (aanwezig NCDN).
- Vossen, A. F. (zj.hs), Nederweertse woorden opgetekend van 1936 tot 1952, in: *Weekblad voor Nederweert en omstreken 1966-1968* (89 afl. over ca. 20 woorden).
- Vossen, H.H. (zj.hs), *Woordenlijst van het Heithuizens* (aanwezig NCDN).
- Vreuls, E. (zj.hs), *Materiaalverzameling uit Heerlen* (aanwezig NCDN).
- Vrijdag, E. (1950sq), *Woordenlijst van oude en verouderde en ongewone woorden en woordvormen (verzameld en gekozen uit de volkstaal) van Mheer-Banholt naar uitspraak en woordenschat der geboren en voor 1870*, I-XVI, in: *Veldeke* 25 (1950-1951), 43-44, 61-63; *Veldeke* 26 (1951-1952), 11, 23-24, 77, 90-91; *Veldeke* 27 (1952-1953), 10-11, 25, 57-58; *Veldeke* 28 (1953-1954), 14-15, 28-30, 81-82; *Veldeke* 29 (1954-1955), 12-15, 82-83; *Veldeke* 30-31 (1955-1956), 85-86 en *Veldeke* 32 (1957), 12-14.
- Vromen, W. (zj.hs), *Oet t awd boerelaeve* (dialect van Merkelbeek; aanwezig NCDN).
- Wehrens, A. (1934), *Slagtermen in het Meerssenssch Dialect*, in: *Eigen Volk* 6, 145-147.
- Welter, W. (1929), *Studien zur Dialektgeographie des Kreises Eupen*. Bonn.
- Welter, W. (1933), *Die niederfränkischen Mundarten im Nordosten der provinz Lüttich*. Den Haag.
- Wijnhoven, br. F. (zj.hs), *Woordverzameling van het dialect van Wanssum* (aanwezig NCDN).

Speciale bibliografie

Naast specifieke vogelstudies die tegelijk ook materiaalverzamelingen zijn, als Strous (1963) en Janssen (1976-80) die bij de bronnen worden genoemd, is verder nog van de volgende studies gebruikt gemaakt:

- Blok, H. & H. ter Stege (1995), *De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis*. Leidschendam-Waalre.
- Brok, H. (1991), *Enkele bloemnamen in de Nederlandse dialecten. Etnobotanische nomenclatuur in het Nederlandse taalgebied*. Amsterdam.
- De Caluwe, J. & M. Devos (1993), Universele tendenzen in de lexiconstructuur van de Nederlandse dialecten? in: *Handelingen van de Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis* 47, 25-37.
- De Grote Thieme Dieren- en Plantengids* (1992). Baarn.
- De Pauw, T., J. van Keymeulen & V. Van Den Heede (1999), *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten, Algemene Woordenschat afl. 2. Land- en Waterfauna*. Tongeren.
- Goossens, J. (1955), paragraaf 'insecten' in: *Studie over de landbouwtermen opgetekend te Genk en omgeving* (Licentiaatsverhandeling K.U. Leuven).
- Goossens, J. (1985), Daas 'paardevlieg' en zijn varianten in de Nederlandse en Nederduitse dialecten, in: *Huldealbum Hoebeke*. Gent, 229-241.
- Goossens, J. (1981 —), *Sprachatlas des nördlichen Rheinlands und des südöstlichen Nederlands "Fränkischer Sprachatlas" (FSA)*. Marburg.
- Kist, J. (1972), *Petersons Vogelgids van alle Europese vogels*. Amsterdam-Brussel.

- Kruijsen, J. (2000), De Limburgse Koolmees, in: V. De Tier, M. Devos e.a. (red.) *Nochtans was scherp van zin. Huldealbum Hugo Ryckeboer*. Gent, 71-75.
- Perrins, C.M. (1991), *Geïllustreerde encyclopedie van de vogels*. Weert.
- Schaars, L. (1989), *Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse Dialecten: De mens en de wereld* – B. Doetinchem.
- Suolahti, H. (1909), *Die deutschen Vogelnamen: eine wortgeschichtliche Untersuchung*. Strassburg.
- Swanenberg, J. (1997), Een onderzoek naar de regels van volksnaamgeving, getoetst aan enkele vogelnamen in Zuidnederlandse dialecten, in: *Taal en Tongval* 49, 61-84.
- Swanenberg, J. (2000), *Lexicale variatie cognitief-semantic benaderd. Over het benoemen van vogels in Zuid-Nederlandse dialecten*. Diss. Nijmegen.
- Teixeira, R.M. (1979), *Atlas van de Nederlandse Broedvogels*. 's-Graveland.
- Van Den Heede, V., J. van Keymeulen & V. de Tier (1996), *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten, Algemene Woordenschat afl. 1. Vogels*. Tongeren.
- WBD: Weijnen, A., J. van Bakel e.a. (1967—) *Woordenboek van de Brabantse Dialecten (WBD)*. Assen, verschijnt in delen en afleveringen.
- WLD: Weijnen, A., J. Goossens e.a. (1983—) *Woordenboek van de Limburgse Dialecten (WLD)*. Assen, verschijnt in delen en afleveringen.
- WVD: Devos, M., H. Ryckeboer e.a. (1979—) *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten (WVD)*. Gent-Tongeren, verschijnt in delen en afleveringen.

Kaarten en illustraties

De kaarten zijn getekend met behulp van de programmatuur die in nauwe samenwerking met de afdeling automatisering van het Meertens Instituut van de KNAW in Amsterdam is ontworpen. Daar zijn ook de programmaonderdelen gemaakt waarmee het skelet van de lemma's en de materiaalbasis uit de database kan worden afgeleid.

De illustraties zijn overgenomen uit Teixeira (1979). De tekeningen van koperwiek, frater, bonte kraai en kraanvogel zijn van de hand van Gurt Swanenberg. Helaas is het niet in alle gevallen gelukt de rechthebbenden van de opgenomen illustraties te achterhalen. De uitgever verzoekt daarom eventuele rechthebbenden dit alsnog kenbaar te maken.

Financiële steun en begeleiding

Dit werk is tot stand gekomen met steun van de Katholieke Universiteit Nijmegen en van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage. De wetenschappelijke projectleiding was in handen van prof. dr. R. van Hout, prof. dr. L. Draye en (voor het vogeldeel) van prof.em. dr. J. Goossens.

De auteur is dank verschuldigd aan de naaste collega-redacteuren van het WLD, aan dr. Jos Swanenberg die tegelijkertijd hetzelfde fauna-traject voor het WBD voorbereidde en aan de auteurs van de twee eerder verschenen WVD-afleveringen over de fauna: V. Van Den Heede, T. De Pauw, V. De Tier en J. Van Keymeulen.

Joep Kruijsen
April 2000

WLD

Algemene Woordenschat

Sectie 4: De wereld tegenover de mens

Fauna

Aflevering 1, Vogels

INHOUDSOPGAVE

Ten Geleide	3	Nestkastje (kaart 20)	42
Inhoudsopgave	11	Nest (kaart 21)	44
1 Vogels	18	Nestelen (kaart 22)	45
1.0 Algemeen	18	Wonen (kaart 23)	46
1.0.1 Leeftijd, geslacht	18	Vogelmest (kaart 24)	47
Vogel, algemeen (kaart 1)	18	1.1 Vogels rond huis en tuin	49
Pop, vrouwelijke zangvogel (kaart 2)	19	1.1.1 Mussen	49
Man, mannelijke zangvogel (kaart 3)	20	Huismus, mus (kaart 25)	49
Jong en kaal vogeltje (kaart 4)	20	Ringmus (kaart 26)	51
Jong en kaal, gezegd van een vogeltje (kaart 5)	22	1.1.2 Zangers	53
Jongste vogeltje uit het nest	24	Tjiftjaf en fitis (kaart 27)	53
Vogeltje dat nog niet kan vliegen (kaart 6)	25	Fluiter	55
Nestverlater (kaart 7)	26	Spotvogel (kaart 28)	55
Volop veren krijgen	27	Grasmus (kaart 29)	56
Zwerm vogels (kaart 8)	28	Zwartkop (kaart 30)	58
1.0.2 Lichaamsdelen	30	Tuinfluiter	60
Snavel (kaart 9)	30	Braamsluiper (kaart 31)	61
Vleugel (kaart 10)	31	Goudhaantje (kaart 32)	63
Kuif	32	1.1.3 Kleine insecteneters	65
Veer (kaart 11)	32	Heggenmus (kaart 33)	65
Broek, veren aan de poten	33	Winterkoninkje (kaart 34)	67
Dons, nestveren (kaart 12)	33	Grauwe vliegenvanger (kaart 35)	68
Ruilen (kaart 13)	34	1.1.4 Lijsters en spreeuw	71
Rui	35	Merel (kaart 36)	71
1.0.3 Gedrag, geluid, verblijf	36	Mannelijke merel (kaart 37)	73
Fladderen (kaart 14)	36	Zanglijster, lijster (kaart 38)	74
Voeren (kaart 15)	37	Grote lijster (kaart 39)	76
Tochtig	37	Koperwiek (kaart 40)	77
Broedsel	38	Kramsvogel (kaart 41)	79
Piepen (kaart 16)	38	Spreeuw (kaart 42)	80
Krijzen (kaart 17)	39	1.1.5 Kleine lijsterachtigen	82
Waarschuwen (kaart 18)	40	Roodborstje (kaart 43)	82
Zingen (kaart 19)	41	Blauwborstje	83
		Nachtegaal (kaart 44)	84
		Tapuit (kaart 45)	85
		Roodborsttapuit	86
		Paapje	87

Gekraagde roodstaart (kaart 46)	88	Groene specht (kaart 76)	141
Zwarte roodstaart (kaart 47)	89	Zwarte specht	143
1.1.6 Mezen	92	1.2.3 Kraaiachtigen	144
Koolmees, mees (kaart 48)	92	Ekster (kaart 77)	144
Pimpelmees (kaart 49)	95	Vlaamse gaai (kaart 78)	146
Kuifmees	97	Kauw (kaart 79)	148
Zwarte mees	98	Roek (kaart 80)	150
Matkopmees	98	Raaf	151
Staartmees (kaart 50)	99	Bonte kraai (kaart 81)	152
1.1.7 Klauteraars	101	Zwarte kraai, kraai (kaart 82)	153
Boomkruiper (kaart 51)	101	1.2.4 Overige bosvogels	156
Boomklever (kaart 52)	102	Hop (kaart 83)	156
1.1.8 Zwaluwen	104	Koekoek	157
Boerenzwaluw, zwaluw (kaart 53)	104	Wielewaal (kaart 84)	158
Huiszwaluw (kaart 54)	107	Grauwe klauwier	159
Oeverzwaluw (kaart 55)	109	Klapekster (kaart 85)	160
Nachtzwaluw (kaart 56)	110	1.3 Vogels in akker- en weiland	163
Gierzwaluw (kaart 57)	112	1.3.1 Leeuweriken	163
Zwaluwstaart (kaart 58)	114	Veldleeuwerik, leeuwerik (kaart 86)	163
1.1.9 Duiven	116	Kuifleeuwerik (kaart 87)	164
Duif, algemeen	116	Boomleeuwerik (kaart 88)	166
Doffer, mannelijke duif (kaart 59)	116	Geschreeuw van leeuweriken	168
Duivin, vrouwelijke duif (kaart 60)	118	1.3.2 Kwikstaarten en piepers	169
Jonge duif	119	Witte kwikstaart (kaart 89)	169
Houtduif (kaart 61)	119	Gele kwikstaart (kaart 90)	171
Holenduif (kaart 62)	120	Graspieper (kaart 91)	174
Tortelduif (kaart 63)	121	Boompieper (kaart 92)	175
Duif, overige soorten (post-duif, veldduif, sierduif)	123	1.3.3 Gorzen	177
1.2 Vogels in het bos	125	Geelgors (kaart 93)	177
1.2.1 Vinken	125	Rietgors (kaart 94)	179
Vink (kaart 64)	125	Ortolaan (kaart 95)	180
Goudvink (kaart 65)	127	Grauwe gors	181
Appelvink (kaart 66)	128	1.3.4 Hoenders	182
Keep (kaart 67)	129	Patrijs (kaart 96)	182
Groenling (kaart 68)	130	Geluid van patrijzen	183
Sijs (kaart 69)	132	Kwartel (kaart 97)	183
Barmsijs (kaart 70)	133	Vrouwelijke kwartel	184
Putter (kaart 71)	134	Fazant (kaart 98)	185
Europese kanarie (kaart 72)	135	Korhoen (kaart 99)	186
Kneu (kaart 73)	137	1.4 Roofvogels	188
Frater (kaart 74)	138	1.4.1 Uilen	188
1.2.2 Spechten	140	Steenuil (kaart 100)	188
Bonte specht, specht (kaart 75)	140	Ransuil (kaart 101)	189
		Kerkuil (kaart 102)	190
		Uil (kaart 103)	192

<i>1.4.2 Arendachtigen en valken</i>	193	<i>1.6.1 Plevieren</i>	213
Kiekendief (kaart 104)	193	Kievit	213
Sperwer (kaart 105/a)	194	Snip, algemeen	213
Havik	197	Houtsnip (kaart 114)	214
Buizerd (kaart 106)	197	Watersnip (kaart 115)	215
Torenvalk (kaart 107)	198	Scholekster	216
Slechtvalk	200	Grutto	217
Boomvalk	200	Wulp (kaart 116)	217
Roofvogel, algemeen (kaart 108)	201	Tureluur	218
		Kemphaan	219
<i>1.5 Watervogels</i>	202	<i>1.6.2 Grote steltlopers</i>	220
<i>1.5.1 Eenden</i>	202	Ooievaar (kaart 117)	220
Wilde eend (kaart 109)	202	Blauwe reiger, reiger (kaart 118)	221
Mannelijke eend, woerd (kaart 110)	204	Roerdomp (kaart 119)	222
Taling	205	Kraanvogel (kaart 120)	223
<i>1.5.2 Ganzen en zwanen</i>	207	<i>1.6.3 Rietzangers</i>	225
Wilde gans (kaart 111)	207	Snor	225
Mannelijke gans, gent	208	Rietzanger (kaart 121)	225
Kolgans	208	Bosrietzanger	226
Rietgans	208	Karekiet (kaart 122)	227
Zwaan, algemeen	209	<i>1.6.4 Waterhoenders</i>	229
Knobbelzwaan (kaart 112)	209	Fuut (kaart 123)	229
<i>1.5.3 Meeuwen</i>	211	Dodaars	230
Meeuw, algemeen	211	Waterhoen (kaart 124)	231
Kokmeeuw (kaart 113)	211	Meerkoet (kaart 125)	232
Zwarte stern	212	Waterral	233
		Kwartelkoning	234
<i>1.6 Vogels in moeras en riet:</i>	213	<i>1.6.5 IJsvogel</i>	235
		IJsvogel (kaart 126)	235

Register op trefwoorden en lexicale varianten van de Fauna: Vogels

Lijst van kaarten, afl. 1, Vogels

1	Vogel, algemeen	18	10	Vleugel	31
2	Pop, vrouwelijke zangvogel	19	11	Veer	32
3	Man, mannelijke zangvogel	20	12	Dons, nestveren	34
4	Jong en kaal vogeltje	21	13	Ruien	35
5	Jong en kaal, gezegd van een vogeltje	23	14	Fladderen	36
6	Vogeltje dat nog niet kan vliegen	25	15	Voeren	37
7	Nestverlater	27	16	Piepen	39
8	Zwerm vogels	28	17	Krijzen	40
9	Snavel	30	18	Waarschuwen	41
			19	Zingen	42
			20	Nestkastje	43
			21	Nest	44
			22	Nestelen	45

WLD III, 4.1

23	Wonen	46	73	Kneu	137
24	Vogelmest	47	74	Frater	139
25	Huismus, mus	49	75	Bonte specht, specht	140
26	Ringmus	51	76	Groene specht	142
27	Tjiftjaf en fitis	53	77	Ekster	144
28	Spotvogel	56	78	Vlaamse gaai	146
29	Grasmus	57	79	Kauw	148
30	Zwartkop	59	80	Roek	150
31	Braamsluiper	61	81	Bonte kraai	152
32	Goudhaantje	63	82	Zwarte kraai, kraai	154
33	Heggenmus	65	83	Hop	156
34	Winterkoninkje	67	84	Wielewaal	158
35	Grauwe vliegenvanger	69	85	Klapekster	161
36	Merel	72	86	Veldleeuwerik, leeuwerik	163
37	Mannelijke merel	73	87	Kuifleeuwerik	165
38	Zanglijster, lijster	75	88	Boomleeuwerik	166
39	Grote lijster	76	89	Witte kwikstaart	169
40	Koperwiek	78	90	Gele kwikstaart	172
41	Kramsvogel	79	91	Graspieper	174
42	Spreeuw	80	92	Boompieper	175
43	Roodborstje	82	93	Geelgors	177
44	Nachtegaal	84	94	Rietgors	179
45	Tapuit	85	95	Ortolaan	180
46	Gekraagde roodstaart	88	96	Patrijs	182
47	Zwarte roodstaart	90	97	Kwartel	184
48	Koolmees, mees	93	98	Fazant	185
49	Pimpelmees	95	99	Korhoen	186
50	Staartmees	100	100	Steenuil	188
51	Boomkruiper	101	101	Ransuil	190
52	Boomklever	102	102	Kerkuil	191
53	Boerenzwaluw, zwaluw	104	103	Uil	192
54	Huiszwaluw	107	104	Kiekendief	193
55	Oeverzwaluw	109	105	Sperwer	194
56	Nachtzwaluw	111	105a	Sperwer (2)	196
57	Gierzwaluw	112	106	Buizerd	198
58	Zwaluwstaart	114	107	Torenavalk	199
59	Doffer, mannelijke duif	117	108	Roofvogel, algemeen	201
60	Duivin, vrouwelijke duif	118	109	Wilde eend	203
61	Houtduif	119	110	Mannelijke eend, woerd	204
62	Holenduif	121	111	Wilde gans	207
63	Tortelduif	122	112	Knobbelzwaan	209
64	Vink	125	113	Kokmeeuw	211
65	Goudvink	127	114	Houtsnip	214
66	Appelvink	128	115	Watersnip	215
67	Keep	129	116	Wulp	218
68	Groenling	131	117	Ooievaar	220
69	Sijs	132	118	Blauwe reiger, reiger	221
70	Barmsijs	133	119	Roerdomp	222
71	Putter	134	120	Kraanvogel	224
72	Europese kanarie	135	121	Rietzanger	226

122	Karekiet	227	125	Meerkoet	232
123	Fuut	229	126	IJsvogel	235
124	Waterhoen	231			

Lijst van illustraties, afl. 1, Vogels

1	Huismus, mus	50	44	Vink	126
2	Ringmus	52	45	Goudvink	127
3	Tjiftjaf en fitis	54	46	Appelvink	128
4	Fluiter	55	47	Keep	129
5	Spotvogel	55	48	Groenling	130
6	Grasmus	58	49	Sijs	132
7	Zwartkop	58	50	Barmsijs	133
8	Tuinfluiter	60	51	Putter	135
9	Braamsluiper	62	52	Europese kanarie	136
10	Goudhaantje	63	53	Kneu	138
11	Heggenmus	65	54	Frater	138
12	Winterkoninkje	68	55	Bonte specht, specht	141
13	Grauwe vliegenvanger	68	56	Groene specht	141
14	Merel	71	57	Zwarte specht	143
15	Zanglijster, lijster	74	58	Ekster	145
16	Grote lijster	77	59	Vlaamse gaai	147
17	Koperwiek	78	60	Kauw	149
18	Kramsvogel	79	61	Roek	151
19	Spreeuw	81	62	Raaf	151
20	Roodborstje	82	63	Bonte kraai	153
21	Blauwborstje	83	64	Zwarte kraai, kraai	153
22	Nachtegaal	84	65	Hop	157
23	Tapuit	86	66	Koekoek	157
24	Roodborsttapuit	87	67	Wielewaal	159
25	Paapje	87	68	Grauwe klauwier	160
26	Gekraagde roodstaart	88	69	Klapekster	162
27	Zwarte roodstaart	89	70	Veldleeuwerik, leeuwerik	164
28	Koolmees, mees	92	71	Kuifleeuwerik	166
29	Pimpelmees	96	72	Boomleeuwerik	167
30	Kuifmees	97	73	Witte kwikstaart	170
31	Zwarte mees	98	74	Gele kwikstaart	173
32	Matkopmees	99	75	Graspieper	175
33	Staartmees	99	76	Boompieper	176
34	Boomkruiper	102	77	Geelgors	178
35	Boomklever	102	78	Rietgors	179
36	Boerenzwaluw, zwaluw	105	79	Ortolaan	180
37	Huiszwaluw	108	80	Grauwe gors	181
38	Oeverzwaluw	109	81	Patrijs	183
39	Nachtzwaluw	111	82	Kwartel	183
40	Gierzwaluw	113	83	Fazant	185
41	Houtduif	120	84	Korhoen	187
42	Holenduif	120	85	Stenuil	189
43	Tortelduif	122	86	Ransuil	189

WLD III, 4.1

87	Kerkuil	191	106	Wulp	217
88	Kiekendief	194	107	Tureluur	218
89	Sperwer	195	108	Kemphaan	219
90	Havik	197	109	Ooievaar	221
91	Buizerd	197	110	Blauwe reiger, reiger	222
92	Torenvalk	199	111	Roerdomp	223
93	Slechtvalk	200	112	Kraanvogel	223
94	Boomvalk	200	113	Snor	225
95	Wilde eend	202	114	Rietzanger	225
96	Taling	205	115	Bosrietzanger	227
97	Wilde gans	207	116	Karekiet	228
98	Knobbelzwaan	210	117	Fuut	230
99	Kokmeeuw	212	118	Dodaars	230
100	Zwarte stern	212	119	Waterhoen	232
101	Kievit	213	120	Meerkoet	233
102	Houtsnip	214	121	Waterral	233
103	Watersnip	216	122	Kwartelkoning	234
104	Scholekster	216	123	IJsvogel	235
105	Grutto	217			

---

1 Vogels

In dit hoofdstuk van de fauna, het enige waaruit deze aflevering bestaat zoals uiteengezet in het Ten Geleide, worden de vogels behandeld die in het wild leven, dat wil zeggen die niet voorkomen in het hoofdstuk 'Pluimvee' van de aflevering over het kleinvee van deel I (aflevering 12), kippen, eenden, ganzen enz., en die niet als huisdier worden gehouden zoals kanaries en papegaaien, die in de aflevering over de woning uit sectie 3 van deel III ter sprake zullen komen.

In overeenkomst met het algemene indelingsbeginsel van de zuidelijke regionale woordenboeken zijn de vogels zoveel mogelijk geordend naar "gebruiks-sfeer", i.c. naar het wereldbeeld van de dialectspreker en de plaats die vogels daarin innemen. Die volkse classificatie stemt niet altijd overeen met de wetenschappelijke systematiek zoals die door biologen wordt gehanteerd. Zie ook de algemene inleiding bij deze aflevering en in het bijzonder de inleiding bij de vogelaflevering van het *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten* (WVD) (1996). Wel zal regelmatig naar de wetenschappelijke indeling in families enz. worden verwezen in de toelichtingen bij de verschillende paragrafen.

Die paragrafen zijn: de gebruikelijke inleidende paragraaf 1.0: 'Algemeen', en daarna 1.1: 'Vogels rond huis en tuin', 1.2: 'Vogels in het bos', 1.3: 'Vogels in akker- en weiland', 1.4: 'Roofvogels', 1.5: 'Watervogels' en 1.6: 'Vogels in moeras en riet'.

1.0 Algemeen

In deze paragraaf komen enkele algemene zaken aan de orde, voor zover nog niet besproken in de genoemde aflevering over het pluimvee van deel I, waar onder meer het ei en het broeden is behandeld.

Hier gaat het over benamingen in verband met de leeftijd van vogels, met name over jonge vogeltjes (subparagraaf 1.0.1), over enkele lichaamsdelen zoals de snavel en de vleugel (subparagraaf 1.0.2) en over vogelgedrag, zoals fladderen, over vogelgeluiden, zoals piepen en over hun verblijf, zoals het nestkastje (subparagraaf 1.0.3).

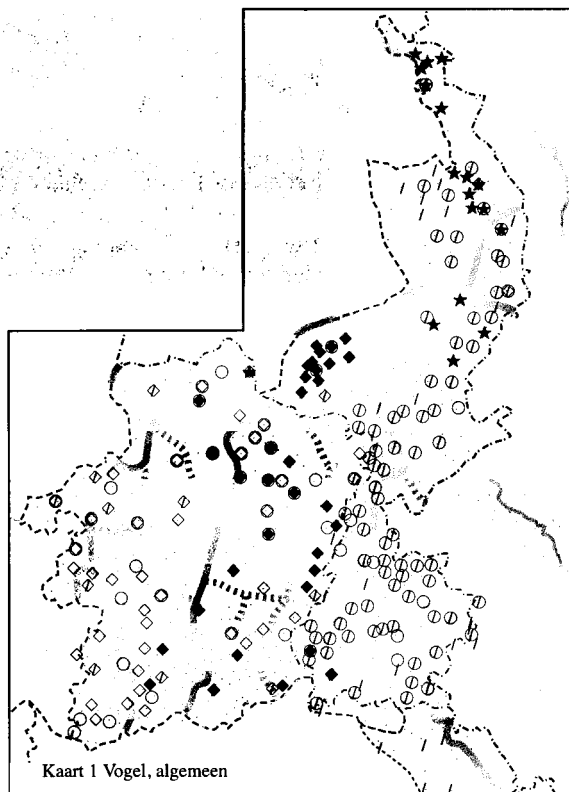
1.0.1 Leeftijd, geslacht

VOGEL, ALGEMEEN

/ vogel (enk.)	(212)
○ vogel (mv.)	(207)
◇ gevogelt(e)	(76)
◆ gevogel	(41)
★ mus	(33)

SGV (1914) (041), Willems (1885) (003b, 052a), ZND 35 (1941) (069); Bree Wb. (301, 310), Echt Wb. (128), Eupen Wb. (211), Genk Wb. (109, 229, 365), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (153, 536), Hamont Wl. (521), Hasselt Wb. (505), Kerkrade Wb. (297), Limburgs Id. (174), Lommel Wl. (381), Meerlo-Wanssum Wb. (201, 316), Meeswijk Wl. (714), Meeuwen Wl. (083, 230), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.478), Roermond Wb. (311), Sint-Truiden Wb. (240), Sittard Wb. (470), Stokkem Wb. (48), Tongeren Wb. (170, 653), Tungleroy Wb. (168), Uikhoven Wl. (184), Venlo Wb. (136, 279), Venray Wb. (506), Weertlands Wb. (B2-03, B2-11); Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (025), Boileau, A. (1971), Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41), Dols, W. (1953), Heem 06.1 (1962) (002), Heyden, L.v.d. (1927), Jaspar, E. (1921-28), Kats, J.

(1939), Mertens, A.M. (1885b), Rademaekers, H. (zj.hs) (034, 043), Roebroek, J. (1886), Rutten, F. (1959) (040, 084), Veldeke 01-42 (1926-1967), (passim), Vrijdag, E. (1950sq).

In dit lemma zijn de benamingen voor de vogel zeer in het algemeen (dus geabstraheerd van soort en familie) en voor het collectief samengebracht. Voor dit laatste begrip wordt zeer vaak het meervoud van het algemene woord voor "vogel" opgegeven. Bij **ongevogel** wordt aangetekend: "hinderlijk gevogelte".

vogel (enk.): freq. in Nl. Lb., verspr.

in Belg. Lb.

vogel (mv.) (*veugel, viegel, vogelen, vogels, voigel, vugel*): freq. in heel Lb. **vogeltje** (*vuggelke*): Wellerlooi en Oirlo.

vogeltjes (*vogelkes*): Peer, Rotem en Rekem.

gevogelte (ook *gevochelste, gevogelde, gevogelje, gevoolte*): freq. Haspengouws, verspr. in overig Belg. Lb.; ook in Blitterswijck, Venlo en

Maastricht.

gevogelt (ook *gevochelt*): Lommel, Hamont, Neerpelt, Tungalroy, Bree en Zutendaal.

gevogel (ook *gevochel*): freq. Weertlds., Maaskemp. en Centr. Maaslds., verspr. Haspengouws en Dommellds.; ook in Gronsveld en Maastricht.

gevogels: Moelingen en Baelen.

ongevogel: Genk.

geflezel: Eupen.

mus (ook *mussen* (*mv.*)): freq. Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Limburgs Id. en in Hamont en Lottum.

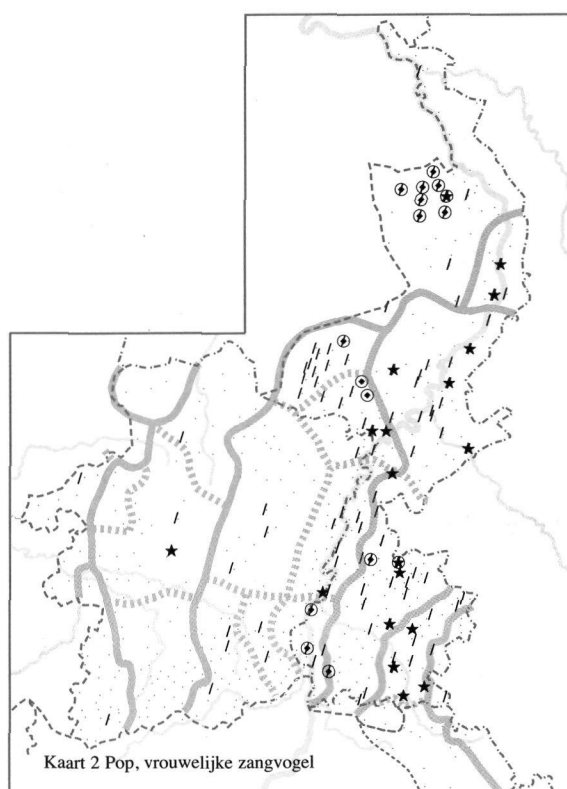
pluimvee: Grote-Brogel.

verenvee: Heerlen en Margraten.

POP, VROUWELIJKE ZANGVOGEL

/ pop (137)
★ wijfje (20)
⊙ popje (19)

N 83 (1981) (040, 041);
Genk Wb. (256), Gronsveld Wb. (364, 372), Sittard Wb. (323),
Stokkem Wb. (88), Tongeren Wb. (453), Uikhoven Wl. (192), Venlo Wb. (219), Venray Wb. (363, 370),
Weertlands Wb. (B2-08).

Kaart 2 Pop, vrouwelijke zangvogel

Algemene benaming voor de vrouwelijke zangvogel, ongeacht de vogelsoort. Zie ook de vrouwelijke vogels in paragraaf 1.1.

pop: freq. in heel Lb.

popje (*popke*): Venray Wb. en verspr. in Nl. Lb.

kanarie-pop: Boekend.

wijf: Kapel-in-'t-Zand, Klimmen en Heerlerbaan.

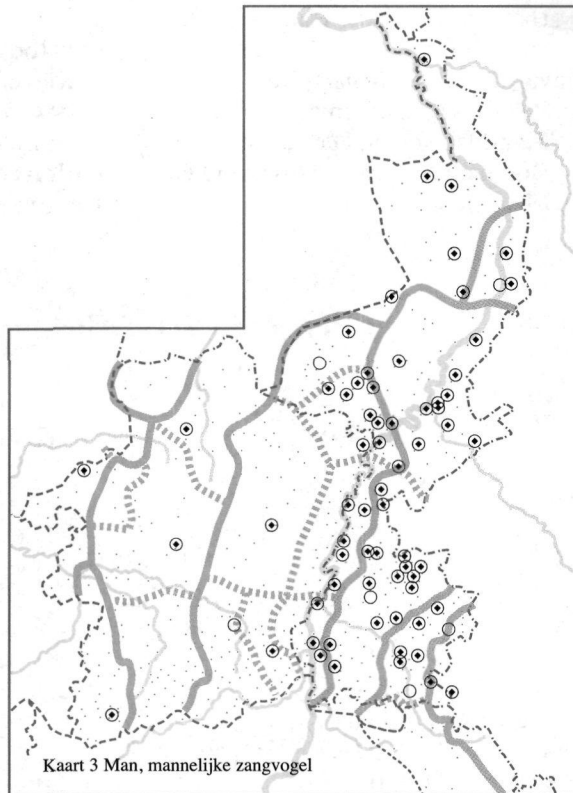
wijfje (*wijfke*): verspr. Oostlb. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Oirlo, Velden, Thorn, Wessem, Zonhoven, Uikhoven en Vijlen.

zij: Waubach.

MAN, MANNELIJKE ZANGVOGEL

⊙ mannetje (84)
○ man (14)

N 83 (1981) (040, 041).

Algemene benaming voor de mannelijke zangvogel, ongeacht de vogelsoort. Zie ook de mannelijke vogels in paragraaf 1.1.

man: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Blerick, Venlo, Weert, Stein, Bilzen, Maastricht, Heerlerbaan en Epen.

mannetje (*manke, manneke*): freq. in heel Lb.

kanarie-man: Boekend.

haan: Grevenbicht.

hoorn (ook *won*): Grevenbicht en Hoeselt.

tsietterwiet: Kerkrade.

vogel: Klimmen en Waubach.

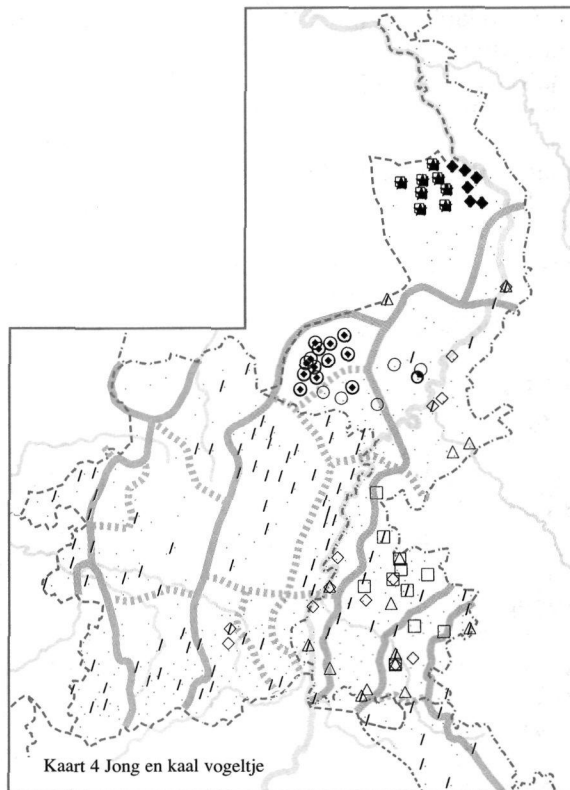
JONG EN KAAL VOGELTJE

Onze dialecten kennen een rijke verscheidenheid aan benamingen voor jonge, pas uit het ei gekomen (“pasgeboren”) staat er in sommige bronnen (WVD, AW1 (1996), 18-19)) vogeltjes die nog in het nest verblijven. De benamingen zijn hier ingedeeld naar de volgende begripsaspecten: de leeftijd: JONG EN KAAL VOGELTJE (ook het

bijvoeglijk naamwoord geeft aanleiding tot een apart lemma: JONG EN KAAL, GEZEGD VAN EEN VOGELTJE) en de jongste van het nest: JONGSTE VOGELTJE UIT HET NEST; het gedrag (niet kunnen vliegen: VOGELTJE DAT NOG NIET KAN VLIEGEN) en de eindfase: het verlaten van het nest (NESTVERLATER).

/ vogeltje	(246)
○ kek	(27)
△ jong (vogeltje)	(19)
◇ kweker	(15)
⊙ blootkek	(14)
□ kats vogeltje, —jong	(14)
▣ kaalklots	(11)
■ kwab	(8)
★ twijfelaar	(8)
◆ poele	(6)

N 12 (1961) (add), N 83 (1981) (054, 055, 056, 058, 060a, 060b), ZND 04 (1924) (036), ZND 36 (1941) (027); Gronsveld Wb. (353), Lommel Wl. (232), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (180, 225), Meeuwen Wl. (172), Roermond Wb. (128), Sittard Wb. (169, 409), Stokkem Wb. (56), Tungalroy Wb. (168), Venray Wb. (223, 466), Weertlands Wb. (B2-01, B2-05); Bertrand, J. (1946) (040), Goossens, H. (1981), Jaspar, E. (1921-28), Mertens, A.M. (1885b), Roebroek, J. (1886), Rutten, F. (1959) (013), Veldeke 04-41 (1929-1966), (passim), Vossen, H. (zj.hs), Vrijdag, E. (1950sq).

Kaart 4 Jong en kaal vogeltje

In dit eerste lemma van de reeks staan de zelfstandige naamwoorden voor het jonge nog kale vogeltje bijeen. De opgaven van het type **vogeltje** zijn vaak in het meervoud gegeven.

vogeltje (ook *vogelke*, *vogelkere* (mv.), *vogelkes* (mv.), *vogeltjer* (mv.), *vogeltjere* (mv.), *vogeltjes* (mv.)): freq. in Belg. Lb., verspr. in Nl. Lb.

vogel: Niel-bij-As.

klein vogeltje (*klein vogelke*): Montfort en Eys.

jong vogeltje (*jong vogelke*, *jonk vogelke*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Wijlre, Maastricht en Meijel.

vlug vogeltje (*vlugvogelke*): Stein.

kats vogeltje (*kats vogelke*, *katsvogelke*): freq. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen.

jong (*jongt*, *jonk*): Gulpen, Epen,

Vlodrop, Posterholt, Gronsveld, Geulle, Maastricht en Venlo.

jonkje (*jongske*, *jonkske*): Jeuk.

jongen (mv.): Urmond.

kale jongen (mv.): Oirlo en Velden.

katse jongen (mv.): Geverik/Kelmond en Gulpen.

plat jong (*plat jonk*): Bree.

vlug jong (ook *vlukjonk*): Venray, Eksel en As.

naakte jong (*naakse jong*): Hamont.

naakte jongen (mv.) (*naakse jongen*): Simpelveld en Heerlerbaan/Kaumer.

pas uitgekomen jong: Maastricht.

kale kats: Montfort.

kale kek: Heythuysen.

kale kwekert: Beesel.

kalerik: Maastricht.

kaalkas: Maasniel.

kaalkats: Heel, Maasniel en Melick.

kaalkatsel: Kapel-in-'t-Zand.

kaalkatsje: Maaseik.
kaalklats: Herten (bij Roermond).
kaalklots: Venray Wb.
kaalkwab: Venray.
kaalkwagge: Maasbree.
kaalkwak: Meijel en Maasbree.
kaalkwal: Oirlo.
blootkek: Weertlands Wb. en in Ell.
kek: freq. Weertlds. en aansluitend Noord.Oostlb. en Horns.
kekje (*kekske*): Tungelroy en Roermond.
kekjong (*kekjonk*): Ell.
keggel: Haelen.
keggeling: Stokkem.
keggen: Ospel.
kwebbel: Born.
kwebbeltje (*kwebbelke*): Lutterade.
kwegel: Mheer en Banholt.
kweggel (*kweggelen*): Kelpen en Oler.
kweggelen: Kelpen en Oler.
kwab: Meerlo-Wanssum Wb.
kwabje (*kwabbeke, kwabke*): Stein, Hoeselt en Schimmert.
kwatsel: Kwaadmechelen.
katsel: Vlodrop.
katsjong: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer.

kats zije: Gulpen.
kloerts: Gennep.
klots: Venray.
kliester: Kwaadmechelen.
pieper: Kapel-in-'t-Zand, Herten (bij Roermond) en Schimmert.
piepertje (*pieperke*): Lommel.
piepsel: Maastricht.
pietje (*pieteke*): Meeuwen, Maastricht en Gronsveld.
kweker: Eys, Gulpen, Beesel, Roermond, Maasniel, Schinnen, Schimmert, Stein, Geulle, Itteren, Bilzen, Hoeselt, Venlo en Meerlo.
kweekvogeltje (*kweekvogelke*): Schimmert.
mus: Tungelroy.
musje (*muske*): Eksel.
bedelaar: Heer en Heugem.
nesteling: Susteren.
stroddelaar: Sittard.
twijfelaar: Venray Wb.
vlug (*flukke*): Heerlerbaan/Kaumer.
kuiken: Stevensweert en Ubachsberg.
kuikentje (ook *kuikske*): Pey en Maastricht.
kuusje: Vaals.
poele: Meerlo-Wanssum Wb.

JONG EN KAAL, GEZEGD VAN EEN VOGELTJE

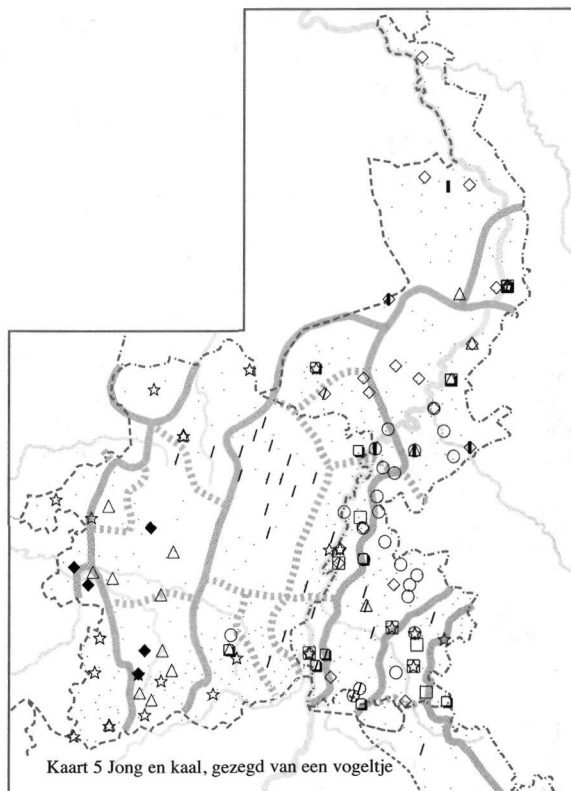
Zie de toelichting bij het lemma JONG EN KAAL VOGELTJE

jong (ook *jonk*): Montfort, Vlodrop, Stevensweert, Oirlo en Meijel.
te jong (*te jonk*): Maastricht.
kaal jong (ook *kaal jonk*): Wilderen, Sint-Truiden en Groot-Gelmen.
katsjong (ook *katsjonk*): Pey, Montfort en Doenrade.
piepjong (*piepjonk*): As.
pieperig: Maaseik.
kaal: verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Epen, Tungelroy, Kelpen, Oler, Guttecoven, Urmond, Stein, Maastricht, Blerick en Venlo.

nog kaal: Jeuk.
kaak: Eksel.
katskaal: Heel.
kaalkwak: Meijel.
kaalmak: Thorn en Schimmert.
bloot: Vaals, Swalmen, Lutterade, Heer, Noorbeek, Weert, Ophoven, Heugem, Hoeselt en Venlo.
malibloot: Kwaadmechelen.
kekbloot: Tungelroy.
paddebloot: Montfort.
paddelot: Jeuk.
naakt (*naaks, naakse, naaksje, naats*): verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Swalmen, Klimmen, Born, Stein, Maastricht en Venlo.

/ kak	(39)
○ kats	(35)
△ (nog) kwak	(30)
◇ kaal	(29)
☆ (nog) niet vlug	(26)
□ naakt	(12)
▣ bloot	(10)
! jong	(5)
◆ (nog) te kwak	(5)

N 83 (1981) (054, 055, 056, 058, 060a, 060b), ZND 36 (1941) (027), ZND m (Langohr); Bree Wb. (142), Echt Wb. (063), Heerlen Wb., Meeswijk Wl. (290), Sittard Wb. (169); Heyden, L.v.d. (1927), Vossen, A. (zj.hs), Vrijdag, E. (1950sq).

Kaart 5 Jong en kaal, gezegd van een vogeltje

naaktsig (*naaksig*): Oirsbeek.

poedelnaakt (*poedelnaaks*):

Posterholt, As en Maastricht.

paddernaakt (*paddernaaks*):

Lommel, Achel en Hamont.

naakt kaal (*naaks kaal*): Kerkrade.

kak (ook *kach*, *kacht*): freq. Maas-kemp., verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlen, Montzen, Tungalroy, Vlijtingen, Peer, Hechtel en Venlo.

nog kak: Rotem, Leut en Mechelen-aan-de-Maas.

nog te kak: Neeroeteren, Opoeteren en Eisden.

te kak: Schimmert.

te kak om te vliegen: Moelingen.

te kak voor te vliegen: Zichen-Zussen-Bolder.

kats: freq. Oostlb., verspr. Centr. Maaslds.; ook in Gulpen, Wessem, Stevensweert en Bilzen.

nog kats: Montfort.

klein: Venlo.

kek uit het nest: Maastricht.

kwak: verspr. Oostlb.; ook in Hoeselt, Eksel, Schulen, Zonhoven, Wellen, Jeuk, Venlo en Maasbree.

nog kwak: verspr. Westlb.

nog te kwak: Zolder, Ulbeek, Herk-de-Stad en Linkhout.

te kwak: Hoepertingen.

nog te kwa: Rijkhoven.

kwag: Bilzen.

nog kwag: Diepenbeek en Millen.

nog te kwag: Houthalen.

kwek: Beesel en Kortesseem.

kweb: Born.

niet vlug (ook *niet vluk*):

Heerlerbaan/Kaumer, Weert, Urmond, Hamont en Venlo.

nog niet vlug (ook *nog niet fluk*, *nog niet vluk*): verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Eys, Klimmen,

Ten-Esschen/Weustenrade, Leut,
Maastricht, Tongeren, Rijkhoven,
Eksel, Paal, Tessenderlo en
Lommel.
nog niet steg: Meeuwen en
Neerglabbeek.

plat: Kwaadmechelen.
stoppelen: Sevenum.
pas uit: Eksel.
pas uit het nest (*pas uit het nes*):
Heerlerbaan/Kaumer.
bang: Maastricht.

JONGSTE VOGELTJE UIT HET NEST

Goossens 1c (1955b), N 83 (1981) (054, 055, 056,
058, 060a, 060b), ZND 36 (1941) (027);
Gronsveld Wb. (199), Meeswijk Wl. (290), Sittard
Wb. (164), Tungelroy Wb. (168);
Maar, H.v.d. (zj.hs).

Zie de toelichting bij het lemma JONG
EN KAAL VOGELTJE.

jongste vogeltje (*jongste vogelke*):
Kerkrade.

jongste (ook *jonkste*): Montfort,
Maastricht en Heerlerbaan/Kaumer.

kleinste: Stevensweert.

kakkenest: Ophoven.

kakkenestje (ook *kakkeneske*):
Montfort en Hoensbroek.

kakkenester: Schimmert.

kakelnestje (ook *kakelnesje, kakelnes-
teke*): Kwaadmechelen, Eksel en
Bree.

kakkevogel: Kaulille.

kakkevogeltje (*kakkevogelke*):
Schimmert.

kakkertje: Stein.

kakvogeltje (*kach vogelkes, kak
vogelke, kakvogelke*): Wijlre, Eys,
Schimmert, Bocholt, Ellikom en
Stein.

kakjong (ook *kach jong, kachjong,
kakjonk*): freq. Zuid.Oostlb., Maas-
kemp. en Centr.Maaslds., verspr.
Horns en Trichterlds.; ook in
Wijlre, Epen, Montfort, Val-Meer,
Peer, Jeuk en Venlo.

kakkejong (ook *kakkejonk*):
Simpelveld, Klimmen, Itteren en
Eksel.

kakedop: Hechtel.

kakmus: Tungelroy.

kakkel: Neer.

kakje (*kakske*): Tungelroy.

nestkek (*nestgek*): Gennep.

nestkekje (*neskekske*): Vaals.

nesthoekje (*nesheukske*): Venlo.

achterblijver: Kelpen, Oler, As,
Velden, Boekend en Venray.

achterblijvertje (*achterblijverke*):
Venlo.

scharkuikentje (*scharkuikske*):
Heythuysen en Neer.

koninkje (*koningske*): Bilzen.

krabber: As.

krakkel: Roermond en Maasniel.

krauwel: Vlodrop.

krekje (*krekske*): Wessem.

kruppel: Itteren en Klimmen.

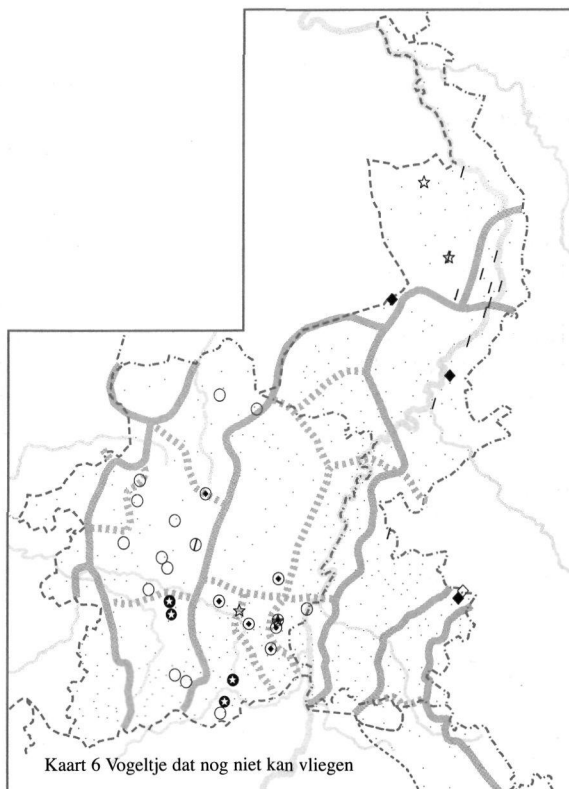
kruppeltje (*kruppelke*): Epen.

kwebbel: Born.

VOGELTJE DAT NOG NIET KAN VLIEGEN

/ kwak	(20)
○ kwak(ke)jong	(17)
⊙ kwagjong	(9)
◇ kwakkel	(8)
☆ vlujong	(7)
◆ kwaggel	(5)
● kwakbol	(4)

N 83 (1981) (054, 055, 056, 058, 060a, 060b), ZND 36 (1941) (027);
 Maaseik Wb. (028), Sittard Wb. (204, 263), Tegelen Wb. (098), Venlo Wb. (178);
 Goossens, H. (1981), Wijnhoven, F. (zj.hs).

Kaart 6 Vogeltje dat nog niet kan vliegen

Zie de toelichting bij het lemma JONG EN KAAL VOGELTJE.

De laatste drie opgaven, die met **ze hebben ...** beginnen, zijn beschrijvende antwoorden.

kwagjong: verspr. Bilzerlds.; ook in Zutendaal, Diepenbeek en Helchteren.

kwagvogel: Beverst.

kwaggenest: Houthalen.

nestkwaggel (*neskwaggel*): Nieuwenhagen.

kwaggel: Meijel, Swalmen en Nieuwenhagen.

kwag: Venlo, Maaseik en Houthalen.

kwakjong (ook *kwakjonk*): Overpelt, Kaulille en Zonhoven.

kwakjongen: Beringen en Lanaken.

kwakke jong (ook *kwakke jeung* (*mv.*)): verspr. Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Tongeren en Herstappe.

jonge kwak (*jong kwak*): Meijel.

kwakke vogel (*mv.*): Beverlo en Kortesseem.

kwakkel: Meijel en Waubach.

kweggel: Kelpen en Oler.

kwakbol (*kwak beul* (*mv.*), *kwakbollen* (*mv.*), *kwakke beul* (*mv.*)): Tongeren, Rутten, Sint-Lambrechts-Herk en Alken.

kwak: verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Sittard en Zonhoven.

kwakje (*kwakske*): Reuver.

kakkel: Neer.

kakkerd: Schinnen.

kwatser: Kwaadmechelen.

kwatskont (*kwatskonten (mv.)*):

Horpmaal.

nestjong (*nesjong*): Sittard en Klimmen.

nestvogeltje (*nesvogelke*): Maastricht, Heer en Heugem.

nog geen vlug jong: Oirlo.

nog kwakke jong: Beverlo.

duivelsjong: Maaseik en Stokkem.

plat jong (ook *platte jong*): Eksel en Bree.

platte jong: Tessenderlo en Kaulille.

platte jong (dim.) (*platte jongskes (mv.)*): Lommel.

platte vogel (*platte vogels (mv.)*): Sint-Truiden.

stoppeljong: Riksingem.

vlugjong: Eigenbilzen, Beverst, Venray en Sevenum.

bijkanstig vogeltje (*bekanstige vogelkes (mv.)*): Ellikom.

platte vogel (*platte vogels (mv.)*): Beverlo.

kachte vogel (*kachte vogele (mv.)*): Zichen-Zussen-Bolder.

klots: Venray.

kwekerd: Beesel.

pieper: Lutterade.

takkeling: Eys.

ze hebben duivelshaar: Bree.

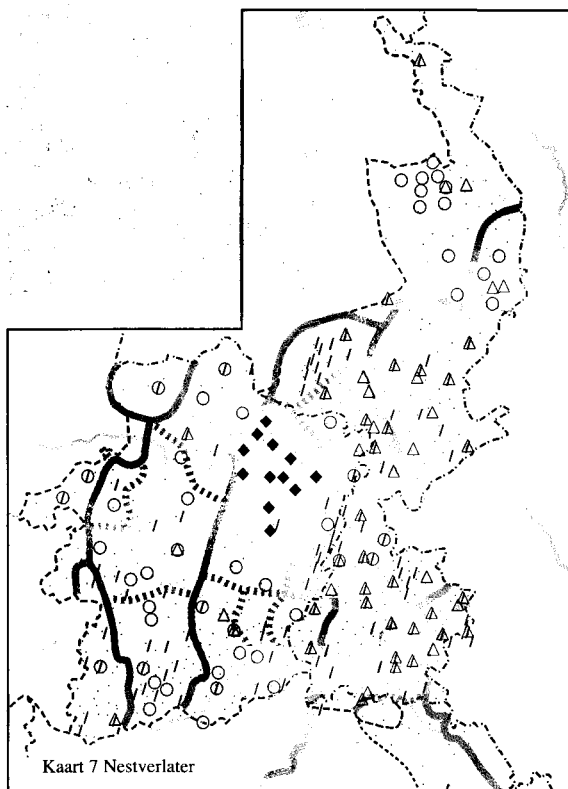
ze hebben nog duivelshaar: Herk-de-Stad en Nieuwerkerken.

ze hebben nog maar steg: Tessenderlo.

NESTVERLATER

/ vlug	(173)
○ vlug(ge)jong	(70)
△ (op het) uitvliegen	(67)
◆ steg (jong)	(28)

Goossens 1c (1955b), N 83 (1981) (061a, 061b), ZND 36 (1941) (028); Bree Wb. (270), Echt Wb. (127), Eupen Wb., Gronsveld Wb. (535), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (092), Meeswijk Wl. (712), Meeuwen Wl. (204), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.474), Sittard Wb. (101), Stokkem Wb. (119), Tegelen Wb. (128), Tungelroy Wb. (168), Valkenburg Wb., Venray Wb. (503), Weertlands Wb. (B2-11); Heyden, L.v.d. (1927), Urlings, R. (zj.hs).

Zie de toelichting bij het lemma JONG EN KAAL VOGELTJE.

In dit lemma komen naast zelfstandige naamwoorden bijvoeglijke naamwoorden, werkwoorden en omschrijvende uitdrukkingen voor.

vlug, vlugge jong (ook *vluk*, (—) *zijn vlug*, (—) *zijn vluk*, *vlugge jeung* (mv.), *vlukke jeung* (mv.), *vlukke jong*, *vlukke jongen*): freq. in heel Lb. behalve Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., daar zeldz.

vlugjong (ook *vlukjong*, *vlukjongen*): freq. Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds., Bilzerlds., Tongerlds., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Sittard, Geleen, Molenbeersel, Zutendaal, Lanaken en Beringen.

vlugjongen, die vliegen haast niet: Oirlo.

vlugge vogel: Beverlo en Kaulille.

halfvlugge vogel: Kortessem.

vlugger (*vlukker*): Weert en Susteren.

al vlug (ook (—) *zijn al vluk*): Hamont, Nieuwerkerken en Gutshoven.

bijna vlug (*bijna vluk*): Klimmen.

haast vlug (*haas vluk*): Venlo.

heel vlug (*heel vluk*): Ingber.

vaardig: Meijel.

gereed: Jeuk.

vliegrijp: As.

vlot: Montfort.

gauw: Maastricht.

piepjong: Lanaken.

piepertje (*pieperkes* (mv.)): Bilzen.

steg (ook *steig*, *stuk*, (—) *zijn steg*, (—) *zijn stek*, (—) *zijn stuk*): freq.

Maaskemp.

steg jong: verspr. Maaskemp.

steg vogeltje (*steg vogelkes* (mv.)): Ellikom.

adene vogeltje (*adene vogelkes* (mv.)): Sint-Truiden.

pas uitgevlogen jong: Venray.

takkeling: Hoeselt.

uitlaten: Kwaadmechelen.

uitvliegen (ook *uitgevlogen*, (*zijn*) *uitgevlogen*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, verspr.

Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Ospel, Maastricht, Itteren, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Blerick en Venlo.

uitvlieger: Meerlo, Meijel en Maastricht.

vlieger: Hoeselt.

kunnen al vliegen: Hasselt.

zijn aan het uitvliegen: Eys.

op uitvliegen: Kerkrade.

op het uitvliegen: Kapel-in-'t-Zand, Montfort, Klimmen, Wessem, Bilzen en Beverst.

op het punt uit te vliegen: Noorbeek.

VOLOP VEREN KRIJGEN

N 83 (1981) (059);
Haspengouws Id. (262).

Voordat de jonge vogels uitvliegen komen de veren in plaats van het dons of het nesthaar; hier staan de benamingen voor dat krijgen van veren bijeen.

vluggen (ook *vlukken*): verspr. Oostlb. en Haspengouws; ook in Haspengouws Id. en in Kwaadmechelen en Heerlerbaan.

vlug zijn: Vlijtingen.

bijkans vlug (zijn): Eksel.

vlug worden (ook *vluk* (*worden*), *vluk worden*): verspr. in Nl. Lb.

vlugge jongen (worden) (ook *vlukke jongen* (*worden*)): Blerick en Wessem.

vlug jongen (worden): Oirlo.

vlugger (worden) (*vlukker* (*worden*)): Venlo.

vlugjong (worden): Venray.

veren: Venlo.

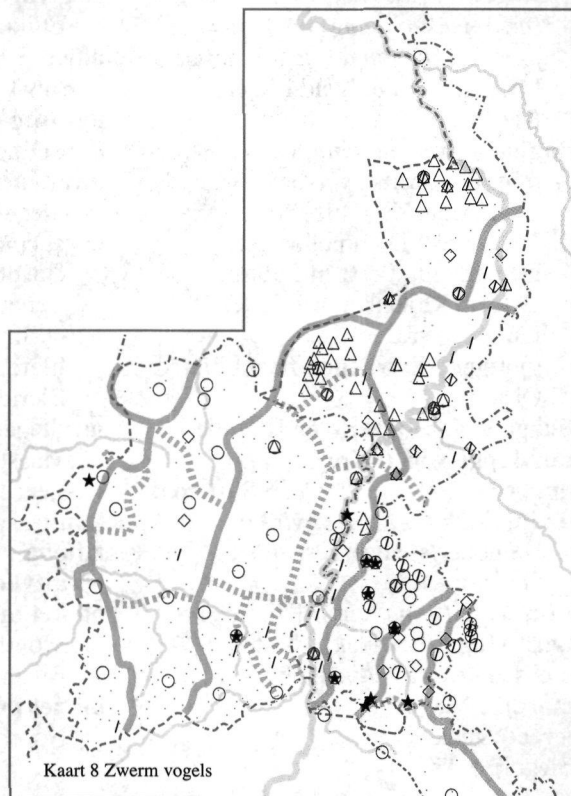
veren krijgen: Maastricht.
veren op (hebben): Vlodrop.
vol veren (worden): Montfort.
schoon in de veren (worden): Meijel.
beveerd (worden): Maastricht.

geveerd (worden): Born.
pluimen krijgen: Jeuk.
schoon worden: Maastricht.
stoppels krijgen: Eksel.
uitgeruizeld zijn: Kapel-in-'t-Zand.

ZWERM VOGELS

/ vlucht (67)
 ○ zwerm (67)
 △ klocht (58)
 ◇ troep (29)
 ★ kudde (11)

N 83 (1981) (042), Willems (1885) (013b);
 Echt Wb. (137), Heerlen Wb.,
 Kerkrade Wb. (269, 296), Maaseik
 Wb. (026), Meerlo-Wanssum Wb.
 (160), Meeswijk Wl. (710, 789),
 Sittard Wb. (414, 469), Tongeren Wb.
 (706), Venlo Wb. (166), Venray Wb.
 (239), Weertlands Wb. (B2-05);
 Daelen, J.v. (1933-41), Jaspar, E.
 (1921-28), Mertens, A.M. (1885b),
 Rademaeckers, H. (zj.hs) (020, 051),
 Veldeke 07 (1932) (340), Veldeke 13
 (1938) (031), Veldeke 15 (1940) (025),
 Veldeke 22 (1947) (051), Verheggen, P.
 (zj.hs), Vossen, H. (zj.hs).

Een grote groep samenvliegende of
 zich bij elkaar bevindende vogels,
 ongeacht de soort.

zwerm (ook *zweem*, *zwerm* (*veugel*)):
 freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg.
 en Zuid.Oostlb., verspr. in de rest
 van Lb.

vogelzwerm: Eygelshoven.

vlucht (ook *vluch*, *vluk*): freq. Ripuar.,
 Oostlb-Rip. overgg., en Oostlb.,
 verspr. Trichterlds., Bilzerlds.,
 Centr.Maaslds., Horns en

Kleverlds.; ook in Venlo, Weert,
 Jeuk, Zonhoven en Hoeselt.

klocht (ook *kloch*): freq. Centr.
 Maaslds., Horns, Weertlds.,
 Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in
 Venlo, Bree, Pey, Maastricht en
 Klimmen.

klucht (ook *kluch*): Wijlre, Eys en
 Ingber.

troep: verspr. in heel Nl. Lb. uitgezon-
 derd Weertlds.; ook in Eksel en
 Houthalen.

groepje (*groepke*): Stein.

kroep: Meijel.

kudde (*ked, kud, kuj*): verspr. Zuid.
Oostlb. en Oostlb-Rip. overgg.; ook
in Kwaadmechelen, Grevenbicht en
Bilzen.

school: Pey en Gulpen.

rek: Klimmen.

trek: As.

streep: Bilzen.

zwok: Echt.

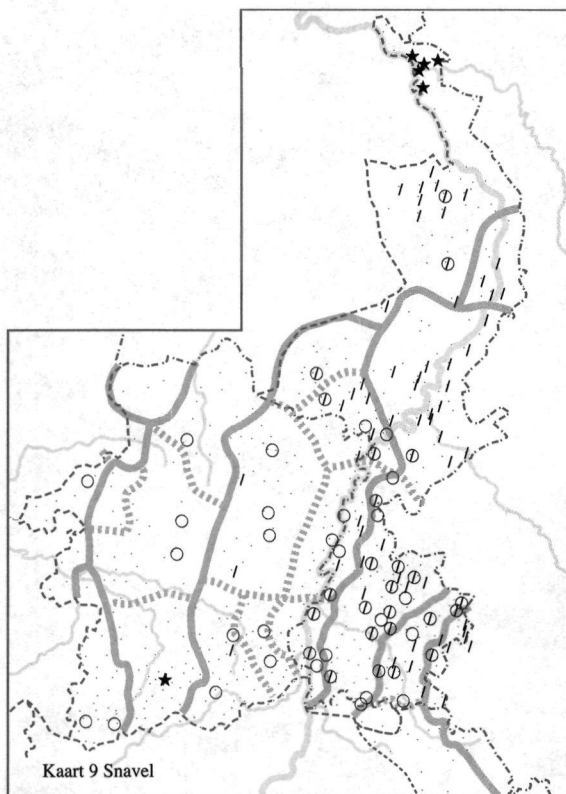
1.0.2 Lichaamsdelen

Sommige lemmata in deze subparagraaf dienen als aanvullingen van gelijknamige lemmata in de aflevering over het pluimvee (WLD.I, afl. 12), zoals RUIEN en RUI, waarvoor hier nieuw verzameld materiaal is gebruikt.

SNAVEL

/ snavel (126)
○ bek (65)
★ sneb (7)

N 83 (1981) (048), ZND m (Vanderbeeken);
Genk Wb. (304), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (429), Kerkrade Wb. (250), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (070), Meeuwen Wl. (198), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (I.117), Roermond Wb. (274), Sittard Wb. (380), Tongeren Wb. (049), Venray Wb. (419);
Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Roebroek, J. (1886), Veldeke 38 (1963) (086).

De hoornachtige bek van een vogel, waarmee hij voedsel oppikt of openbreekt.

snavel (ook *snabel*, *snaver*): freq. in heel Nl. Lb.; ook in Genk, Hoeselt en Borgloon.

snavelkje (*snavelke*): Maasbree en Doenrade.

bek: freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Trichterlds.,

Bilzerlds., Maaskemp., Centr. Maaslds. en Horns; ook in Kwaadmechelen, Oirlo, Sevenum, Weert, Eksel, Montfort, Houthalen, Niel-bij-Sint-Truiden, Jeuk, Zonhoven, Simpelveld en Tongeren.

bekje (*bekske*): Sittard.

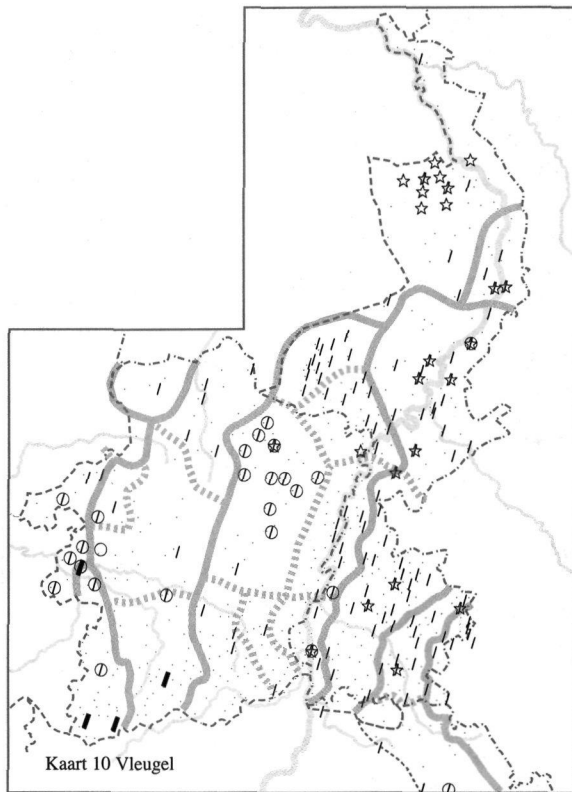
muil: Beek.

sneb: Gennep Wb.; ook in Borgloon.

VLEUGEL

/ vleugel(tje)	(233)
○ wiek	(26)
☆ vlerk	(25)
// vleuger	(4)

N 83 (1981) (044), Willems (1885) (051c), ZND m (GrGr., Dupont, Houben, Matthys, Welter, Coomans, Vanderbeeken); Bree Wb. (305, 313), Gronsveld Wb. (536), Hamont Wl. (518), Hasselt Wb. (500), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (296), Lommel Wl. (377), Meeswijk Wl. (710), Meeuwen Wl. (229), Nielbij-St.-Truiden Wl. (II.473), Sittard Wb. (469), Tungalroy Wb. (169), Venray Wb. (501), Weertlands Wb. (B2-11); Bakkas, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (025, 059), Kats, J. (1939), Veldeke 01-32 (1926-1957) (passim).

De opgaven zijn vaak in het meervoud gegeven.

vleugel (ook *vleugelen*, *vleugels* (mv.)): freq. in heel Lb.

vleugeltje (*vleugelkere*, *vleugelkes* (mv.)): Maastricht, Ulestraten, Wijlre en Vijlen.

veugel: Maaseik, Helchteren en Vlijtingen.

vleuger (ook *vleugers* (mv.)): verspr. Truierlds.; ook in Linkhout en Borgloon.

vlerk: verspr. Oostlb. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Venray Wb. en in Venlo, Bree, Ophoven en Maastricht.

wiek: freq. Maaskemp. en Brab.Lb., verspr. Truierlds.; ook in Paal, Reuver, Lummen, Hasselt, Geulle, Maastricht en Eupen.

KUIF

N 83 (1981) (047);
Delahaye, H. (zj.hs.).

De opstaande vederbos op de kop van sommige soorten vogels, zoals de kievit.

kuif: freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

kuifje (ook *kuifke*): zeldz. in heel Lb.

struif: Klimmen en Ubachsberg.

kam (ook *kamp*): Meerlo en Nieuwstadt.

kraag: Meerlo.

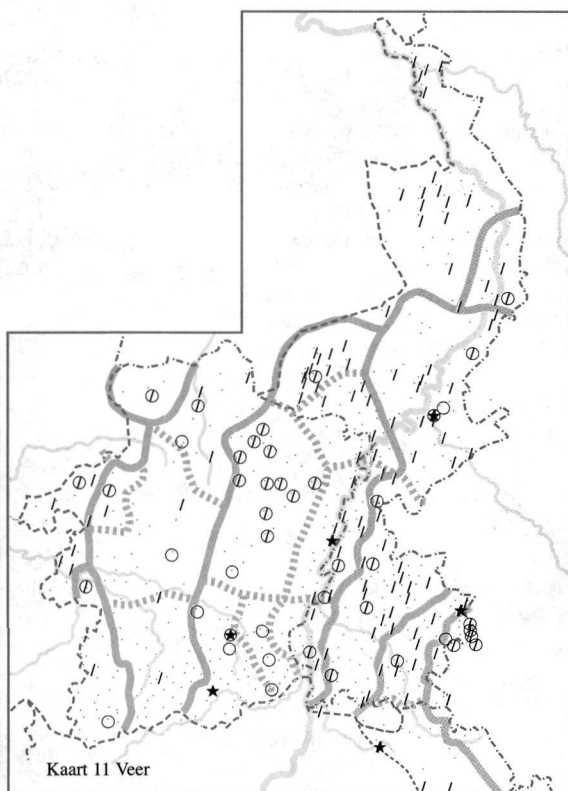
tros: Eksel.

houppe (fr.): Bilzen.

VEER

/ veer(tje) (223)
○ pluim (56)
★ pen (6)

N 83 (1981) (045), Willems (1885) (002), ZND m (Dupont, Coomans, Vanderbeeken);
Beverlo Wb. (201, 275), Bree Wb. (225, 294), Echt Wb. (123), Eupen Wb. (39), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (360), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (226, 287), Lommel Wl. (242), Maaseik Wb. (049), Meeswijk Wl. (478, 682), Roermond Wb. (218, 301), Sittard Wb. (444), Tegelen Wb. (125), Tongeren Wb. (432), Tungalroy Wb. (168), Uikhoven Wl. (129), Venlo Wb. (217), Venray Wb. (480), Weertlands Wb. (B2-10);
Bertrand, J. (1946) (025), Goossens, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Jaspar, B. (1921-28), Kats, J. (1939), Meertens, A.H. (zj.hs), Rademaekers, H. (zj.hs) (036, 049), Roebroek, J. (1886), Veldeke 34 (1959)

(014), Veldeke 35 (1960) (006), Veldeke 37 (1962) (039), Veldeke 38 (1963) (081).

De algemene benaming van de veer, de huidbedekking van vogels.
Vaak is in de antwoorden een meervoudsvorm aangetroffen, als een collectief.

Voor het opzetten van de veren wat sommige vogelsoorten, zoals duiven, doen, is wel enig materiaal angetroffen, maar te weinig voor een lemma.
Men vindt: **stroevenen**: Weertlands

Wb.; stroeven: Klimmen en Heerlen.

veer (ook *beren*, *veren* (mv.): freq. in heel Lb.

veertje (*veerke*): Roermond, Kerk-rade, Gronsveld en Eupen.

veder (*vejer*): Lummen en Heerlen.

pen: Roermond, Meeswijk, Bilzen, Nieuwenhagen, Tongeren en Aubel.

pluim: freq. Ripuar., Trichterlds.,

Bilzerlds. en Maaskemp., verspr.

Oostlb., Tongerlds., Truierlds. en

Dommellds.; ook in Lommel,

Kwaadmechelen, Beverlo, Venlo,

Weert, Zonhoven, Stein en Wijlre.

pluimpje (*pluimke*, *pluimsje*): Weert, Heerlen en Waubach.

fluisje: Kerkrade.

sierveren: Caberg.

BROEK, VEREN AAN DE POTEN

N 83 (1981) (046).

Het bosje veren boven de hiel aan de poten van sommige soorten vogels, zoals roofvogels.

veren: verspr. in Nl. Lb.

veertjes (*veerkes*): Eksel, Born, Noorbeek en Terlinden.

pootveren: Itteren, Heer en Heugem.

donsveren: Stevensweert.

dons: Swalmen.

broek: Klimmen en Gulpen

boks: Venray en Heerlerbaan.

brak: Houthalen.

sokjes (*sokskes*): Venlo.

sokken (*sök*): Sevenum.

struifjes (*struifkes*): Stein.

pater: Meijel.

pluis: Montfort.

scharen: Hoeselt.

DONS, NESTVEREN

Het fijne, pluizige haar waarmee jonge vogels bedekt zijn voordat ze veren krijgen.

De opgaven zijn vaak in de meervoudsvorm gegeven.

dons: verspr. in westelijk Haspengouws, Demerkemp. en Noord.Oostlb.; ook in Heppen, Meerlo, Meijel, Ell, Peer, Ophoven, Susteren, Stein, Geverik/Kelmond, Doenrade, Maastricht, Kerkrade, Eys en Vaals.

donshaar: Oirlo.

nesthaar (ook *eshaar*, *neshaar*, *nesha-*
ren): verspr. Oostlb., Oostlb-Rip.
overgg. en Trichterlds.; ook in
Venray en Venlo.

bochthaar (*bochhaar*): Blerick.

vlughaar (ook *vlugharen*): freq.

Noord.Oostlb. en aansluitend

Horns; ook in Oirlo, Echt/Gebroek,

Pey, Ten Esschen, Heerlen, Mheer,

Banholt en Eys.

duivelshaar (ook *duivelsharen* (mv.)):

freq. in heel Lb., behalve in

Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en

Kleverlds.

duivelshaartjes (*duivelshaarkes*):

Rotem, Diepenbeek en Maastricht.

duiveltjeshaar (*duivelkeshaar*):

Neerpelt, Zonhoven en Hasselt.

kiphaar: Zonhoven.

mushaar: Eupen.

wolhaar: Sint-Lambrechts-Herk.

haartje (*haarke*, *haarkes* (mv.)):

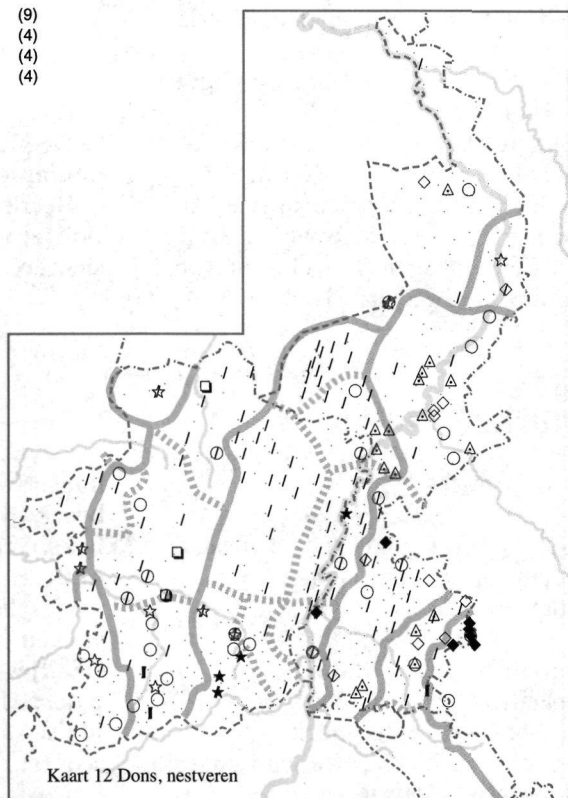
Hoepertingen, Heers en Vijlen.

fijn haartje (*fijn haarke*): Maastricht.

WLD III, 4.1

/ duivelshaar	(164)	◆ nestveer	(9)
○ dons	(38)	□ duiveltjeshaar	(4)
△ vlughaar	(25)	! haartje	(4)
◇ nesthaar	(20)	★ stoppelen	(4)
☆ stoppels	(10)		

N 83 (1981) (057, 058), SGV (1914) (52 add), ZND 35 (1941) (097); Beverlo Wb. (062, 066, 172), Bree Wb. (081), Echt Wb. (128), Eupen Wb. (123), Gronsveld Wb. (116, 309), Haspengouws Id. (060), Hasselt Wb. (122), Kerkrade Wb. (202), Maastricht Wb., Meeuwen Wl. (060), Sittard Wb. (082, 263), St-Truiden Wb. (088), Tongeren Wb. (124), Tungalroy Wb. (168), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (118), Weertlands Wb. (B2-02); Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 11 (1936) (623), Veldeke 31 (1956) (086), Vossen, H. (zj.hs), Vreuls, E. (zj.hs), Vrijdag, E. (1950sq).

nestveer (*nesveer, nesveren (mv.)*): Kerkrade Wb.; ook in Sittard en Itteren.

pluis: Herten (bij Roermond), Jeuk en Maastricht.

pluimpje (*pluimke*): Kuringen.

pulver: Muizen.

puzels: Sevenum en Maasbree.

stoppelhaar: Nieuwerkerk.

stoppels: verspr. in Haspengouws; ook in Lommel en Meijel.

stoppelen: freq. Tongerlds.; ook in Grevenbicht.

stapveren: Montfort.

vlerk: Lanaken.

gehaard (deelw.): Heers.

RUIEN

De oude veren verliezen en er nieuwe verkrijgen.

Voor Heel wordt aangetekend: "de kip is in de rui; de hoon is in de rouw".

ruien: verspr. Oostlb.; ook in Meerlo-Wanssum Wb. en in Haler, Echt/Gebroek, Jeuk en Neerharen.

in de rui (zijn): verspr. Oostlb.; ook in Venlo, Eksel, Echt/Gebroek,

Obbicht en Eijsden.

in de rouw/rui (zijn): Heel.

rijzen: Eksel en Houthalen.

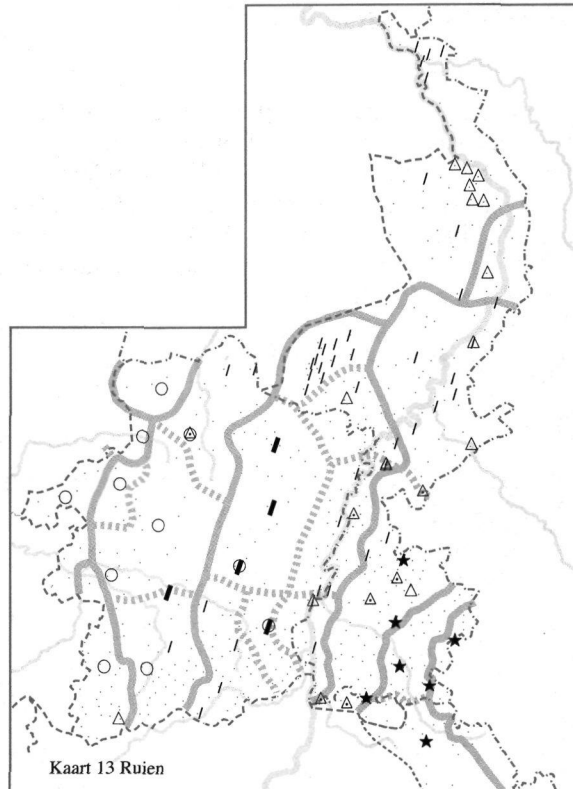
rijzelen: freq. Maaskemp.; ook in Hasselt en Eigenbilzen.

ruizelen (ook het subst. *ruizelaar*): verspr. in heel Nl. Lb., oostelijk Haspengouws, Centr.Maaslds. en Dommelds.

aan de ruizel (zijn): Guttecoven en

/ ruizelen	(54)
○ ruiven	(16)
△ ruien	(14)
△ in de rui (zijn)	(8)
★ moeten	(8)
/ rijzelen	(7)

N 100 (1997) (001b);
 Beverlo Wb. (225), Echt Wb. (102),
 Genk Wb. (269), Gennep Wb.,
 Gronsveld Wb. (398), Hamont Wl.
 (399), Haspengouws Id. (196), Hasselt
 Wb. (381), Lommel Wl. (270),
 Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum
 Wb. (240), Roermond Wb. (249),
 Sittard Wb. (349), Stokkem Wb. (94),
 St-Truiden Wb. (200), Uikhoven Wl.
 (141), Weertlands Wb. (B2-09).

Gronsveld.
ruiven: verspr. in het oosten van Belg.
 Lb.; ook in Haspengouws Id. en in
 Genk en Eigenbilzen.

moeten: verspr. Ripuar., Oostlb-Rip.
 overgg. en Zuid.Oostlb.
aan de moet zijn: Waubach.
de veren laten vleien: Chèvremont.

RUI

N 100 (1997) (001b);
 Echt Wb. (102), Roermond Wb. (249, 250), Sittard
 Wb. (349), Venray Wb. (176).

De activiteit van het ruien of de perio-
 de waarin vogels ruien.

rui: Roermond en Kinrooi.
ruizel: Roermond, Echt en Sittard.
geruizel: Venray Wb.
verenrui: Waubach.
verenwissel: Waubach.
moet: Nieuwenhagen en Kerkrade.

1.0.3 Gedrag, geluid, verblijf

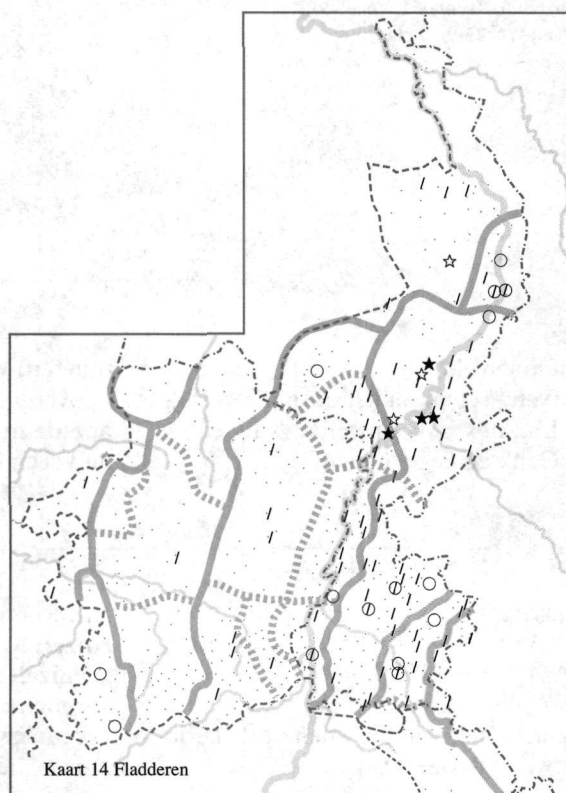
De terminologie rond het ei (de benaming van het ei zelf, eiwit, eigeel, eierschaal, enz.) is behandeld in de aflevering over het kleinvee en pluimvee: WLD.I, afl. 12, paragraaf 4.10, p. 104-111; zie ook nog andere lemmata in WLD.I, afl. 12, die in de vakterminologie van het pluimvee ook enkele algemenere zaken over vogels ter sprake brengt, zoals treden, broeden en vogelziekten. De lemmata BROEDSEL, TOCHTIG en VOGELMEST in deze aflevering kunnen gelezen worden als aanvullingen op de vaktaalafleveringen.

Het verzamelde materiaal voor voedsel voor vogels (N 83, 052) levert geen lemma op; er werden voornamelijk omschrijvingen opgegeven zoals insecten, wormen, pap, enz.

FLADDEREN

/ fladderen	(105)
○ flodderen	(16)
☆ flakkeren	(5)
★ flakeren	(4)

N 83 (1981) (043, 060b, 061b), ZND m (Raymaekers, Welter);
Limburgs Id. (275), St-Truiden Wb. (102), Tongeren Wb. (152);
Kats, J. (1939), Vrijdag, E. (1950sq).

Het stuntelig uitvliegen van jonge vogels.

fladderen: freq. in NL. Lb., verspr. in Belg. Lb.

flodderen: verspr. Oostlb-Rip. over-

gg., Zuid.Oostlb., Truierlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Blerick, Weert, Steyl en Maastricht.

fludderen: Susteren.

flaggeren: Heer en Heugem.

flakkeren: Limburgs Id.; ook in

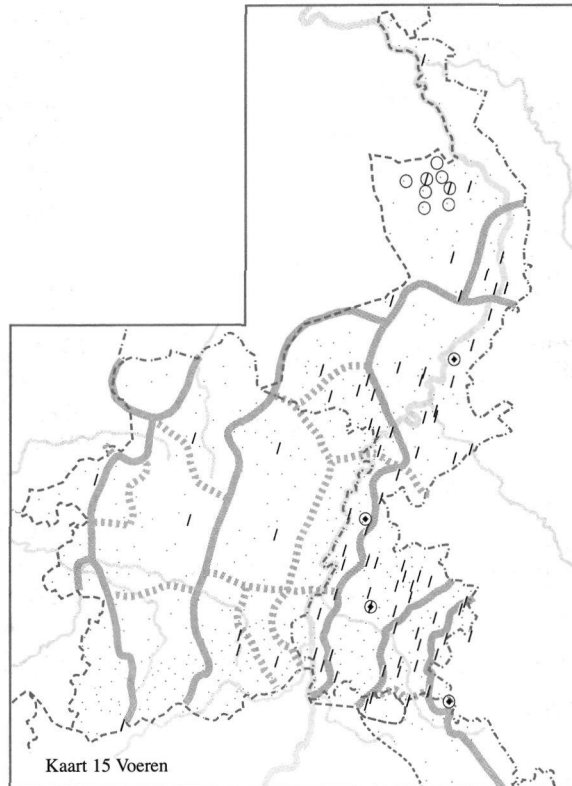
Sevenum, Nunhem en Heel.
flakeren: verspr. Noord.Oostlb.; ook
 in Wessem.
pladeren (*plajeren, plaren*): Eupen,

Mheer en Banholt.
slateren: Ospel.
torvelen: Lutterade.

VOEREN

/ voederen (113)
 ○ azeken (8)
 ⊙ azen (4)

N 83 (1981) (053, 055);
 Venray Wb. (339).

Het voeren van de jongen door de
 ouders. De ouders zoeken het voedsel
 op en stoppen het met hun snavel in
 de bek van de jongen.

voederen (*voeieren, voeren*, ook de
 ww-vorm *gevoerd*): freq. in Nl. Lb.,

verspr. in Belg. Lb.
voer geven: Maastricht.
voeden (*voeien*): Maastricht.
azen: Beesel, Born, Schimmert en
 Vaals.
aanazen: Montfort.
azeken: Venray Wb.

TOCHTIG

N 83 (1981) (051).

Geneigd tot paren, gezegd van vogels

in het algemeen.
 De omschrijvingen door middel van
 een werkwoord staan achteraan.

Voor het paren zelf vindt men: **treden**: Meerlo-Wanssum Wb., ook in Sint-Truiden en Gronsveld; **vogelen**: Haspengouws Id.; **vochelen**: Limburgs Id.; zie WLD.I. afl. 12, p. 91, lemma BEVRUCHTEN.

parig: freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Venlo, Stevensweert, Montfort en Hoeselt.
parend: Blerick.
tochtig: freq. Noord.Oostlb.; ook in Itteren.
broeds: Weert.

warm: Venlo.
virig: Bilzen en Gulpen.
scherp: Kerkrade.
loops: Guttecoven en Maastricht.
hoerig: Geleen.
hitsig: Sevenum.
boch: Venlo.
tree: Vlodrop.
koppelen: Doenrade.
vaardig zijn: Venray.
willen treden: Kelpen, Oler en Meijel.
gaan paren: Oirlo, Meijel, Pey en Epen.
gaan drijven: Wessem.

BROEDSEL

ZND m (Raymaekers);
 Beverlo Wb. (049), Gronsveld Wb. (309), Kerkrade Wb. (105), Meeswijk Wl. (373), St-Truiden Wb. (075);
 Veldeke 29 (1954) (082), Veldeke 38 (1963) (084, 087), Veldeke 40 (1965) (027), Veldeke 43 (1968) (002).

Het totale aantal eieren dat de vogel in één keer legt: een nest vol eieren.
 Sommige vogels hebben meer dan één

broedsel per jaar.

broed: Loksbergen, Maastricht en Wijlre.
broedsel: Sint-Truiden.
hik: Kerkrade Wb.
kipsel: Beverlo.
leg: Meeswijk.
nest (nes): Gronsveld.
tuit: Mheer en Banholt.

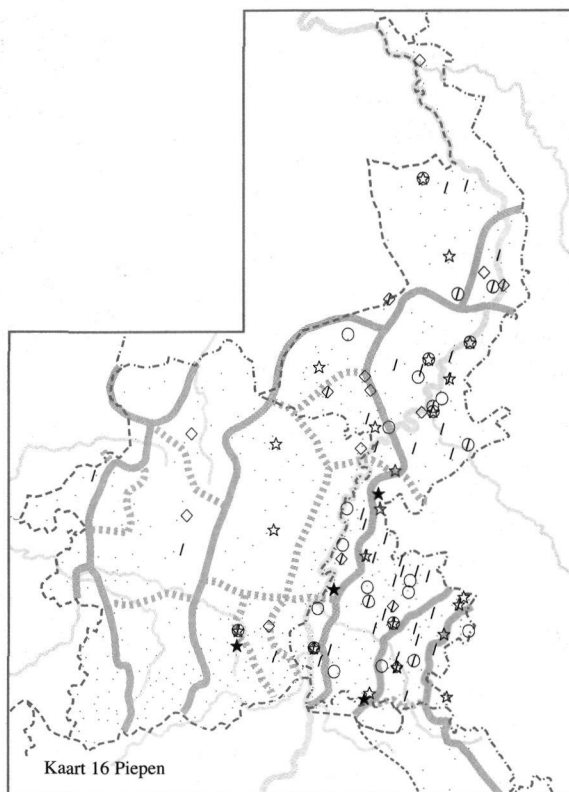
PIEPEN

Het zacht piepend geluid geven, gezegd van jonge vogels.
 Zeer frequent zijn de opgaven die (doorgaans ook) worden gegeven voor het geluid dat mussen maken: **tjielpen** en varianten; **roeken** is de gebruikelijke benaming voor het geluid van duiven.
 Anders dan gewoonlijk is de kaart bij dit lemma niet opgenomen om de gebiedsvorming van heteroniemen te tonen, maar om te laten zien dat er juist geen taalgeografische kaartbeelden te voorschijn komen: de ruimtelijke verspreiding van de verschillende trefwoorden vertoont geen enkel patroon.

piepen: verspr. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Venray, Ospel, Wessem, Bilzen, Maastricht en Kerkrade.
sjielpen: verspr. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Trichterlds. en Maaskemp.; ook in Venray, Sevenum, Weert, Thorn, Bilzen en Vaals.
sjierpen: freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., verspr. Trichterlds., Bilzerlds., Centr.Maaslds., Horns en Kleverlds.; ook in Kwaadmechelen, Velden, Venlo, Zonhoven en Simpelveld.
tjierpen: Jeuk en Stein.
tjielpen (ook *tsjielpen*): verspr. Oostlb. en Horns; ook in Gennep,

/ sjierpen (67)
 ○ piepen (27)
 ☆ sjielpen (26)
 ◇ tjielpen (17)
 ★ tsjielpen (4)

N 83 (1981) (062a).

Meijel, Venlo, Eksel, Houthalen,
 Stein, Geulle, Hoeselt, Eigenbilzen,
 Maastricht en Gulpen.

fluiten: Meijel.
roeken: Klimmen.

KRIJSEN

Het hard, schreeuwend geluid maken
 van vogels.

schreeuwen: zeldz. Oostlb.; ook in
 Venlo, Stevensweert, Geulle en
 Maastricht

schreien: Vlodrop, Ten Esschen en
 Gulpen.

schriessen: Venray.

keken: verspr. Oostlb-Rip. overgg.,
 Oostlb. en Trichterlds.; ook in
 Weert, Tungalroy, As, Jeuk, Hoeselt,
 Bilzen en Sempelveld.

kweken: freq. Zuid.Oostlb., verspr.
 Noord.Oostlb., Horns,
 Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook

in Oirlo, Ospel, ZOnhoven en
 Gulpen.

krijzen: verspr. Oostlb. en Kleverlds.;
 ook in Kwaadmechelen, Velden,
 Venlo, Thorn, Guttecoven, Stein,
 Maastricht, Nieuwenhagen en
 Wijlre.

kwetteren: Herten (bij Roermond) en
 Eksel.

sjekkeren: Tungalroy.

sjierpen: Kapel-in-'t-Zand, Wessem,
 Grevenbicht, Hoensbroek en
 Kerkrade.

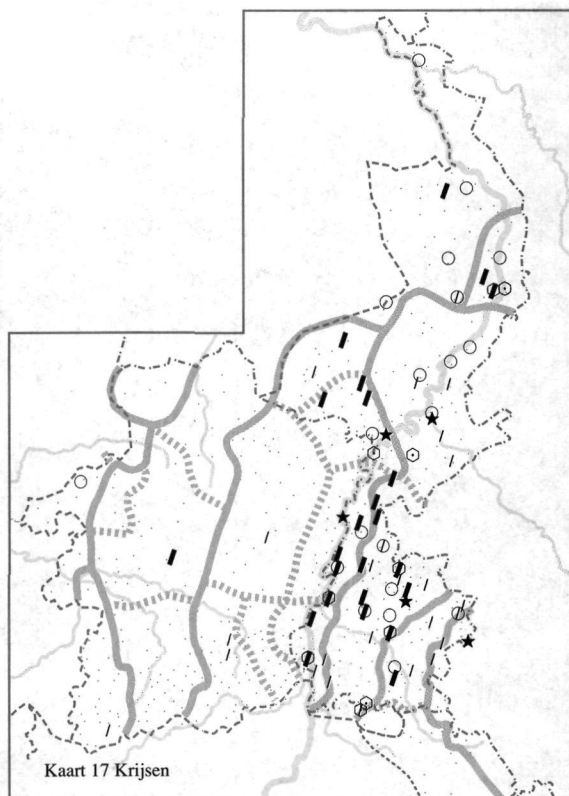
speien: Vaals.

kraaien: Echt.

WLD III, 4.1

/ keken	(42)
○ krijzen	(26)
// kweken	(24)
⊙ schreeuwen	(11)
★ sjierpen	(5)

N 83 (1981) (062b);
Echt Wb. (071), Gronsveld Wb. (206),
Tungelroy Wb. (169).

WAARSCHUWEN

Het geluid dat sommige vogels maken
wanneer men te dicht bij het nest
komt.

krijzen: Meijel, Doenrade en Vijlen.

kweken: Kwaadmechelen, Venray,
Eksel en Lutterade.

kwekkeren: Venlo.

kijven: verspr. Noord.Oostlb.,
Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook
in Meerlo, Venlo, Jeuk, Doenrade,
Bilzen, Heer en Nieuwenhagen.

keken: Meijel, Posterholt en
Maastricht.

schreeuwen: verspr. Zuid.Oostlb. en
Trichterlds.; ook in Weert en Kapel-
in-'t-Zand.

sakkeren: Sevenum.

schelden: Hoensbroek en Vaals.

sjedalen: Kerkrade.

sjierpen: Eys.

spoezen: Sittard.

sproezen: Ittervoort.

tokkelen: Heerlerbaan.

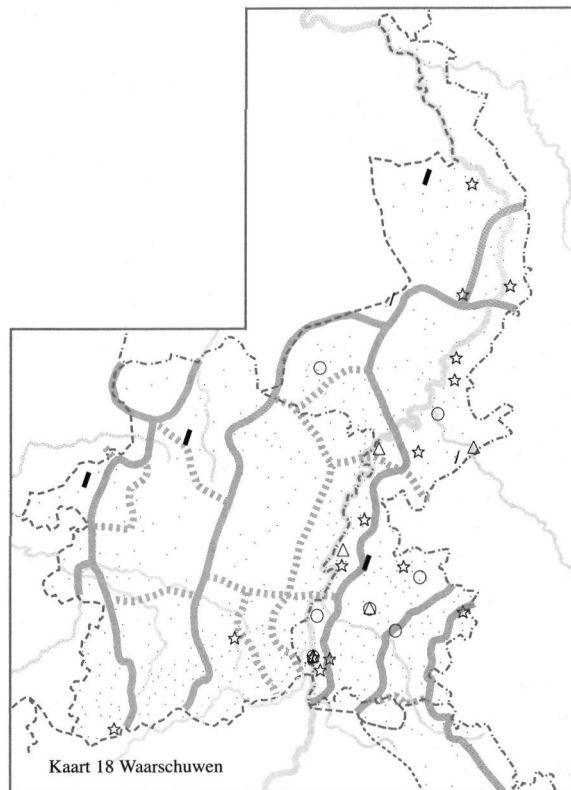
piepen: Stevensweert, Vlodrop,
Urmond, Maastricht en Schimmert.

te keer gaan: Meijel en Blerick.

zich aanstellen: Wijlre en Ingber.

- ☆ kiven (16)
- schreeuwen (7)
- △ piepen (5)
- / keken (4)
- ▬ kweken (4)

N 83 (1981) (062c);
Veldeke 11 (1936) (624).

ZINGEN

Het geluid van zangvogels, ongeacht de soort.

Er komen veel klankschilderende termen voor onder de opgaven en ook opgaven die doorgaans specifiek voor een bepaalde vogelsoort worden gebruikt, zoals **slaan** voor vinken of **sjielpen** voor mussen.

zingen: verspr. Oostlb-Rip. overgg., Trichterlds., Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Kwaadmechelen, Venlo, Weert, As, Guttecoven, Geulle, Bilzen en Vlijtingen.

een schone slag zingen: Jeuk.

slagen: Venlo.

slaan (ook *slagen*): freq. Oostlb. en Trichterlds., verspr. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Horns en Kleverlds.;

ook in As en Stein.

mooi fluiten: Oirlo.

fluiten: verspr. Oostlb-Rip. overgg. en Oostlb., verspr. Trichterlds., Centr. Maaslds., Horns, Weertlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kwaadmechelen, Eksel, Bree, Houthalen, As, Hoeselt, Bilzen, Simpelveld en Vlijtingen.

piepen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heijen, Venlo, Echt/Gerbroek, Loksbergen en Maastricht.

roepen: Klimmen.

sjielpen: Venray Wb.; ook in Venlo en Klimmen.

sjierpen: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Lommel en Heerlen.

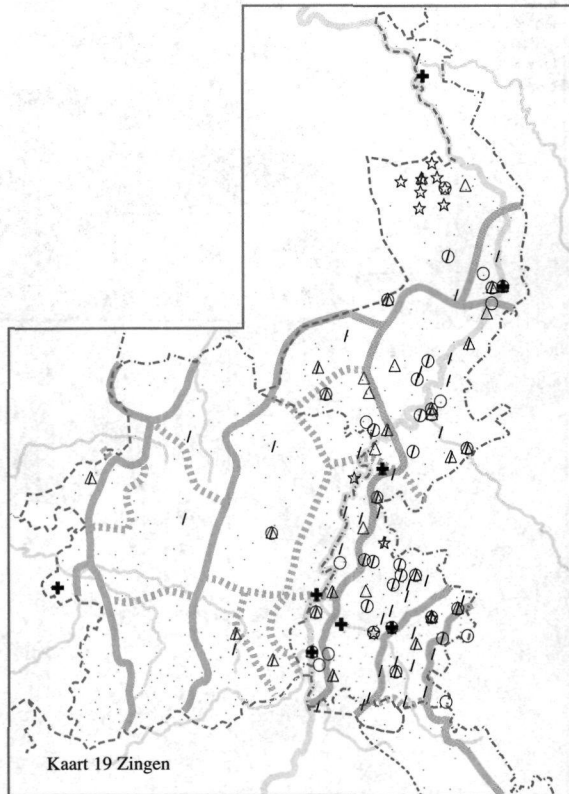
tjierpen: Vlijtingen.

tsjilpen: Borgloon.

WLD III, 4.1

/ fluiten	(104)
○ slaan	(53)
△ zingen	(40)
☆ sjiepen, sjierpen	(17)
✚ piepen	(10)

N 83 (1981) (062d), ZND m
(Raymaekers, Houben, Franssen,
Vanderbeeken);
Haspengouws Id. (231), Heerlen Wb.,
Lommel Wl. (292), Maaseik Wb.
(042), Maastricht Wb., Niel-bij-St-
Truiden Wl. (II.393), Sittard Wb. (369,
372, 409), St-Truiden Wb. (219),
Venray Wb. (411);
Bertrand, J. (1946) (025, 038), Daelen,
J. v. (1933-41), Delahaye, H. (zj.hs.),
Heyden, L.v.d. (1927), Oudemans, W.
(1918), Terpstra, T. (1960), Veldeke 05
(1930) (210), Veldeke 06 (1931) (246),
Veldeke 07 (1932) (348), Veldeke 10
(1935) (571, 590), Veldeke 14 (1939)
(071), Veldeke 15 (1940) (099),
Veldeke 30 (1955) (022), Veldeke 31
(1956) (115), Veldeke 36 (1961) (040).

tjiepen: Haspengouws Id.
schetteren: Echt.
schwettelen: Wijlre.
scherwettelen: Klimmen.
scherwetteren: Sittard
kwetteren: Echt/Gebroek.
tjateren: Niel-bij-St.-Truiden.
stroddelen: Sittard.

tierelieren: Venlo.
timmeren: Tegelen.
keuteren: Sittard.
krinselen: Heerlen.
krioelen: Venlo.
rollen: Gronsveld.
pietje tiereliertje (zelfst.nw.): Venlo.
stooslag (zelfst.nw.): Sint-Truiden.

NESTKASTJE

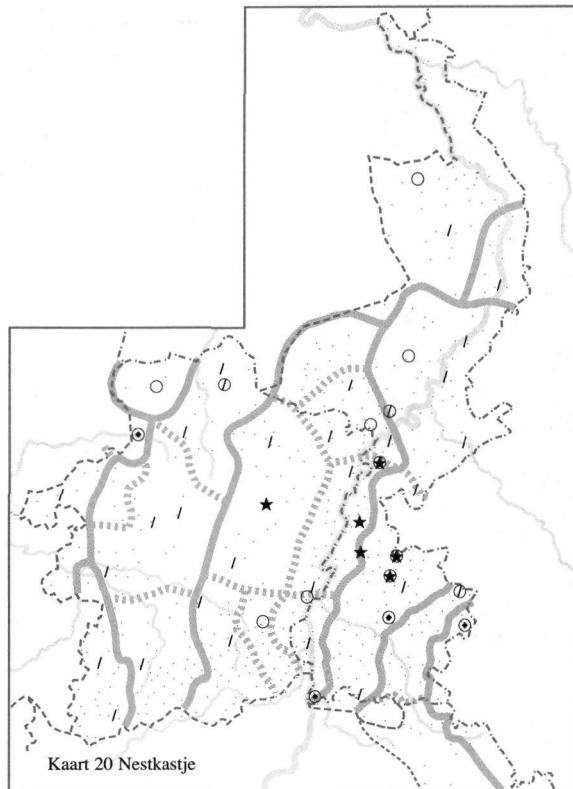
Het kleine houten hokje met een gat
aan de voorkant, dat aan de gevel of
een boom wordt opgehangen, opdat
vogels er hun nest in kunnen maken.

nestkast (*neskas*): Reuver en
Nieuwenhagen.
nestkastje (ook *neskasje*, *neskaske*,
neskastje, *nestkaske*, *nestkasteke*,
nestkestske): verspr. in heel Lb.

broedkastje (*broeikeske*): freq.
Zuid.Oostlb.; ook in Echt/Gebroek,
Opplabbeek en Guttecoven.
boomkastje (*boomkesje*): Weert.
vogelkast (*vogelkas*): Hoeselt en
Lauw.
vogelkastje (ook *vogelkeske*): verspr.
Oostlb.; ook in Lommel, Venray,
Roggel, Sint-Huibrechts-Lille,
Thorn, Eigenbilzen, Neerharen,

- / nestkastje (39)
 ○ vogelkastje (13)
 ⊙ vogelhuisje (7)
 ★ broedkastje (6)

N 100 (1997) (005).

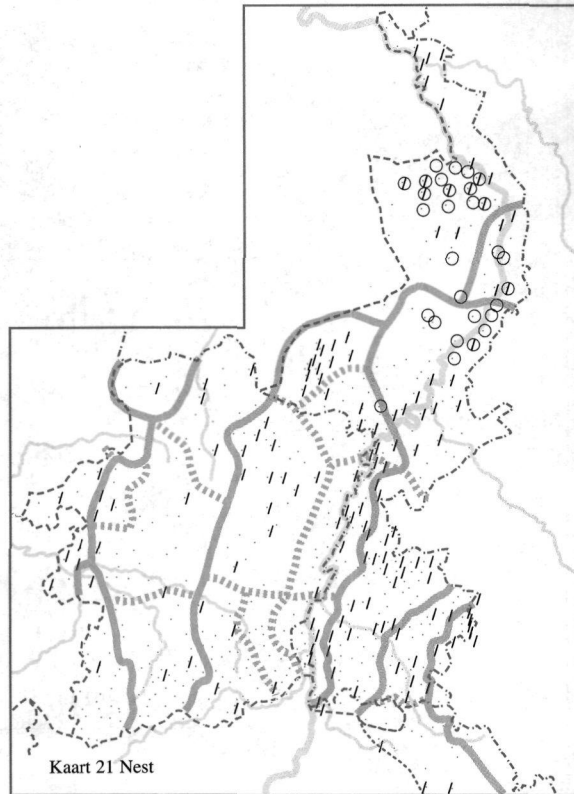
Waubach en Kerkrade.
vogelskastje (*vogelskeske*): Montzen.
vogelkistje (*vogelkiske*, *vogelkiske*):
 Linnen en Vijlen.
kastje (*keske*): Schimmert.
vogelnestje (ook *vogelnestke*, *vogel-
 neske*): Heel, Gulpen en Bocholtz.
vogelhuisje (*vogelhuiske*): Kerkhoven,
 Echt/Gebroek, Doenrade, Klimmen,
 Kerkrade en Eijsden.
vogelshuisje (ook *vogelshuiske*):
 Chèvremont en Spekholzerheide.
vogelkooitje (*vogelkooike*): Rekem en
 Uithoven.
mussenkooitje (*mussenkooike*): Eksel.
mussenkouwte: Ospel.
vogelkouwte (ook *vogelkouwke*):
 Boekend, Haler en Boukoul.
kouwte: Echt/Gebroek.

broedhokje (*broeihokske*):
 Echt/Gebroek.
mussenhokje (*mussenhokske*):
 Maasbree.
nestbootje (*nesbootje*): Wellen.

NEST

/ nest (283)
○ bocht (44)

N 14 (1962) (056), SGV (1914) (025, 25 add), Willems (1885) (1885) (009a), ZND m (051);
Bree Wb. (204), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (309), Hamont Wl. (309), Hasselt Wb. (314), Kerkrade Wb. (202), Meerlo-Wanssum Wb. (075), Roermond Wb. (195), St-Truiden Wb. (174), Tegelen Wb. (078), Tongeren Wb. (376), Tungalroy Wb. (168), Venlo Wb. (104, 200), Venray Wb. (123), Weertlands Wb. (B2-07);
Daelen, J. v. (1933-41), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 05-33 (1930-1958) (passim).

De woonplaats van de vogel, waar hij zijn eieren uitbroedt en de jongen grootbrengt; de algemene benaming.

nest (ook *es, est, nes*): freq. in heel Lb.

nestje (ook *neske*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Roermond, Echt/Gebroek en Sint-Pieter.

vogelnestje (*vogelnesje, vogelneske*): Venlo en Vijlen.

mussennest: Gennep Wb.

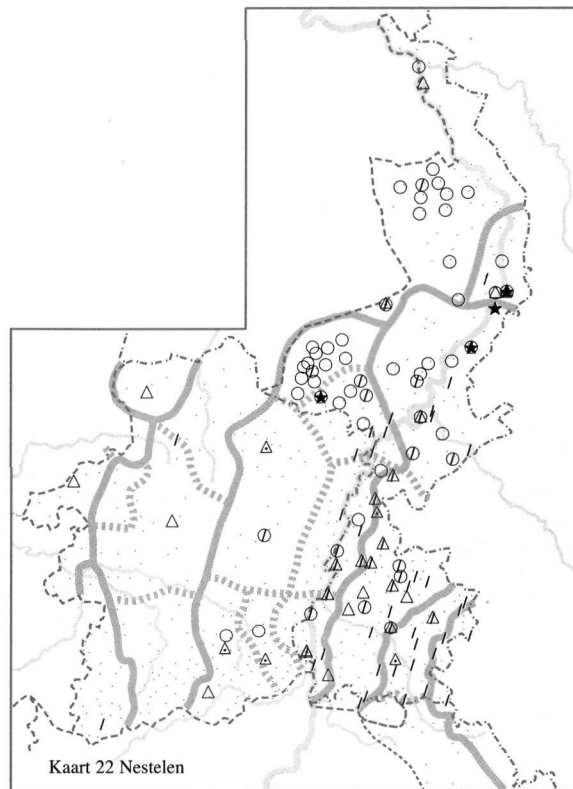
bocht (ook *boch*): freq. in het noorden van Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Grathem.

mussenbocht (*mussenboch*): Tegelen.

NESTELEN

/ bouwen	(83)
○ timmeren	(68)
△ nestelen	(32)
△ nest maken	(9)
★ bochten	(6)

N 14 (1962) (056), N 83 (1981) (049, 050), SGV (1914) (025, add); Echt Wb. (121), Gronsveld Wb. (311), Haspengouws Id. (231), Hasselt Wb. (190), Lommel Wl. (207), Sittard Wb. (263), St-Truiden Wb. (175), Tegelen Wb. (078, 123), Tongeren Wb. (376), Tungelroy Wb. (168), Venlo Wb. (104), Venray Wb. (454), Weertlands Wb. (B2-10); Daelen, J. v. (1933-41), Delahaye, H. (zj.hs.), Terpstra, T. (1960), Veldeke 14 (1939) (036), Vossen, A. (zj.hs.).

Het maken, bouwen van een nest.

nestelen: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oostlb-Rip. overgg. en Noord. Oostlb.; ook in Lommel, Kwaadmechelen, Heijen, Venlo, Houthalen, Stein, Geulle, Maastricht en Tongeren.

nesten: Venlo, Sint-Truiden en Geleen.

nest maken (ook *nes maken*): Meijel, Bree, Hoeselt, Maastricht en Wijlre.

nestje maken (*neske maken, nestke maken*): Nieuwstadt, Maastricht en Vlijtingen.

nest bouwen (ook *nes bouwen*): verspr. Horns; ook in Sittard, Maastricht en Gulpen.

nestje bouwen (*nesje bouwen, neske bouwen*): Boekend en

Wijnandsdrade.

bouwen: verspr. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Trichterlds., Centr.Maaslds. en Horns; ook in Venray, Meijel, Weert, Eksel, As en Jeuk.

bouwen, ze beginnen te —: Susteren.

timmeren: freq. Noord.Oostlb., Horns, Weertlds. en Kleverlands., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr. Maaslds.; ook in Haspengouws Id. en in Velden, Venlo, As, Bilzen, Eigenbilzen en Itteren.

bocht timmeren (ook *boch timmeren*): Sevenum en Maasbree.

bocht dragen: Horn.

bochten: Tegelen, venlo, Reuver en Tungelroy.

nest dragen (*es dragen*): Roermond en Maasniel.

dragen: Klimmen.

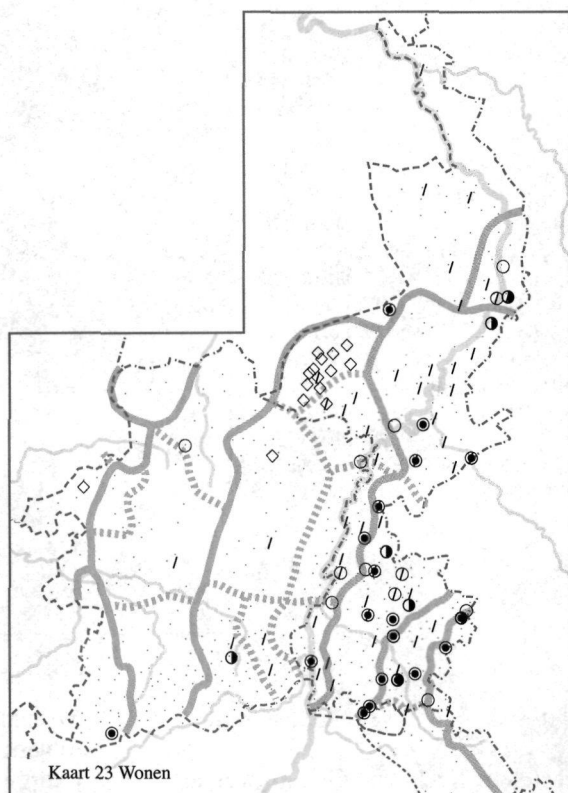
maken: Zonhoven en Geleen.
hagen: Hasselt.
sjorren: Echt/Gebroek.

slepen: Klimmen.
tobben: Tegelen.

WONEN

/ wonen	(64)
● nest(je) hebben	(23)
○ nestelen	(23)
◇ houden	(17)
● nesten	(7)

N 83 (1981) (050), SGV (1914) (025, add);
 Weertlands Wb. (B2-03);
 Vossen, A. (zj.hs).

Het hebben, bewonen van een nest.

wonen: freq. in heel NI. Lb., verspr. in Belg. Lb.

nest hebben (ook *nes (hebben)*): freq. Zuid.Oostlb.; ook in Meijel, Herten (bij Roermond), Guttecoven, Maastricht, Heerlerbaan, Gulpen en Ingber.

nestje hebben (*eske, nesteke, neske hebben*): Vlodrop, Jeuk, Maastricht, Wijndrade en Nieuwenhagen.

nest klaar (hebben) (*nes klaar*): Montfort.

nest vaardig hebben (*nes vaardig*

hebben, het—): Eys.

op het nest zitten: Doenrade.

vogelnest (hebben) (*vogelnes*): Kerkrade.

nestelen (ook *genesteld (hebben)*): verspr. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Trichterlds., Centr.Maaslds. en Zuidgeld. Lb.; ook in Meijel, Eksel en Ophoven.

nesten (ook *nessen*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Venlo, Steyl, Hoeselt, Nieuwenhagen en Gulpen.

nest bouwen (*nes bouwen*): Brunssum.

nest maken (*nest gemaakt hebben*):

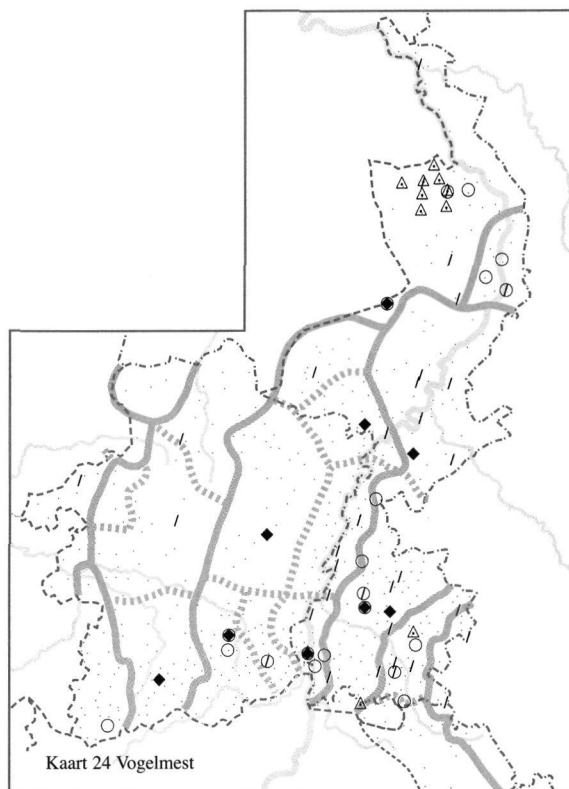
Oirlo.
bouwen (*gebouwd (hebben)*):
 Wessem.
timmeren (*getimmerd (hebben)*):
 Ospel.
hagen: Houthalen.

houden: Weertlands Wb.; ook in
 Kwaadmechelen, Tungelroy en
 Bree.
zitten: Bilzen en Maastricht.
broeden: Kapel-in-'t-Zand.

VOGELMEST

/ (—)stront (43)
 ○ (—)mest (24)
 △ poep(je) (11)
 ◆ guano (9)

N 83 (1981) (065), ZND m
 (Vanderbeeken);
 Venray Wb. (370).

Uitwerpselen van vogels, in het algemeen, gebruikt als meststof.

vogelmest (ook *vogelmes*): verspr.
 Oostlb-Rip. overgg., Oostlb. en
 Trichterlds.; ook in Meijel en
 Velden,

duivenmest: Vlijtingen.

mest (ook *mes*): verspr. Kleverlds.;
 ook in Venlo, Jeuk, Geverik,
 Hoeselt, Bilzen, Maastricht en
 Epen.

vogelnest (*vogelnes*): Heerlen.

nest (ook *nes*): Reuver, Hoensbroek,
 Eys en Vlodrop.

nestje (*eske*): Vlodrop.

vogelschijt: Sittard.

schijt: Stevensweert.

vogelstront (ook *vogelstrongs*, *vogel-
 stronks*): verspr. Ripuar., Oostlb-
 Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en
 Centr.Maaslds.; ook in
 Kwaadmechelen, Herten (bij
 Roermond) en Maastricht.

kippenstront: Maasbree.

mussenstront (ook *mussenstronk*):
verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.;
ook in Weert.

duivenstront: Itteren.

stront: zeldz. in heel Lb.

vogelenpoep: Maastricht.

poep: Ten Esschen en Noorbeek.

poepje (*poepke*): Venray Wb.

bocht (*boch*): Blerick.

guano (ook *guana*, *lugano*): Meijel,
Ittervoort, Montfort, As, Bilzen,
Maastricht, Schimmert,
Wijnandsrade en Borgloon.

keutelen: Herten (bij Roermond),
Montfort, Guttecoven.

1.1 Vogels rond huis en tuin

1.1.1 Mussen

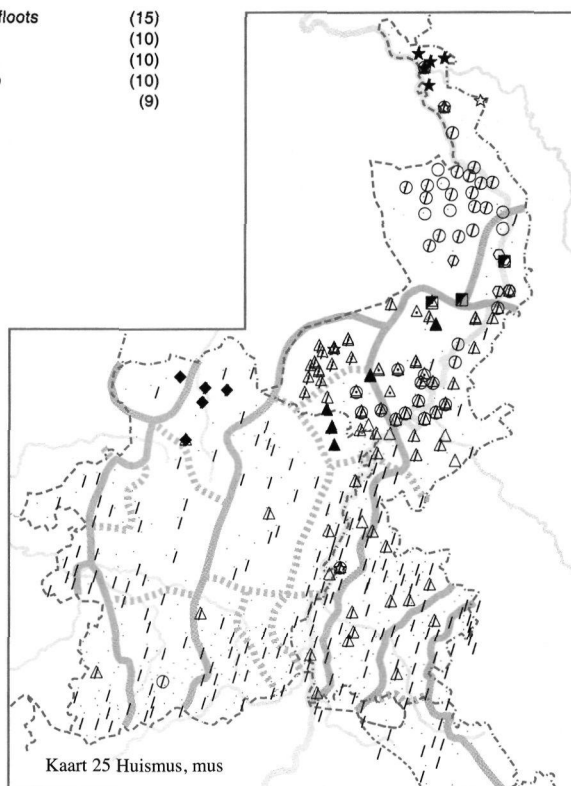
De familie van de mussen (passeridae) heeft slechts twee representanten in onze streken, de huismus en de ringmus. Het zijn kleine zangvogeltjes (12-18 cm) met korte stompe bekjes, geschikt om zaden te kraken. Granen en onkruidzaden staan dan ook bovenaan hun menu. Het mannetje en de pop van de huismus komen wel in vragenlijst N 83 voor, maar geven onvoldoende gedifferentieerd materiaal om een apart lemma ervan te maken.

Ook andere vogels worden met de benaming **-mus** aangeduid (**heggenmus**, **grasmus** en volksnamen zoals **tuinmus** voor de braamsluiper en **spinmusje** voor de grauwe vliegenvanger) maar verder dan "onopvallend gekleurd vogeltje" gaat de verwantschap met de passeridae hier niet.

HUISMUS, MUS

/ mus(je)	(586)	○ floors, floots	(15)
○ korenmus ea koren—	(98)	▲ dakmus	(10)
△ huismus	(77)	★ huisklut	(10)
△ huiskets	(51)	■ schroep	(10)
☆ klut(s)	(27)	◆ zijers	(9)

N 09 (001), DC 06 (017), Roukens 14 (022a), SGV (1914) (025), Van Gerwen (iv-01), Willems (1885) (016b), ZND 01 (a-m), ZND 14 (030), ZND 43 (005); Gennep Wb., Gronsveld Wb. (299), Hamont Wl. (303), Hasselt Wb. (309), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (191), Limburgs Id. (174), Lommel Wl. (203, 292), Meerlo-Wanssum Wb. (172, 201), Meeswijk Wl. (434), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.062), Roermond Wb. (109, 189), Sittard Wb. (138), Stokkem Wb. (75), St.Truiden Wb. (173), Tegelen Wb. (085, 089, 092, 103), Tengelroy Wb. (168, 170), Uikhoven Wl. (113), Venlo Wb. (128, 130, 147, 209, 343, 196 add), Venray Wb. (253), Weertlands Wb. (B2-03, B2-06); Achten, P. (1995) (inf.), Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (12), Daelen, J.v. (1933-41), Goossens, H. (zj.hs), Grond, A. (1948) (31), Heem 6.1 (1962) (012), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885a), Mertens, A.M. (1885b),

Kaart 25 Huisemus, mus

Natura Lb. 85 (1976) (013), Rademaekers, H. (zj.hs) (14), Strous, J. (1963) (001, 005, 006), Terpstra, T. (1960), Veldeke 01 (1926) - 40 (1965) (passim), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A. (zj.hs), Vossen, H. (zj.hs), Welter, W. (1933) (MaL), Wielewaal, Wijnhoven, br.F. (zj.hs).

Huismus (*Passer domesticus*) 15 cm, algemene standvogel.

Het is de gewone mus, zeer algemeen en overal aanwezig, bekend om zijn brutaliteit en gekrakeel. Hij heeft een bruine rug met een opvallende tekening voor de mannetjes, met een zwarte kin en een grijs petje. Hij leeft daar waar mensen leven en nestelt vaak onder dakpannen. Hij heeft een hoog ontwikkelde sociale instelling. De huismus maakt een druk, sjilpend en kwetterend geluid.

Ook het materiaal voor "mus, algemeen" is aan dit lemma toegevoegd. Zie ook FSA, afl. 1, kaart 1.

huismus (ook *huismosk*): freq. Noord. en Zuid.Oostlb., Weertlds., Horns en Centr.Maaslds., verspr. Oost. Zuidlb., zeldz. Maaskemp., Trichterlds., Tongerlds., Truierlds., Dommelds. en Kleverlds.

mus (ook *mutts*): alg. in heel Lb.

musje (ook *muske*): Stramproy, Neerpelt, Mheer en Wijlre.

dikke mus: Beverst.

korenmus (ook *kormus*): freq. Kleverlds.; ook in Borgloon.

straatmus: Lottum, Hasselt en Borgloon.

geelmus: Pey.

dakmus: verspr. Horns; ook in Helden.

huiskets: freq. Noord.Oostlb., Weertlds. en Horns.

kets: Nederweert, Hern en Maasniel.

huisklut: Gennep Wb.

klut: Gennep Wb.; ook in Stein.

huiskluts: Middelaar.

kluts: Gennep Wb.

kloerts: Gennep Wb.

huiskwakel: Beringe, Panningen en Helden.

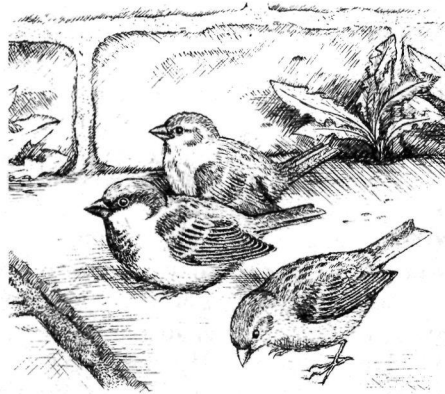
huiskwak: Venlo.

kwak: Venlo.

huisfloods: Venlo.

floods: zeldz. Zuidgeld.Lb.; ook in Blerick.

floors: Sevenum.

huispaai: Venlo.

paai: Venlo.

huisknots: Middelaar.

huiskretser: Haelen.

huispees: Eksel.

huispiemel: Venlo.

korendief: Horst.

korenjood: verspr. Noord.Oostlb., zeldz. Horns.

korenpikker: verspr. Kleverlds.; ook in Stein.

korenvreter: zeldz. Kleverlds.

korenzeiker: freq. Kleverlds.

korenrakker (ook *korenakker*): Tegelen, Kessel en Beesel.

korenschroep: Venlo en Kessel.

schroep: Koningslust, Maasbree en Velden.

korenfeep: Grathem.

korengiets: Venlo.

korenjets: Beegden.

korenjaats: Well.

jaats: Well.

korenjoeter: Stein.

korenpik: Gennep.

korenpoeter: Stein.

korenzakken (mv.): Oirlo.

korenjietser: Blitterswijk.

korenjiets: Velden en Venlo.

jiets: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Horst.

zjiers: verspr. Dommelds.

joeter: Stein.

joerds: Lottum.

guuts: Swalmen, Boukoul en Maasbracht.

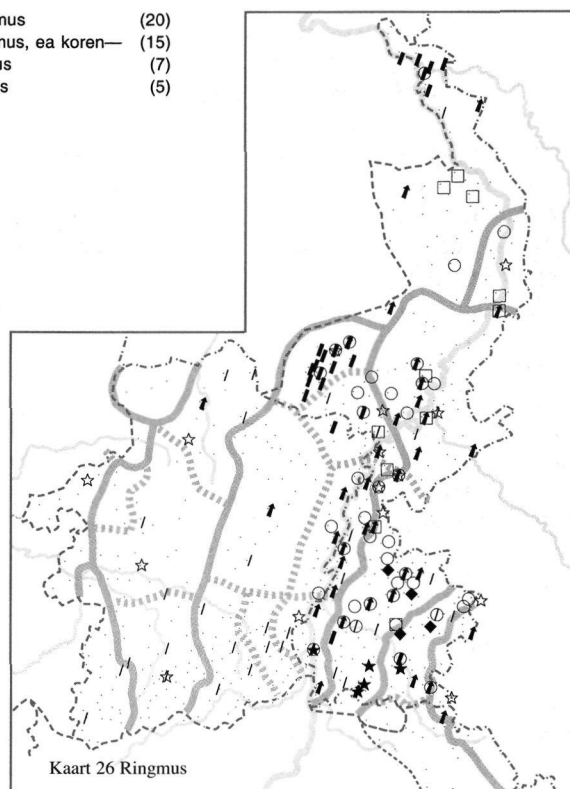
guule: Swalmen.
dak-ratsj: Heel.
daksjierp: Lommel en Peer.
sjierp: Eksel.
sjierper: Lommel.
goot-officier: Tegelen en Venlo.
erwtenpet: Rothem.
erwtenschelm: Rothem.

keggel: Baexem en Maasniel.
tjefke: Weert.
blootkek: Nederweert.
kek: Nederweert.
kor: Broekhuizen.
kwekkel: Roermond.
uts: Brunssum.
mussenvolk (coll.): Echt.

RINGMUS

/ ringmus	(60)	☆ boommus	(20)
○ veldmus	(53)	□ korenmus, ea koren—	(15)
† mus	(40)	★ toelmus	(7)
/ ringelmus, ea ringel—	(25)	◆ rietmus	(5)

N 09 (002), DC 06 (018);
 Echt Wb. (062), Gennep Wb.,
 Gronsveld Wb. (379), Hamont Wl.
 (390), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.251),
 Sittard Wb. (448), Weertlands Wb.
 (B2-05, B2-08, B2-10);
 Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85
 (1976) (025), Strous, J. (1963) (002),
 Veldeke 29 (1954) (082), Vrijdag, E.
 (1950sq), Wielewaal.

Ringmus (*Passer montanus*) 14 cm, standvogel.
 Een iets kleinere mus dan de huismus, met donkerbruin petje, witte halsring en zwart plekje op de wang, het wijfje is als bij de huismus geheel bruin. De ringmus is niet zo'n stads- en dorpsvogel als de huismus. Hij broedt graag in hol hout en is vaak op trek in flinke troepen. Hij fourageert vooral in het

open veld.
 Het geluid van de ringmus is vaak wat hoger dan dat van de huismus, het klinkt ook vaak schor.
 Op de kaart zijn niet alle opgaven voor de ringmus uit het Weertlands Wb. ondergebracht.

ringmus (ook *rinkmus*): freq.
 Zuid.Oostlb., Trichterlds., Bilzerlds.

en Tongerlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Westlb., Truierlds., Kleverlds. en Zuidgeld.Lb.

ringmusje (*ringmuske*, *rinkmuske*): Sint-Truiden en Bilzen.

ringelmus (ook *rinkelmus*): Weertlands Wb., zeldz. Horns; ook in Amby en Wijlre.

ringguuts: Swalmen.

ringkets: Horn.

ringklut: Gennep.

ringelklut: Gennep Wb.

ringelkluts: Middelaar.

mus (ook *muts*): verspr. Nl. Lb., zeldz. Centr.Maaslds., Maaskemp. en Trichterlds.

kleine mus (*klein mus*): Beverst.

kleine huismus (*klein huismus*): Maasniel.

aardmus: Geul.

boommus: verspr. Ripuar., Oostlb., Centr.Lb., Westlb. en Kleverlds.

haagmus: Noorbeek.

heggenmus: zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.

regenmus: Maastricht.

rietmus: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.

rietmusje: Hoensbroek.

toelmus: zeldz. Oost.Zuidlb., Zuid. Oostlb. en Trichterlds.

tuinmus: Amby en Berg-en-Terblijt.

tuinmusje (*tuinmuske*): Eijsden.

soetsmus: Molenbeersel.

steenmusje (*steenmuske*): Venray.

veenmus: Moersnet en Kelmis.

veldmus: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Noord. Oostlb., Kleverlds., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.

veldmusje (*veldmuske*): Lommel.

veldguuts: Swalmen.

veldkretser: Haelen.

veldzjiersje (*veldzjierske*): Neerpelt.

zjiers: Overpelt.

zjiersje (*zjierske*): Neerpelt.

korenmus (ook *kormus*): zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Oostrum, Blerick en Klimmen.

korenjietser: Meerlo.

korenjood: Nunhem en Herten.

korenpikker: Geisteren.

korenwolf: Thorn.

korenzeiker: Tegelen.

boekweitmus (*bokkesmus*): Vlodrop.

blauwmannetje (*blauwmanneke*): Ottersum.

boomkruipertje (*boomkruiperke*): Wessem.

dobbele schroep: Velden.

floots: Blerick.

huiskets: Beringe en Koningslust.

kaats: Urmond.

kransje (*kranske*): Weertlands Wb.

sjierper: Lommel.

tjefke: Weertlands Wb.

1.1.2 Zangers

Het gaat in deze paragraaf en in de volgende om kleine zangvogels (9-19 cm), met korte, spitse bekjes en een onopvallend verenkleed. Insekten en hun larven zijn de belangrijkste voedselbron. De meesten behoren tot de familie van de zangers (sylviidae).

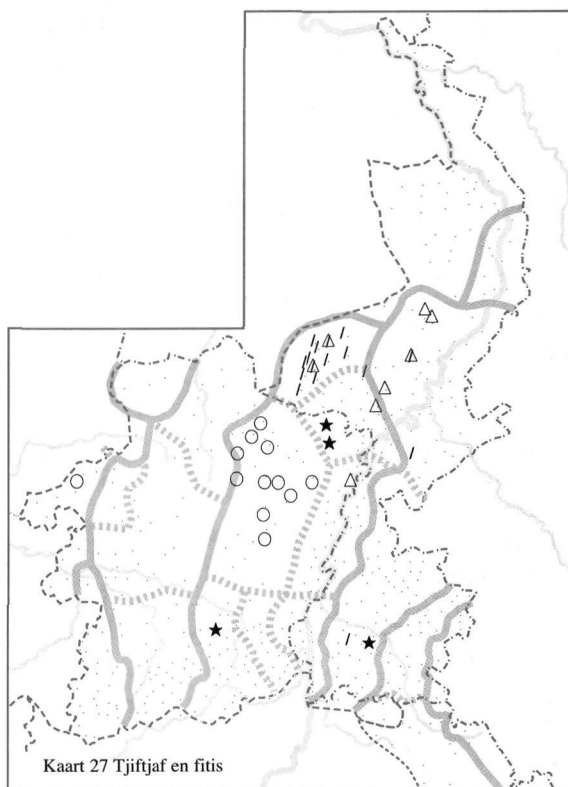
Voorts worden hier tevens drie kleine insecteneters behandeld, de heggenmus, het winterkoninkje en de grauwe vliegenvanger, ieder de enige vertegenwoordiger in onze streken van hun familie, en ieder met eigenschappen die ook de zangers kenmerken.

Het zijn over het algemeen trekvogels, zomergasten, die hier broeden en in de winter zuidelijker oorden opzoeken. De seksen zijn meestal gelijk, de mannetjes soms wat levendiger gekleurd. Het nest is open of overkapt, in een struik of op de grond.

TJIFTJAF EN FITIS

/ ovenmannetje	(20)
○ ovenmetsertje	(12)
△ ovenbakkertje	(9)
★ ovenmakertje	(7)

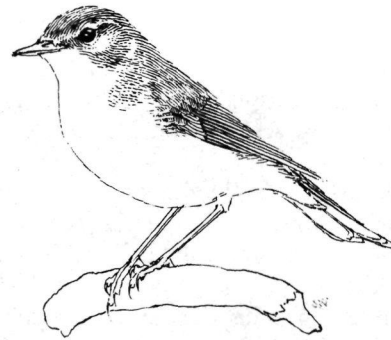
N 09 (040, 041);
Bree Wb. (134), Tongeren Wb. (250),
Valkenburg Wb., Weertlands Wb. (B2-07);
Natura Lb. 85 (1976) (052, 095),
Strous, J. (1963) (020, 040, 041),
Wielewaal.

Tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*, links op de tekening) en fitis (*Phylloscopus trochilus*, rechts) beide ongeveer 11 cm en zomergasten. Het zijn de meest algemene zangers, die in uiterlijk en gedrag zeer veel op elkaar

lijken en waarvoor in de benaming, behalve in de twee officiële benamingen, de klanknabootsende woorden tjiftjaf en fitis, nauwelijks tot geen onderscheid wordt gemaakt.

De twee vogels zijn dan ook in één lemma en in één kaart behandeld, alleen de termen tjiftjaf en fitis zijn apart gehouden en ook in de materiaalbasis komen beide vogels apart voor.

Het nest wordt door beide in de vorm van een bol gemaakt, met een opening aan de zijkant en het bevindt zich op de grond. Het is aan de bovenkant afgesloten en doet daarom aan een oven denken. Beide vogels zijn van boven onopvallend groenbruin en van onder geelwit gekleurd. Ze overwinteren in het zuiden, maar zijn al vroeg in de lente weer hier. De zang van de fitis bestaat uit een serie vloeiende tonen, die van de tjiftjaf is een tweetonige herhaling van zijn naam.

ovenbakkertje (ook *ovenbakkerke*):
verspr. Noord.Oostlb. en Weertlds.;
ook in Grathem en Maaseik.

ovendekker: Overpelt.

overdekkertje: Hamont.

ovenmakertje (ook *ovenmakerke*):
zeldz. Horns; ook in Beverst en
Valkenburg.

overmakertje: Molenbeersel.

ovenmannetje (*ovenmanneke*):
Weertlands Wb.; ook in Roggel,
Montfort, Leveroy en Houthem.

ovenmetsertje (*ovenmetskerke*): Bree
Wb.; ook in Kwaadmechelen.

ovenmietertje: Zonhoven.

ovenmusje (*ovenmuske*): Tegelen.

kapelmeestertje (*kapelmeesterke*):
Roermond.

maatslagertje (*maatslagerke*):

Nederweert en Ospel.

hofmetertje (*hofmeterke*): Heusden.

zagenslijper: Nederweert.

zagenslijperd: Nederweert.

zagenslijpertje (*zagenslijperke*):
Houthem.

vinkenbijtertje (*vinkenbijterke*):
Roermond.

boskeit: Beverst.

keit: Tongeren.

duimpje (*duimke*): Schaesberg.

pietertje (*pieterke*): Lommel.

tietertje: Koersel.

woetertje (*woeterke*): Rosmeer.

fauvette (fr.): Herten bij Roermond.

hisjêf: Pey.

silpsalp: Gemmenich.

taats: Kerkrade.

kaats: Sittard.

kaatsje: Bilzen.

lijtse: Schaesberg.

tekkeguut: Weert.

grasmus: Swalmen.

haagmus: Hees.

heggenmus: Gronsveld.

De volgende opgaven betreffen alleen
de tjiftjaf:

tjiftjaf (ook *tjiftjif*): zeldz. in heel Lb.

De volgende opgaven betreffen alleen
de fitis:

fitis: verspr. Oostlb., Centr.Maaslds.,
Dommelds.; ook in Meijel en
Kwaadmechelen.

fitisje (*fitiske*): Sint-Truiden.

fitkertje (*fitkerke*): Overpelt.

fluitertje: Weert.

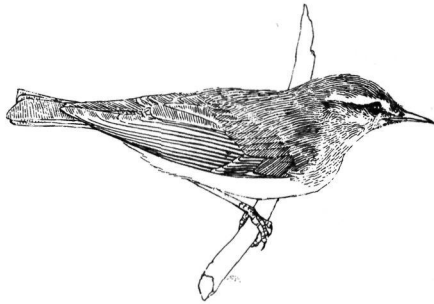
fluitertje (*fluiterteke*): Maastricht.

FLUITER

N 09 (042);
Natura Lb. 85 (1976) (053), Strous, J. (1963) (042).

Fluiter (*Phylloscopus sibilatrix*) 12 cm, zomergast.

De fluiter leeft graag in een open bos, bij voorkeur met beukenbomen. Hij is zelden op de grond te vinden. De fluiter heeft een opvallend gele borst en keel, afgetekend tegen een witte buik. Zijn gezang klinkt wat droefgeestig.

fluiter: zeldz. in Lb.

fluitertje (*fluitertje*): Kaulille, Sint-Truiden en Maastricht.

tuinfluiter: Kwaadmechelen en Lanklaar.

amenmusje (*amemuske*): Swalmen en Boukoul.

ovenmusje (*ovenmuske*): Swalmen.

wijntempertje (*wijntemperke*): Nederweert.

kersenpikker: Ospel.

boskeit: Beverst.

keit: Tongeren.

grasmus: Swalmen.

grijsje (*grijske*): Nederweert.

taats: Tegelen.

tjiftjaf (*tjiftjif*): Weert.

wolteut: Molenbeersel.

SPOTVOGEL

Spotvogel (*Hippolais icterina*) 13 cm zomergast in Oost-Nederland en Oost-België.

De spotvogel heeft een opvallend heldergele onderkant; in het najaar is zijn verenkleed doffer. De snavel is van binnen oranje. Hij heeft de gewoonte met de staart te wippen en is heel levendig.

De vogel bouwt het nest in de vork van een boom, van grasstengels die met wol en spinrag bij elkaar worden gehouden. De buitenkant wordt wel met schors bekleed. Hij komt veel in tuinen en parken en eist geen dicht begroeide bodem, zoals veel andere kleine zangertjes.

Zijn zang is krachtig met veel nabootsing, de roep klinkt luid als een drielettergreep *tetteruu*.

spotvogel: verspr. in heel Lb. behalve in de Kempen.

spotvogeltje (*spotvogelke*): Neerpelt en Overpelt, Sint-Truiden en Lanaken.

spotlijster: Venray Wb.

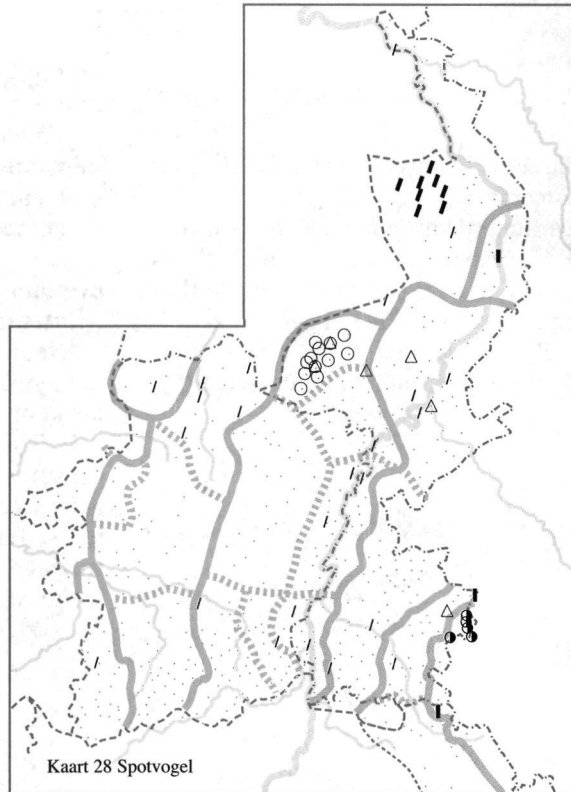
spotmus: Pey.

spotter: Velden, Rimborg en Gemmenich.

WLD III, 4.1

/ spotvogel(tje)	(25)
○ tektuguut	(12)
△ geelborstje	(8)
/ spotlijster	(8)
! spotter	(6)
● ulekuus	(6)

N 09 (043), ZND m (GrGr.);
 Gronsveld Wb. (008), Hamont Wl.
 (447), Heerlen Wb., Kerkrade Wb.
 (281), Venray Wb. (430), Weertlands
 Wb. (B2-10);
 Natura Lb. 85 (1976) (091), Strous, J.
 (1963) (043), Wielewaal.

Kaart 28 Spotvogel

geelborstje (*geelborske*): verspr.

Noord.Oostlb. en Weertlds.; ook in
 Leveroy en Schaesberg.

aapje (*aapke*): Heerlen.

allerleizanger: Gronsveld.

allerleizangertje (*allerleizangerke*):

Roermond en Houthem.

grapjas: Sittard.

korenfluit: Borgloon.

korenmus (*koonmus*): Borgloon.

wolwevertje (*wolweverke*): Vlijtingen.

linterkepertje (*linterkeperke*):

Beverst.

slatevogel: Sittard.

pestvogel (*pesvogel*): Schimmert.

kaai: Hasselt.

keit: Tongeren.

filip: Weert.

tutttertje (*tutterke*): Rothem.

ketchavee: Rosmeer.

sikkertuit: Panningen.

sikketuit: Helden/Everlo.

papaguut: Molenbeersel.

tektuguut: Weertlands Wb.

ulekuus: Kerkrade Wb.

GRASMUS

Grasmus (*Sylvia communis*, ook wel
Sylvia cinerea) 13 cm, zomergast.

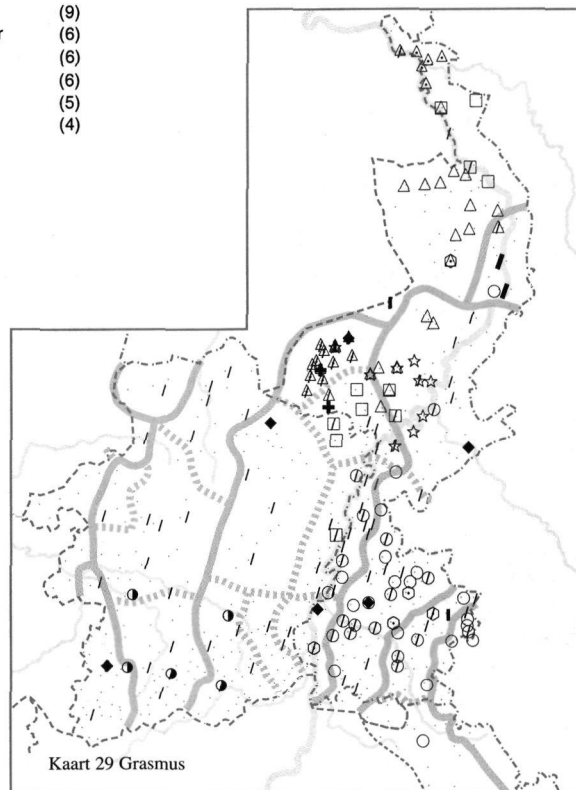
De grasmus is geen mus, het element
-mus in de talrijke samenstellingen
 ermee betekent hier dan ook zoveel als
 “klein onopvallend vogeltje”; oorspron-

kelijker dan **grasmus** zijn wel de dia-
 lectvormen **grasmuk** en **grasmoek**,
 die samenhangen met Du. **Grasmücke**
 en zoveel als “grassluiper” betekenen;
 vgl. Suolahti (1909, 70).

Hij houdt zich vaak op op de grond, in

/ grasmus	(126)	○ graskat	(9)
○ (bramen)taats	(53)	! (gras)pieper	(6)
△ grasteut	(28)	/ graszak	(6)
△ (dubbel)teut	(23)	◆ mus	(6)
☆ (gras)ströts	(14)	● graskait	(5)
□ graskat	(13)	✱ grasmoeke	(4)

N 09 (045), DC 06 (027), WVD 04 (005), ZND m (Langohr, Marchal); Genk Wb. (117), Gennep Wb., Haspengouws Id. (006, 231), Hasselt Wb. (251), Kerkrade Wb. (270), Maaseik Wb. (046), Meeswijk Wl. (237), Meeuwen Wl. (087), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1431), Sittard Wb. (121), St.Truiden Wb. (119), Tongeren Wb. (705), Tungelroy Wb. (169), Uikhoven Wl. (163), Valkenburg Wb., Weertlands Wb. (B2-02, B2-03, B2-08); Natura Lb. 85 (1976) (006), Strous, J. (1963) (045), Vossen, H. (zj.hs), Wielewaal.

open terrein in doornig struikgewas, waar hij ook nestelt. Hij is grijsbruin met een grijze kop en een witte keel; opvallend zijn de bruinrode randen aan de vleugels. Vogels van het geslacht sylvia eten naast insecten ook veel bessen.

De zang is druk kwetterend, de roep klinkt als *wèètwèè* en dat geluid klinkt in de naamgeving door.

grasmus: freq. in heel Lb.

grasmusje (*grasmuske*): Maasbree en Tegelen.

sperwergrasmus: Weert.

grasmuk: Gemmenich.

grasmoeke: Weert en Stramproy.

grasteut: freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Lottum, Leveroy en Tungelroy.

grasteuts: Horn, Beegden en Roermond.

gras-ströt: Heytheysen en Herten (bij Roermond).

gras-ströts: verspr. Noord.Oostlb.

dubbelteut: Weertlands Wb.

dubbele teut: Weert.

teut: Gennep Wb.; ook in Middelaar en Nederweert.

teuts: Beegden.

treet: Zonhoven.

ströts: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Nederweert.

aardmus: Haspengouws Id.

tuinmus: Rothen.

grasbraddel: Valkenburg.

grasrikje (*grasrekske*): Tegelen.

grasstek: Echt/Gebroek en Pey.

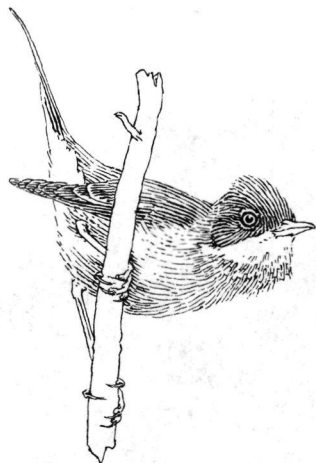
grasdraaijer: Gronsveld en Eijdsen.

grasdrijter: Moeresnet en Kelmis.

grasdrijtertje (*grasdrijterke*): Noorbeek.

grasjiet: Mheer.

graskat: freq. Horns, verspr. Noord.Oostlb.; ook in Meeswijk.

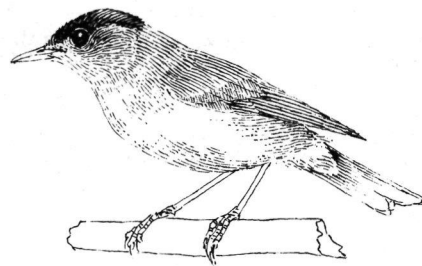

graskeit: zeldz. in Haspengouws.
grasket: Stevoort en Zeperen.
graskets: Genk.
graskwek: Geysteren.
graspieper: Meijel, Nederweert,
 Weert en Schaesberg.
grastitjer: Bunde.
grasvink: Sevenum, Hoensbroek,
 Maastricht, Klimmen en Heerlen.
grasvogel: Zonhoven.
graszak: Velden en Venlo.
netelvink: Elen.
braambijter: Overpelt.
braamschijtje: Weert.
bramenbijtertje (*bramenbijterke*):
 Grathem.
bramensijs: Meerssen.

bramentaats: freq. Zuid.Oostlb., ver-
 spr. Oost.Zuidlb. en Centr.Maaslds.
bramentaatsje (*bramentaatske*):
 Munstergeleen.
kruiseltaats (*kruisjeltaats*):
 Gronsveld.
heggenkruiper: Oirsbeek.
heggenlopertje (*heggeloperke*): Pey.
heggenschijter: Opglabbeek.
hoornhoedje: Diepenbeek.
koewachter: Weert.
mus: Ospel, Bocholt, Vlodrop, Sint-
 Truiden, Itteren en Schimmert.
grauwe mus (*grauw mus*):
 Diepenbeek.
grijsje (*graaske, grijske*): Tegelen,
 Nederweert en Urmond.
groenmus: Houthem.
groenmusje (*groenmuske*): Pey.
witkeeltje (*witkeelke*): Vaals.
zwartkop: Hasselt en Tongeren.
pieper: Schaesberg.
pieperd: Weertlands Wb.
sjierper: Lommel.
tjek: Haspengouws Id.
krets: Kwaadmechelen en Paal.
kaaskeit: Ordingen
keit: Bilzen en Borgloon.
keits: Rosmeer.
taats: freq. Ripuar. en Zuid.Oostlb.,
 verspr. Oostlb-Rip. overgg. en
 Noord.Oostlb.; ook in Maaseik en
 Maastricht.
floots: Venlo.

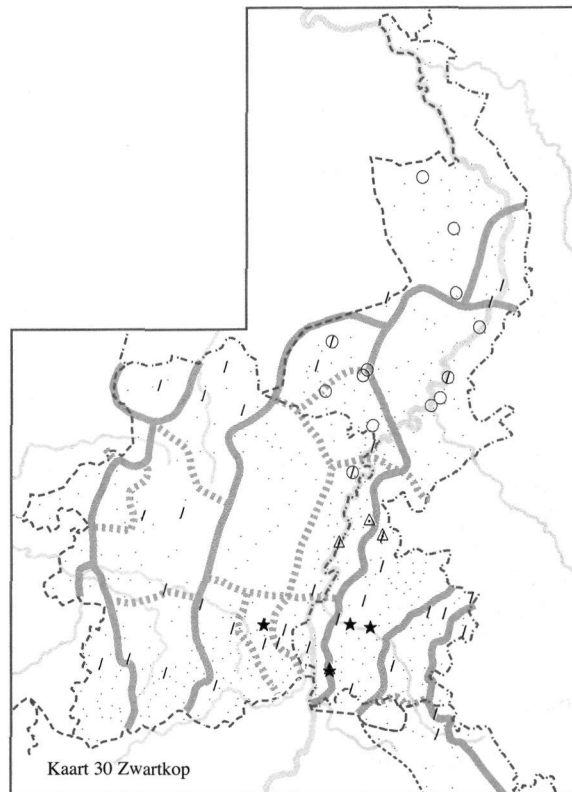
ZWARTKOP

Zwartkop (*Sylvia atricapilla*) 14 cm.
 De zwartkop is een zomergast, wat
 minder schuw dan de tuinfluiter, waar-
 op hij wat lijkt, maar is toch ook maar
 zelden op de grond te vinden. Hij leeft
 het liefst in open bossen en parken. Hij
 draagt een zwart petje, laag tot aan de
 ogen; bij het wijfje is dat opvallende
 petje donkerbruin tot rood.
 In Borgloon is op de vraag naar de
 zwartkop met een omschrijving geant-
 woord: **(die) dikke zwarte hoopjes
 schijt** (*dikke zwatte hoopkes skijt*).

- / zwartkop(je) (58)
 ○ grasmus (14)
 △ kersvink (10)
 ★ fauvette (6)

N 09 (047);
 Gronsveld Wb. (138, 216), Sittard Wb.
 (171, 413);
 Natura Lb. 85 (1976) (104), Strous, J.
 (1963) (047), Wielewaal.

zwartkop (ook *zwartekop*, *zwatkop*):
 zeldz. in heel Lb.

zwartkopje (ook *zwartkopke*, *zwarts-
 kopke*, *zwatkopke*, *zwatskopke*):
 freq. Ripuar., Oost.Zuidlb.,
 Zuid.Oostlb. en Trichterlds., zeldz.
 in de rest van Lb., niet in
 Kleverlds., Weertlds. en Lommels.

zwartkopgrasmus: Neerpelt.

gewone zwartkop: Overpelt.

grasteut: Pey.

beekgrasteut: Baexem.

bramenteut: Weert.

grasmus: freq. Noord.Oostlb., Horns
 en Kleverlds.; ook in Nederweert
 en Maaseik.

grasmuk: Waubach.

graspieper: Nederweert.

grijsje (*grijske*): Nederweert.

fauvette (fr.) (ook *bovet*, *pufet*, *ver-
 vet*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in
 Eigenbilzen en Gronsveld.

kersvink: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in
 Limbricht.

vennenfeep: Nederweert en Ospel.

hofkeit: Beverst.

ströts: Haelen.

TUINFLUITER

N 09 (046), DC 06 (026);
Echt Wb. (064), Gennep Wb., Tongeren Wb. (240),
Venray Wb. (232), Weertlands Wb. (B2-03);
Heyden, L.v.d. (1927), Natura Lb. 85 (1976) (097),
Strous, J. (1963) (012, 013, 046), Veldeke 01 (1926)
(027), Wielewaal.

Tuinfluiters (*Sylvia borin*) 15 cm,
zomergast.

De tuinfluiter lijkt uiterlijk op de grasmus, maar is ca. 2 cm groter, wat donkerder gekleurd en heeft een korte stevige snavel; verder heeft hij geen opvallende kenmerken. Hij broedt in laag struikgewas onder hoge bomen. In tegenstelling tot de grasmus komt hij ook wel in tuinen en parken voor. De zang herinnert aan de merel, de roep is als die van de grasmus.

tuinfluiter: verspr. Centr.Lb. en Oostlb.; ook in Meijel, Venlo en Nieuwenhagen.
tuinfluiterke (*tuinfluiterke*): Kaulille, Sint-Truiden en Amby.
fluiterd: Maastricht.
fluitmeling: Welten.
tuinmus: Meerssen, Sibbe/IJzeren en Amby.
aardmus: Amby.
rietmus: Hoeselt en Kerkrade.
kuifmus: Lottum.
grasmus: Swalmen en Bilzen.
grasdraaier: Gronsveld.
heggenmusje (*heggenmuske*): Tegelen.
heggenschijter: Opglabbeek.
hoffluiter: Weertlands Wb.; ook in Tongeren.
hofzinger: Hunsel.
hofnachtegaal: Borgloon.
allerleizanger: Amby.
allerleizangertje (*allerleizangerke*): Itteren.
bramentietsje (*bramentietske*): Munstergeleen.
kersenmusje (*kersenmuske*): Haelen.
kersenpikker: Gennep Wb.; ook in Weert.

kersvink: Venray Wb.; ook in Linne, Echt/Gebroek en Einighausen.

snutsvink: Noorbeek.

grijsje (*grijske*): Weertlands Wb.; zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Vijlen.

blauwververtje: Nedeweert.

kelenschijtertje (*kelenschijterke*): Wijlre.

boerennachtegaal: Roermond.

braddelkeets: Heusden en Rosmeer.

fauvette (fr.): Tungelroy, Maastricht en Amby.

kampin: Gronsveld.

keit: Bilzen en Borgloon.

krets: Kwaadmechelen.

leede-vogeltje: Linne.

mossenpieper: Lommel.

schiet-in-'t-vuur: Rekem en Teuven.

kakkeduut: Tongeren.

tekkeguut: Nederweert en Weert.

spaanse tiktikguut: Weert.

kaats: Limbricht en Sittard.

taats: Tegelen en Itteren.

taatsje (*taatske*): Houthem.

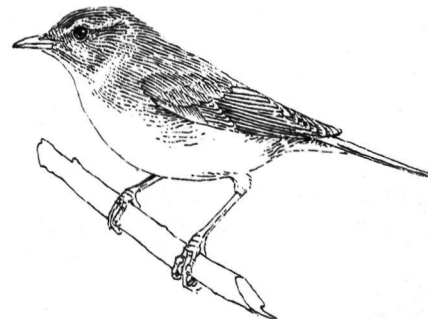
teut: Oostrum.

wijntapper: Berg-aan-de-Maas.

wijntappertje (*wijntapperke*): Nederweert, Dieteren en Meerssen.

wijntempertje (*wijntemperke*): Nederweert.

zwartkopje (*zwartkopke*): Brunssum.

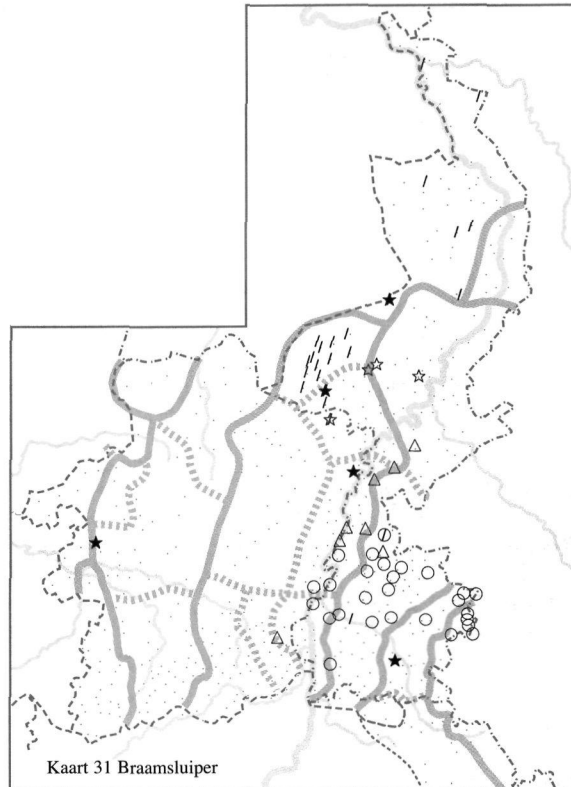

BRAAMSLUIPER

/ (—)teut	(71)
○ (—)taats	(34)
△ (—)kaats	(10)
★ braamsluiper	(5)
☆ bramenbijtertje	(4)

N 09 (044), DC 06 (028);
 Gronsveld Wb. (479), Hamont Wl.
 (064), Kerkrade Wb. (066), Meeswijk
 Wl. (122), Sittard Wb. (059),
 Tengelroy Wb. (170), Valkenburg Wb.,
 Weertlands Wb. (B2-03, B2-10, B2-
 12);
 Natura Lb. 85 (1976) (049), Strous, J.
 (1963) (012), Veldeke 33 (1958) (009),
 Wielewaal.

Braamsluiper (*Sylvia curruca*) 13 cm, zomergast.

De braamsluiper lijkt ook veel op de grasmus, maar is iets kleiner. Hij heeft een minder helwitte keel en een iets lichtere buik en verder een blauwgrijze kop met een maskerachtige donkere vlek achter de ogen. Hij broedt in doornheggen en is weinig zichtbaar. De zang begint met een heel zacht muizengepiep, een weinig zangerachtig rateltje en eindigt luid helder een-tonig.

braamsluiper: Meijel, Pey, Maaseik, Lummen en Gulpen.

braamsluipertje (*braamsluiperke*): Neerpelt.

bramensluiper: Lanklaar.

bramenkruiper: Linne.

bramenlopertje (*bramenloperke*):

Echt/Gebroek en Pey.

bramelenkruiper: Tegelen.

braambijter: Overpelt en Kinrooi.

braambijtertje: Molenbeersel.

bramenbijtertje (*bramenbijterke*):

Makset, Molenbeersel, Haelen en Leveroy.

brameldiefje (*brameldiefke*): Amby.

braamschijter: Lommel.

braamzeikertje (*braamzeikerke*):

Zonhoven.

bramenvogeltje (*bramenvogelke*):

Meeswijk.

bramelenvink: Maastricht.

bramenspelder: Hamont.

braamkaats: Pey en Urmond.

bramenkaats: Urmond.

braamkeets: Eigenbilzen.

blauwkeets: Heusden en Rosmeer.

bramentaats: alg. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade Wb. en in Geulle, Welten en Klimmen.

bramentaatsje (*bramentaatske*): Schimmert en Rimborg.

bramenstaart (*bramenstaats*): Heerlen.

bramenteut: Weertlands Wb.

garendief: Lottum en Roermond.

garendiefje (*garendiefke*): Weert.

garenmus: Nieuwstadt.

grasmus: Swalmen en Bilzen.

grasteut: Meijel.

heggenmus: Limbricht.

heggenlopertje (*heggeloperke*): Echt/Gebroek en Pey.

heggenschijter: Kaulille en Opglabbeek.

heggenstotertje (*heggestoterke*): Grathem en Vloderp.

hegteut: Weertlands Wb.; ook in Venray en Molenbeersel.

haagteut: Molenbeersel.

heggentaats: zeldz. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.

wolteut: Weertlands Wb.

teut: verspr. Kleverlds. en Horns; Weertlands Wb.; ook in Maasbree en Sittard.

enkele teut: Meijel en Houthem.

gewone teut: Weert.

keit: Diepenbeek en Bilzen.

kaats: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Montfort en Berg-aan-de-Maas.

kaatsje (ook *kaatske*, *ketske*): Munstergeleen en Hees.

taats: Itteren, Gronsveld en Valkenburg.

taatsje (*taatske*): Oirsbeek.

mulder: Nederweert.

molenaarartje (*molenaarke*): Berg-en-Terblijt en Sint-Geertruid.

molenmannetje (*molenmanneke*): Pey.

ovenmakertje (*ovenmakerke*): Hunsel.

dikke zwarte, een — (*dikke zwatte*): Borgloon.

doornkneuter: Schaesberg.

grijsje (*grijske*): Moersnet.

ströts: Swalmen, Boukoul en Montfort.

krets: Kwaadmechelen.

jules: Sint-Truiden.

kakkedoet: Oostrum.

klappermannetje (*klappermanneke*): Vijlen.

overlopertje (*overloperke*): Overpelt.

rietmus: Sittard.

tjieletjaf: Amby.

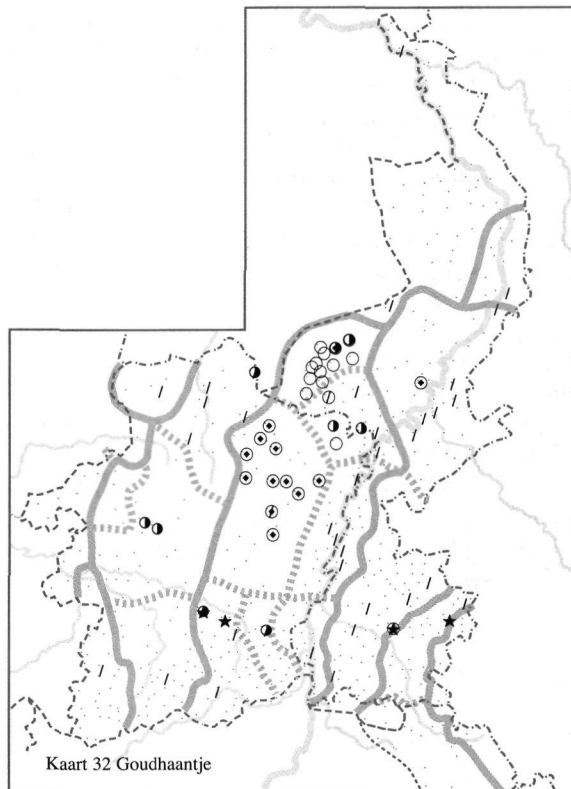
tuinmus: Gronsveld.

wijntapper: Urmond.

GOUDHAANTJE

/ goudhaantje	(56)
○ dennenpieper(tje)	(16)
⊙ bospiepertje	(15)
● piepertje	(11)
★ dennensijsje	(5)

N 09 (058);
 Achten, P. (1995) (inl.), Bree Wb.
 (071), Hamont Wl. (147, 352),
 Meeswijk Wl. (236), Tungenroy Wb.
 (169), Valkenburg Wb., Weertlands
 Wb. (B2-01);
 Natura Lb. 85 (1976) (057), Strous, J.
 (1963) (058), Wielewaal.

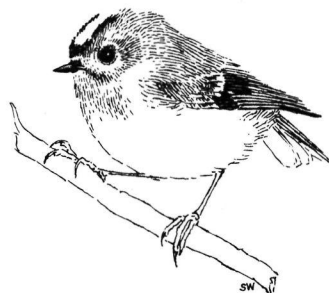

Goudhaantje (*Regulus regulus*) 9 cm, standvogel.

Het goudhaantje is de kleinste vogel van onze streken. Hij heeft een zwart omrande, tot een kuif op te zetten kruin, die bij het mannetje oranje en bij het vrouwtje geel is. Verder is hij olijfgroen met zwart en wit in de vleugeltjes. Hij broedt in een aan takken hangend nestje in naaldbos, meer in het noorden van Europa dan bij ons. Hij hangt vaak acrobatisch aan takjes, zoals mezen dat ook kunnen en sluit zich ook graag bij groepjes mezen aan, in de winter. Hij vliegt in kleine groepjes van boom tot boom. De roep en de zang bestaan uit zeer hoog, zacht gepiep.

goudhaan: Lommel.

goudhaantje (ook *goldhaanke*, *goudaanke*, *goudaantje*, *goudhaanke*): alg. Oostlb. en Centr.Maaslds., freq. Horns, Bilzerlds., Tongerlds. en Dommellds.; ook in Middelaar, Meijel, Venlo, Opglabbeek, Sint-Truiden, Borgloon, Maastricht en Waubach.

goudhennetje (*goudhenneke*):

Valkenburg en Gemmenich.

goudkopje (*goudkopke*): Rothem.

vuurhaantje (*vuurhaanke*): Tegelen.

zanghaantje (*zinghaanke*): Hoeselt.

belgenvlagje (*belzevlagske*): Lommel
en Kwaadmechelen.

sintemaartensvogeltje (*sintemaar-
tensvogelke*): Nederweert.

bospiepertje (*bospieperke*): alg.

Maaskemp.; ook in Nederweert en
Haelen.

dennenpieper: Weertlands Wb.; ook
in Tungelroy.

dennenpiepertje (*dennenpieperke*):
Weert en Klimmen.

dennensiepertje (*dennensieperke*):
Valkenburg en Klimmen.

dennensijsje (*dennensijske*):
Diepenbeek, Beverst, Klimmen en
Schaesberg.

dennentietertje (*dennentierterke*):

Gelieren/Bret.

dennenvinkje (*dennenvinkske*):

Gelieren/Bret.

dennenwippertje (*dennenwipperke*):
Zonhoven.

mastpiepertje (*mastpieperke*): Weert.

koninkje (*koninkske*): Weert.

krodje (*krutske*): Sittard.

ovenmannetje (*hovemenneke*):
Borgloon.

toetimmertje (*toetimmerke*): Venray.

piepertje (*pieperke*): verspr.

Weertlds., Horns en Demerkemp.;
ook in Hamont en Diepenbeek.

tietertje (*tieterke*): Paal en
Eigenbilzen.

tietermeesje (*tietermeeske*): Rekem.

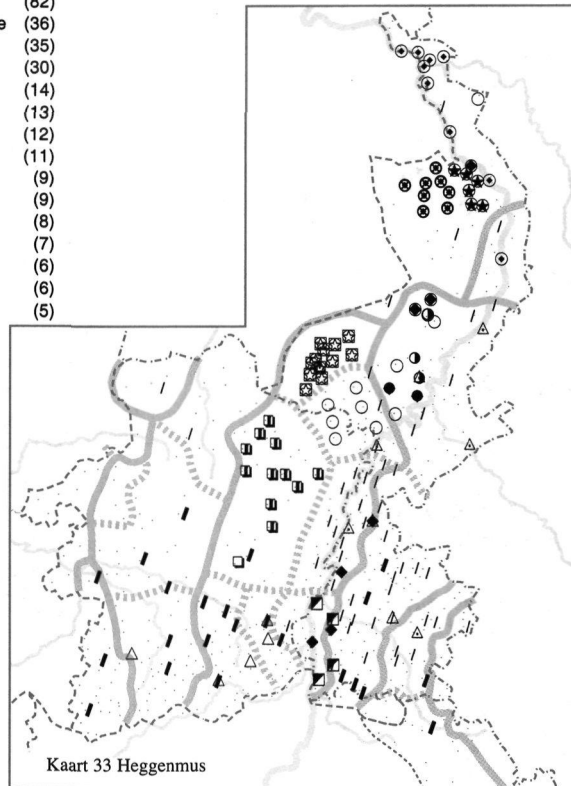
1.1.3 Kleine insecteneters

Inleiding Kleine insecteneters, zie sub 1.1.2, Zangers (pag. 53).

HEGGENMUS

/ heg—, heggenmus(je)	(82)
○ blauwlegertje, —makertje, —ververtje	(36)
⊙ blauwmannetje, —pietje	(35)
/ haag—, hagenmus(je)	(30)
☆ ruimertje	(14)
□ hofluiter	(13)
□ heggenstijter	(12)
! wijnstamper	(11)
△ aardmus(je)	(9)
◆ bastaardnachttegaal	(9)
⊗ schrijver	(8)
△ mus	(7)
⊙ blauwvink(je)	(6)
★ grasteut	(6)
■ tuinmus	(5)

N 09 (069), DC 06 (030);
Bree Wb. (123, 319), Echt Wb. (053),
Gennep Wb., Gronsveld Wb. (169,
488), Hamont Wl. (493), Limburgs
Id. (189), Lommel Wl. (201), Meerlo-
Wanssum Wb. (073, 126), Meeswijk
Wl. (254, 751), Niel-bij-St.Truiden
Wl. (I.443), Sittard Wb. (134),
St.Truiden Wb. (312 add), Tongeren
Wb. (221), Venray Wb. (121, 406),
Weertlands Wb. (B2-03, B2-08, B2-
091);
Dolmans, H. (zj.hs), Natura Lb. 85
(1976) (011), Strous, J. (1963) (015),
Vossen, A. (zj.hs), Wielewaal.

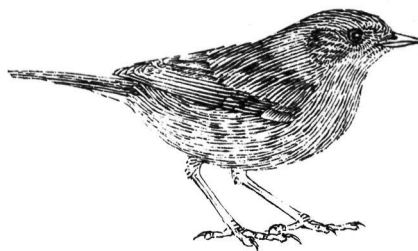
Heggenmus (*Prunella modularis*) 15 cm, standvogel.

De heggenmus behoort niet tot de familie van de zangers, maar is het enige lid van de familie van de heggenmussen dat bij ons voorkomt en heeft veel eigenschappen met de hierboven genoemde vogels gemeen. De heggenmus is dus zeker geen soort mus, zijn verenkleed lijkt er alleen een beetje op.

Het is een algemene, onopvallende vosbruine vogel met blauwgrijze borst, hals en keel. Hij zoekt tussen struiken en hagen met zijn schuifelende muisachtige gang naar insecten en larven.

In de winter eet hij vooral zaden. Hij maakt een nest van mos; de eitjes zijn helderblauw.

De zang is luid en helder rinkelend en is ook in de winter te horen.

heggenmus: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Afferden, Meijel, Eksel en Maastricht.
heggenmusje (*heggenmuske*): Tegelen en Eksel.
hegmus: verspr. Zuid.Oostlb. en Bree Wb.; ook in Lommel, Horst, Lotum, Baarlo, Herten (bij Roermond), Echt/Gebroek en Pey.
hegmusje (*hegmuske*): Stevensweert.
hagenmus: verspr. Lonerlds.; ook in Houthalen en Herk-de-Stad.
hagenmusje (*hagenmuske*): Sint-Truiden.
haagmus: verspr. Zuid.Oostlb. en Haspengouws; ook in Gelieren/Bret en Moresnet.
haagmusje (*haagmuske*): Stokrooie.
boonmusje (*boonmuske*): Achel.
aardmus: verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Klimmen.
aardmusje (*aardmuske*): Limbricht, Zepperen en Rosmeer.
tuinmus: Itteren, Borgharen, Gronsveld en Oost-Maarland.
steenmusje (*steenmuske*): Venray.
koolmus: Heusden, Kerkrade en Gemmenich.
koolmusje (*koolmuske*): Kwaadmechelen, Zolder en Zonhoven.
rietmus: Munstergeleen, Beverst en Schaesberg.
mus (ook *mut*): zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Weert, Stevensweert, Bergaan-de-Maas en Ubachsberg.
bastaardnachttegaal: zeldz. Oostlb.; ook in Well en Maastricht.
boerennachttegaal: Weert, Tungalroy en Baexem.
boerenvliegenvanger: Swalmen.
hollandse nachttegaal: Gronsveld.
steennachttegaal: Amby.
bleivink: Herten (bij Roermond).
blauwmusje (*blauwmuske*): Maasbree.
blauwvink: freq. in centraal Noord.Oostlb.
blauwvinkje (*blauwvinkske*): Panningen.

blauwpietje: Venray Wb.; ook in Middelaar.
blauwmannetje (*blauwmanneke*): freq. Kleverlds.; ook in Velden.
blauwpietertje (*blauwpieperke*): Meerlo.
blauwborstje (ook *blauwborske*, *blauwborstke*, *blauwbostke*): Velden, Roermond en Koningsbosch.
blauwe wijntemper: Kaulille.
blauwlegger: Siebengewald.
blauwleggertje (*blauwleggerke*): freq. in het noorden van Noord.Oostlb.; ook in Geysteren.
blauwmakertje (ook *blauwmakerke*): freq. Horns.
blauwverver: Thorn.
blauwververtje (*blauwververke*): Weertlands Wb.; ook in Heythuysen, Heel en Kinrooi.
blauwbezie: Weert en Hushoven.
heggenlopertje (*heggenloperke*): Pey.
heggengritser: Opglabbeek.
heggenschijter: freq. Maaskemp.
heggenstoter: Nunhem.
heggenstotertje (*heggensteuterke*, *heggenstoterke*, *heggenstuiterke*): Tegelen, Swalmen en Boukoul.
heggenstrietser: Opglabbeek.
heggenkaats: Urmond.
heggentaats: Echt.
heggentaatsje (*heggentetske*): Tegelen.
hoffluiter: Weertlands Wb.
bramentaats: Urmond en Geleen.
eikentaats: Mechelen-aan-de-Maas.
taats: Maastricht.
wijnstamper: Bree Wb.
wijntapje (*wijntapke*): Rimbarg.
wijntapper: Sittard.
wijntappertje (*wijntapperke*): Meeswijk.
kolenpiepje (*kolenpieke*, *kolenpiepke*): Sevenum.
mossenpieper: Lommel.
bommertje (*bommerke*): Kolonie.
boomlopertje (*boomloperke*): Beegden.
graskrets: Herk-de-Stad.

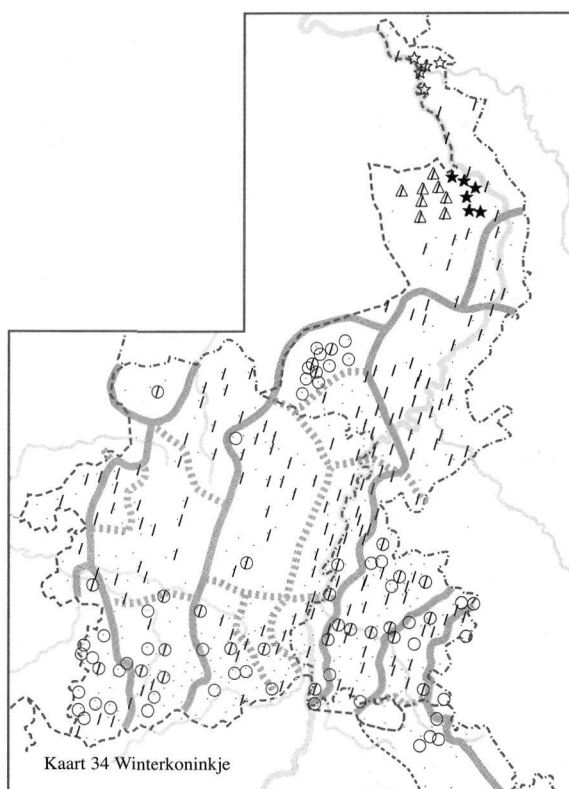
grasschijter: Maastricht.
grasteut: Meerlo-Wanssum Wb.
grijsje (*grijske*): Valkenburg.
heulenterenmoek: Eijsden.
kietske: Waubach.
pappeguut: Limburgs Id.
pieperling: Swalmen en Boukoul.
piepertje (*pieperke*): Einighausen.
robbeltje (*robberke*): Overpelt.
robbertje (*robberke*): Neerpelt en Overpelt.
tuinrobbertje (*tuinrobberke*):

Hamont.
ruimertje (*rijmerke, ruimerke*): freq. Weertlds.
scherp bekje (*scherp bekske*): Herk-de-Stad.
schrijver: Venray Wb.
spinnenjager: Guttecoven.
tuinfluiter: Waubach.
fauvette (fr.): zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.
zwartkop: Stein.
zwartkopje (*zwartkopke*): Elsloo.

WINTERKONINKJE

/ winterkoning(-kje)	(327)
○ koninkje	(86)
△ toetimmertje	(8)
★ toebeugje	(6)
☆ heggenstotertje	(5)

N 09 (068), DC 06 (031), ZND 34 (072);
 Bree Wb. (151), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (254), Hamont Wl. (550), Meerlo-Wanssum Wb. (2889), Meeswijk Wl. (755), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.605), Roermond Wb. (147), Sittard Wb. (487), St.Truiden Wb. (156), Tongeren Wb. (262), Tungenroy Wb. (170), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (289), Venray Wb. (466, 543), Weertlands Wb. (B2-05);
 Daelen, J.v. (1933-41), Natura Lb. 85 (1976) (037), Strous, J. (1963) (014), Veldeke 09 (1934) (462), Veldeke 29 (1954) (081), Wielewaal.

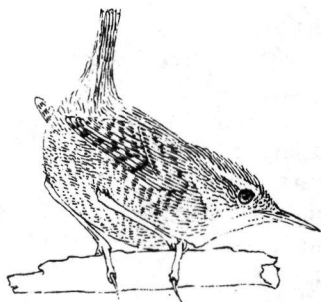

Kaart 34 Winterkoninkje

Winterkoninkje (*Troglodytes troglodytes*) 9 cm, standvogel.

De winterkoning is een klein, bruin, beweeglijk bolletje met kort opstaand staartje. Hij is zeer actief, meestal op of vlak boven de grond; hij vliegt als

een groot insect, nooit erg hoog. Het nest is bolvormig met een zijopening; de winterkoning broedt ook bij en zelfs in woningen. De jongen zijn talrijk. Het is de enige Europese vertegenwoordiger van zijn familie. Zijn

biotoop kan sterk variëren.
Hij zingt zijn aangename lang aangehouden lied ook in de winter. De roep is een korte tik.

winterkoninkje (ook *winterkonikske*, *winterkoningske*, *winterkoninkske*, *winterkoninske*): freq. in heel Lb.

winterkoning: zeldz. in heel Lb.

wintervogeltje (*wintervogelke*):
Riksingén.

winterklokje (*winterklokske*):
Ophoven.

winter: Stevensweert.

koninkje (ook *konigske*, *konikske*, *koningske*, *koninke*, *koninkske*):
freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg.,
Haspengouws en Weertlds.; ook in
Lommel, Grote-Brogel,
Gelieren/Bret en Stein.

klein jantje: Nederweert en Stein

bijenmusje (*bijemuske*): Ell en
Grathem.

amenmusje (*amemuske*): Swalmen en
Boukoul.

boomlopertje (*boomloperke*): Makset.

heggenlopertje (*heggenloperke*):
Echt/Gebroek en Pey.

heggenstotertje (*heggenstoterke*):
Gennep Wb.

ovenmakertje (*hovenmakerke*, *oven-
makerke*): Thorn en Eigenbilzen.

toetimmertje (*toetimmerke*): Venray
Wb.

toebeugje: Meerlo-Wanssum Wb.

krodje (*kraatje*): Roermond.

piepertje (*pieperke*): Zonhoven.

roitelet (fr.): Montzen.

GRAUWE VLEGENVANGER

Grauwe vliegenvanger (*Muscicapa striata*) 14 cm, zomergast.

De grauwe vliegenvanger is een nogal onopvallend vogeltje. Hij jaagt vanaf een uitkijkpost, vaak wippend met staart en vleugels, op vliegende insecten en schiet dan telkens vanaf dezelfde zitplaats te voorschijn. Hij is grijs met een gestreepte borst. Het nest wordt in elkaar gevlochten met draadjes, haar, o.i.d. Hij broedt vaak in klimplanten bij gebouwen. In het najaar eet hij ook bessen. Het is een zwijgzaam type en als hij zingt, dan ook nog weinig muzikaal, met scherpe harde tonen.

grauwe vliegenvanger: Lommel,
Meijel en Gulpen.

grijze vliegenvanger: Brunssum en
Borgloon.

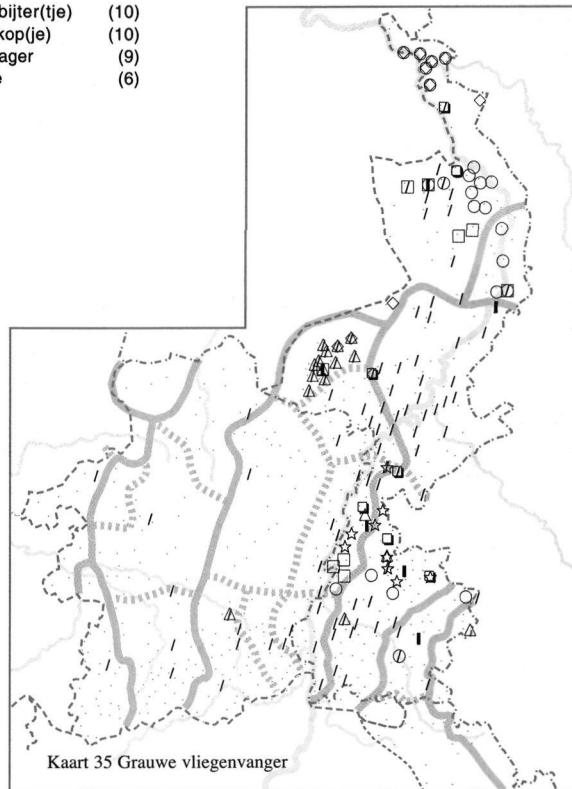
vliegenvanger: verspr. in heel Lb.

vliegenvangertje (*vliegenvangerke*):
freq. Oostlb., Weerlds., Horns,
Centr.Maaslds., Trichterlds. en

/ vliegenvanger(tje)	(140)	☆ spinnenbijter(tje)	(10)
○ spinnenvreter(tje)	(29)	□ spinnenkop(je)	(10)
△ pieper(tje)	(19)	◻ spinnenjager	(9)
◇ spinmusje	(13)	! wevertje	(6)

N 09 (070), DC 06 (025);
 Gennep Wb., Meerlo-Wanssum Wb.
 (270), Meeswijk Wl. (711), Meeuwen
 Wl. (229), Sittard Wb. (390, 404),
 Tegelen Wb. (128), Tongeren Wb.
 (650), Venray Wb. (502), Weertlands
 Wb. (B2-08, B2-11);
 Heyden, L.v.d. (1927), Natura Lb. 85
 (1976) (033), Strous, J. (1963) (070),
 Wielewaal.

Bilzerlds.; ook in Sevenum, Venlo,
 Hasselt, Borgloon, Ransdaal,
 Wijlre en Vijlen.
vliegenpitser: Buggenum, Roermond
 en Linne.
vliogensnapper: Siebegewald,
 Vlodrop en Gemmenich.
vliegenvreter: Roermond.
vliegenvreter(tje) (vliegenvreterke):
 Schimmert.
muggenvanger: Noorbeek.
muggensnapper: Weert.
spinnenbijter: verspr. Centr.Maaslds.;
 ook in Puth.
spinnenbijter(tje) (spinnenbijterke):
 verspr. Zuid.Oostlb.
spinnenflikker: Waubach.
spinnenflikkertje (spinnenflikkerke):
 Heerlen en Welten.
spinnenjager: verspr. Zuid.Oostlb.;
 ook in Geysteren, Leveroy en
 Buchten.
spinnenschijterd: Einighausen.

spinnenvanger: Stevensweert.
spinnenvangertje (spinnenvangerke):
 Venlo.
spinnenvreter: freq. Kleverlds. en
 Zuidgeld.Lb.; ook in Geulle,
 Neerbeek, Waubach en Wijlre.
spinnenvreter(tje) (spinnenvreterke):
 freq. Kleverlds. en Zuidgeld.Lb.;
 ook in Geulle en Hoensbroek.
spinvreter(tje) (spinvreterke): Gennep
 Wb.
spinnenwever: Haelen.
spinnenwevertje (spinnenweverke):
 Oirsbeek en Merkelbeek.
spinnenkop: Weert, Stein en Elsloo.
spinnenkopje (spinnenkopke): verspr.
 Kleverlds.; ook in Venlo, Stein en
 Meers.
spinmusje (spinmuske): Gennep Wb.,
 verspr. Kleverlds. en Horns; ook in
 Leveroy.
spinnenveger: Meerssen.
schouwenveger: Amby.

stijlenschijter: Sittard.

stijlenschijterd: Sittard.

bonenpiepertje (*bonenpieperke*):

Panningen.

bonenpiepje (*bonenpiepke*):

Maasbree.

kersenpikkerd: Weert.

kersvink: Roermond.

korenvink: Klimmen.

garendiefje (*garendiefke*): Panningen.

graspieper: Margraten.

pieper: Beverst, Meerssen en
Kerkrade.

piepertje (*pieperke*): Weertlands Wb.;
ook in Born en Munstergeleen.

plaaishijter: Stevoort.

plaatschijter: Herk-de-Stad.

wever: Tegelen.

wevertje (ook *weverke*): Venray,

Weert, Guttecoven, Oirsbeek en
Ubachsberg.

wolteut: Weert.

wijnscheppertje (*wijnschepperke*):
Bilzen.

teerputter: Weert.

zwartkopje (*zwartkopke*): Meerssen.

haagmus: Tongeren.

moordekster (*moordester*): Limbricht.

levendigheid: Weert.

fietekker: Posterholt.

1.1.4 Lijsters en spreeuw

In deze en de volgende paragraaf komt de uitgebreide familie van de lijsters (*Turdidae*) ter sprake, zowel de grote als de kleine lijsterachtigen.

Alle leden van de lijsterfamilie zijn fameuze zangers; ze foerageren hippend over de grond, maar voelen zich ook thuis in bomen en struiken. Ze hebben vaak een gespikkelde buik, zeker de wijfjes van de grotere soorten.

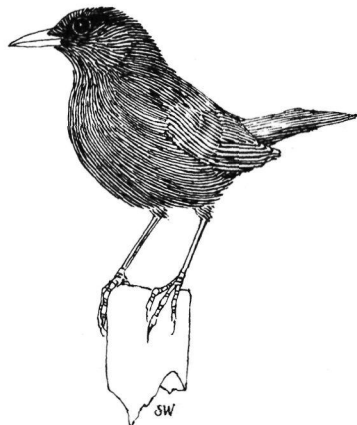
De groep grotere vogels omvat de merel, de zanglijster en de grote lijster en verder de koperwiek en de kramsvogel. Naar specifieke namen van de mannetjesmerel, de vrouwtjesmerel en het jong van de merel is ook onderzoek gedaan en dit leverde alleen voor de mannetjesmerel voldoende materiaal voor een lemma op. Onderzoek naar de algemene naam van de lijster, het hyperoniem dat de twee hier behandelde vogels die met de naam *lijster* in de standaardtaal worden aangeduid, *zanglijster* en *grote lijster*, leverde geen nieuwe benamingen op. De opgaven voor de lijster in het algemeen uit de plaatselijke woordenboeken zijn bij het materiaal van de zanglijster gevoegd.

Ook de spreeuw is in deze paragraaf ondergebracht; zoals bij het mereljong leverde ook de vraag naar het jong van de spreeuw onvoldoende opgaven voor een lemma op.

De kleine lijsterachtigen zijn de roodborst, de nachtegaal, het paapje en de roodborsttapuit, en de gekraagde en de zwarte roodstaart. Ook de minder bekende vertegenwoordigers van deze familie, de blauwborst en de tapuit, leverden voldoende materiaal in de Limburgse dialecten om er een lemma van te maken.

MEREL

Merel (*Turdus merula*) 25 cm.
De meest bekende en frequentste standvogel van de lijsterachtigen, zeer kosmopolitisch en relatief weinig schuw. De pikzwarte veren en de gele snavel en oogring van het mannetje maken hem tot een opvallende ver-

schijning. Het wijfje is egaal lichtbruin met een lichtere keel; de oudere wijfjes hebben ook een gele snavel. Er zijn wel drie tot vier legsels per jaar; de eitjes zijn groenig met bruinzwarte stippen.

Bij het landen houdt de merel z'n staart overeind en laat die dan langzaam zakken; hij hipt en sluipt over het veld, staat even bewegingloos stil en zoekt dan weer met veel geritsel tussen de blaren naar voedsel. De merel is een alleseter, maar heeft een zekere voorkeur voor wormen in het gazon.

Hij heeft een zeer afwisselende, melodieuze zang.

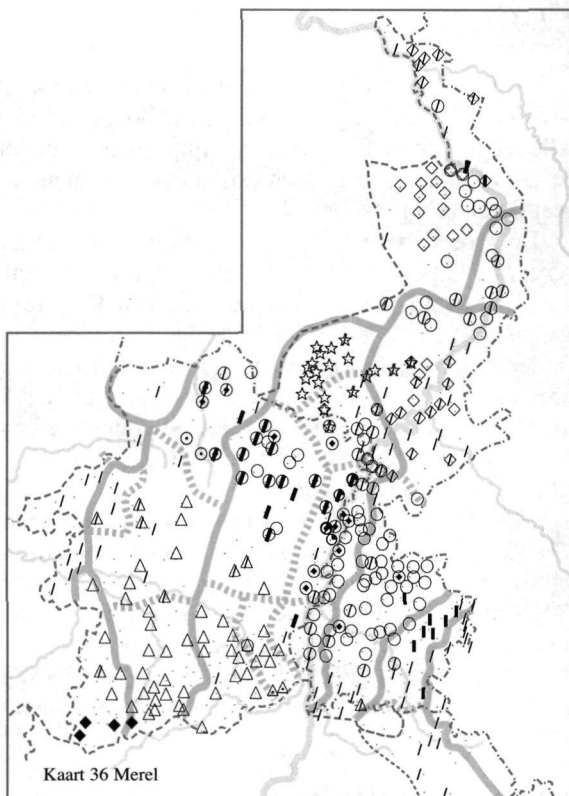
Zie ook FSA, afl. 1, kaart 2.

merel (ook *meel*, *mejel*, *mel*, *mele*, *meler*, *melie*, *merevel*): alg. Ripuar., het zuiden van Oostlb-Rip. overgg., Noord.Oostlb. en het zuiden van

WLD III, 4.1

/ merel	(351)
○ melder	(229)
△ blaas	(139)
◇ merling	(74)
/ zwartmerel, zwarte merel	(43)
☆ smeering	(40)
⊙ zwartmelder, zwarte melder	(29)
! melling	(16)
⊙ zwartmelver, zwarte melver	(9)
◆ malloo	(8)
⊙ zwartmulder, zwarte mulder	(8)
△ zwartblaas, zwarte blaas	(5)

N 09 (018), DC 06 (029), DC 50B (006), SGV (1914) (023), Van Gerwen (iv-03), ZND 01 (u, a-m), ZND 38 (048), ZND B2 (307); Beverlo Wb. (161), Bree Wb. (329), Echt Wb. (079), Genk Wb. (060), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (286), Hamont Wl. (288), Hasselt Wb. (296), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (189), Lommel Wl. (195), Maaseik Wb. (033), Meerlo-Wanssum Wb. (194), Meeswijk Wl. (787), Niel-bij-St.Truiden Wl. (II.028), Sittard Wb. (229), Stokkem Wb. (129), St.Truiden Wb. (053), Tegelen Wb. (101), Tungalroy Wb. (170), Uikhoven Wl. (108), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (187), Venray Wb. (293), Weertlands Wb. (B2-09); Achten, P. (1995) (inl.), Daelen, J.v. (1933-41), Dolmans, H. (zj.hs), Grond, A. (1948) (31), Heem 6.2-3 (1962) (004), Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (020), Strous, J.

(1963) (009, 010), Terpstra, T. (1960), Veldeke 01 (1926) – 36 (1961) (passim), Vossen, A. (zj.hs), Vossen, H. (zj.hs), Vrijdag, E. (1950sq), Wielewaal, Wijnhoven, br.F. (zj.hs).

Zuid.Oostlb., Horns, Brab.Lb. en het westen van Demerkemp., verspr. Zuidgeld.Lb., zeldz. in overig Lb.

melder (ook *meelder*, *meulder*): freq. in het noorden van Noord.Oostlb., alg. Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Meerlo-Wanssum Wb.; ook in Meijel, Hamont, Achel, Martenslinde en Wijlre.

melderd (ook *meelderd*): Molenbeersel en Houthem.

merling (ook *meerling*, *meerlink*, *merelink*, *merlink*): alg. Kleverlds. en het zuiden van Noord.Oostlb.;

ook in Heel, Genooi/Ohé en Echt.

meling (ook *melling*): freq. in het noorden van Oost.Zuidlb.; ook in Hoensbroek en in Well en Wellerlooi.

smeering: alg. Weertlds. en het noorden van Horns; ook in Heythuysen en Roggel.

malloo (*mallan*, *mallon*, *mellon*, *melloo*): freq. in het zuiden van het Truierlds.

meelber: Rekem.

melser: Limbricht.

blaas, blooin (ook *baloon*, *belaan*, *beloon*, *bjaan*, *blaam*, *bloom*, *bloon*, *bluin*): alg. in het zuiden van Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds.,

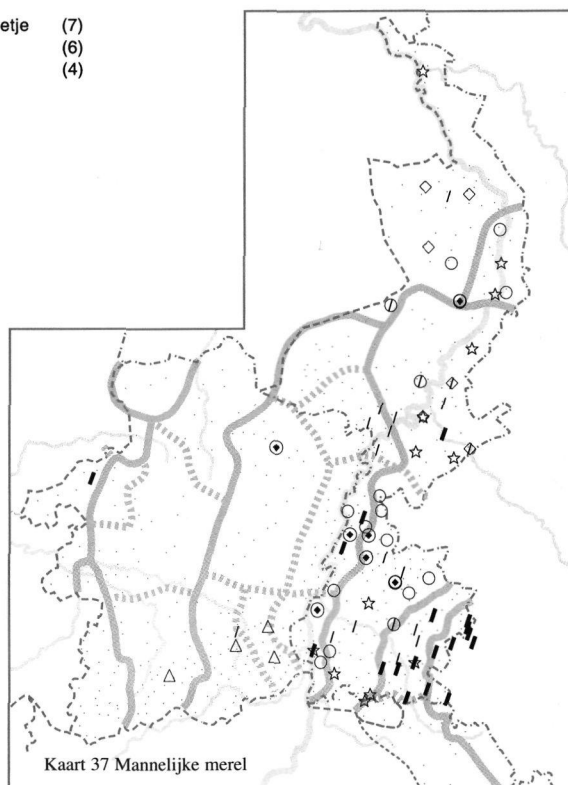
Demerkemp., Lonerlds. en
 Truierlds.; ook in Paal.
blaand (*blood, bloond*): Scholen.
zwarte lijster: Maastricht.
merel-lijster: Bergen en Well.
lijster: Kermt.
grijze klijster: Weert en Hushoven.
zwarte merel (ook *zwarte mel*, *zwarte meler*): verspr. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Maaseik.
zwarte melder (ook *zwarte meelder*): verspr. in het noorden van Dommellds.; ook in Beek (bij Bree) en Kinrooi.
zwarte melver (ook *zwarte mellever*): Eksel.
zwarte smeerling: Weert en Hushoven.
zwartmeelberd: Eisden.
zwartmeelde: Mechelen-aan-de-Maas.

zwartmeerbel (*zwartmebel*): Eisden.
zwartmelber: Lanaken.
zwartmelder (ook *zwartmeelder*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Peer, Neeroeteren, Oirsbeek en Meerssen.
zwartmelver: Wijchmaal en Peer.
zwartmerdel: Mechelen-aan-de-Maas.
zwartmerel (ook *zwartmeler*): verspr. Centr.Maaslds. en Maaskemp.; ook in Peer.
zwartmulder: Elen, Lanklaar en Meeswijk.
zwarte mulder: Maaseik.
zwartblaan (*zwartbloon*): Valmeer en Zichen-Zussen-Bolder.
zwarte blaas (*zwarte bloon*): Zichen-Zussen-Bolder.
meerkolf (*merkef*): Beverst.
zanglijster: Tegelen.

MANNELIJKE MEREL

/ man, mannetje	(25)	⊙ melder-mannetje	(7)
! merelman(netje)	(24)	◇ merling	(6)
○ melder	(22)	△ blaas	(4)
☆ merel	(16)		

N 83 (071), DC 06 (029a);
 Kerkrade Wb. (189).

merelman (ook *meelman*, *meleman*): freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Kwaadmechelen en Maastricht.
merelmannetje (*melemanke*, *melemanneke*, *merelmanke*, *merelmanneke*): verspr. Oost.Zuidlb. en Centr.Maaslds.; ook in Grathem, Melick, Maastricht en Simpelveld.
mannetjesmerel (*mankesmerel*, *mannekesmele*): Swalmen en Gulpen.
meldersman: Stein en Lutterade.
meldermannetje (*meeldermanneke*, *meeldermenneke*, *meldermanke*): verspr. Oostlb.; ook in Maasbree, Bree, Berg-aan-de-Maas en Itteren.
mannetjesmelder (*mannekesmeelder*): Meerssen.
melingsman: Welten en Heerlerbaan.
merelhoorn: Montfort en Stein.
melderhoorn (*meelderhoren*): Maastricht.
man: Bilzen, Amby, Klimmen en Heerlen.
mannetje (*manke*, *manneke*, *mantje*):

verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Maastricht.
mannetjesblaau (*mannekesbloon*): Houthalen.
blaau (ook *bloon*): verspr. Bilzerlds.; ook in Hoeselt en Borgloon.
blauwmakertje (*blauwmakerke*): Stramproy.
fluiter: Makset.
merel (ook *mel*, *mele*, *melie*): verspr. Oostlb.; ook in Gennep, Velden en Maastricht.
melder (ook *meelder*): verspr. Oostlb., Kleverlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Grevenbicht-Papenhoven.
meling: Uibachsberg en Nieuwenhagen.
malloo (*mellon*): Jeuk.
merling (ook *meerling*): verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.
melper: Eksel.
smeerling: Weert en Tungalroy.
zwarte smeering: Makset en Roggel.
zwartmelder (*zwartmeelder*): Geulle.

ZANGLIJSTER, LIJSTER

Zanglijster (*Turdus philomelos*), 23 cm.
 Standvogel en vrijwel overal voorkomend, in alle terreintypen met boomgroei, maar nog niet zo "verstedelijkt" als de merel. Het voorkomen is bruin met oranjegele ondervleugels en een lichte, donkelgestippelde borst. De zanglijster is een uitstekend nestenbouwer, hij maakt er een fraaibepleserde binnenkant aan en legt daarin hemelsblauwe eitjes.
 Hij hipt en rent over het veld en staat dan plots stil, de kop als het ware naar voren gestrekt. Hij eet graag slakken en slaat de huisjes dan kapot tegen een steen.
 De zanglijster heeft een heldere, verklinkende gevarieerde zang en is een goed imitator van andere vogels.

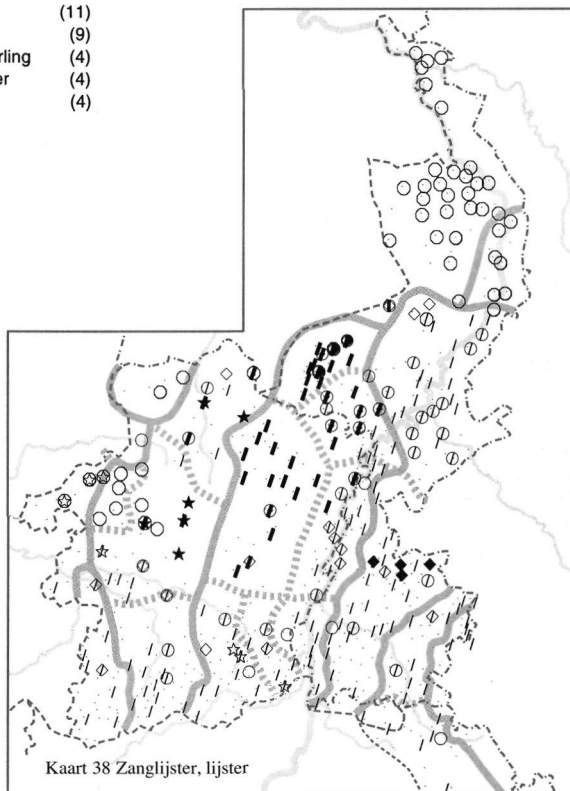
zanglijster (ook *zangliechster*, *zanglijnster*, *zangsljster*): freq. Noord. Oostlb., verder zeldz. over heel Lb. met uitz. van Weertlds. en Maaskemp.
kleine zanglijster: Achel.
zanglijsterd: Limbricht.

/ lijster	(268)	⊙ zangklijster	(11)
! klijster	(76)	☆ luister	(9)
○ zangklijster	(46)	! grijze smeering	(4)
◇ kleine lijster	(23)	⊙ kleine klijster	(4)
★ kluister	(11)	◆ krammes	(4)

N 09 (019), SGV (1914) (022), ZND 01 (a-m);
 Bree Wb. (155, 181), Eupen Wb. (107), Genk Wb. (163), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (269), Hamont Wl. (218), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (179), Limburgs Id. (141, 154), Lommel Wl. (179), Meerlo-Wanssum Wb. (186), Meeswijk Wl. (384), Meeuwen Wl. (123), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.663), Roermond Wb. (165), Sittard Wb. (104, 220), Stokkem Wb. (69), St.Truiden Wb. (161), Tongeren Wb. (320), Tungelroy Wb. (169), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (184), Venray Wb. (273), Weertlands Wb. (B2-05);

Achten, P. (1995) (inl.), Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (041), Strous, J.

(1963) (019, 021), Veldeke 27 (1952) (065), Wielewaal.

kleine zangklijsterd: Limbricht.

zangluister: Diepenbeek.

zangklijster: freq. Weertlds. en Horns; ook in Maaseik en Opglabbeek.

zangkluister: Zonhoven.

franse lijster: Beverst en Hees.

fransmannetje (*fransmanneke*): Thorn en Sittard.

haaglijstertje (*haaglijsterke*): Zeperen.

merlinglijster: Venray.

struiklijster: Waubach.

kleine lijster (ook *klein lijster*, *klingslijster*): freq. in het zuiden van Centr.Maaslds., verspr. in overig Centr.Lb., Demerkemp. en Truierlds.; ook in Meijel, Beringe, Puth en Heerlen.

klein lijstertje (*klein lijsterke*): Bilzen

en Veldwezelt.

kleine klijster: Weert, Nederweert en Ospel.

kleine kluister (ook *klein kluister*): Kaulille en Zonhoven.

kleine liesber: Maasbree.

grijze lijster (*grijs lijster*): Sittard.

grijze melder: Sittard.

grijze smeering: Meijel, Nederweert en Ospel.

lijster (ook *lijnster*, *linster*, *slijster*): alg. in heel Lb. met uitz. van Weertlds. en Horns, waar het zeldz. is.

lijsterd: Eisden.

luister: alg. Zuiderkemp.; ook in Lummen, Hoeselt, Rijkhoven en Zichen-Zussen-Bolder.

klijster (ook *klijnster*): alg. Weertlds., Horns en Maaskemp., verspr. Centr.Maaslds., Dommelds. en

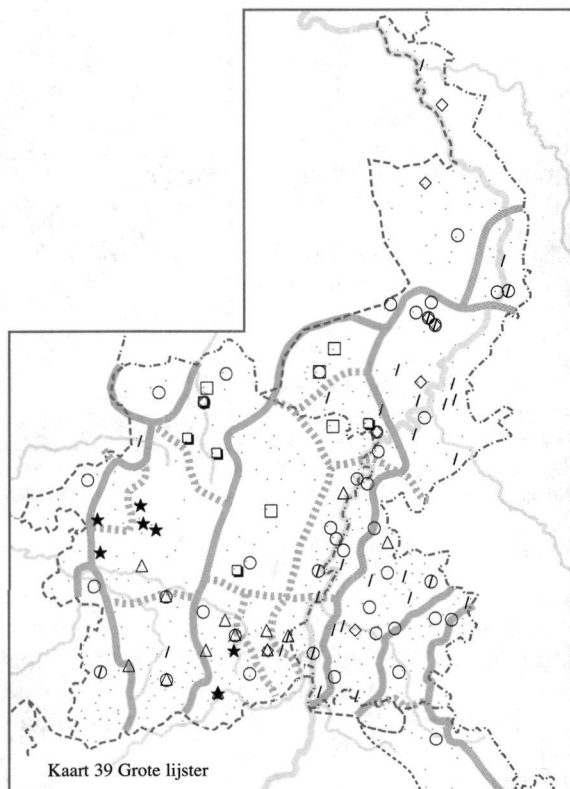
Demerkemp.
kluister: freq. Demerkemp.; ook in Overpelt.
krammes: verspr. in centraal Zuid.Oostlb.
krammesvogel: Sittard, Heerlen en Valkenburg.

kransvogel: Gennep.
merel: Simpelveld.
melder: Lutterade en Schinnen.
meling: Heerlen.
merling: Beegden.
gakker: Kaulille.
tjakker: Kaulille.

GROTE LIJSTER

○ grote lijster	(61)
/ lijster	(37)
△ dikke lijster	(15)
◇ dubbele lijster, dubbele —	(14)
★ sjakker	(7)
□ grote klijster	(6)
◻ klijster	(6)

N 09 (020);
 Haspengouws Id. (113), St.Truiden Wb. (161);
 Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85 (1976) (010), Strous, J. (1963) (020), Wielewaal.

Grote lijster (*Turdus viscivorus*), 27 cm.

De grote lijster is wat groter en wat grijsz dan de zanglijster, maar met dezelfde druppelvormige, hier bijna zwarte spikkels op de borst. De grote lijster is schaarser dan de zanglijster en zeker dan de merel, maar houdt zich goed en het aantal vermeerdert zelfs. Hij nestelt hoog, op minimaal 3 tot wel 10 meter. Zit graag in het topje

van de boom en heeft dan een zeer luide, merelachtige zang met veel herhalingen die wel tot op 2 km is te horen. Het is een typische hoogvlieger, en doet dat vaak paarsgewijs. Opvallend anders dan de zanglijster is de opgerichte "zelfbewuste" lichaamshouding en de vrij agressieve verdediging van nest en jongen. De eitjes zijn blauwgroen, doorgaans met bruine stippen.

grote lijster: alg. Oostlb-Rip. overgg., verspr. Oostlb., Centr.Lb. en Westlb.; ook in Lommel, Kwaadmechelen, Horst, Meijel, Venlo en Herk-de-Stad.

grote lijsterd: Limbricht.

grote luister: Diepenbeek en Hoeselt.

grote klijster (ook *grote klijnster*): Nederweert, Weert, Neerpelt, Molenbeersel en Opglabbeek.

grote kluister: Kaulille.

dikke lijster: verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Elen, Stokrooie, Zepperen, Hasselt, Veldwezelt en Sittard.

dikke klijster: Nederweert en Ospel.

dikke kluister: Zonhoven.

dubbele lijster (ook *dubbel lijster*): Helden, Haelen, Torn en Rosmeer.

dobbele lijster (ook *dobbel lijster*): Afferden, Venray, Panningen, Overpelt en Houthem.

dobbele klijster: Molenbeersel.

dobbele kluister (*dobbel kluister*):

Zonhoven.

groene lijster: Melik.

nordense lijster: Gemmenich.

lijster (ook *liechster*, *lijnster*, *slijnster*): verspr. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Lommel, Kerkhoven, Gennep, Sint.-Truiden en Wellen.

klijster (ook *klijnster*): verspr. Weertlds. en ook in Genk.

liesber: Maasbree.

beflijster: Tongeren.

boomlijster: Klimmen.

boslijster: Lommel en Nederweert.

bosklijster: Weert.

flotslijster: Hasselt.

paplijster: Hasselt.

klamplijster: Haspengouws Id.

kramlijster: Herk-de-Stad.

gieteling: Thorn.

grote smeerling: Meijel.

boshaan: Eksel.

kraker: Panningen.

kramvogel: Middelaar.

kransvogel: Middelaar.

krummes: Stein.

kwalster: Panningen en Helden.

tjakker (ook *tsjakker*): Heusden, Overpelt en Hasselt.

halve tjakker (*halve tsjakker*): Beverst.

sjakker: westelijk Demerkemp.; ook in Hoeselt en Tongeren.

sjakket: Eigenbilzen.

KOPERWIEK

Koperwiek (*Turdus iliacus*) 21 cm. Wintergast in onze streken. Hij trekt dan graag op met de zanglijster, en ook wel de kramsvogel en de kievit, in grote groepen in het veld. Hij is iets kleiner dan de zanglijster en donkerderbruin, met een koperkleurige oranje ondervleugel, waar de zanglijster geelachtig oranje is.

De zang is wat minder gevarieerd dan die van de zanglijster met een doordringend *tsie*-geluid.

koperwiek: zeldz. in heel Lb.

kopertets: Thorn.

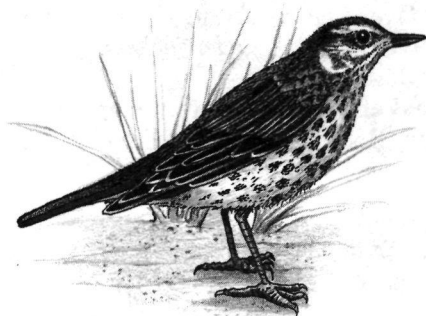
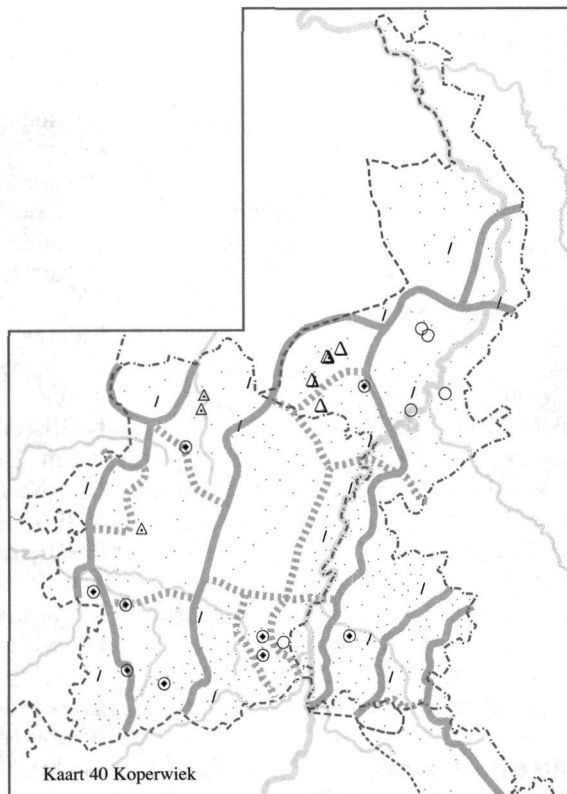
franse lijster: zeldz. Bilzerlds. en Truierlds.; ook in Leveroy, Eksel, Houthem en Borgloon.

WLD III, 4.1

- / koperwiek (18)
- ⊙ franse lijster (9)
- lijster (5)
- △ franse klijster (4)
- △ klijster (4)

N 09 (021);
 Hamont Wl. (236), St.Truiden Wb.
 (143);
 Natura Lb. 85 (1976) (071), Strous, J.
 (1963) (016), Wielewaal.

frans lijstertje (*frans lijsterke*):
 Rosmeer en Borgloon.
franse lijsterd: Limbricht.
franse klijster (ook *franse klinster*):
 zeldz. Dommelds.; ook in
 Heusden en Weert.
franse kluister: Heusden en
 Zonhoven.

fransmannetje (*fransmanke*):
 Swalmen, Boukoul en Sittard.
spaanse lijster: Hasselt.
rode lijster: Klimmen.
oranje klijster: Nederweert.
groene lijster (*groen lijster*):
 Maastricht.
lijster (ook *liechster*): verspr. Noord.
 Oostlb.; ook in Veldwezelt.
ringlijster: Beverst.
taklijster: Hasselt.
treklijster: Baexem en Rothem.
klijster: verspr. Weertlds.; ook in
 Tungelroy.
k Luisje (*kleuske*): Urmond.
kluiter: Sint-Truiden.
goudmerel (*goltmerel*): Roermond.
kokkelevie (*kokkelevil*): Kelmis.
sjakker: Gelieren/Bret.
tjakker: Achel.

KRAMSVOGEL

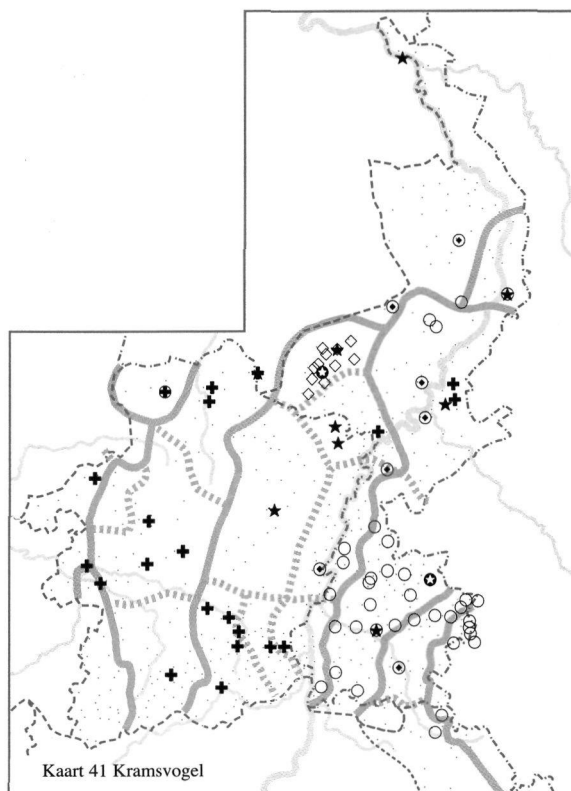
○ krammes(vogel)	(61)
✚ sjakker, tjakker, tsjakker	(27)
⊙ kramsvogel	(14)
◇ dubbele lijster	(12)
★ kransvogel	(11)
⊗ kramvogel	(4)

N 09 (022);

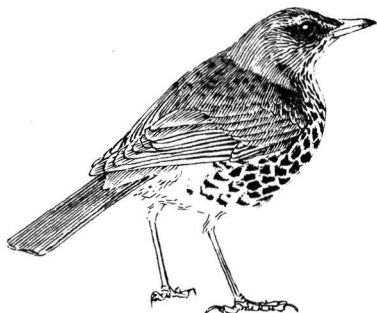
Echt Wb. (071), Gronsveld Wb. (243),
Hamont Wl. (242, 483), Kerkrade Wb.
(166), Limburgs Id. (141), Lommel
Wl. (344), Sittard Wb. (196),

St.Truiden Wb. (229), Tongeren Wb.
(551), Uikhoven Wl. (089), Weertlands
Wb. (B2-01);

Daelen, J.v. (1933-41), Natura Lb. 85
(1976) (073), Strous, J. (1963) (022),
Wielewaal.

Kramsvogel (*Turdus pilaris*), 25 cm.
De kramsvogel is ook een wintergast
en dan vaak op akkers te vinden. Hij
heeft een donkerbruine rug en een
lichtgele, gespikkelde buik. Door z'n
fors formaat, de grijze kop en de don-
kergrijze staart lijkt hij enigszins op
een duif.

Een schuwe vogel, nog vrij zeldzaam
maar hij wordt frequenter, met een uit-
gesproken agressief gedrag in de
broedtijd voor nestbenaders. Hij
heeft een luidketterende zang. De
eitjes zijn groen-wit.

kramsvogel: zeldz. en verspr. over
heel Lb.

krammesvogel: verspr. in het noorden
van Ripuar., Oost.Zuidlb. en
Zuid.Oostlb.; ook in Meijel.

kramvogel: Weert en Brunssum.

kransvogel: verspr. in het noordoosten
van Belg. Lb.; ook in Middelaar en
Nederweert.

krammetsvogel: Kelmis.

krammichvogel: Eygelshoven en
Kerkrade.

kriemersvogel: Maastricht.

kramslijster: Tongeren.
kramklijster: Weert.
kramluister: Diepenbeek.
kramskluister: Kaulille.
kamlijster: Roermond.
treklijster: Baexem.
lijster (ook *liechster*): Horn en Veldwezelt.
dubbele klijster: Weert.
dubbele lijster: Weertlands Wb.
franse lijster: Sint-Truiden.
krammer: Lanklaar en Borgloon.
krammes: alg. Zuid.Oostlb., verspr. in het noorden van Noord.Oostlb., in

Oost.Zuidlb. en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade.
kram: Voerendaal.
tjakker (ook *tsjakker*): verspr. Westlb., Getelds. en Brab.Lb.; ook in Beverst en Bilzen.
tjaklijster: Eksel en Maaseik.
veldtjakker: Venray en Baexem.
tjaktjak (*tsjaktjak*): Sint-Truiden.
sjakker: zeldz. Noord.Oostlb., Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Heusden.
sjakket: Eigenbilzen.
klamper: Zepperen.

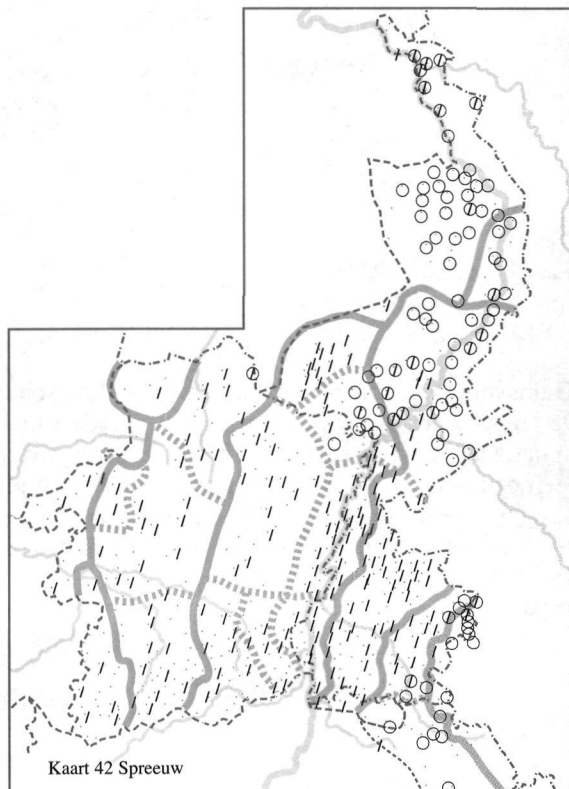
SPREEUW

/ spreekw (458)
 ○ spraak (190)

N 09 (031), DC 06 (013a), SGV (1914) (034), Van Gerwen (vi-02), Willems (1885) (1885) (017b), WVD.4 (006), ZND 07 (031), ZND 43 (010); Beverlo Wb. (246), Bree Wb. (269), Echt Wb. (112), Genk Wb. (311), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (447), Hamont Wl. (448), Hasselt Wb. (423), Kerkrade Wb. (256), Lommel Wl. (311), Meerlo-Wanssum Wb. (271), Meeswijk Wl. (604), Meeuwen Wl. (202), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.338), Roermond Wb. (268), Sittard Wb. (392), Stokkem Wb. (104), St-Truiden Wb. (216), Tongeren Wb. (525), Tungalroy Wb. (170), Venlo Wb. (249), Venray Wb. (430), Weertlands Wb. (B2-09);

Achten, P. (1995) (inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (012, 025), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (030), Strous, J.J. (1963) (031), Veldeke 06

(1931) (251), Veldeke 09 (1934) (462), Veldeke 14 (1939) (041), Veldeke 22 (1947) (052), Veldeke 36 (1961) (077), Veldeke 40 (1965) (027), Verheggen, P. (zj.hs), Wielewaal, Wijnhoven, br.F. (zj.hs).

De familie van de spreeuwen (*Sturnidae*) is met één vertegenwoordiger opgenomen, de spreeuw zelf (*Sturnus vulgaris*) 21 cm. Standvogel in alle mogelijke terreinen, lijkt op de merel met z'n glanzend zwart verenkleed en lichte snavel in het voorjaar, maar de spreeuwensnavel wordt snel donkerder en hij heeft een wat sjofeler aanblik door de korte staart en een rommelig uiterlijk, vooral in de ruitijd van najaar en winter waarin hij duidelijk wit gespikkeld is. Hij leeft in sterke mate in troepverband, soms zijn er zwermen van tienduizenden vogels in boomtoppen of

rietkragen te zien en te horen. De eitjes zijn effen blauw-groen van kleur. Jonge spreeuween zijn berucht om hun voorliefde voor kersen, maar geen enkele fruitsoort is veilig voor hun vraatzucht.

Ze zijn zeer luidruchtig, kwetterend en fluitend, imiteren andere vogels en kletteren daarbij met hun vleugels.

spreeuw (ook *spraak*, *spree*, *spreef*, *spreeft*, *sprie*, *sprief*, *spriest*, *sproef*, *sproof*): alg. in Lb. met uitzondering van Ripuar., Geullds., Horns, Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., waar **spraan** frequenter is.

spraan (ook *spraak*, *spreen*, *sprien*, *sproo*, *sproon*, *sproont*): alg. Ripuar., Geullds., Horns, Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oostlb-Rip. overgg.

sprijool: Heers.

sprats: Kerkhoven.

kersenspraan: Kessel.

kersendief: Ell.

koewachttertje: Kerkhoven en Tongeren.

star (du.): Lontzen.

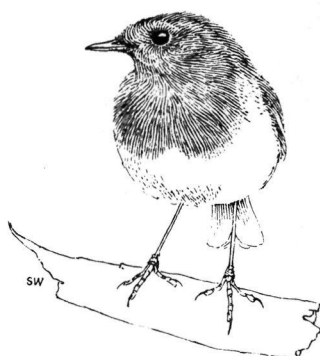
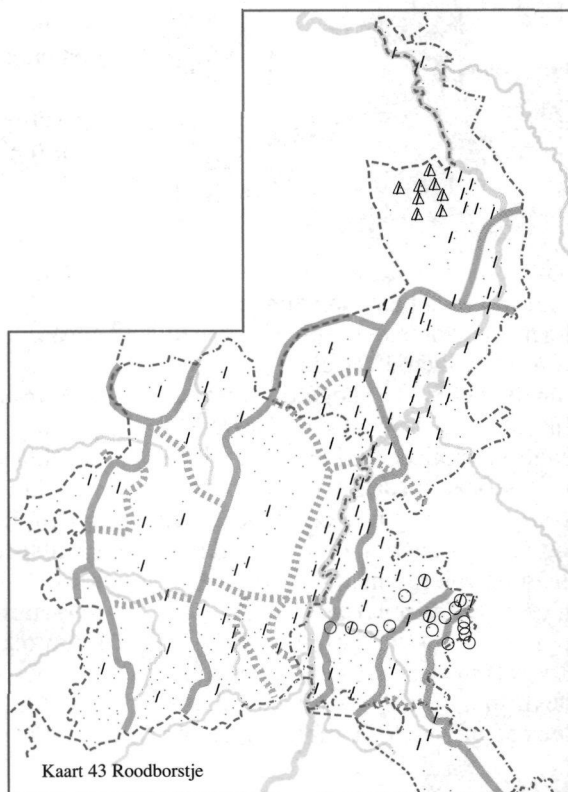
1.1.5 Kleine lijsterachtigen

Inleiding bij de paragraaf Kleine lijsterachtigen, zie sub 1.1.4, Lijsters en spreeuw.

ROODBORSTJE

/ roodborst(je) (183)
○ roderborstje (27)
△ marialijster (8)

N 09 (024), ZND m (Langohr, Marchal);
Beverlo Wb. (224), Gronsveld Wb. (388), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (240), Limburgs Id. (047), Meerlo-Wanssum Wb. (239), Meeswijk Wl. (533), Sittard Wb. (346), St.Truiden Wb. (203), Tungalroy Wb. (170), Venlo Wb. (228), Venray Wb. (288, 381);
Achten, P. (1995) (inl.), Daelen, J.v. (1933-41), Natura Lb. 85 (1976) (026), Strous, J. (1963) (024), Wielewaal.

Roodborstje (*Erithacus rubecula*) 14 cm. Standvogel tot vlak in de nabijheid van mensen; het merendeel van de groep overwintert in Noord-Afrika. Waarschijnlijk wel de gemakkelijkst te identificeren vogel door de opvallend oranje borst. Hij heeft een "halsloos" lijfje en daardoor een kwieke, fiere houding.

De roodborst foerageert vaak op de grond en bij voedertafels en is dan agressief tegen soortgenoten; daarom lijkt het een solitaire vogel. De eitjes zijn geelachtig met rode vlekken.

roodborstje (ook *roodborsje*, *roodborske*, *roodborstke*, *roodborsteke*, *roodboseke*, *roodbosje*, *roodboske*, *roodbosteke*): alg. in heel Lb., behalve Ripuar.

roodborst (ook *roodbos*, *roodbost*): Lommel, Kaulille, Ittervoort, Elen en Oost-Maarland.

roderborstje (*roderborske*, *roderboske*, *roderbroske*): alg. Ripuar., verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.

roodborsteltje (*roobeurselke*, *roodbostelke*): Meijel en Mechelen.

roodkeeltje (*roekeelske*): Moresnet en Kelmis.

roodblaantje (*roodbljentske*): Rosmeer.

roodbeestje (ook *roodbeske*): Molenbeersel en Veldwezelt.

bloedborstje (*bloedborske*): Stein.

bloedschrijver: Limburgs Id.

marialijster: Venray Wb.

kakkont(je): Borgloon.

wijnstampertje (*wijnstamperke*): Peer.

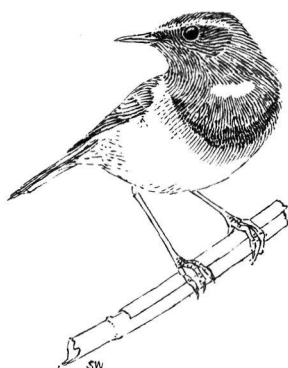
wijntapje (*wijntapke*): Geleen.

wijntappertje (*wijntapperke*): Tungalroy.

BLAUWBORSTJE

N 09 (025);
Strous, J. (1963) (025).

Blauwborst (*Luscinia svecica*) 14 cm. Zomergast in Limburg, bruin met een blauwe borst en een donkere roodbruine staart die voortdurend wordt gespreid en opgewipt; in uiterlijk en gedrag op een roodborst lijkend, maar veel schuwer. De blauwborst is vaak in drassig weiland of lage bosje te vinden en heeft een muzikale zang met een opvallend *tak*-geluid.

blauwborstje (ook *blauwborsje*, *blauwborske*, *blauwboske*): verspr. in heel Lb.

blauwborst (ook *blauwbors*, *blauwbos*, *blauwbost*): Lommel, Horst, Meijel, Venlo, Kaulille, Swalmen en Beverst.

blauwstaartje: Sittard.

blauwbeestje (*blauwbeeske*): Gemmenich.

blauwmannetje (*blauwmanneke*): Afferden.

blauwpietje: Broekhuizen.

blauwe stern: Kwaadmechelen.

maanvogel: Nederweert en Tungalroy.

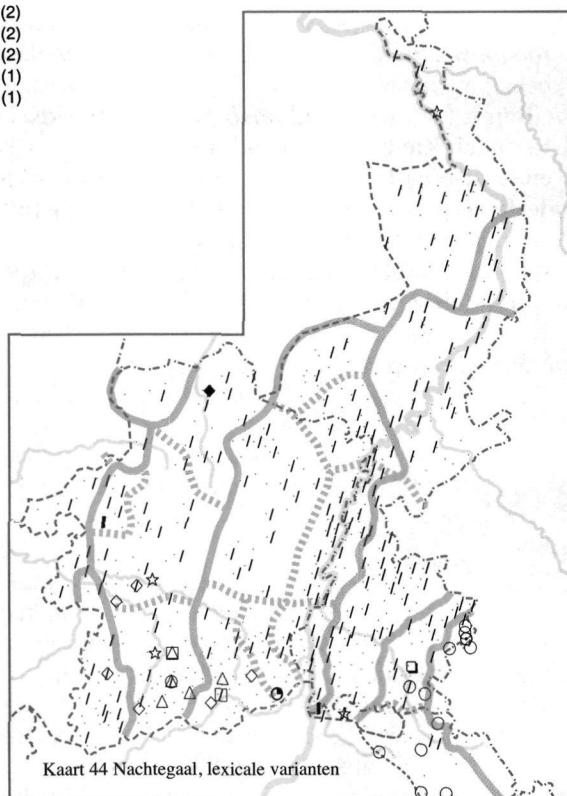
waternachtegaal: Nederweert.

witstaartblauwborstje (*witstaartblauwborsje*): Tegelen.

NACHTEGAAL

/ nachtegaal	(360)	□ ategaal	(2)
○ nategaal	(18)	! nachegaal	(2)
△ atergaal	(6)	○ nartegaal	(2)
◇ nachtergaal	(6)	◆ nachtgaal	(1)
☆ achtergaal	(5)	○ netegaar	(1)
□ natergaal	(3)		

N 09 (023), SGV (1914) (001, 025), Willems (1885) (011b), ZND 05 (005), ZND 39 (023); Beverlo Wb. (170), Gronsveld Wb. (303), Hamont Wl. (306), Hasselt Wb. (311), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (201), Meeswijk Wl. (242, 437), Meeuwen Wl. (155), Sittard Wb. (259), St.Truiden Wb. (174), Tongeren Wb. (374), Uikhoven Wl. (114), Valkenburg Wb., Weertlands Wb. (B2-09); Bertrand, J. (1946) (38), Natura Lb. 85 (1976) (021), Strous, J. (1963) (023), Veldeke 05 (1930) (210), Veldeke 11 (1936) (619), Veldeke 21 (1946) (067), Veldeke 30 (1955) (022), Veldeke 31 (1956) (073), Veldeke 36 (1961) (040), Veldeke 37 (1962) (037), Wielewaal.

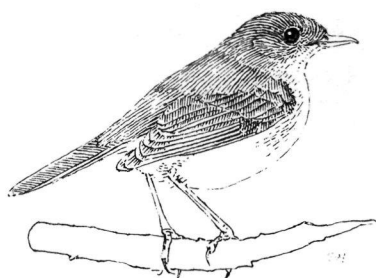

Kaart 44 Nachtegaal, lexicale varianten

Nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*)
16 cm.

Schuwe zomergast in bosranden, vaker gehoord dan gezien en altijd solitair, met een legendarisch fraaie zang, zeer gevarieerd en uitbundig en tot na het vallen van de nacht.

De bouw en de bewegingen lijken veel

op de roodborst, maar hij is onopvallender, wat bruiner van kleur en wat slanker. De eitjes zijn olijfbruin.

nachtegaal (ook *achtergaal*, *ategaal*, *atergaal*, *nachegaal*, *nachtergaal*, *nachtgaal*, *nartegaal*, *nategaal*, *natergaal*, *netegaar*): alg. in heel Lb. (zie hieronder, de aantekening over het deellemma).

grote nachtegaal: Meeswijk.

spaanse pappeguut: Weertlands Wb.

fauvette (fr.): Valkenburg.

taats: Heerlen.

takkeling: Valkenburg.

zwartkopje (*zwartkopke*): Heerlen.

De kaart NACHTEGAAL bevat de lexicale varianten van het trefwoord **nachte-**

gaal, die hieronder als deellemma zijn weergegeven.

*In dit deellemma zijn alle opgaven onder het trefwoord **nachtegaal** uit het lemma NACHTEGAAL bijeengezet; de daar opgegeven lexicale varianten zijn hier behandeld als trefwoord en zo in kaart gebracht.*

N 09 (023), SGV (1914) (001, 025), Willems (1885) (1885) (011b), ZND 05 (005), ZND 39 (023); Beverlo Wb. (170), Gronsveld Wb. (303), Hamont Wl. (306), Hasselt Wb. (311), Heerlen Wb. (), Kerkrade Wb. (201), Meeswijk Wl. (242, 437), Meeuwen Wl. (155), Sittard Wb. (259), St.Truiden Wb. (174), Tongeren Wb. (374), Uikhoven Wl. (114); Bertrand, J. (1946) (38), Natura Lb. 85 (1976) (021), Strous, J. (1963) (023), Veldeke 05 (1930) (210), Veldeke 11 (1936) (619), Veldeke 21 (1946) (067), Veldeke 30 (1955) (022), Veldeke 31 (1956) (073),

Veldeke 36 (1961) (040), Veldeke 37 (1962) (037), Wielewaal.

achtergaal: Afferden, Kuringen, Ulbeek en 's-Gravenvoeren.

ategaal: Eys.

atergaal: freq. Lonerlds.; ook in Riksingén.

nachegaal: Eijsden

nachtegaal: alg. in heel Lb.

nachtergaal: verspr. in Haspengouws; ook in Paal.

nachtgaal: Neerpelt.

nachtigaal: Ell, Mielen-boven-Aalst en Kelmis.

nartegaal: Kerkrade.

nategaal: alg. Ripuar. en Geullds.; ook in Borgloon, Val-Meer en Mechelen.

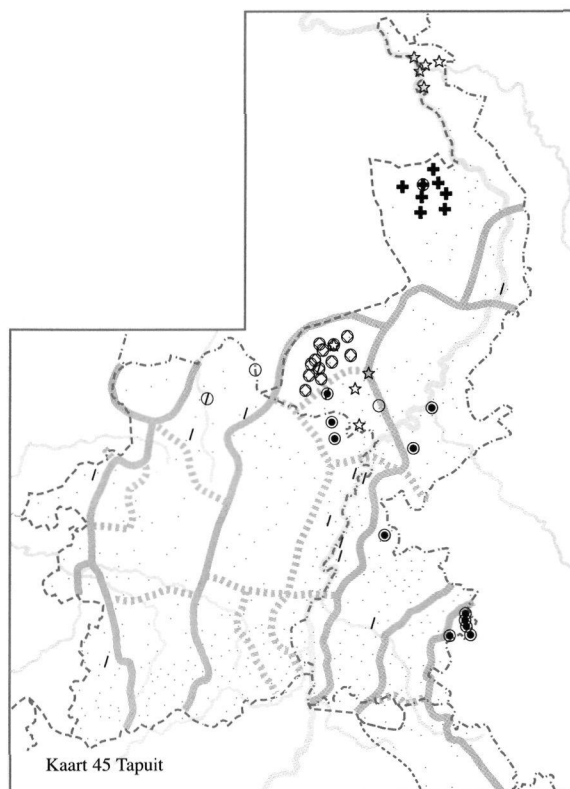
natergaal: Wellen en Tongeren.

netegaar: Val-Meer.

TAPUIT

/ tapuit	(19)
○ wijntemper(tje)	(15)
● wijntapper(tje)	(14)
◇ vindersfeep	(12)
☆ zandloper(tje)	(10)
✚ teut	(8)

N 09 (030); Echt Wb. (059), Gennep Wb., Kerkrade Wb. (310), Lommel Wl. (161), Tungelroy Wb. (170), Venray Wb. (452), Weertlands Wb. (B2-10, B2-12); Heyden, L.v.d. (1927), Natura Lb. 85 (1976) (094), Strous, J. (1963) (030), Wielewaal.

Kaart 45 Tapuit

Tapuit (*Oenanthe oenanthe*) 15 cm.
Zomergast van het open terrein. Heeft een opvallend witte stuit, een asgrijze rug en een zwarte oogstreep. De tapuit is een drukbewegende, hippende en staartwippende vogel met een afgemeten *tsek-tsek-wiet*-zang die z'n nest in holten maakt.

tapuit: alg. Centr.Maaslds., freq.
Dommelds.; ook in Kwaadmechelen, Venlo, Weert, Tungelroy, Sint-Truiden en Valkenburg.
vindersfeep: Weertlands Wb.
wijntapper (ook *vièdepper*): Venray, Molenbeersel, Roermond en

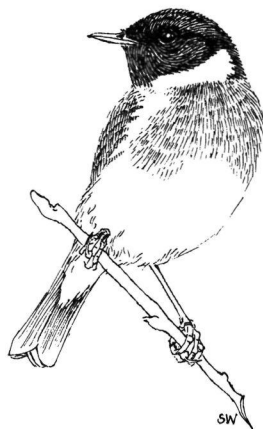
Montfort.
wijntappertje (*wijntapperke*):
Kerkrade Wb.; ook in Tungelroy, Kinrooi en Sittard.
wijntemper: Weertlands Wb.; ook in Overpelt en Grathem.
wijntempertje (*wijntemperke*):
Hamont.
wijnscheppertje (*wijnschepperke*):
Kerkrade.
wijntapje (*wijntapke*): Valkenburg.
wielentemper: Nederweert en Ospel.
windhapper: Meijel.
zandloper: Gennep Wb.
zandlopertje (*zandloperke*): freq.
Horns; ook in Gennep en Nederweert.
kotzeiker: Lommel.
onderduiker: Overpelt.
steenbakker: Schaesberg.
walduiker: Schaesberg.
walduikertje (*walduikerke*):
Helden/Everlo en Schaesberg.
witstaartje: Meijel.
witvot: Weert.
spraan: Panningen.
jatik: Echt.
teut: Venray Wb.

ROODBORSTTAPUIT

N 09 (028);
Gronsveld Wb. (559), Sittard Wb. (489);
Natura Lb. 85 (1976) (089), Strous, J. (1963) (028),
Wielewaal.

Roodborsttapuit (*Saxicola torquata*) 12 cm.
Standvogel van heidegebied, duinen en droge weilanden. Hij heeft een ronde zwarte kop en een opvallend korte staart die hij voortdurend spreidt en is wat gedrongener dan het paapje. De borst is hel oranje-geel.
De roodborsttapuit is vrij zeldzaam in onze streken. De zang is babbelend schel met korte klanken.

roodborsttapuit (ook *roodbosttapuit*):
Lommel, Venlo, Neerpelt, Eksel, Maaseik, Thorn en Sint-Truiden.
rode tapuit: Kaulille.
roodfuut: Afferden.
roodjek: Ordingen.
witjakje (*witjakske*): Stokrooie.
roodborstje (ook *roodboske*): Velden en Kelmis.
bloedschrijver: Meeswijk.
steentapuit: Kwaadmechelen.
tapuit: Tungelroy, Swalmen, Boukoul en Valkenburg.
tapuitje: Lanklaar.
aardpannetje (*aardpanneke*):
Heusden.

ekstertje antwerpen (*eksterke antwerpen*): Lanklaar.

wijntapje (*wijntapke*): Oirsbeek, Brunssum en Valkenburg.

wijntapper: Molenbeersel.

wijntapperd: Molenbeersel.

wijntappertje (*wijntapperke*):

Kinrooi, Sittard en Gronsveld.

wijntempertje (*wijntemperke*): Weert.

wijnscheppertje (*wijnschepperke*):

Kerkrade.

koeherdetje (*koeherdke*): Beverst.

bremschijter: Kolonie.

moordekster (*moordester*): Klimmen

ietekje (*ietekske*): Zonhoven.

ietjekje (*ietjekske*): Zonhoven.

jatik: Rosmeer.

krisje: Beringe en Koningslust.

kritsje (*kritske*): Koersel

tarfiet: Overpelt.

wietek: Heusden.

wietekje (*wietekske*): Lommel,

Kerkhoven en Paal.

PAAPJE

N 09 (029);

Weertlands Wb. (B2-03);

Natura Lb. 85 (1976) (083), Strous, J. (1963) (025, 029).

Paapje (*Saxicola rubetra*) 12 cm.

Zomergast (april - september) met vergelijkbare biotoop als de roodborsttaupuit, maar hij houdt meer van gras en

water: in vochtige weilanden en houtwallen. Opvallend is de lichte streep bij de ogen, de goudgele borst en de witte vlekken opzij van de staart.

Hij is ook wat muzikaler dan de roodborsttaupuit. De eitjes zijn blauwgrijs.

paapje (ook *paapke*): Lommel,

Meijel, Weert, Kaulille, Maaseik,

Sint-Truiden en Valkenburg.

patertje (*paterke*): Tegelen,

Nederweert, Weert, Hunsel,

Maasniel en Maastricht.

pastoortje (*pastoorke*): Overpelt.

barmsijsje (*barmsijske*): Eksel.

wijntappertje (*wijntapperke*):

Kinrooi.

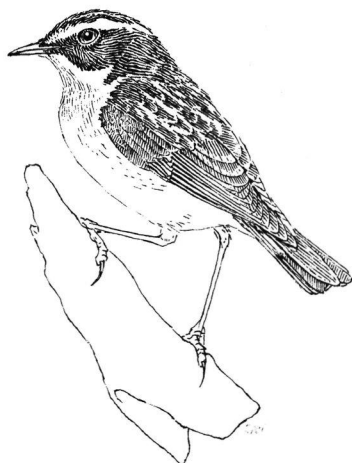
heitikje (*heitikske*): Weertlands Wb.;

ook in Houthem.

jatik: Rosmeer

kaat: Diepenbeek.

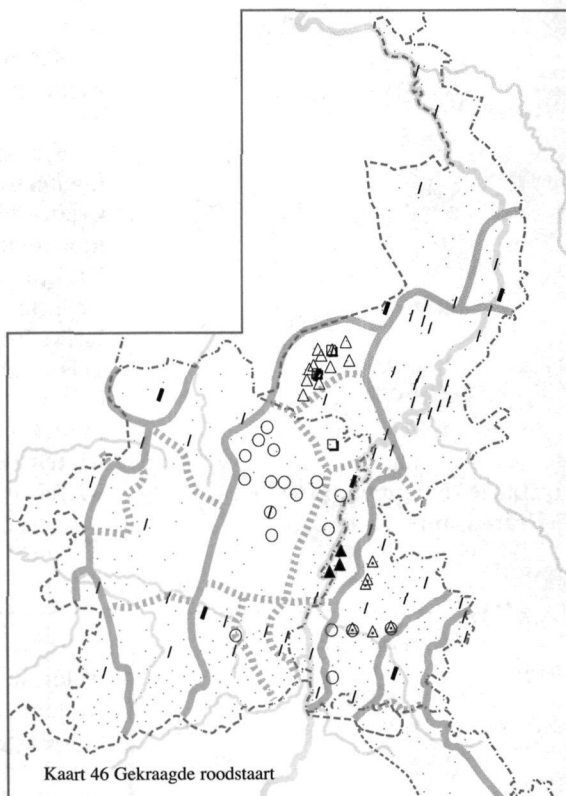
pieper: Kwaadmechelen.

GEKRAAGDE ROODSTAART

/ roodstaart(je)	(83)
○ schouwveger(tje)	(19)
△ wijntemper	(12)
△ wijntapje	(9)
█ gekraagd roodstaart(je)	(7)
▲ wijntapper	(5)
□ steennachtegaal	(4)

N 09 (026);
Bree Wb. (259), Gronsveld Wb. (179, 440), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (241), Sittard Wb. (346), Tegelen Wb. (111), Tongeren Wb. (489), Tungalroy Wb. (169), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (228), Weertlands Wb. (B2-12);
Strous, J. (1963) (026), Natura Lb. 85 (1976) (054), Wielewaal.

Kaart 46 Gekraagde roodstaart

Gekraagde roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*) 14 cm.
De gekraagde roodstaart is een zomer-gast; het mannetje lijkt veel op de

roodborst, maar heeft een donkere, bijna zwarte, bef en een rood-oranje staart.

Niet zo frequente vogel van parken en tuinen, maar zelden op de grond te vinden. Zittend op een tak beweegt hij zijn staart opvallend trillend. De zang lijkt op die van de fitis, maar niet zo welluidend. Groenblauwe eieren.

gekraagde roodstaart (ook *gekraagde roodstaart*): Lommel, Meijel, Venlo, Maaseik en Diepenbeek.

gekraagd roodstaartje: Weert.

gekraagde roodstots: Gulpen.

befroodstaartje: Linne.

roodstaart (ook *roodstaart*): freq.

Tongerlds.; ook in Lommel, Kwaadmechelen, Kerkhoven,

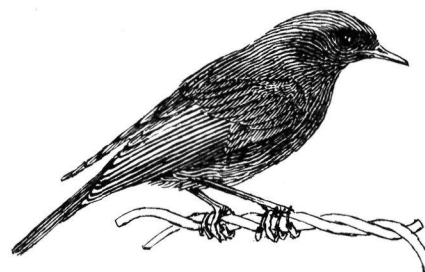
Tungelroy, Sittard en Eigenbilzen.
roodstaartje (ook *roo-staartje*, *roodstaarteke*, *roodstaartsje*, *roodstaatje*, *roodstaatke*, *roodstaatske*, *roodsterke*): alg. Noord.Oostlb., freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Trichterlds., Westlb., Truierlds., Horns en Geld.Lb.; ook in Lommel, Nederweert, Weert, Opglabbeek en Limbricht.
roodstotsje (*roodstoetske*): Gemmenich, Moresnet en Kelmis.
rotelstaart (*rotelstaat*): Borgloon.
rotelstaartje (*rotelstetske*): Tongeren.
rodelstaartje (*rodelstetske*): Tongeren.
roderstaartje (*roderstaatske*): Kerkrade.
reutelstaartje (*reutelstaatsje*): Vliermaal.
rode reutelstaart (*rode reutelstaat*): Rosmeer.
hollandse nachtegaal: Gronsveld.
boomnachtgaal: Leveroy.
muurnachtgaal: Kinrooi.
muernachtgaal: Heerlen.
schouwvegertje (*schouwvegerke*): Bree Wb.; ook in Bilzen.
schouwenveger: freq. Zuid.Oostlb. en Centr. Maaslds.
schouwenvegertje (*schouwenvegerke*): Klimmen.

spinnenvangertje (*spinnenvangerke*): Klimmen.
spinnenwevertje (*spinnenweverke*): Oirsbeek.
spinnenbijter: Puth.
spinnenmannetje (*spinnenmanke*): Stein.
vliegenvangertje (*vliegenvangerke*): Ittervoort.
steenkapper: Overpelt.
steenkappertje (*steenkapperke*): Neerpelt.
steenpikker: Overpelt.
steennachtgaal: Nederweert, Weert en Kinrooi.
wijntapje (*wijntapke*): freq. Zuid.Oostlb.
wijntapper: Urmond, Stein en Meers.
wijntappertje (*wijntapperke*): Ospel en Heerlen.
wijntemper: Weertlands Wb.
plaaishijtertje (*plaaishijterke*): Zonhoven.
plateelschijtertje (*plateelschijterke*): Valkenburg.
blauwmakertje (*blauwmakerke*): Tungelroy.
witek: Eigenbilzen.
wietsjaker: Beverst.
koorsuos: Achel.

ZWARTE ROODSTAART

Zwarte roodstaart (*Phoenicurus ochruros*) 14 cm.
 Zomergast en doortrekvogel, voorkomend bij steen: zowel bij rotsen in het uiterste zuiden van ons gebied als ook bij grote gebouwen en fabrieken. Het mannetje lijkt op een kleine merel met een rood-oranje staart; het wijfje is leikleurig-lichtbruin; de eitjes zijn wit.

zwarte roodstaart (ook *zwatte roodstaat*): Lommel, Meijel, Venlo en Diepenbeek.

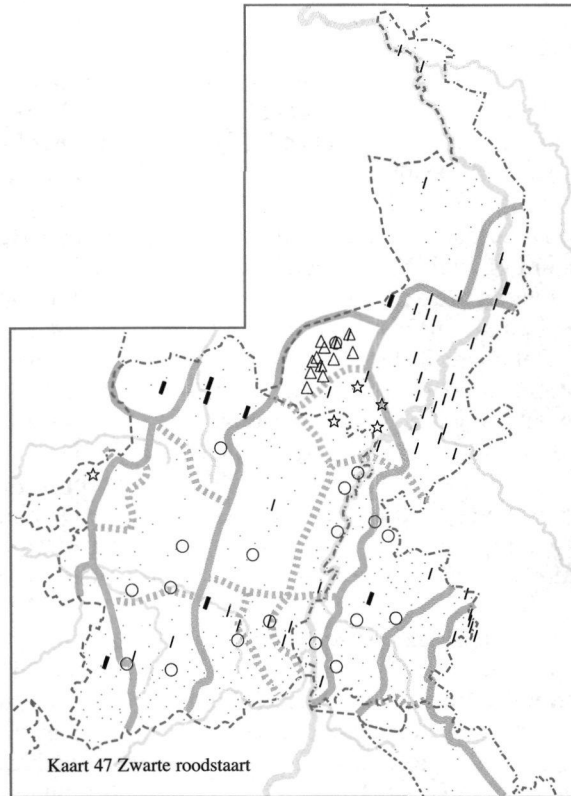

zwart roodstaartje (ook *zwat roodstaatje*): freq. Dommelds.; ook in Sint-Truiden, Diepenbeek en

WLD III, 4.1

/ roodstaart(je)	(58)
○ schouwveger(tje)	(29)
△ teerputtertje	(14)
▬ zwart roodstaart(je)	(10)
☆ steennachtegaal	(7)

N 09 (027), ZND m (Langohr);
Kerkrade Wb. (241), Meeswijk Wl.
(561), Sittard Wb. (387), Tongeren
Wb. (489), Weertlands Wb. (B2-10);
Achten, P. (1995) (inl.), Daelen, J.v.
(1933-41), Heyden, L.v.d. (1927),
Natura Lb. 85 (1976) (103), Strous, J.
(1963) (004, 005, 027), Veldeke 27
(1952) (065), Wielewaal.

Schimmert.
zwarte roodstots (*zwatte roodstoets*):
Gulpen.
zwarte reutelstaart (*zwatte reutel-
staat*): Rosmeer.
zwartkopje (*zwartkopke*): Oirsbeek.
roodstaart (ook *roodstaat*): freq.
Noord.Oostlb.; ook in Lommel,
Nederweert, Ospel, Weert, Kelpen,
Zepperen, Wellen en Eigenbilzen.
roodstaartje (ook *roo-staartje*, *rood-
staatje*, *roodstaatske*): freq. Trich-
terlds., Tongerlds., Noord.Oostlb.
en Zuidgeld.Lb.; ook in Kerkrade
Wb. en in Nederweert, Tungelroy,
Stevensweert, Opglabbeek,
Brunssum, Wellen, Bilzen,
Waubach en Oost-Maerland.
roodstuikje (*roodstuukske*): Montzen.
rotelstaartje (*rotelstaatsje*): Tongeren.
roderstaartje (*roderstaatske*):
Kerkrade.

schouwvenveger: alg. Centr.Maaslds.,
verspr. Zuid.Oostlb.
schouwvenvegertje (*schouwvenvege-
ke*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in
Maastricht.
schouwveger: Nederweert, Peer,
Ordingen, Gelieren/Bret, Hoeselt
en Borgloon.
schouwvegertje (*schouwvegerke*):
freq. Demerkemp. en rond Sittard;
ook in Eigenbilzen.
ovenmannetje (*ovenmanke*, *ovenman-
neke*): Rosmeer.
ovenmetselaartje (*overmetselaarke*):
Beringe en Koningslust.
metservevriend: Tongeren.
spinnenbijterd: Urmond.
spinnenflikkertje (*spinnenflikkerke*):
Heerlen.
spinnenschietertje (*spinnenschiet-
ke*): Brunssum.
spinnenveger: Nunhem.

spinnenvretertje (*spinnenvreterke*):
Rothem.

vliegenvanger: Baexem, Swalmen en
Valkenburg.

vliegenvangertje (*vliegenvangerke*):
Valkenburg.

muurnachtegaal: Leveroy en Puth.

plaatschijter: Herk-de-Stad.

steenkapper: Overpelt.

steenpikkertje (*steenpikkerke*):
Hamont.

steennachtegaal: freq. Horns; ook in
Kwaadmechelen.

teerputtertje (*teerputterke*):
Weertlands Wb.

wijntapje (*wijntapke*): Klimmen.

wijntappertje (*wijntapperke*):
Klimmen.

botvink (*bofvink*): Moersnet.

kersvink: Montfort.

bonenvogel: Urmond.

dakmus: Heusden.

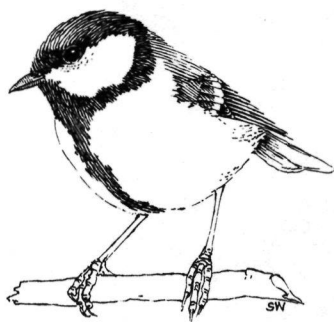
1.1.6 Mezen

De mezen en de klauteraars van paragraaf 1.1.7 zijn kleine, behendige en acrobatische vogeltjes, gemakkelijk te benaderen en niet schuw. De meessoorten komen buiten de broedtijd vaak in gemengde groepen voor, vooral de koolmees en de pimpelmees vindt men vaak samen op zoek naar voedsel in de buurt van waar mensen wonen.

Alle in N 09 afgevraagde meessoorten leverden voldoende materiaal voor een lemma, al was de oogst aan benamingen zeer verschillend. De voornamelijk in woordenboeken aangetroffen algemene *mees*-benaming is hier ondergebracht bij de koolmees.

Hoewel verschillend van soort kunnen de boomklever en de boomkruiper in dezelfde paragraaf behandeld worden vanwege hun biotoop en gedrag: ze kruipen op en neer langs de stammen en takken van bomen, daarbij gebruik makend van hun staart, zoals de specht.

KOOLMEES, MEES

Koolmees (*Parus major*) 14 cm. Mezen zijn kleine, actieve standvogels. De koolmees is de bekendste mees. Hij is overwegend groen met gele borst, koolzwarte kop en witte wangen. De koolmees komt overal voor waar bomen zijn, hij broedt graag in nestkastjes. Hij leeft van insecten, zaden en bessen. Van de koolmees wordt wel gezegd dat hij bijen bij de korven komt weghalen. Hij kent verschillende roep-varianten, de bekendste klinkt als *tie-tie-ta*.

koolmees: verspr. langs de Maas in Midden-Lb., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb. en Dommellds.; ook in Lommel, Meijel, Sint-Truiden, Heers, Tongeren en Moresnet.

koolmeesje (*koolmeeske*): verspr. Noord.Oostlb., Demerkemp. en Dommellds.; ook in Gennep, Maastricht, Rimborg, Gulpen en Vaals.

koolmus: Heusden, Horst, Einighausen en Lummen.

koolmusje (*koolmuske*): freq. Demerkemp. en Beringerlds.; ook in Tessenderlo.

keesmees: verspr. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Truierlds.

keesmeesje (*keesmeeske*): verspr. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Hasselt en Itteren.

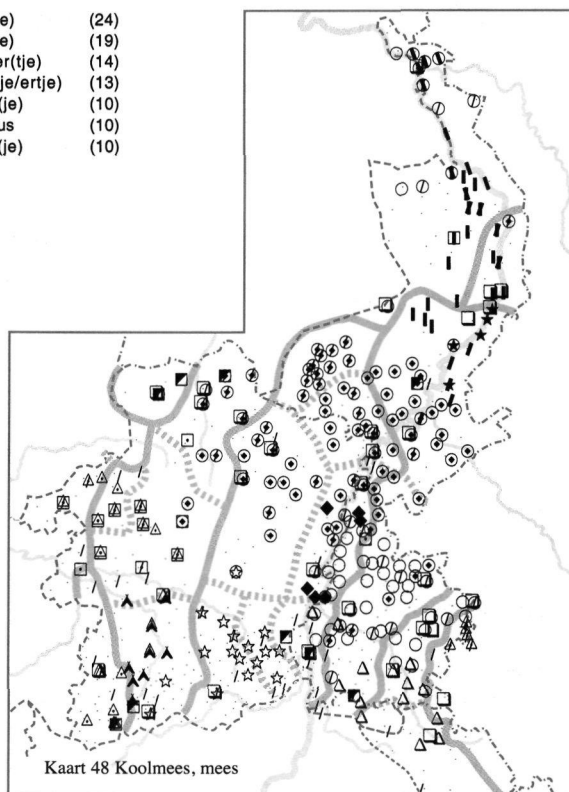
kezenmeesje (*kezenmeeske*): Tessenderlo, Herk-de-Stad en Sint-Lambrechts-Herk.

keesmus: verspr. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.

keesmusje (ook *keesmuske*): freq. Zuiderkemp.; ook in Koersel, Jeuk en Zonhoven.

/ mees(je)	(199)	▲ keeskeit(je)	(24)
⊙ bij(en)mus(je)	(176)	□ koolmus(je)	(19)
○ bij(en)mees(je)	(136)	/ bijenvreter(tje)	(14)
☆ tietemees(je)	(39)	▼ bijenpiet(je/ertje)	(13)
□ koolmees(je)	(36)	★ bijentiets(je)	(10)
△ keesmus(je)	(34)	◆ scharbijmus	(10)
! bijenpik(je/ker)	(29)	■ zwartkop(je)	(10)
△ keesmees(je)	(25)		

N 09 (052), DC 06 (022), SGV (1914) (023), Willems (1885) (1885) (015b), ZND 01 (a-m), ZND 31 (013), ZND 43 (014);
 Bree Wb. (064), Echt Wb. (029), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (285), Hamont Wl. (047), Hasselt Wb. (242, 293), Kerkrade Wb. (149, 189, 192), Lommel Wl. (032, 427), Maaseik Wb. (013), Meerlo-Wanssum Wb. (072), Meeswijk Wl. (091, 406), Meeuwen Wl. (028), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (I.549, II.295), Roermond Wb. (032), Sittard Wb. (046), Stokkem Wb. (26), St-Truiden Wb. (133), Tongeren Wb. (346, 580), Tungalroy Wb. (169), Uikhoven Wl. (015, 149), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (169, 193), Weertlands Wb. (B2-01, B2-06);
 Achten, P. (1995) (inl.), Bertrand, J. (1946) (025), Cuypers, C. (1890), Daelen, J. v. (1933-41), Goossens, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Natura

Lb. 85 (1976) (017), Oudemans, W. (1918), Strous, J.J. (1963) (052), Veldeke 03 (1928) (136), Veldeke 09 (1934) (462), Vossen, A. (zj.hs), Vossen, H. (zj.hs), Wielewaa.

keesmutts: Kerkrade.

keesmuttsje (*keesmuttske*): Kerkrade Wb.

kezenmusje (*kezenmuske*): freq. Zuiderkemp.; ook in Lommel en Herk-de-Stad.

keeskeit: verspr. Lonerlds. en het zuiden van Demerkemp.

keeskeitje: Wellen.

keesket: zeldz. Lonerlds. en het zuiden van Demerkemp.

keesketje: Kermt, Stokrooie en Zepperen.

keesmet: Wellen.

kees: Beverlo.

keit: Wellen.

bijenmees: Nuth/Aalbeek, Valkenburg en Ransdaal.

bijenmeesje (*bijenmeeske*): freq. Oostlb-Rip. overgg., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in: Middelaar, Meijel, Mechelen-aan-de-Maas en Eygelshoven.

bijmees: alg. Zuid.Oostlb., freq. Centr.Maaslds., verspr. Oostlb-Rip. overgg. en Trichterlds.; ook in Gennep Wb., Hamont, Neerpelt en Meeuwen.

schele bijmees (*scheel bijmees*): Geulle en Munstergeleen.

bijmeesje (ook *bijmeeske*, *bijmeeske*): freq. Zuid.Oostlb., Centr. Maaslds. en Maaskemp., verspr. Kleverlds.; ook in Lommel, Kaulille en Peer.

bijenmus: verspr. Noord.Oostlb. en

- Horns; ook in Arcen en Nuth/Aalbeek.
- bijenmusje** (*bijenmuske*): freq. Noord.Oostlb.; ook in Nederweert.
- dobbel bijenmusje** (*dobbel bijmuske*): Tungelroy.
- bijmus**: freq. in het zuiden van Noord.Oostlb., Weertlds. en Horns, verspr. Zuid.Oostlb., Centr. Maaslds. en Dommelds.; ook in Gennep.
- bijmusje** (*bijmuske*): freq. in het centrum van Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp. en Dommelds.; ook in Amby.
- schele bijmus** (*scheel bijmus*): Nieuwstadt.
- scheel bijmusje** (*scheel biemuske*): Koningsbosch.
- bijenbeestje** (ook *bijenbeesje*, *bijenbeeske*): verspr. Kleverlds.
- dobbel bijenbeestje**: Venray en Horst.
- bijenteuts**: Tegelen en Steyl.
- bijentiets**: langs de Maas in Noord.Oostlb.
- bijentietsje** (*bijentietske*): Tegelen.
- bijenpiet**: Gennep Wb., ook in Geysteren.
- bijenpieter**: Bergen, Well en Wellerlooi.
- bijenpietertje** (*bijenpieterke*): Well.
- bijenpietje**: Meerlo.
- bijenpik**: freq. Zuidgeld.Lb.; ook in Sevenum en Maasbree.
- bijenpikje** (*bijenpikske*): freq. in het noorden van Noord.Oostlb.; ook in Velden en Venlo.
- bijenpikker**: Meerlo-Wanssum Wb.
- bijenvreter**: langs de Maas in Midden-Lb.
- bijenvretertje** (*bijenvreterke*): Reuver, Herten (bij Roermond) en Swalmen.
- tietemees**: verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Borgloon.
- tietemeesje** (*tietemeeke*, *tietemeeske*, *tietenmeeske*): freq. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Genk en Heers.
- dikke tietemus**: Beverst.
- tietijt**: Borgloon.
- tieteltje** (ook *tietelke*): Voort en Rijkhoven.
- tietsmeg**: Zichen-Zussen-Bolder.
- tiensmeg**: Zichen-Zussen-Bolder.
- bijzemeesje** (*biezemeeske*): Sibbe/IJzeren.
- blauwmees**: Stevensweert.
- dobbelmees**: Venlo en Maastricht.
- holmeesje**: Houthalen.
- mees**: freq. over heel Lb.
- meesje** (*meeske*, *meetske*, *mezeke*): freq. Ripuar., verspr. Zuid.Oostlb., Trichterlds. en Dommelds.; ook in Lommel, Heppen, Leopoldsburg, Siebengewald, Venlo, Ell, Bocholt, Bree, Maaseik, Herk-de-Stad, Stokrooie, Aalst-bij-St.-Truiden, Heers, Hasselt, Rekem, Val-Meer, Remersdaal en Baelen.
- dik meesje** (*dik meeske*): Gronsveld.
- zwartkopmees**: Maastricht.
- zwartkop**: Jeuk.
- zwartkopje** (*zwartkopke*, *zwatkopke*): verspr. Lommels; ook in Achel, Haelen, Gelinden, Veldwezelt en Mheer.
- brijmus**: Heythuysen.
- berenmusje** (*beremuske*): Kwaadmechelen.
- grasmus**: Borgloon.
- houtmusje**: Zonhoven.
- keelmusje** (*keelmuske*): Houthalen.
- kernenmusje** (*kenenmuske*): Kwaadmechelen.
- mus**: Beverlo, Horn, Bree en Zonhoven.
- musje** (*muske*): Belfeld en Heers.
- scharbijmus** (ook *schabijmus*): verspr. Centr.Maaslds.
- scharbijmees**: Limbricht.
- scharbijtje** (*scharbijke*): Rekem.
- schiet-in-'t-vuur**: Gennep Wb.; ook in Geulle en Amby.
- geelborstje** (*geelborsje*): Wanssum en America.
- geelgors** (ook *geelgeuts*): Roermond en Schinnen.
- grasdraaider**: Montzen.
- grassijs**: Borgloon.
- grote blauwkop**: Gelieren/Bret.

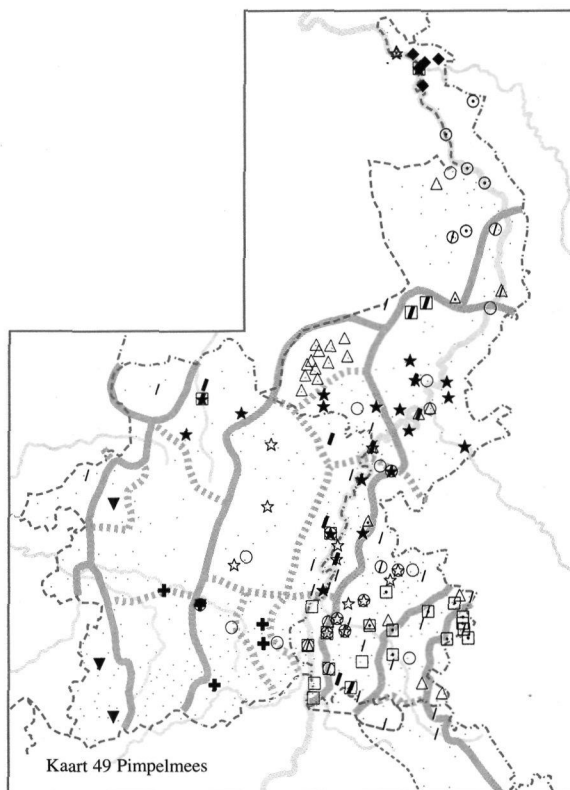
mee: Mechelen-aan-de-Maas.
mesiet: Bilzen.
peesderikpikker: Ell.
schele heks (*scheel heks*): Geulle.
scheeltje (*scheelke*): Uikhoven.
schouwvegertje (*schouwvegerke*):
 Niel-bij-St.-Truiden.
sissideû-tje (<wa.) (*siessiedeuke*):

Hasselt.
spekvretertje (*spekvreterke*):
 Broekhuizen.
spendik: Eigenbilzen.
taats: Eupen.
taatsje (*taatske*): Eupen.
tiskeslaan: Geulle.
teut: Sevenum.

PIMPELMEES

/ pimpelmees(je)	(48)
○ blauwkopje	(27)
△ blauwmees(je)	(26)
★ bij(en)mus(je)	(24)
☆ bijmees(je)	(19)
□ mees(je)	(17)
▢ bij(en)mees(je)	(13)
! pimpel(tje)	(12)
○ blauwmannetje	(8)
◆ schiet-in-'t-vuur	(5)
✚ tietemees(je)	(5)
△ blauwmus(je)	(4)
▼ keesmus(je)	(4)

N 09 (054), DC 06 (023), ZND 43 (015);
 Genk Wb. (057), Gennep Wb.,
 Hasselt Wb. (350), Heerlen Wb.,
 Kerkrade Wb. (059), Meeswijk Wl.
 (100, 406), St-Truiden Wb. (133),
 Tegelen Wb. (077), Uikhoven Wl.
 (015), Weertlands Wb. (B2-01);
 Natura Lb. 85 (1976) (022), Strous,
 J.J. (1963) (054), Wielewaal.

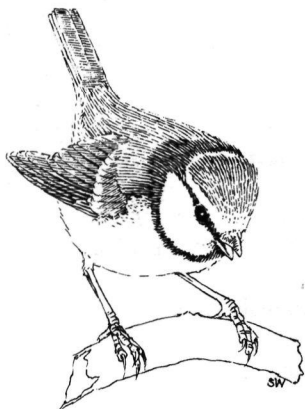
Pimpelmees (*Parus caeruleus*) 11 cm.
 Ook deze mees is veel in de buurt van
 mensen te zien. De rug van de pimpel-
 mees is groen, de vleugels en de kop
 lichtblauw, de wangen wit en de buik-
 zijde geel. Het is een behendige acro-
 baat bij zijn speurtochten naar insecten.
 De pimpelmees legt erg veel
 eitjes, zelfs legfels van 15 stuks
 komen voor. Ook de pimpelmees komt

overal voor waar bomen zijn en broedt
 graag in nestkastjes.

pimpelmees (ook *pimpermees*): ver-
 spr. in heel Lb. behalve in Westlb.
 en Brab.Lb.

pimpelmeesje (*pimpelmeeske*, *pom-
 pelmeeske*, *pumpelmeeske*): verspr.
 Ripuar., Zuid.Oostlb. en Centr.
 Maaslds.; ook in Kwaadmechelen,

Neerpelt, Rimburch en Remersdaal.
pimpelmus: Venray en Tungleroy.
pimpel: Beringe en Koningslust.
pimpeltje (*pimpelke*): verspr.
 Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en
 Dommelds.; ook in Molenbeersel.
pimpelbijmusje (*pimpelbijmuske*):
 Melick.
scharbijmus: Buchten.
mees: Meeswijk.
meesje (*meeske*): verspr. Zuid.Oostlb.
 en Trichterlds.; ook in Gennep,
 Beringe, Koningslust en Neerpelt.
blauwmees: Weertlands Wb.; ook in
 Roermond, Herten (bij Roermond),
 Stevensweert, Maastricht, Rothem
 en Vijlen.
blauwmeesje (*blauwmeeske*):
 Oostrum, Venlo, Maastricht,
 Klimmen, Waubach en Vaals.
blauwmus: Limbricht.
blauwmusje (*blauwmuske, blauw-*
mutske): Middelaar, Maasbree en
 Valkenburg.
blauwvink: Leveroy.
blauwsijse (*blauw sijse*):
 Schaesberg.
blauwkopje (ook *blauwkopke*): freq.
 Zuid.Oostlb., verspr. Noord.
 Oostlb., Horns en Centr. Maaslds.;
 ook in Geysteren, Lottum,
 Gelieren/Bret, Diepenbeek, Bilzen,
 Hees, Haastricht en Eys.
blauwstaartje: Weert en Puth.
blauwpietje: Venray.

blauwmannetje (*blauwmanke, blauw-*
manneke): freq. Kleverlds.
blauwselmannetje (*blauwselmanne-*
ke): Borgloon.
blauwververtje: Weert en Hushoven.
blauwe bijmees (*blauw bijmees*):
 Munstergeleen en Houthem.
blauw bijmeesje (*blauw bijmeeske*):
 Nuth/Aalbeek.
blauw bijmusje (*blauw bijmuske*):
 Nederweert en Weert.
blauwe keesmees (*blauw keesmees*):
 Gulpen.
blauwe keesmus (*blauw keesmus*):
 Jeuk.
blauwe tietemees: Diepenbeek.
blauwe tietemus: Beverst.
tietemees: Tongeren.
tietemeesje (*tietemeeske*): Hasselt,
 Eigenbilzen en Rosmeer.
tietsmeg: Zichen-Zussen-Bolder.
bijmees: verspr. Zuid.Oostlb. en
 Centr.Maaslds.
kleine bijmees (ook *klein bijmees*):
 Schimmert.
bijmeesje (*bijmeeske*): verspr.
 Zuid.Oostlb. en Maaskemp.; ook in
 Middelaar.
bijenmees: Nuth/Aalbeek, Ransdaal
 en Nieuwenhagen.
bijenmeesje (ook *bijenmeeske*):
 Kerkrade Wb.; ook in Heerlen,
 Valkenburg en Wijlre.
bijmus: verspr. Oostlb. en Centr.
 Maaslds.
bijmusje (*bijmuske*): verspr.
 Noord.Oostlb., Dommelds. en
 Horns; ook in Gennep.
bijenmus: Grathem en Beegden.
bijenmusje (*bijenmuske*): Vlodrop.
bijenpietje: Wanssum.
bijentietsje (*bijenteetske*): Tegelen.
bijenpik: Velden.
bijenvreter: Swalmen.
dobbele bijenpik: Sevenum.
bijenbeestje (*bijenbeesje*): Houthem.
enkel bijenbeestje (*enkel bijenbees-*
je): Venray.

enkele mees (*enkel mees*): Maastricht.
enkel meesje (*enkel meeske*):

Maastricht.

klein meesje (*klein meeske*): Itteren en
 Gronsveld.

keesmees: Hasselt.

turkse keesmees: Gulpen.

keesmus: St-Truiden en Jeuk.

keesmusje (*keesmuske*): Beringen en
 Diepenbeek.

kezenmusje (*kezenmuske*):

Tessenderlo en Herk-de-Stad.

keeskeit: Hasselt en Wellen.

keeskeit met lange staart: Ulbeek.

keeskeitje (*keeskeitsje*): Stokrooie en
 Wellen.

koolmus: Grathem.

korenmus: Ulbeek.

hemelmees: Weert, Brunssum en
 Rimburch.

akkermannetje (*akkermanneke*):

Alken.

ovenmakertje (*hovenmakerke*):

Itteren.

langstaartje: Amstenrade.

vliegenvanger: Kessel.

scheeltje (*scheelke*): Mechelen-aan-
 de-Maas.

schiet-in-'t-vuur: Gennep Wb.

begijntje (*begijnke*): Borgloon.

groenvink: Bocholt.

vlavink: Velden.

turkse sijs: Gulpen.

sijsje (*sijske*): Nieuwstadt en Vijlen.

zwartkopje (*zwatkopke*): Veldwezelt.

piepertje (*pipperke*): Lummen.

KUIFMEES

N 09 (056);

Natura Lb. 85 (1976) (075), Strous, J.J. (1963)
 (056).

Kuifmees (*Parus cristatus*) 12 cm.
 Deze bruine mees heeft een grijs
 gespikkelde kop met een kuifje. Hij
 komt vrijwel alleen in naaldbos voor.
 Hij nestelt in een hol in een boom.

kuifmees: verspr. in heel Lb.

kuifmeesje (*kuifmeeske*): zeldz. in
 heel Lb.

kuiftietemees: Diepenbeek.

kuifmus: Gelieren/Bret.

kuifbijmusje (*kuifbijmuske*): Weert.

bijmus met een kuifje (*bijmus met
 een kuifke*): Meeswijk.

gekuifd bijmusje (*gekuifd bijmuske*):
 Nederweert.

bijmees: Urmond.

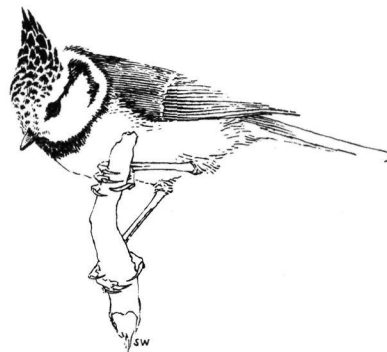
bijmeesje (*bijmeeske*): Opglabbeek en
 Oirsbeek.

bijmusje (*bijmuske*): Nederweert.

bijenmeesje (*bijenmeeske*): Waubach.

bijenvreter: Swalmen.

keeskeit: Wellen.

keesmuttsje (*keesmuttske*): Kerkrade.

tietemees: Bilzen.

tietemees met een hoep: Tongeren.

tietemeesje (*tietenmeeske*):

Eigenbilzen.

tietemus: Diepenbeek.

mees: Opglabbeek en Lanklaar.

meesje (*meeske, mezeke*): Gennep en
 Oost-Maarland.

bospiepertje (*bospieperke*): Lommel
 en Kaulille.

dennensijs: Beverst.

tieteit: Borgloon.

ZWARTE MEES

N 09 (053);
Meeswijk Wl. (787);
Strous, J.J. (1963) (053).

Zwarte mees (*Parus ater*) 11 cm.
Deze mees lijkt een kleine koolmees,
maar zonder geel en met een witte
nekvlek. Hij komt vrijwel alleen in
naaldbos voor. Hij nestelt in een
bestaand hol, in een boom of in de
grond.

zwarte mees (ook *zwatte mees*):

Lommel, Meijel, Venlo,
Stevensweert, Lanklaar, Sint-
Truiden en Gulpen.

zwartmeesje (*zwart meeske*, *zwat-
meeske*): Blerick en Rimborg.

zwart keesmeesje (*zwat keesmeeske*):
Gemmenich.

zwarte bijmus: Maaseik en Thorn.

zwart bijmusje (*zwart bijmuske*):
Weert.

zwart bijmusje (*zwarte bijmuske*):
Nederweert.

zwartkopmees: Haelen.

zwartkopberenmusje (*zwartkopbere-
muske*): Kwaadmechelen.

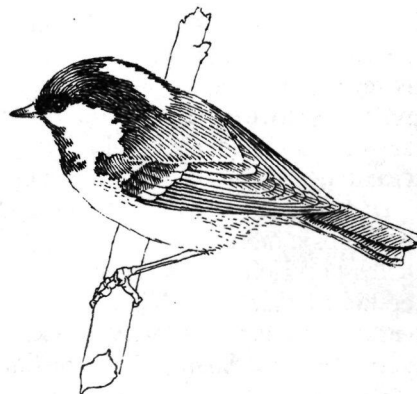
zwartkopje (*zwartkopke*, *zwatkopke*):
Meeswijk, Gelieren/Bret, Bilzen,
Veldwezelt en Rothem.

bijmees: Urmond.

bijmeesje (*bijmeeske*): Oirsbeek.

bijenmeesje (*bijenmeeske*): Waubach.

bijmus: Thorn en Meeswijk.

bijenvreter: Swalmen.

dobbele bijenpik (*dobbel bijenpik*):
Velden.

keesbuidel (*keesbui*): Moresnet.

keeskeit: Wellen.

keesmeesje (*kersmeeske*): Moresnet.

keesmutsje (*keesmutske*): Kerkrade.

kleine tietemus (*klein tietemus*):
Beverst.

tietemees: Diepenbeek, Beverst en
Tongeren.

tietemeesje (*tietenmeeske*):
Eigenbilzen.

meesje (*meeske*, *mezeke*): Gennep,
Kaulille, Rekem, Hoensbroek,
Mheer en Oost-Maarland.

kolenmus: Sittard.

heggenmus: Herten (bij Roermond).

dennenpieper: Nederweert.

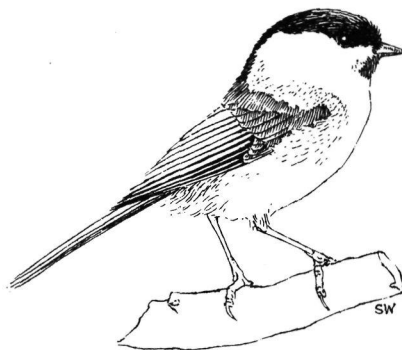
MATKOPMEES

N 09 (055);
Natura Lb. 85 (1976) (078), Strous, J.J. (1963) (055).

Matkopmees (*Parus montanus*, de mat-
kop werd vroeger samen met de glans-
kop, *Parus palustris*, zwartkopmees,
Parus atricapillus, genoemd) 12 cm.
De matkop is een bruine mees met

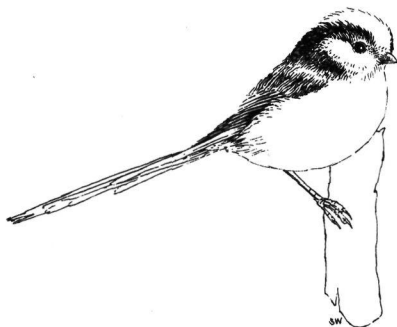
lichte buikzijde en een zwarte kop.
Hij lijkt op de zwarte mees, maar heeft
geen witte nekvlek, en meer nog op de
glanskop waarvan hij uiterlijk nauwe-
lijks is te onderscheiden (maar wel op
grond van hun geluid en hun biotoop).
Hij broedt in vermolmd hout en komt
vooral voor in nat bebost terrein.

matkopmees: Lommel, Meijel,
Overpelt en Sint-Truiden.
matkopmeesje (*matkopmeeske*):
Kwaadmechelen en Kaulille.
matkop: Neerpelt en Maaseik.
matkopbijmusje (*matkopbijmuske*):
Weert.
mutskop: Swalmen.
ossenkopje (*ossekopke*): Weert.
zwartkopmees: Valkenburg.
zwartkopje (*zwartkopke*): Houthem
en Klimmen.
keesmutsjie (*keesmutske*): Kerkrade.
bijmees: Urmond.
bijmeesje (*bijmeeske*): Opglabbeek en
Oirsbeek.
bijenmeesje (*bijenmeeske*): Waubach.
bijmus: Stevensweert.
bijmusje (*bijmuske*): Nederweert.
bijenvreter: Swalmen.
tietemees: Bilzen en Tongeren.
tietemeesje (*tietenmeeske*):
Eigenbilzen.
tietemus: Diepenbeek.

mees: Opglabbeek en Lanklaar.
meesje (*mezeke*): Oost-Maarland.
keeskeit: Wellen.
dennenpiepertje (*dennenpieperke*):
Nederweert.
houttietemus: Beverst.
tieteit: Borgloon.
vuurschieter: Gennep.
winterkoninkje (*winterkoningske*):
Gennep.

STAARTMEES

Staatmees (*Aegithalos caudatus*) 14
cm.

De staatmees is een tenger vogeltje,
de staart meet meer dan de helft van
zijn totale lengte. Hij is wit, roze en
donkerbruin van kleur, met een witte
kop met een opvallende brede zwarte
streep boven de ogen, die bij een

noordelijk ras dat soms als wintergast
in onze streken te zien is, ontbreekt.
Het nest is mooi afgewerkt en kogel-
rond, bekleed met korstmoss.
Staatmezen foerageren in troepjes in
de boomtoppen.

staatmees (ook *statmees*): freq.
Noord.Oostlb. en Horns; ook in
Lommel, Meijel, Venlo, Weert,
Overpelt, Maaseik, Sint-Truiden en
Maastricht.

staatmeesje (*staatmeeske*, *staat-
meeske*, *statsmeeske*):
Kwaadmechelen, Venlo, Neerpelt,
Eigenbilzen, Waubach, Kerkrade
en Gronsveld.

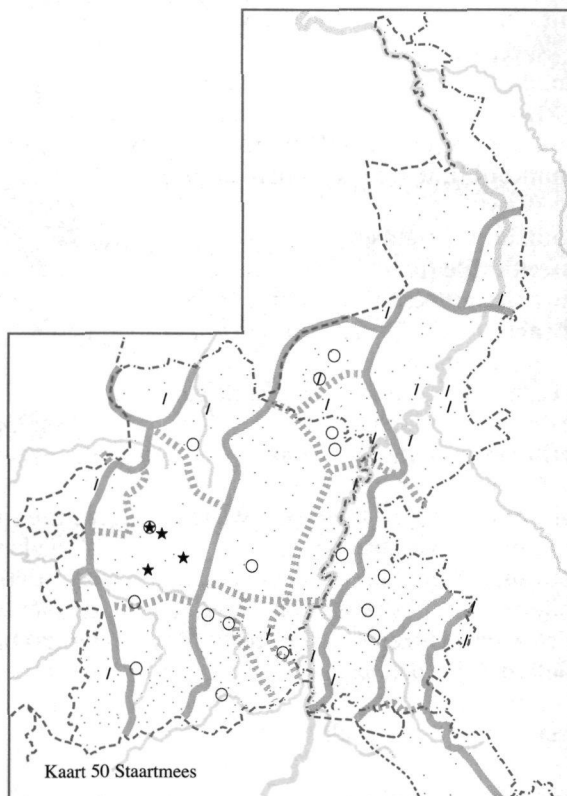
stotsmeesje (*stoetsmeeske*):
Gemmenich en Moresnet.

staartmus: Eksel.

staartbijmus: Meeswijk.

/ staartmees(je) (31)
 ○ langstaart(je) (23)
 ★ ossenbolletje (4)

N 09 (057);
 Meeswijk Wl. (466);
 Natura Lb. 85 (1976) (suppl.), Strous,
 J.J. (1963) (057), Wielewaal.

zwansmeesje (*zwansmeeske*): Wau-
 bach.

langstaart (ook *langstaat*): verspr.
 Horns en Demerkemp.; ook in
 Weert.

langstaartje (ook *langstaatje*): verspr.
 Zuid.Oostlb. en Centr.Lb.; ook in
 Nederweert, Eksel en Zepperen.

langstaartmees: Valkenburg.

langstaart tietemees (*langstaat tieten-
 mees*): Tongeren.

tieteit-langstaart (*tieteit-langstaat*):
 Borgloon.

kwispelstaartje (ook *kwistelstaartje*):
 Stein en Meers.

slingerstaartje (*slingerstaatje*):
 Rosmeer.

pijlstaartje (*pijlstaartske*):
 Schaesberg.

bijmeesje (*bijmeeske*): Oirsbeek.

tietemees: Bilzen.

tietemeesje (*tietenmeeske*):

Eigenbilzen.

witmeesje (*witmeeske*): Kaulille.

dennenpiepertje (*dennenpieperke*):
 Lanklaar.

keeskeit: Wellen.

keesmus: Stevoort.

keesmutsje (*keesmutske*): Kerkrade.

meesje (*meeske, mezeke*): Gennep en
 Oost-Maarland.

ossenbelletje (*ossenbelleke*): Paal.

ossenbolletje (*ossenbelleke (ontr.),
 ossenbolleke*): Heusden, Zolder,
 Stokrooie en Zonhoven.

ossenblokje: Ordingen.

ovenmakertje (*ovenmakerke*):
 Meeswijk en Rothem.

piepertje (*pieperke*): Opblabbeek.

pimpeltje: Guttecoven.

sjirkje (*sjirkske*): Houthem.

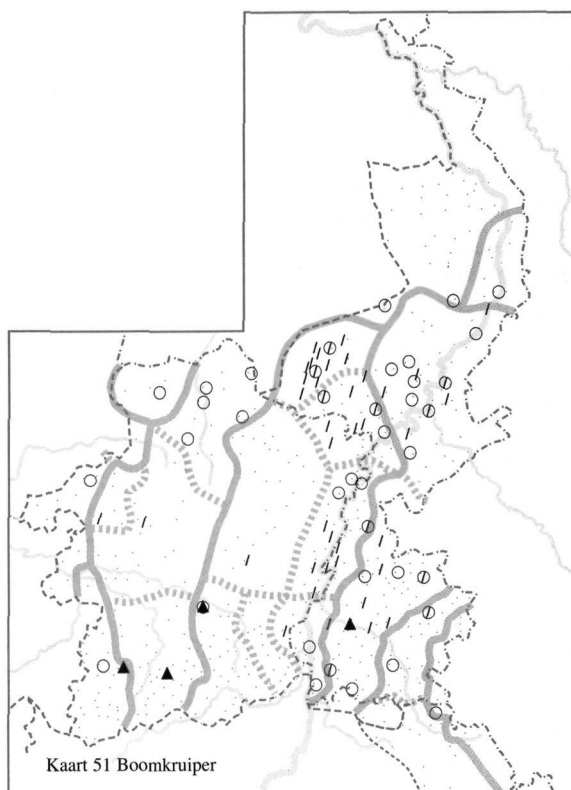
1.1.7 Klauteraars

Inleiding bij de paragraaf bij Klauteraars, zie sub 1.1.6, Mezen.

BOOMKRUIPER

- / boomloper(tje) (62)
 ○ boomkruiper(tje) (41)
 ▲ kleddermannetje (4)

N 09 (059);
 Gronsveld Wb. (074), Hamont Wl.
 (059), Heerlen Wb., Meeswijk Wl.
 (114), Sittard Wb. (057), Tegelen Wb.
 (079), Tungelroy Wb. (169),
 Valkenburg Wb., Weertlands Wb.
 (B2-01);
 Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb.
 85 (1976) (044), Strous, J.J. (1963)
 (Add), Wielewaal.

Boomkruiper (*Certhia brachydactyla*)
 12 cm.

Deze standvogel klimt, vaak spiraalsgewijs, tegen bomen omhoog, waarbij hij steunt op zijn stijve staart. Hij is donkerbruin met een lichtgrijze buik, borst en keel. Met zijn dunne, omlaaggebogen snavel zoekt hij in schorspleten naar insecten. Hij houdt van zwaar loofhout. Hij zwerft in de winter met mezentropen rond. Niet te verwarren met de boomklever.

boomkruiper: verspr. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Lommel, Kwaadmechelen, Meijel,

Maasbree, Venlo, Nederweert, Weert, Kaulille, Eksel, Diepenbeek, Maastricht, Gulpen en Gemmenich.

boomkruipertje (*boomkruiperke*):

verspr. Dommelds.; ook in Tungelroy, Horn, Sint-Truiden, Oirsbeek, Heerlen, Mheer en Oost-Maarland.

boomklimmer: Middelaar.

boomklimmertje (*boomklimmerke*):
 Urmond.

boomklettertje (*boomkletterke*):
 Eigenbilzen.

boomklevertje (*boomklefferke*, *boomkleverke*): Overpelt en Bilzen.

boomkleveraar: Tongeren.

boombikker: Schaesberg en Kerkrade.
boombikkertje (ook *boombikkerke*): Voerendaal, Heerlen en Waubach.
boompikkertje (*boompikkerke*): Vrusschemig.
boomwikkertje (*boomwikkerke*): Hoensbroek.
boomloper: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Molenbeersel en Limbricht.
boomlopertje (*boomloperke*): freq. Oostlb., Weertlds., Horns en Centr. Maaslds.; ook in Paal, Heusden, Gelieren/Bret en Veldwezelt.
kletterstaartje (*kletterstaatje*): Hees.
kletterkatje (*kletterketsje*): Rosmeer.
kledderkatje (*kledderkerke*): Beverst.
kleddermannetje (*kleddermanneke*): Ordingen, Diepenbeek, Houthem en Borgloon.
kleverkatje (*kleverketsje*): Bilzen.
kruipertje (*kruiperke*): Stevensweert.
schotsvogel: Bilzen.

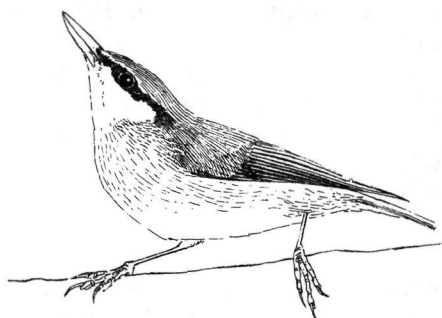
spechtmeesje (*spechtmeeske*): Rimborg.

BOOMKLEVER

Boomklever (*Sitta europaea*) 14 cm. In Limburg zeldzame standvogel die blauwgrijs van boven en rossig geelbruin van onder is. Hij kan ook, i.t.t. de boomkruiper, met de kop naar beneden klimmen. Bij het klimmen steunt hij niet op de staart. Hij eet onder meer eikels en noten die in een spleet worden vastgeklemd en dan worden stuk gehamerd. Hij nestelt in boomholten. Zijn roep is een luid *wètsj*-geluid.

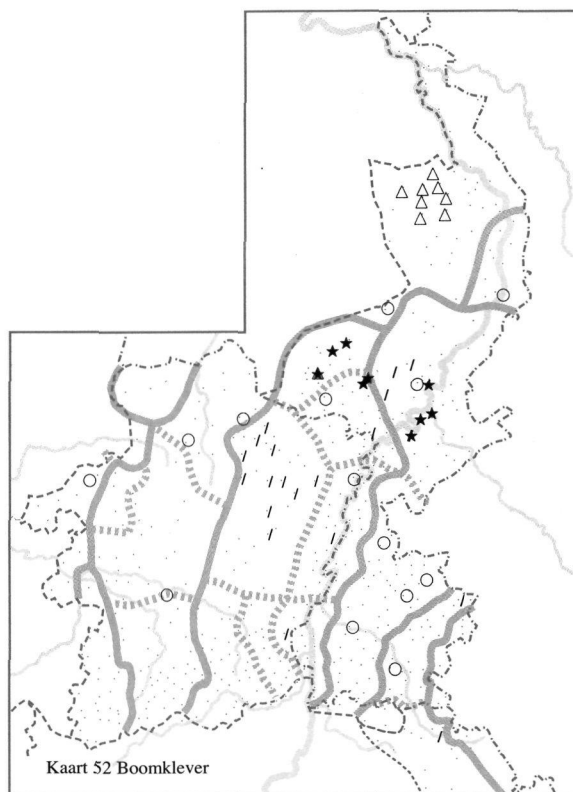
boomklever: verspr. Zuid.Oostlb. en Dommelds.; ook in Kwaadmechelen, Meijel, Venlo, Tungelroy, Haelen, Maaseik, Hasselt en Gulpen.
boomklevertje (*boomkleverke*): Sint-Truiden en Hoensbroek.
boomplakker: Venray Wb.; ook in Weert.
kleverkatje (*kleverketsje*): Tongeren.

klever: Venlo en Swalmen.
boomloper: Gemmenich.
boomlopertje (*boomloperke*): alg. Maaskemp., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Thorn, Meeswijk, Veldwezelt, Waubach en Kelmis.
groen boomlopertje (*groen boomloperke*): Swalmen en Boukoul.
boombikker: Schaesberg.

/ boomlopertje (21)
 ○ boomklever (20)
 △ boomplakker (10)
 ★ blauwspecht (9)

N 09 (060);
 Bree Wb. (075), Meeswijk Wl. (114),
 Venray Wb. (124);
 Strous, J.J. (1963) (060).

boombikkertje (*boombikkerke*):
 Rimburg.

boomklettertje (*boomkletterke*):
 Eigenbilzen.

kleddermannetje (*kleddermanneke*):
 Diepenbeek.

blauwe wijntapper: Lanklaar.

blauwspecht: verspr. Weertlds., Horns
 en aansluitend Noord.Oostlb.

blauwspechtje (ook *blauwspechske*):
 Nederweert en Houthem.

specht (*spech*): Buchten en Heerlen.

koninkje (*koninkske*): Borgloon.

1.1.8 Zwaluwen

De zwaluw is één van de bekendste trekvogels uit onze streken. Hij kan gemakkelijk herkend worden aan zijn puntige vleugels en de gevorkte staart.

Zijn terugkeer wordt meestal gezien als het begin van de lente. Men zegt wel dat het verstoren van een nestelende zwaluw ongeluk brengt. Meestal wordt met het algemene 'zwaluw' de boerenzwaluw bedoeld.

In deze paragraaf worden ook de nachtzwaluw en de gierzwaluw behandeld, ofschoon deze twee vogels strikt genomen niet tot de zwaluwenfamilie behoren; zie verder de toelichtingen bij de lemma's.

Ook het lemma ZWALUWSTAART is aan deze paragraaf toegevoegd.

BOERENZWALUW, ZWALUW

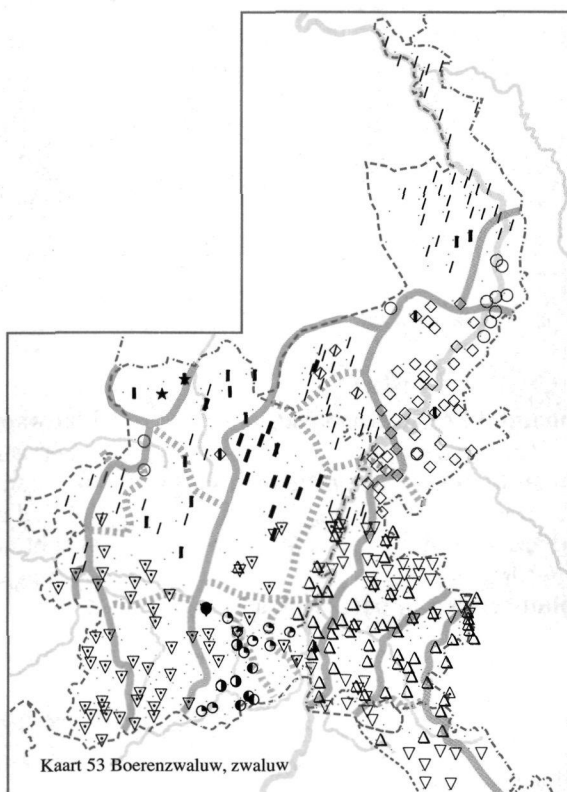
/ zwalf(je)	(200)
△ zwalber(tje)	(154)
▽ zwarbel(tje)	(120)
◇ zwalg	(117)
▽ zwalver(tje)	(91)
○ zwalm	(42)
⊙ zwalmer(tje)	(26)
! zwaluw	(24)
! zwalft	(23)
⊙ zwalmmees(je)	(7)
★ zwats	(6)
△ zwalbster	(5)
● zwalmmus	(5)

N 09 (088), DC18 (013a), DC35 (033), RND (064), SGV (1914) (047), Willems (1885) (017b), WVD04 (006 add), ZND 08 (139), ZND m (Marchal);

Beverlo Wb. (313), Bree Wb. (269, 429), Echt Wb. (137), Genk Wb. (400), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (576), Hamont Wl. (056, 572), Haspengouws Id. (295), Hasselt Wb. (546), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (268), Limburgs Id. (298), Lommel Wl. (428), Maaseik Wb. (054), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (340), Meeswijk Wl. (787), Meeuwen Wl. (246), Niel-bij-St-Truiden Wl. (II.547), Roermond Wb. (336), Sittard Wb. (413), Stokkem Wb. (129), St-Truiden Wb. (251), Tegelen

Wb. (133), Tongeren Wb. (706), Tungalroy Wb. (170), Uikhoven Wl. (199), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (296), Venray Wb. (568), Weertlands Wb. (B2-12); Achten, P. (1995) (inl.), Cuypers, C. (1890), Daelen, J. v. (1933-41), Goossens (HCTD 23), Heyden, L.v.d. (1927), Janssen, A. (1949), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (001),

Rademaeckers, H. (zj.hs), Roebroek, J. (1886), Strous, J.J. (1963) (088), Terpstra, T. (1960), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 07 (1932) (349), Veldeke 11 (1936) (645), Veldeke 13 (1938) (032), Veldeke 15 (1940) (104), Veldeke 16 (1941) (058), Veldeke 22 (1947) (057), Veldeke 28 (1953) (042), Veldeke 32 (1957) (010, 014, 041), Vossen, A. (zj.hs), Vrijdag, E. (1950sq), Welter, W. (1933), Wielewaal.

Boerenzwaluw (*Hirundo rustica*) 19 cm. De boerenzwaluw bouwt zijn typische nest van modder en stro het liefst onder de dakrand van stallen en schuren. Hij komt voor in open gebieden vaak nabij water, niet in bossen. Hij jaagt op kleine vliegende insecten, die hij meestal vangt in een lage vlucht boven water.

De boerenzwaluw zit vaak op draden en afrastringen. De bovenzijde is geheel blauwzwart, de onderzijde geheel roomwit, en keel en voorhoofd zijn rood. De bek is kort, de mondopening groot. De zang klinkt bij de boerenzwaluw zoals de roep, een korte hoge toon. Het is een echte trekvogel. In sommige bronnen is ook de meervoudsvorm opgegeven; daar is hier van afgezien.

Op de kaart is afgezien van de eerste elementen boeren-, stal-, e.d. in de samengestelde woorden. Vergelijk nog de paragraaf over de cartografie in het Ten Geleide voor het in deze kaart aangehouden "lage" abstractieniveau van de lexicale varianten.

boerenzwaluw (ook *boerenzwoluw*): Horst en Hamont.

boerenzwalf (ook *boerenzwelf*): verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nederweert, Eksel, Thorn en Opglabbeek.

boerenzwalg: verspr. langs de Maas in Midden-Lb.

boerenzwalm: Meijel, Blerick en Venlo.

boerenzwalver (*boerenzwelver*): Hasselt, Diepenbeek en Borgloon.

boerenzwalvertje (*boerenzwelverke*): Gelieren/Bret.

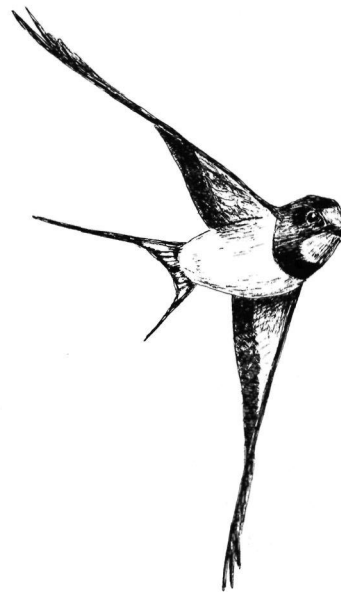
boerenzwalber (ook *boerenzwelber*): verspr. Trichterlds.; ook in Houthem, Valkenburg en Gulpen.

boerenzwarbel: Stein en Brunssum.

boerenzwats: Lommel.

stalzwaluw: Overpelt.

stalzwalf (ook *stalzwelf*): Nederweert, Maaseik en Opglabbeek.

stalzwalf: Bree Wb.

stalzwalg: Herten (bij Roermond).

stalzwalver (*stalzwelver*): Stevoort en Borgloon.

stalzwalber: Gronsveld.

stalzwalbertje (*stalzwelberke*): Meeswijk.

stalzwalm (*stalzwelmer*): Beverst.

zwaluw (ook *zwalloe*, *zwoluw*): freq.

Lommels en Dommellds., verspr. Demerkemp. en Kleverlds.; ook in Beringe, Roermond, Bree en Maastricht.

zwaluwmannetje (*zwolemanneke*): Piringen.

zwalf (ook *zwelf*, *zwolf*, *zwulf*): alg. Weertlds., Brab.Lb. en Kleverlds., verspr. Dommellds., Horns, Maaskemp., Demerkemp. en Beringerlds.; ook in Maaseik en Elen.

zwalfje (*zwalfke*, *zwelfke*): freq. in het midden van Centr.Maaslds.; ook in Ell, Neeroeteren en Opglabbeek.

zwalf (ook *zwelft*): freq. Maaskemp.; ook in Overpelt.

zwalg (ook *zwolg*): alg.

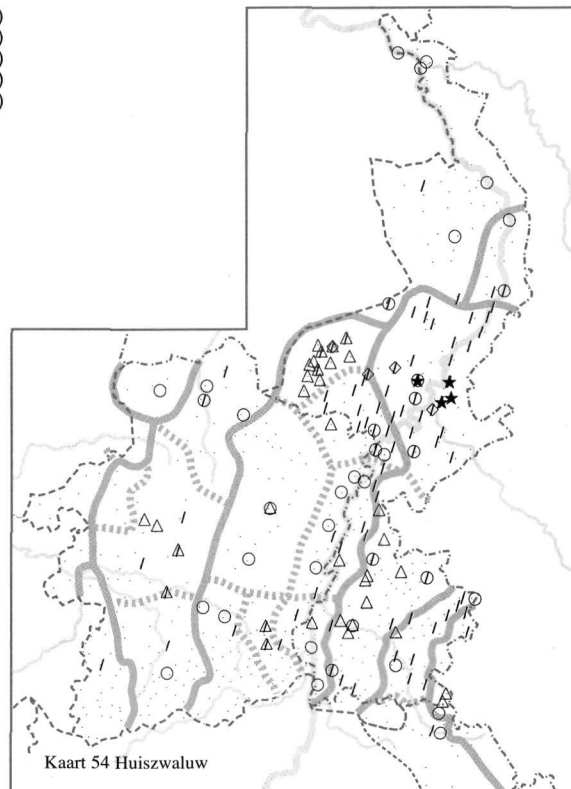
Noord.Oostlb., verspr. Weertlds. en Horns; ook in Peer, Roosteren,

- Echt, Pey, Dieteren, Susteren en Nieuwstadt.
- zwalm** (ook *zwolm*): freq. Zuidgeld. Lb. en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Leopoldsburg, Kerkhoven, Meijel en Montfort.
- zwalm** (*zwelmer, zwolmer, zwulme, zwulmer*): freq. Bilzerlds., verspr. Trichterlds. en Tongerlds.
- grote zwalm** (*grote zwelmer*): Beverst.
- zwalmertje** (*zwelmerke, zwolmerke*): Hoeselt, Bilzen, Veldwezelt en Berg.
- zwalver** (ook *zwelver*): alg. Lonerlds., Truierlds., Getelds. en het zuiden van Demerkemp.; ook in Haspengouws Id., Paal, As, Genk, Diepenbeek, Vliermaal, Munsterbilzen en Bilzen.
- bruine zwalver** (*bruine zwelver*): Wellen.
- zwalvert**: Lummen.
- zwalvertje** (*zwelverke, zwolverke*): verspr. Maaskemp., Tongerlds. en Bilzerlds.; ook in Lanklaar en Gutshoven.
- zwalber** (ook *zwalbe, zwalbel, zwaller, zwelber, zwolber*): alg. Ripuar., freq. Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb., verspr. Centr. Maaslds. en Trichterlds.; ook in Genk.
- zwalbertje** (*zwelberke*): Broeksittard, Opgrimbie, Rekem en Lanaken.
- zwalbster** (ook *zwalpster, zwalpstor*): Vaals.
- zwarbel** (ook *zwaubel, zwerbel, zworbel*): freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Eygelshoven en Raeren.
- zwarbeltje** (*zwarbelke, zwerbelke, zwuibelke, zwurbelke*): freq. in het noorden van Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Schaesberg en Kanne.
- zwarber** (*zwerber*): Mheer.
- zwarmel** (*zwolmel*): Koninksem.
- zwarmeltje** (*zwomelke, zwormke*): Berg en Vlijtingen.
- zwarveltje** (*zwervelke*): Koningsbosch, Limbricht en Eisden.
- zwats**: Lommel en Kolonie.
- zwammer** (*zwemmer, zwommer*): Veldwezelt.
- zwammertje** (*zwemerke*): Veldwezelt.
- zwimmel**: Val-Meer.
- zwimmeltje** (*zwemmelke*): Val-Meer.
- zwalmmees** (*zwelmees, zwolmees*): Diepenbeek, Hoeselt, Tongeren en Berg.
- zwalmmeesje** (*zwelmeeske, zwolmeeske*): Diepenbeek en Hoeselt.
- zwalmmus** (*zwelmus, zwolmus*): Diepenbeek, Membruggen, Mal, Sluizen en Vreeren.
- zwegelmanneltje** (*zwingelmenke*): Zichen-Zussen-Bolder.
- zwegelmus**: Millen.
- zwingelmus**: Limburgs Id.
- zwermmeesje** (*zwermmeeske*): Munsterbilzen.
- bloedzwalber** (ook *bloedzwolber*): Meerssen en Rimburg.
- bloedzwalg**: Nieuwstadt.
- bloedzwarbel** (*bloedzworbel*): Waubach.
- bloedzwarbeltje** (*bloedzwerbelke*): Oirtsbeek.
- goudzwalber**: Spekholzerheide.
- heregodzwalber** (*heregodszwelber*): Wolfhaag/Raren.
- huiszwalber**: Mechelen-aan-de-Maas, Spaubeek en Berg-en-Terblijt.
- huiszwalmertje** (*hooszwelmerke*): Rosmeer.
- muurzwalber** (*muurzwelber*): Kelmis.
- potzwalm**: Steyl.
- zangvogel**: Gutshoven.

HUISZWALUW

/ [zwaluw], zie kaart boerenzwaluw	(123)
○ huis[zwaluw]	(41)
△ steen[zwaluw]	(39)
◇ burger[zwaluw]	(6)
★ witvot	(5)

N 09 (089), DC18 (013b);
 Heerlen Wb., Limburgs Id. (177),
 Weertlands Wb. (B2-10);
 Natura Lb. 85 (1976) (065), Strous,
 J.J. (1963) (089), Wielewaal.

Huiszwaluw (*Delichon urbica*) 13 cm. De huiszwaluw valt op door zijn spierwitte onderkant, van boven is hij blauwzwart. Zijn bolvormig nest van modder plakt hij het liefst onder dakgoten of onder andere uitsteeksels tegen buitenmuren van gebouwen. Hij broedt vaak in kolonies. De zang is heel zacht, de roep schrill. Hij eet vooral vliegende insecten. De gevorkte staart is bij deze soort veel minder opvallend dan bij de boerenzwaluw. In de kaart zijn de vormvarianten van **zwaluw** samengenomen onder [zwaluw]; daartoe zij verwezen naar de kaart bij het lemma **BOERENZWALUW**.

huiszwaluw: freq. Dommelds.; ook in Horst, Opglabbeek, Elen en Diepenbeek.

huiszwalf (*huiszwelf*): freq.

Kleverlds.; ook in Arcen, Maaseik en Thorn.

huiszwalg: verspr. langs de Maas in Midden Lb.

huiszwalm (ook *huiszwalm*): Meijel en Venlo.

huiszwalver (*huiszwelver*):

Gelieren/Bret en Borgloon.

huiszwalvertje (*huiszwelverke*): Lanklaar.

huiszwalber (ook *huiszwalleber*, *huiszwelber*, *huiszwolber*): verspr. in het zuiden van Nl. Lb.; ook in Mechelen-aan-de-Maas.

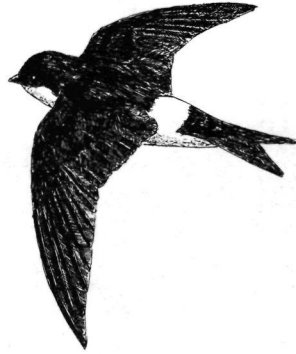
huiszwarbel: Geleen en Brunssum.

huiszwalm (*huiszwelmer*): Beverst.

huiszwats: Lommel.

burgerzwalf: Nederweert.

burgerzwalg: Nederweert,

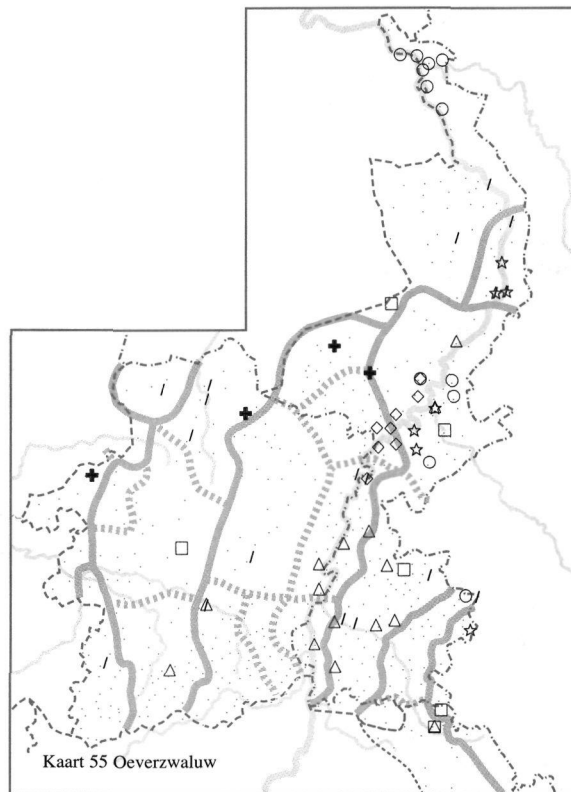
Heythuysen, Leveroy en Roermond.
stadzwalf: Weert.
steenzwaluw: verspr. Demerkemp.; ook in Molenbeersel en Eigenbilzen.
steenzwalf (ook *steenzwulf*): Weertlands Wb.; ook in Heusden en Opglabbeek.
steenzwalg: Nieuwstadt.
steenzwalmertje (*steenzwulmerke*): Rosmeer.
steenzwalvertje (*steenzwelverke*): Hasselt.
steenzwalber: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Kesselt, Ransdaal en Wofhagen/Raren.
steenzwalbster: Vaals.
steenzwarbel (ook *steenzwerbel*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Stein.
steenzwarbeltje (*steenzwerbelke*): Oirsbeek.
stalzwartel: Spaubeek.
stalzwarteltje (*stalzwerbelke*): Oirsbeek.
boerenzwalber: Amby en Spekholzerheide.
dakzwalf (*dakzwelf*): Elen.
nonnetjeszwalf (*nonnekeszwalf*): Overpelt.
nonnetje (*nonneke*): Limburgs Id.; ook in Kwaadmechelen en Stevoort.
bloedzwartel: Heerlen.
raterzwalg: Pey.
herenzwalver (*herenzwelfer*): Diepenbeek.
aardzwalg: Heythuysen en Beegden.

boszwalg: Swalmen en Boukoul.
gierzwalw: Blerick.
scheerzwalg: Pey.
nachtzwalf (*nachtzwelf*): Tungelroy.
oeverzwalf (*oeverzwelf*): Lottum.
oeverzwalm: Velden.
witkont: Beverst.
witpensje (*witpenske*): Weert en Stevoort.
witte zwalber: Gronsveld.
witte zwartel (*witte zwirbel*): Sint-Geertruid.
witvot: verspr. in het midden van Noord.Oostlb.
zwaluw: verspr. Bilzerlds. en Dommellds.; ook in Zonhoven.
zwalf (ook *zwelf*): freq. Weertlds. en Horns; ook in Venray, Heythuysen en Houthalen.
zwalfje (*zwelfke*): Lanaken.
zwalg: freq. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Echt/Gebroek, Dieteren en Susteren.
zwalm: freq. in het noorden van Noord.Oostlb.; ook in Meijel en Venlo.
zwalmmer (ook *zwolmer*): Eigenbilzen en Tongeren.
zwalmertje (*zwelmerke*): Bilzen.
zwammertje (*zwemerke*): Veldwezelt.
zwaltel (*zwelver*): Stokrooie, Sint-Truiden, Hasselt en Wellen.
zwalteltje (*zwelverke*): Hees.
zwaltel (ook *zwelber*): freq. Oostlb-Rip. overgg.; ook in Rekem, Rothem, Klimmen en Kerkrade.
zwalteltje (*zwelberke, zwulberke*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Eygelshoven.
zwaltel (ook *zwelber, zworbel*): verspr. Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb.
zwalteltje (*zwaltelke, zwelberke, zworbelke*): verspr. Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb.; ook in Guttecoven en Stein.
kwikstaart: Herten (bij Roermond).
melkstaartje: Maastricht en Oost-Maarland.
spraan: Blerick.
zijzaad: Heerlen.

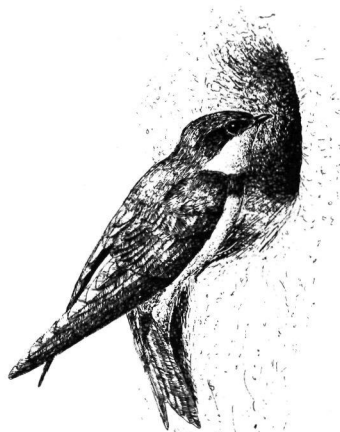
OEVERZWALUW

/ oever[zwaluw]	(18)
○ aard[zwaluw]	(15)
△ steen[zwaluw]	(15)
◇ schoor[zwaluw]	(12)
☆ berg[zwaluw]	(8)
□ zand[zwaluw]	(7)
✚ water[zwaluw]	(5)

N 09 (090), DC18 (013c);
 Gennep Wb.;
 Natura Lb. 85 (1976) (081), Strous,
 J.J. (1963) (090).

Oeverzwaluw (*Riparia riparia*) 12 cm.
 De oeverzwaluw is een zeer kleine,
 effen bruine zwaluw met een witte
 onderkant met een bruine borstband.

Hij komt vooral voor in de buurt van
 zand en water, waar hij zijn nest maakt
 in steile rivieroeveren en zandafgravingen,
 aan het eind van een zelfgegraven
 tunnel. In België en Nederland komt
 hij maar weinig voor.

In de kaart zijn de vormvarianten van
zwaluw samengenomen onder [zwaluw];
 zie de kaart bij het lemma
 BOERENZWALUW.

oeverzwaluw: Horst.

oeverzwalf (ook *oeverzwelf*):

Wellerlooi, Arcen en Maaseik.

oeverzwalf: Neerpelt en Overpelt.

oeverzwalg: Roosteren.

oeverzwalm: Blerick en Venlo.

oeverzwalver (*oeverzwelver*): Sint-Truiden,
 Gelieren/Bret en Diepenbeek.

oeverzwalber (ook *oeverzwolber*):
Meerssen en Rimburch.
oeverzwarbel: Brunssum en
Houthem.
oeverzwats: Lommel.
schoorzwalf (*schaarzwelf*): Thorn.
schoorzwalg (ook *schaarzwalg*): verspr. langs de Maas in Midden Lb.
strandzwalf: Weert.
zandzwaluw: Zonhoven.
zandzwalg: Melick.
zandzwalm: Meijel.
zandzwarbeltje (*zandzwerbelke*):
Oirsbeek.
zandzwalter: Gemmenich en
Moresnet.
waterzwaluw: Kaulille.
waterzalf (ook *waterzelf*):
Kwaadmechelen en Nederweert.
waterzwalf: Nederweert.
waterzwalg: Leveroy.
rivierzwalm: Tegelen.
zeewalf: Kwaadmechelen.
mooszwalter: Gronsveld.
aardzwalf (*aardzwelf*): Gennep Wb.;
ook in Middelaar en Afferden.
aardzwalg: verspr. Noord.Oostlb.
aardzwarbel (*aardzworbel*):
Waubach.
grondzwalf (*grondzwelf*): Geysteren.

holenzwalg: Herten (bij Roermond).
kleizwarbel: Brunssum.
bergzwalter: Kerkrade.
bergzwalg: Roermond, Linne en
Montfort.
bergzwalm: Velden, Blerick en Venlo.
steenzwaluw: Roermond.
steenzwalg: Kessel.
steenzwalter (*steenzwelver*):
Diepenbeek en Borgloon.
steenzwalter (ook *stee-zwalber*): verspr. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.;
ook in Mechelen-aan-de-Maas en
Moresnet.
steenzwarbel (*steenzwerbel*): Puth.
steenzwarbeltje (*steenzwerbelke*):
Einighausen en Urmond.
potzwalm: Tegelen.
bruinzwalf: Nederweert.
bruinzwalg: Maasniel.
koolzwalg: Putbroek.
zwalf (*zwelf*): Venray.
zwalg: Herten (bij Roermond).
zwalter (*zwelver*): Stokrooie.
zwaltertje (*zwulberke*): Schaesberg.
zwalter (ook *zwolmer*): Eigenbilzen
en Tongeren.
zwammertje (*zwemerke*): Veldwezelt.
nonnetje (*nonneke*): Kolonie.

NACHTZWALUW

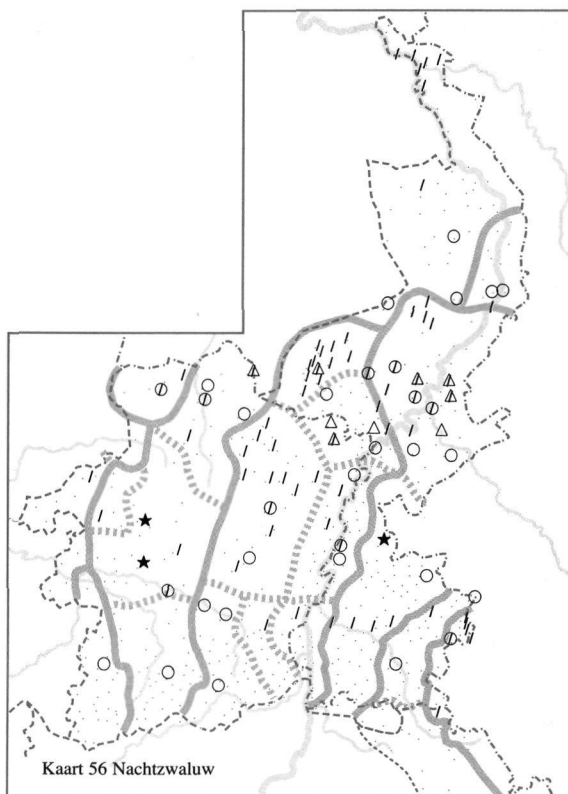
Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) 28 cm, zomergast.
De nachtwaluw is geen echte zwaluw, maar lijkt er op, en ook geen zangvogel. Hij is in West-Europa de enige vertegenwoordiger van de familie van de nachtwaluwen en die hoort bij de orde van de caprimulgiformes. De staart is niet gevorkt, de bek wel kort met een grote mondopening. De nachtwaluw heeft een goede schutkleur, om overdag op de grond te kunnen rusten. 's Nachts jaagt hij op moten, altijd in de vlucht. De zang is een monotoon snorren. Het is een zeldzame heidevogel.

In de kaart zijn de vormvarianten van **zwaluw** samengenomen onder [zwaluw]; zie de kaart bij het lemma **BOERENZWALUW**.

nachtzwaluw (ook *naachzwaluw*):
Horst en Kaulille.
nachtzwalf (ook *nachtzwelf*, *nachtzwelf*): Tungelroy. Maaseik en
Opglabbeek.
nachtzwalf: Neerpelt en Overpelt.
nachtzwalg (*nachtzwalg*): freq.
Noord.Oostlb.; ook in
Stevensweert.
nachtzwalm (ook *nachtzwalm*):
Meijel, Blerick en Venlo.

- / geitenmelker (93)
 ○ nacht[zwaluw] (34)
 △ vliegende pad (12)
 ★ nachtraaf (4)

N 09 (078), DC18 (013c);
 Bree Wb. (107), Gennep Wb.,
 Kerkrade Wb. (129), Weertlands Wb.
 (B2-03);
 Natura Lb. 85 (1976) (080), Strous,
 J.J. (1963) (078), Wielewaal.

nachtzwalmer (*nachtzwalmer, nachzwalmer*): Beverst en Tongeren.

nachtzwalver (*nachtzwalver, nachzwalver*): Sint-Truiden, Hasselt, Diepenbeek en Borgloon.

nachtzwalvertje (*nachtzwalverke*): Gelieren/Bret.

nachtzwalber (*naatzwalber, nachzwalber, nachzwalber*): Stein,

Rimburg, Spekholzerheide en Gulpen.

nachtzwarbel (*nachtzwarbel*): Brunssum.

nachtzwarbeltje (*nachtzwarbelke*): Urmond.

nachtzwats: Lommel.

geitenmelker: freq. in heel Lb. met uitzondering van Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds.

nachtmelker: Afferden.

nachtraaf (ook *nachsraaf*): Heusden, Stokrooie en Sittard.

nachtratel: Nederweert.

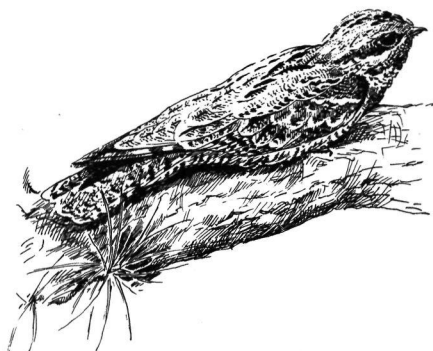
nachtuil (*nachuil*): Rekem.

nachtpad (*nachpad*): Heusden en Zonhoven.

vliegende pad: freq. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Hamont en Weert.

vliegende paard: Thorn.

steenwalber: Hoensbroek.

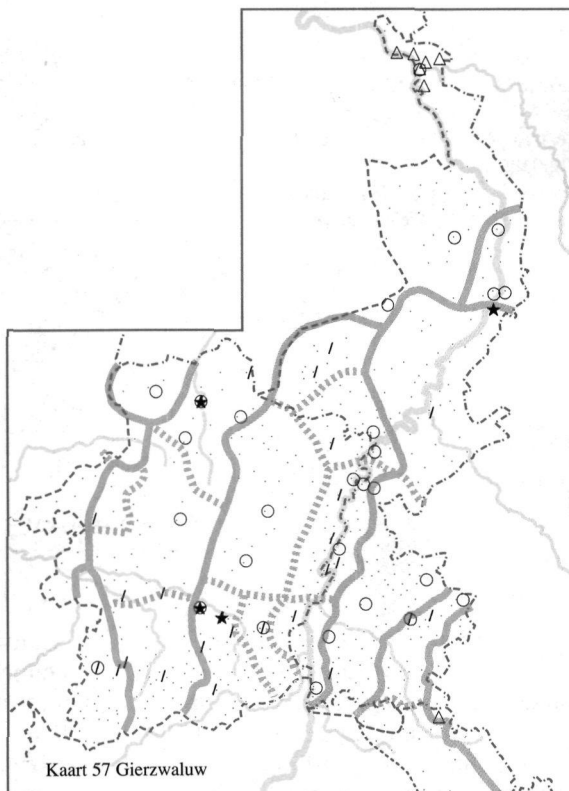
zandzwalber (*zankzwalber*):
Spekholzerheide.
zwalf (*zwelf*): Ottersum.
zwalber: Houthem.

zwarbeltje (*zwarbelke*): Schaesberg.
boomkikker: Venray.
steenbok: Maastricht.

GIERZWALUW

/ steen[zwaluw] (36)
○ gier[zwaluw] (35)
△ rook[zwaluw] (8)
★ toren[zwaluw] (4)

N 09 (091), DC18 (013c);
Echt Wb. (104), Gennep Wb.,
Gronsveld Wb. (455), Hamont Wl.
(456), Heerlen Wb., St-Truiden Wb.
(218), Tongeren Wb. (529),
Valkenburg Wb.;
Natura Lb. 85 (1976) (056), Strous,
J.J. (1963) (091), Wielewaal.

Gierzwaluw (*Apus apus*) 14 cm.
Ook de gierzwaluw lijkt veel op een
zwaluw, maar is het ornithologisch
evenmin als de nachtzwaluw; ook hij
is zelfs geen lid van dezelfde orde als
de zwaluwen.

De gierzwaluw nestelt in gebouwen.
Hij is een geweldig vlieger, getuige het
volgende citaat uit Perrins (1991:
192): "hij eet, drinkt, slaapt en paart al
vliegend". Acrobatisch vangt hij insek-
ten en achtervolgt soortgenoten met
schrille, gierende kreten.
Hij is dof zwartbruin en heeft sikk-

vormige vleugels. De staart is gevorkt
en hij heeft een korte snavel met een
enorme mondopening. Deze trekvogel
komt pas laat in de lente naar onze
streken en vertrekt al weer voor de
herfst naar het zuiden.

In de kaart zijn de vormvarianten van
zwaluw samengenomen onder [zwa-
luw]; zie de kaart bij het lemma
BOERENZWALUW.

gierzwaluw: verspr. Dommelds.; ook
in Horst, Opglabbeek, Diepenbeek
en Eigenbilzen.

gierzwalf (ook *gierzwelf*): Gennep, Lottum, Eksel, Maaseik, Thorn en Houthalen

gierzwalg: Roosteren, Stevensweert en Dieteren.

gierzwalm: Meijel, Blerick en Venlo.

gierzwalver (*gierzwilver*): Sint-Truiden en Gelieren/Bret.

gierzwarbel (ook *gierzworbel*): verspr. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Thorn en Venlo.

gierzwalber: Schimmert, Amby en Oost-Maarland.

gierzwats: Lommel.

scheerzwalg: Stevensweert, Echt en Montfort.

torenzwaluw: Overpelt.

torenzwalm: Tegelen.

torenzwalmmer (*toonzwelmer*): Beverst.

torenzwalver (*toonzwilver*): Diepenbeek.

kerkzwalver (*kerkzwilver*): Herk-de-Stad.

stadszwarbel: Houthem.

stalzwalv: Opglabbeek.

steenzwaluw: verspr. Truierlds.; ook in Paal, Overpelt, Elen, Hasselt en Vliermaal.

steenzwalf (ook *steenzwelf*): verspr.

Weertlds.; ook in Hamont, Roermond en Kinrooi.

steenzwalmmer (*steenzwelmer*, *steenzwolmer*): Beverst, Eigenbilzen en Tongeren.

steenzwalmertje (*steenzwelmerke*): Bilzen.

steenzwalver (*steenzwilver*):

Stevooort, St-Truiden en Borgloon.

steenzwalbertje (*steenzwalberke*): Meeswijk.

steenzwarb (ook *stee-zwarbel*, *steenzwelbel*): verspr. Oostlb-Rip. overgg. en Centr.Maaslds.; ook in Lanaken en Gronsveld.

steenbok: Valkenburg, klimmen en Gronsveld.

sternzwalf: Kwaadmechelen.

zeezwalg: Haelen.

waterzwalf (*waterzwelf*): Molenbeersel.

rookzwalf (*rookzwelf*): Gennep Wb.; ook in Middelaar.

rookzwalber: Gemmenich.

zwierzwalv (*zwiezwalf*): Zonhoven.

bergzwalg: Roermond.

grote zwalber: Schimmert en Haasdal.

grote zwalf (*grote zwelf*): Afferden.

zwarte zwalber (*zwarte zwelber*): Moresnet.

geitenmelker: Kerkrade.

nachtzwalf (*nachtzwelf*): Tungelroy.

zwalf (*zwelf*): Venray.

zwalg: Herten (bij Roermond) en Swalmen.

zwilver (*zwilver*): Stokrooie.

zwilverkje (*zwilverke*): Hees.

zwarbeltje (*zwurbelke*): Schaesberg.

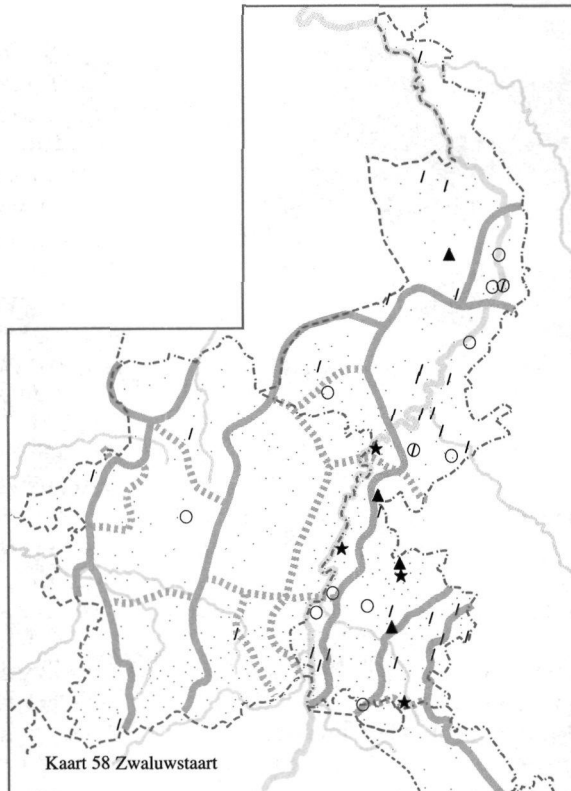
zwammertje (*zwemerke*): Veldwezelt.

schreeuwer: Lanklaar.

ZWALUWSTAART

/ [zwaluw]staart	(42)
○ staart	(13)
▲ schaar(—)	(5)
★ gaffel(—)	(4)

N 83 (067).

Naar de staart van vogels in het algemeen is geen navraag gedaan; wel naar de typische gevorkte zwaluwstaart. Zie ook de lemmata over de zwaluwstaartverbinding in de aflevering over de timmerman: WLD.II, afl. 9, p. 152. Vergelijk ook het lemma ZWALUW in deze aflevering en de daarbij horende kaart.

dobbelstaart ((*dobbel*)staats):

Waubach.

gaffel: Stevensweert, Urmond en Oirsbeek.

gaffelstots: Epen.

lange staart: Oirlo.

schaar: Sevenum, Susteren en Doenrade.

schaarstaart: Klimmen.

schelberrenstots: Gulpen.

staart: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Velden, Venlo, Tungalroy, Houthalen, Geulle, Itteren, Schimmert en Noorbeek.

stots (ook *stoest*): Gronsveld, Noorbeek en Gulpen.

vork: Born.

zwalberenstaart (ook *zwalberestaats*): Caberg en Simpelveld.

zwalberstaart (ook *zwalberstaat*, *zwalberstaats*, *zwalbestaats*):

Maastricht, Heer, Heerlen, Simpelveld, Heerlerbaan, Kerkrade, Heugem en Wijlre.

zwalgenstaart: freq. Noord.Oostlb.; ook in Susteren en Nieuwstadt.

zwalmenstaart: Meijel en Venlo.

zwaluwenstaart: Kwaadmechelen en Eksel.

zwalberenstots (*zwelberestoets*):

Noorbeek en Terlinden.

zwaluwstaart: Meijel en Maastricht.

zwalverstaart: Weert.

zwarbelstaart (ook *zworbelstaats*):

Wijnandsrade en Nieuwenhagen.

zwelmerstaart (ook *zwelmerenstaat*,
zwelmerstaat): Hoeselt en Bilzen.

zwelvenstaart: Gennep, Venray en
Oirlo.

zwelverstaart: Jeuk.

1.1.9 Duiven

De duivenfamilie is een algemeen bekende en voorkomende, enigszins plumpe, grijze of bruinachtige vogelsoort, met een kleine kop, een korte snavel en een tamelijk lange en brede staart.

Duiven leven graag op de grond, zijn niet schuw en worden ook van oudsher als huisvogel gehouden, vroeger omdat de vogel smakelijk was, later als sport. Er is dan ook een eigen duivenmelkersterminologie, die we hier echter niet behandelen.

Het algemene begrip "duif" is herhaaldelijk in de enquêtes ter sprake gebracht, maar leent zich eigenlijk niet tot een lemma in de algemene woordenschat, omdat er alleen fonetische variatie in het woord **duif** voorkomt; het is hier pro memorie opgenomen. De resultaten van de enquêtes en de samenvatting van de woordenboekopgaven is wel te vinden in de materiaalbasis. Zie verder nog de toelichting bij het lemma **DUIF**, OVERIGE SOORTEN.

DUIF, ALGEMEEN

SGV (1914) (008), Willems (1885) (017b), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 08 (1925) (121), ZND 18 (1935) (K4 (GV.4)). ZND m (Marchal); Beverlo Wb. (066), Bree Wb. (087), Echt Wb. (038), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (104), Hamont Wl. (101), Hasselt Wb. (120), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (074), Lommel Wl. (072), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (092), Meeswijk Wl. (181), Meeuwen Wl. (059), Roermond Wb. (069), Sint-Truiden Wb. (077), Sittard Wb. (073), Stokkem Wb. (36), Tegelen Wb. (081), Tongeren Wb. (100), Tungelroy Wb. (169), Uikhoven Wl. (035), Venlo Wb. (113), Venray Wb. (144), Weertlands Wb. (B2-

02);

Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (040), Boileau, A. (1971), Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41), Dols, W. (1953) (060), Grond, A. (1948) (124), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Maar, H.v.d. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Rademaeckers, H. (zj.hs) (055), Roebroek, J. (1886), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 01 (1926) - 36 (1961) (passim), Vromen, W. (zj.hs), Welter, W. (1933) (096, 101).

duif: alg. in heel Lb.

DOFFER, MANNELIJKE DUIF

Doffer, mannelijke duif, ongeacht de soort.

De fonetische realisaties van de woorden **hoorn** en **haan** vallen in het zuiden van het gebied samen; alleen daar waar evident een van beiden kon worden onderscheiden (bij voorbeeld door de aanwezigheid van de -r- in hoorn) is tot identificatie overgegaan.

doffer: freq. Oostlb., Oostlb-Rip. overgg., Kleverlds. en Zuidgeld. Lb., verspr. Horns, Centr.Maaslds., Maas-kemp. en Trichterlds.; ook in Limburgs Id., Paal, Weert, Wijchmaal, Bolderberg en Vaals.

dofferhaan: Riemst.

duifhaan/-hoorn: freq. Bilzerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Vreren en Kanne.

duivenhaan: 's-Gravenvoeren.

duivenmannetje (*duivenmanneke*): Afferden.

duiver: verspr. Centr.Lb., Westlb. en Brab.Lb.; ook in Meerlo.

duiverik (ook *duifrik*): Heijen, Lottum en Arcen.

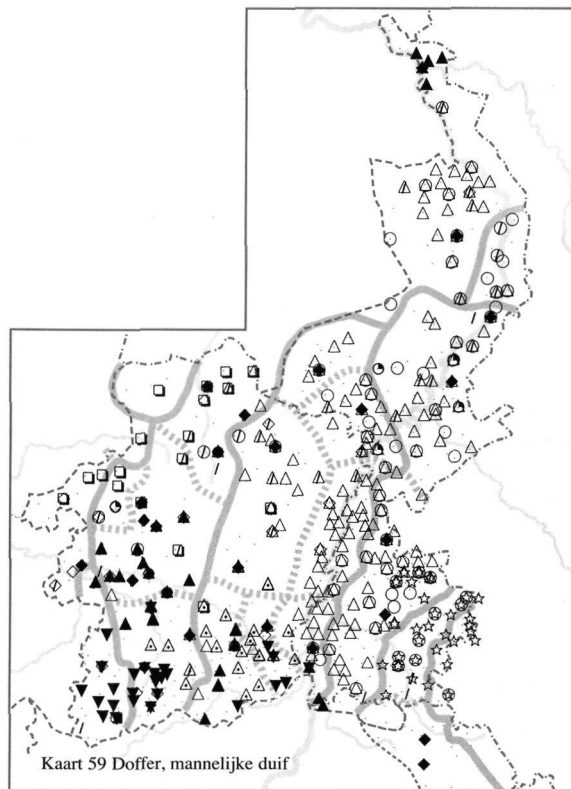
duiverd: Linkhout.

duif: zeldz. in heel Lb.

haan: freq. Demerkemp., verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Gennep Wb., Herk-de-Stad,

△ hoorn	(311)
○ doffer	(92)
/ man(netje)	(61)
☆ vogel	(53)
△ haan/hoorn	(47)
▲ haan	(34)
□ kubber, kobber	(34)
▼ duifhaan/-hoorn	(32)
◇ duiver	(31)
◆ duif	(26)
⊙ krupper, kropper	(9)

N 83 (074), Goossens 1c, Goossens 2a (2, 09), Goossens 2c, SGV (1914) (1914) (008), ZND 01 (u, a-m), ZND 39 (045);
 Beverlo Wb. (061), Echt Wb. (053), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (178), Hasselt Wb. (168, 254), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (297), Limburgs Id. (064), Maaseik Wb. (021), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (143), Meeswijk Wl. (266), Roermond Wb. (099), Sittard Wb. (131), Tongeren Wb. (226), Uikhoven Wl. (064), Valkenburg Wb., Venray Wb. (206);
 Bakkes, P. (zj.hs), Dolmans, H. (zj.hs), Goossens, H. (zj.hs).

Kaart 59 Doffer, mannelijke duif

Bilzen, Kanne, Eijsden en Moelingen.

haan/hoorn: freq. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Genk, Zutendaal, Veldwezelt en Vroenhoven.

hoorn: freq. in heel Lb. met uitzondering van Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Westlb. en Brab. Lb.; wel in Hamont, Sint-Huibrechts-Lille, Lozen, Peer, Schakkebroek, Sint-Lambrechts-Herk, Hasselt en Gulpen.

hoorntje (horenke): Hamont en Thorn.

haantje/hoorntje (haanke): Hasselt en Beverst.

haandrik: 's-Herenelderen.

hij: Mheer en Terlinden.

hij-tje (hijke, hijze): Bree en Mheer.

man: Linkhout, Loksbergen, Herk-de-Stad en Epen.

mannetje (manke, mansje, manneke, mantje, menneke): verspr.

Demerkemp., zeldz. in heel Lb.

mannetjesduif (mankesduif, mennekeduijf): Tienray, Blerick, Reuver en Haelen.

kobber (kopper): Tessenderlo en Neerpelt.

kubber (kepper, kupper): freq. Weertlds. en Brab.Lb., verspr. Demerkemp.; ook in Lommel, Opglabbeek, Jeuk en Diepenbeek.

kropper (ook krepper): Beringen, Makset, Beesel, Peer, Kuringen, Hasselt en Hoeselt.

krupper: Assenray/Maalbroek en Stevensweert.

vogel: alg. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heers.

roekoek: Banholt.

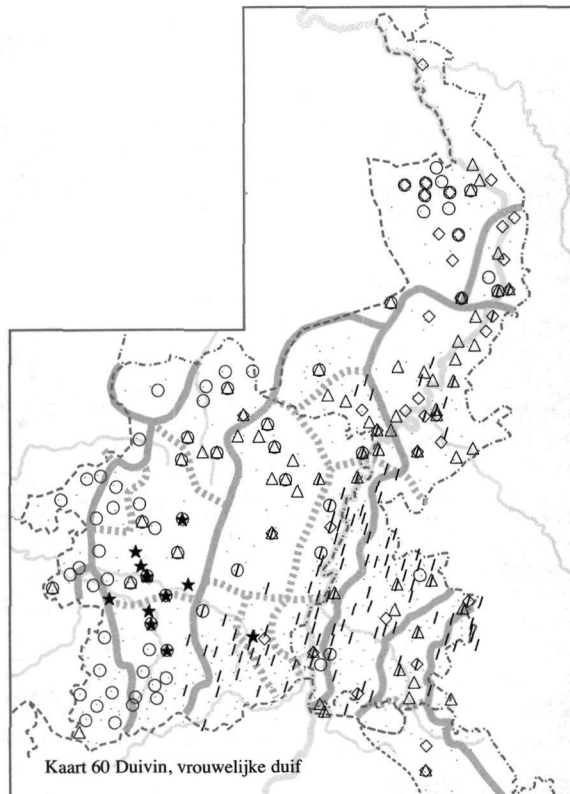
vork: Velden.

DUIVIN, VROUWELIJKE DUIF

/ zij(t)je	(222)
○ duivin(net)je	(98)
△ wijf(je)	(83)
◇ duif(je)	(40)
★ hen(net)je	(13)

N 83 (075), Goossens 1c, Goossens 2a (2, 10), Goossens 2c, SGV (1914) (008), ZND 01 (a-m), ZND 18 (u, K4 add), ZND 39 (046); Gronsveld Wb. (573), Hasselt Wb. (180), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (317), Limburgs Id. (294), Maaseik Wb. (054), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (774), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (1313), Roermond Wb. (332), Sittard Wb. (503), Stokkem Wb. (126), Tongeren Wb. (691), Uikhoven Wl. (064), Valkenburg Wb., Venray Wb. (146); Bakkes, P. (zj.hs), Dolmans, H. (zj.hs), Goossens, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 32 (1957) (013), Vrijdag, E. (1950sq).

Duivin, vrouwelijke duif, ongeacht de soort

duivin (ook *duiffin*, *duivinne*): freq.

Westlb., Brab.Lb. en Kleverlds., verspr. Maaskemp.; ook in Maasbree, Hout-Blerick, Boekend, Weert, Rotem, Eisdén, Merkelbeek, Diepenbeek, Heer en Heugem.

duivinnetje (*duivinneke*): verspr.

Westlb. en Brab.Lb.; ook in Venray.

duifhen: Peer, Opglabbeek en Wellen.

hen: verspr. Westlb.; ook in Waltwilder.

hennetje (*henneke*): Bolderberg en Hasselt.

zij: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Centr.Maaslds., Horns,

Trichterlds., Bilzerlds. en

Tongerlds.; ook in Venlo, Neeroeteren, As, Genk, Zutendaal, Kortesse en Bommershoven.

zij-tje (*zij-ke*): freq. Centr.Maaslds.; ook in Blerick, Venlo en Zutendaal.

wijfje-zij (*wijfke-zij*): Gulpen.

wijf: Haler, Kapel-in-'t-Zand en Wessem.

wijfje (ook *wijfke*): verspr. in heel Lb. met uitzondering van Haspengouws en Brab.Lb.

wijfjesduif (*wijfkesduif*): Blerick.

vrouwtje (*vrouwke*): Maastricht.

pop: Hasselt.

melkduif: Hamont.

duif: verspr. Oostlb-Rip. overgg., Noord.Oostlb., Horns, Kleverlds.

en Zuidgeld.Lb.; ook in Kaulille,
As, Lanklaar, Mopertingen,
Maastricht, Hulsberg en Mheer.

duifje (*duifke*): Tienray en
Nederweert.
min: Heijen.

JONGE DUIF

Goossens 1c, ZND m (Marchal);
Echt Wb. (093), Genk Wb. (248), Gronsveld Wb.
(352), Meeswijk Wl. (482), Sittard Wb. (312),
Stokkem Wb. (86), Tongeren Wb. (234, 441), Venlo
Wb. (214), Venray Wb. (347), Weertlands Wb. (B2-
08);
Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 08 (1933) (403),
Veldeke 13 (1938) (031), Veldeke 14 (1939) (052).

Jonge duif, ongeachte de soort

duifje (*duifke*): Venlo, Maastricht en
Simpelveld.

jaarduif: Tongeren.

pieper: Weertlands Wb.; ook in Venlo,
Stokkem, Gutshoven, Genk,
Zutendaal, Sittard, Tongeren en
Gronsveld.

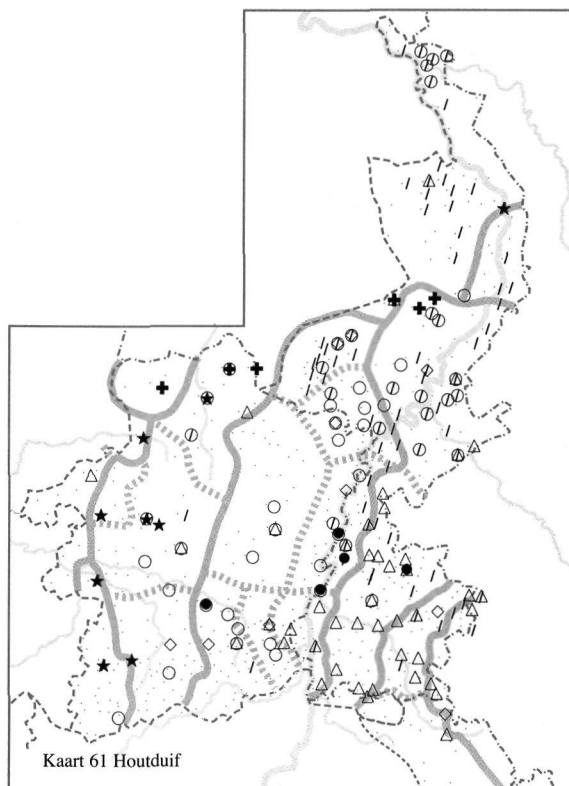
pieperd: Echt, Meeswijk en Sittard.

piepklots: Venray Wb.

HOUDUIF

- / houtduif (126)
- bosduif (80)
- △ wilde duif (64)
- ◇ dikke duif (13)
- ★ holduif (9)
- ✦ koolduif (7)
- ringduif (7)

N 09 (094), N 094 (035);
Gennep Wb., Gronsveld Wb. (555),
Hamont Wl. (253), Meeswijk Wl.
(116, 527), Sittard Wb. (143), St-
Truiden Wb. (187), Tungalroy Wb.
(169), Venlo Wb. (147), Venray Wb.
(194), Weertlands Wb. (B2-04);
Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85
(1976) (012), Strous, J.J. (1963)
(094), Veldeke 29 (1954) (076),
Wielewaal.

Houtduif (*Columba palumbus*) 41 cm.
De houtduif is de bekendste van de wilde duiven. Hij heeft een witte vlek in de hals en op de vleugel. Hij komt overal voor waar bomen staan. Hij bouwt een nest van takken. Hij strijkt in grote groepen neer op akkers om van de landbouwgewassen (kool) te eten.

houtduif (ook *holtduif*, *outduif*): alg.

Kleverlds. en Zuidgeld.Lb., freq.
Oostlb., Oostlb-Rip. overgg.,
Weertlds., Horns en
Centr.Maaslds.; ook in Lommel,
Heusden, Eksel, Houthalen, Her-
de-Stad, Sint-Truiden, Maastricht,
Kerkrade en Membruggen.

bosduif: freq. Noord.Oostlb. en
Horns, verspr. overig Centr.Lb. en
Westlb.; ook in Gennep Wb., Jeuk
en Schimmert.

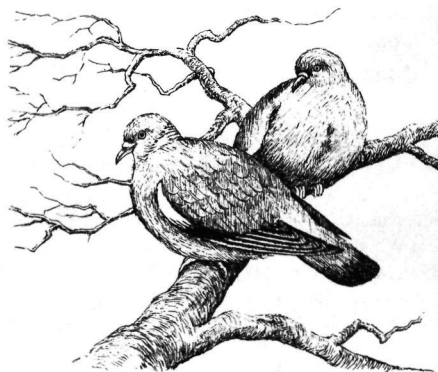
woudduif: Roermond.

holduif: verspr. Westlb. en Truierlds.

koolduif: Lommel, Meijel, Beringe,
Koningslust, Achel en Hamont.

ringduif (ook *rinkduif*): verspr.
Centr.Maaslds.; ook in Oirsbeek en
Diepenbeek.

zangduif: Limbricht.

wilde duif (ook *wil duif*, *wilj duif*):
freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.
Oostlb., Trichterlds. en Bilzerlds.;
ook in Kwaadmechelen, Venray,
Meijel, Kaulille, Swalmen,
Vlodrop, Posterholt, As, Gutte-
coven, Zonhoven, Urmond en
Hoeselt.

dikke duif: Nederweert, Ospel,
Molenbeersel, Nunhem, Elen,
Wellen, Vliermaal, Eigenbilzen,
Heerlen en Gemmenich.

duif: Tienray, Kelpen, Oler, Houthem
en Sint-Pieter.

franse duif: Tongeren.

veldkretser: Venlo en Montfort.

HOLENDUIF

Holenduif (*Columba oenas*) 33 cm.
De holenduif lijkt op een blauwe post-
duif, maar heeft geen witte stuit en is
meer gedrongen. Hij broedt in holle
bomen en konijnenholen, maar ook in
stadstorens en muurgaten.

holenduif: Meijel, Weert, Kaulille,
Swalmen, Boukoul, Thorn en Puth.

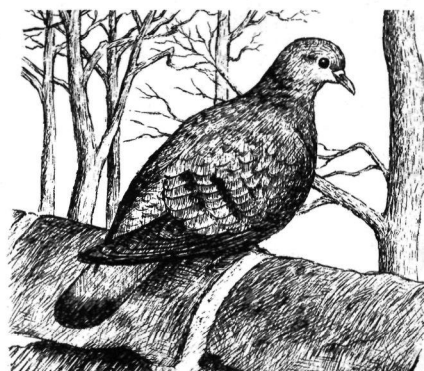
holduif: verspr. Bilzerlds., Tongerlds.,
Westlb. en Truierlds.; ook in
Maaseik, Elen, Gelieren/Bret,
Schimmert en Gulpen.

holduifje (*holduifke*): Lommel en
Limbricht.

houtduif: Heusden.

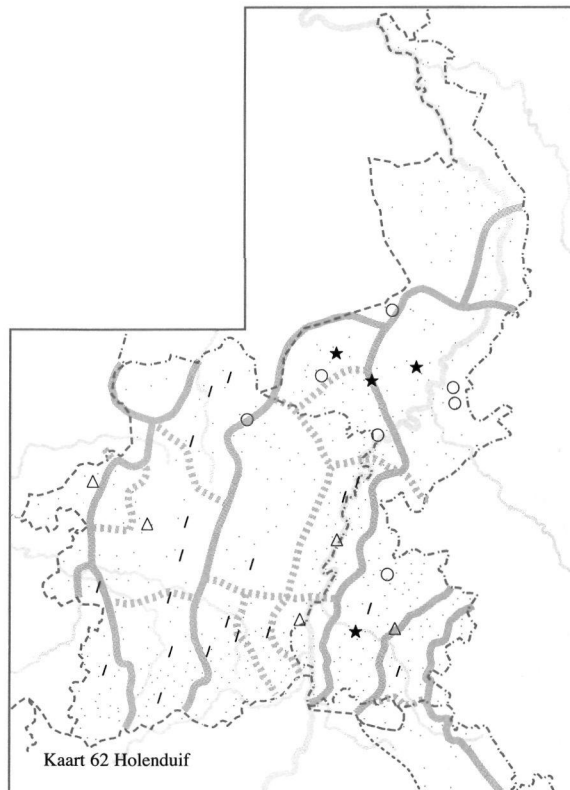
kleine houtduif (*klein houtduif*):
Swalmen.

blauwe houtduif: Weert.

- / holduif (23)
 ○ holenduif (9)
 △ bosduif (6)
 ★ kleine bosduif (5)

N 09 (095), ZND m (Marchal);
 Hasselt Wb. (add 11);
 Natura Lb. 85 (1976) (062), Strous,
 J.J. (1963) (095), Wielewaal.

bosduif: Kwaadmechelen, Heusden,
 Meeswijk, Lanaken en Klimmen.
kleine bosduif (ook *klein bosduif*):
 Nederweert, Roggel, Leveroy en
 Houthem.
woudduif: Lanklaar.
grote tortelduif (*grote tottelduif*):

Diepenbeek.
wilde duif (*wil duif*): Kerkrade en
 Mheer.
noordse duif: Middelaar.
kotduif: Borgloon.
kolenkop: Overpelt.
ringduifje (*rinkduifke*): Kelmis.

TORTELDUIF

Tortelduif (*Streptopelia turtur*) 28 cm,
 zomergast.
 Deze grijze duif heeft bruine vleugels
 en een zwart met witte vlek op de
 hals. De staart heeft een wit uiteinde.
 Het nest is een bouwvallig platvorm-
 pje van takken, met twee witte eitjes.
 De tortelduif is in tegenstelling tot de
 andere duiven een trekvogel. Er zijn

verschillende tamme tortelkruisingen,
 die als huisdier gehouden worden.
 Men zegt wel dat een tortelduif zou
 helpen tegen roos, een huidaandoe-
 ning.
 Er zijn ook enkele opgaven opgete-
 kend voor de Turkse tortel
 (*Streptopelia decaocto*), een kleine,
 vaalgrijze duif met een zwarte hals-

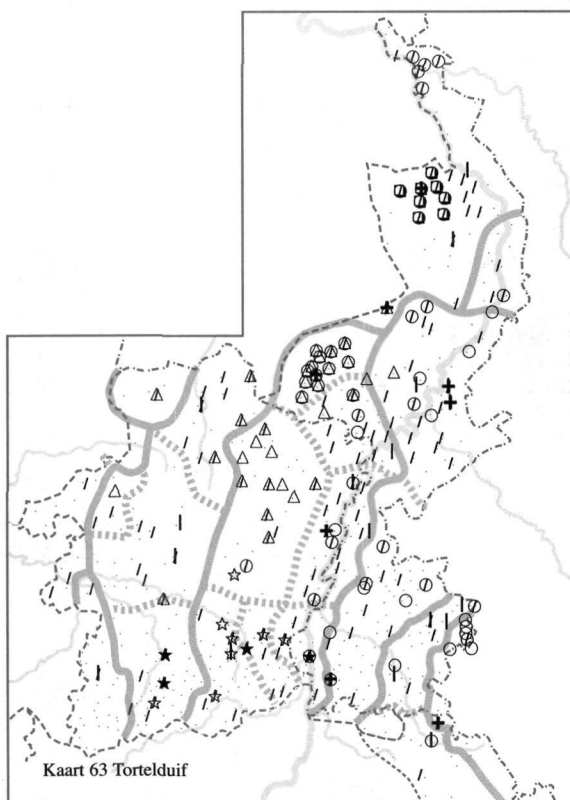
/ tortelduif(je)	(186)
○ lachduif(je)	(70)
△ roosduif(je)	(39)
l tortel	(21)
☆ roekduif(je)	(15)
✦ turkse tortel/duif	(9)
□ koerduifje	(8)
★ roek(er)je	(7)

N 09 (096, 097 add.), ZND 08 (013),
ZND m (Marchal);

Beverlo Wb. (262), Bree Wb. (243),
Genk Wb. (272), Gennep Wb.,
Gronsveld Wb. (497), Hamont Wl.
(487), Haspengouws Id. (231),
Hasselt Wb. (463), Heerlen Wb.,
Kerkrade Wb. (172), Limburgs Id.
(212), Lommel Wl. (268), Maaseik
Wb. (029), Maastricht Wb., Meerlo-
Wanssum Wb. (293), Meeswijk Wl.
(366), Meeuwen Wl. (214),
Roermond Wb. (155), Sittard Wb.
(210), Stokkem Wb. (66), St-Truiden
Wb. (227), Tongeren Wb. (485, 586),
Venlo Wb. (180), Venray Wb. (248,
265, 460), Weertlands Wb. (B2-06,
B2-08);

Achten, P. (1995) (inl.), Bertrand, J. (1946) (058),
Natura Lb. 85 (1976) (029), Strous, J.J. (1963) (096,

097), Veldeke 16 (1941) (040, 056), Veldeke 25
(1950) (037), Wielewaal.

band, die pas in de jaren '50 zijn leef-
gebied naar Nederland en België heeft
uitgebreid. Hij wordt aangeduid met
aziatische tortel in Thorn; **turkse tor-
telduif** in Venray en Eksel; **turkse tor-
tel** in Venray, Meijel, Weert, Swalmen
en Boukoul; **turkse duif** (*turkense
duif*) in Gemmenich en **turks duifje**
(*turks duifke*) in Lanklaar en
Gronsveld. In de materiaalbasis zijn
deze termen opgenomen onder
TORTELDUIF.

tortelduif (ook *tottelduif*): freq. in
heel Lb.

tortelduifje (*toertelduifke*, *tortelduif-
ke*, *tottelduifke*): verspr. in heel Lb.

tortel (ook *tottel*): freq. Oost.Zuidlb.,
verspr. in het midden van

Noord.Oostlb.; ook in Well, Horst,
Overpelt, Maaseik, Maasbracht,
Houthalen, Limbricht, Sint-
Truiden, Zonhoven en Hoeselt.
tokkelduif: Oostham.

tittelduif: Haspengouws Id.

tittelduifje (*tittelduifke*): Kerkhoven.

roosduif: alg. Weertlds. en Maas-kemp.; ook in Beverlo, Hamont en Eil.

roosduifje (*roosduifke*): verspr. Weertlds., Horns en Dommelds.; ook in Lommel, Meijel, Heytheysen en Hasselt.

lachduif (ook *laarduif*): verspr. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Gennep Wb., Venray Wb., Weertlands Wb., Kerkrade Wb., Venlo, Gelieren/Bret, Maastricht, Rimborg, Eygelshoven, Wijlre en Moresnet.

lachduifje (*lachduifke*): Beringe, Koningslust, Nunhem en Gronsveld.

lakduif: Ottersum.

roekduif: verspr. Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Jeuk.

roekduifje (*roekduifke*): Genk, Hoeselt en Tongeren.

roek: Limburgs Id.; ook in Martenslinde.

roekje (*roekske*): Maastricht.

roeker: Wellen.

roekertje (*roekerke*): Borgloon.

wild roekertje (*wild roekerke*): Borgloon.

koerduif: Roermond.

koerduifje (*koerduifke*): Venray Wb.

bosduif: Beverst.

houtduif: Meeswijk.

ringduif: Afferden.

tamme duif (*tam duif*): Gelieren/Bret

wilde duif (ook *wilj duif*): Middelaar en Urmond.

DUIF, OVERIGE SOORTEN

SGV (1914) (19 add), ZND 08 (121), ZND m (Langohr, Marchal);
Echt Wb. (029, 083, 105, 123, 124), Eupen Wb. (163, 186), Genk Wb. (345), Gronsveld Wb. (250, 366, 381, 444, 472), Haspengouws Id. (199), Hasselt Wb. (483), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (142, 169, 197, 236, 256, 276, 285, 287), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (302), Meeuwen Wl. (182), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.160), Roermond Wb. (242, 261), Sittard Wb. (253, 339, 368, 390, 414, 448), St-Truiden Wb. (197), Tegelen Wb. (125), Tongeren Wb. (260, 542, 612, 654, 679), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (225), Venray Wb. (121, 344, 365, 486, 543), Weertlands Wb. (B2-01, B2-08); Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 03 (1928) (109), Veldeke 05 (1930) (211), Veldeke 11 (1936) (667).

In de canonieke woordenboeken zijn zeer veel opgaven aangetroffen over duifsoorten. Het door deze woorden aangeduide begrip is te wijd voor een normaal lemma. Hieronder zijn de meest voorkomende soorten bijeen gezet, zo mogelijk met de woordenboekherkomst en per soort in alfabetische volgorde.
Onder het kopje "sierduif" zijn ook de

opgaven op een enquêtevraag naar de duifbenamingen naar hun kleur opgenomen.

Postduif:

postduif: Venray Wb. en Weertlands Wb.

reisduif: Kerkrade Wb., Roermond Wb., Sittard Wb., Weertlands Wb., Venlo Wb., Gronsveld Wb. en Meeuwen Wl.

veldkets: Genk Wb.

zwerveling: Sittard Wb.

Veldduif:

akkerpit: Weertlands Wb.

dikke duif: Gutshoven.

kets: Tongeren Wb.

spijkerd: Heerlen Wb. en Eupen Wb.

veldduif: Kerkrade Wb.

veldkets: Hasselt Wb.

veldketser: Tongeren Wb.

veldkletser: Echt Wb.

veldkretser: Venray Wb., Tegelen Wb. en Meerlo-Wanssum Wb.

veldkretserd: Sittard Wb.

Sierduif:

blauwe: Venray Wb.

donker(e duif) (*donkel*): Maastricht Wb.

grijze (duif): Sittard.

grijsje (ook *grijzelke*): Maastricht Wb.

kropduif: Maastricht Wb.

kropper: Gronsveld Wb. en

Maastricht Wb.; ook in Sittard.

kroppet: Kerkrade Wb. en Heerlen Wb.

moesj: Kerkrade Wb., Sittard Wb. en Echt Wb.

schelp: Haspengouws Id.

schulver: Gronsveld Wb.

schäck: Echt Wb. en Sittard Wb.

sprikker: Kerkrade Wb.

surlet: Tongeren Wb.

vale (duif): Echt Wb., Kerkrade Wb. en Tongeren Wb.

witkop: Venray Wb.

witschaar: Tongeren Wb.

witstreep: Maastricht Wb.

Andere soorten:

beul: Echt Wb.

döltjere: Vijlen.

houd: Neeroeteren.

potduif: Maastricht Wb.

spijker: Maastricht Wb.

spijkerd: Valkenburg Wb., Sittard Wb. en Gronsveld Wb.

1.2 Vogels in het bos

1.2.1 Vinken

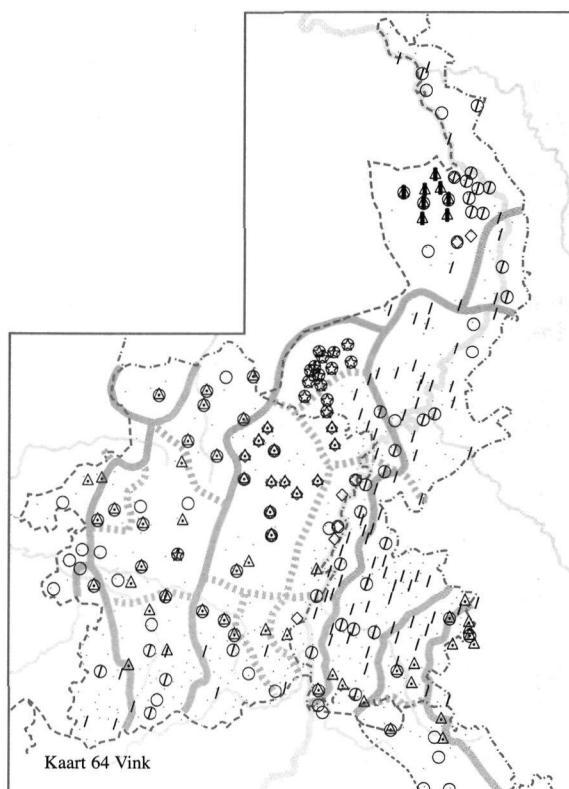
Bijna alle vinken (fringillidae) bewonen open bosrijke gebieden, tuinen en struikgewas.

VINK

/ boekvink	(214)
○ vink(je)	(151)
△ botvink(je)	(104)
◇ boekweitvink	(23)
☆ bokvink	(19)
! grasteut	(9)

N 09 (003), DC 06 (016), SGV (1914) (040), Willems (1885) (011b), ZND 43 (016), ZND m (GrGr., Raymaekers, Houben, Matthys, Welter, Coomans, Franssen, Marchal, Vanderbeeken); Bree Wb. (069, 072), Genk Wb. (066, 346), Gronsveld Wb. (074, 097), Hamont Wl. (061), Hasselt Wb. (085, 498), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (064), Lommel Wl. (044), Maaseik Wb. (013, 049), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (076, 312), Meeswijk Wl. (107), Meeuwen Wl. (035), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (I.172), Roermond Wb. (038, 307), Sittard Wb. (056, 316, 419, 448), Stokkem Wb. (30, 116), St-Truiden Wb. (067), Tongeren Wb. (078, 568), Tungalroy Wb. (169, 170), Uikhoven Wl. (020), Venlo Wb. (105), Venray Wb. (128, 184), Weertlands Wb. (B2-01, B2-10); Achten, P. (1995) (inl.), Bertrand, J. (1946) (059), Boileau, A. (1971), Daelen, J. v. (1933-41), Dols, W.

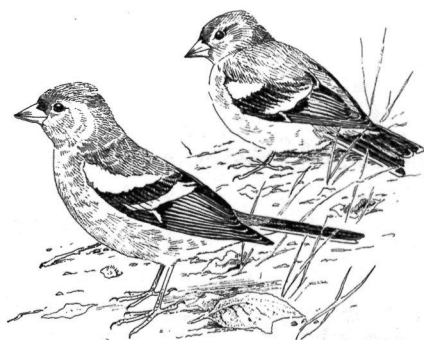
(1953) (016), Goossens, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (032), Roebroek, J. (1886), Strous, J.J. (1963) (003), Veldeke 01 (1926) - 36 (1961) (passim), Wielewaal.

Vink (*Fringilla coelebs*) 15 cm. De vink heeft witte strepen op de vleugels en in de staart en het mannetje heeft een roodachtige borst. Vanwege zijn lied, de vinkenslag, en zijn bonte verenkleed wordt hij veel gehouden

als kooivogel. In de winter vormen ze zwermen die op akkerland foerageren en in tuinen komen. In het broedseizoen zijn ze zeer territoriaal en komen ze meest voor in terreinen met veel boomte en ondergroei.

Hun zang verschilt iets per gebied. Zo zegt men van uit het oosten en zuiden afkomstige, op trek zijnde vinken dat ze anders zingen dan inheemse vinken, dat zijn bij ons broedende vinken die ook hier overwinteren.

vink: verspr. in heel Lb.

vinkje (*vinkske*): Venlo en Valkenburg.

botvink (ook *boetvink*, *boevink*, *bofvink*, *bootvink*, *bovink*): freq. Ripuar., verspr. Oostlb-Rip. overgg., Maaskemp., Tongerlds., Beringerlds., Demerkemp., Zuiderkemp. en Dommellds.; ook in Venray wb., Lommel, Molenbeersel, Kinrooi, Herk-de-Stad, Sint-Lambrechts-Herk, Zepperen, Mechelen-aan-de-Maas, Wellen, Eigenbilzen, Veldwezelt, Gronsveld, Sint-Geertruid, Noorbeek en Oost-Maarland.

botvinkje (*botvinkske*): Molenbeersel.

botsvink (*boetsvink*): Hees.

bokvink: freq. Weertlds.; ook in Stramproy, Tungalroy en Zonhoven.

boekvink (ook *bookvink*): alg. Oostlb. en Zuidgeld.Lb., freq. Kleverlds., Horns, Centr.Maaslds., Oost.Zuidlb. en Haspengouws; ook in Nederweert, Weert, Hushoven, Zonhoven, Hasselt en Vaals.

boekweitvink (*boekendvink*, *boekesvink*, *bokesvink*, *bokkesvink*): freq. Centr.Maaslds. en Maaskemp.; ook in Molenbeersel, Kinrooi en Lanaken.

bloedvink: Nunhem.

distelvink: Welten.

putter: Welten.

grasvink: Maastricht en Houthem.

groenvink: Maastricht en Welten.

vlasvink: Bilzen.

heivink: Montfort.

kersvink: Venray.

grasteut: Venray Wb.

graszak: Venlo.

heimourik: Merselo.

takkeling (ook *takling*): Sittard, Hoeselt en Tongeren.

kwakerd: Sittard.

pinker: Sittard.

teut: Meerlo.

amourette: Maastricht.

distrewiet: Maastricht en Gronsveld.

siestrewietje: Nieuwenhagen.

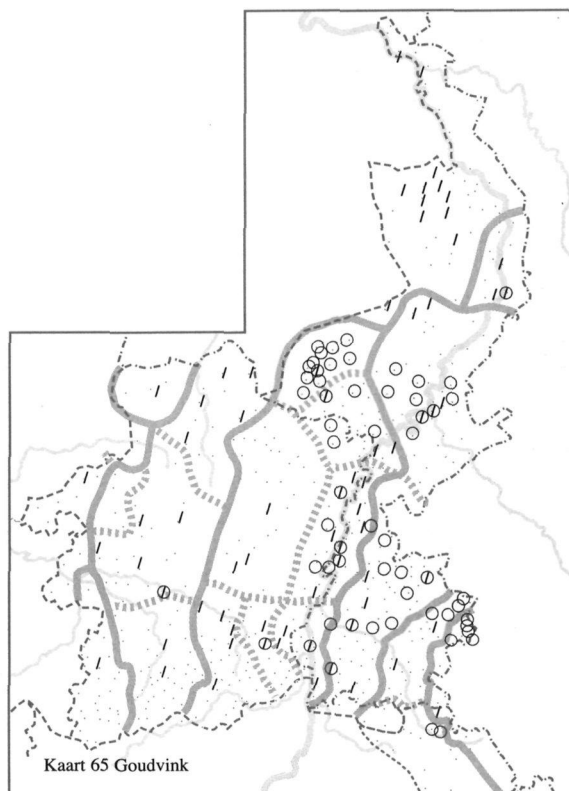
suskewiet: Eksel en Linkhout.

tiesje (*tieske*): Sevenum.

GOUDVINK

/ goudvink (82)
○ bloedvink (70)

N 09 (011);
Genk Wb. (114), Gronsveld Wb.
(064), Hamont Wl. (147), Kerkrade
Wb. (062), Meeswijk Wl. (236),
Sittard Wb. (050), St-Truiden Wb.
(118), Tongeren Wb. (192), Tungalroy
Wb. (169), Venlo Wb. (104), Venray
Wb. (169), Weertlands Wb. (B2-01);
Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85
(1976) (005), Strous, J.J. (1963)
(011), Wielewaal.

Goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*) 15 cm.
Deze vogel is een schuwe vink met
prachtig rode borst en wangen. Hij kan
schade aanrichten aan fruitbomen,
door de knoppen te eten. Ook bij de
goudvink worden meerdere rassen

onderscheiden: de Noord-Europese
vorm komt tijdens de wintertrek in
onze streken en is groter en kleurrijker
dan de hier broedende vorm, die een
nest van dunne wortels in sparrenbos-
sen maakt.

goudvink (ook *goldvink*): verspr. in
heel Lb.

bloedvink (ook *bloodvink*): freq.
Ripuar., Oostlb-Rip. overgg.,
Oostlb., Weertlds., Horns en
Centr.Maaslds.; ook in Venlo,
Hasselt, Rosmeer en Maastricht.

kersvink: Houthem.

noors berpje (*noors berpke*):
Gelieren/Bret.

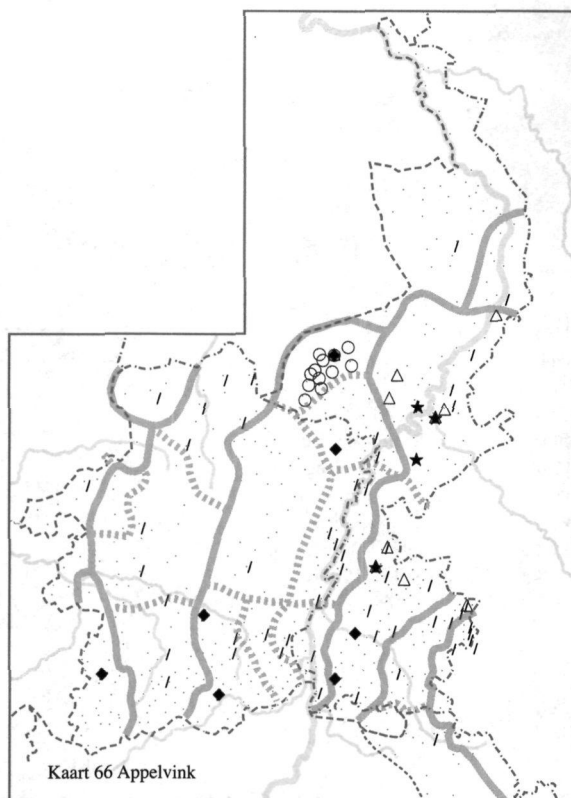
spaanse botvink: Herk-de-Stad.

pelter: Hasselt.

APPELVINK

/ appelvink	(65)
○ groene, een -	(12)
△ kersvink	(10)
◆ dikbek	(9)
★ bloedvink	(4)

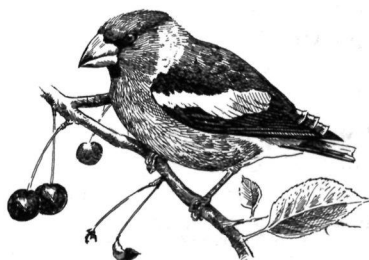
N 09 (013);
 Gronsveld Wb. (025, 096), Hamont
 Wl. (022), Kerkrade Wb. (049),
 Meeswijk Wl. (037), Sittard Wb.
 (024), St-Truiden Wb. (080),
 Tongeren Wb. (011, 107), Weertlands
 Wb. (B2-03);
 Natura Lb. 85 (1976) (suppl.), Strous,
 J.J. (1963) (013), Veldeke 27 (1952)
 (065), Wielewaal.

Kaart 66 Appelvink

Appelvink (*Coccothraustes coccothraustes*) 18 cm.

De appelvink is een schuwe vink met een grote snavel om pitten van kersen e.d. te breken. Hij heeft een gedrongen zwaar uiterlijk vanwege zijn korte staart en grote kop, die bol staat van spieren om de grote bek te bedienen. Voorts is de brede witte band in de zwarte vleugels opvallend. Hij is zeldzaam in ons gebied.

appelvink (ook *appevink*): verspr. in heel Lb.

appeldief: Afferden.

notenkraker (*notenkraker*):
 Tongeren.

kernbijter: Gemmenich.

kersenknakker: Rosmeer.

kersenknapper: Sittard.

kersenknepper: Weert en Kerkrade.

kersvink: verspr. Oostlb.; ook in Nederweert en Waubach.

kezenvink: Thorn.

bloedvink: Horn, Roermond,
 Montfort en Geleen.

vink: Oost-Maarland.

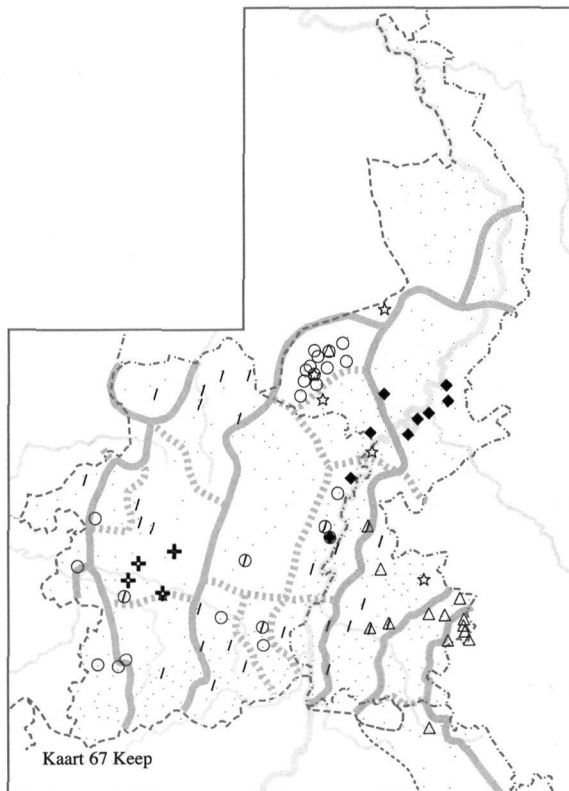
dikbek: Nedeweert, Kinrooi, Sint-Truiden, Diepenbeek, Houthem,
 Tongeren en Gronsveld.

groene, een -: Weertlands Wb.

KEEP

/ kweker, kweekvink	(42)
○ spaanse (boek e.a.) vink	(28)
△ turk, turkse vink	(16)
◆ ardense (boek)vink	(11)
☆ keep(je)	(7)
✚ kwaakvink	(6)

N 09 (004);
 Gronsveld Wb. (255), Hamont Wl.
 (254), Hasselt Wb. (213), Kerkrade
 Wb. (280), Meeswijk Wl. (038, 594),
 Sittard Wb. (204), St-Truiden Wb.
 (067), Tongeren Wb. (315),
 Weertlands Wb. (B2-09);
 Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85
 (1976) (067), Strous, J.J. (1963)
 (004), Wielewaal.

Keep (*Fringilla montifringilla*) 15 cm.
 Het mannetje heeft oranje aan kop en
 borst maar in het voorjaar een zwarte
 kop en borst. Bij ons alleen in de win-

ter te vinden en tijdens de herfst- en
 voorjaarstrek. Vandaar de vele volks-
 namen met vreemde streken en verre
 landen.

De keep eet eikels en beukenootjes,
 onkruidzaden en bessen. Zijn roep is
 nasaal kwekkend.

keep: Meijel, Weert, Tungalroy,
 Stevensweert, Hasselt en Bruns-
 sum.

keepje (keepke): Brunssum.

boskeep: Middelaar.

woudkeep (waldkeep): Gennep.

ardeense vink: Meeswijk.

**ardense boekvink (ardense bookvink,
 radense bookvink):** freq. in het zui-
 den van Noord.Oostlb.; ook in
 Thorn.

ardense boekweitvink (*ardense bokesvink*): Maaseik en Meeswijk.
kempische boekvink: Membruggen.
noordvink: Kinrooi en Gelieren/Bret.
noorse vink: Beringe, Koningslust en Eksel.
amerikaanse vink: Velden.
russische boekvink (*russische boekvink*): Urmond.
russische vink: Venray.
franse boekvink (*franse boekvink*): Houthem.
spaanse boekvink: Sint-Truiden, Ordingen en Rosmeer.
spaanse boekweitvink (ook *spaanse bokesvink*): Elen, Lanklaar en Meeswijk.
spaanse bokvink: Weertlands Wb.
spaanse botvink (ook *spaantse botvink*): Paal, Stevoort, Zepperen, Gelieren/Bret, Beverst en Eigenbilzen.
spanse vink: Linkhout.
spanjaard (ook *spanjaar*): Sint-Truiden en Ordingen.
turk: Kerkrade Wb.; ook in Moeresnet.

turkse boekvink (*turkse boekvink*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen.
kwaakvink: freq. in het zuiden van Demerkemp.
kweker: verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en oostelijk Haspengouws; ook in Kwaadmechelen, Stevoort, Gelieren/Bret en Borgloon.
kwekerd: Sittard en Schimmert.
kweekvink: alg. Dommellds. en Lommels, verspr. Demerkemp.; ook in Gelieren/Bret en Diepenbeek.
keekvink: Molenbeersel en Diepenbeek.
pieper: Maastricht.
vlasvink: Hees.
distelvink (*disselvink*): Beverst.
oranjevink: Weert.
zwartkopje (*zwartkopke*): Kerkrade en Mheer.
bergvink: Tegelen en Gelieren/Bret.
bosvink: Weert en Roggel.
hegbotvink: Oost-Maarland.

GROENLING

Groenling (*Carduelis chloris*) 15 cm. De groenling is een plomp ogende maar behendige vogel, opvallend olijfgroen met gele vleugel- en staartplekken, die vaak in dorenstruiken, maar

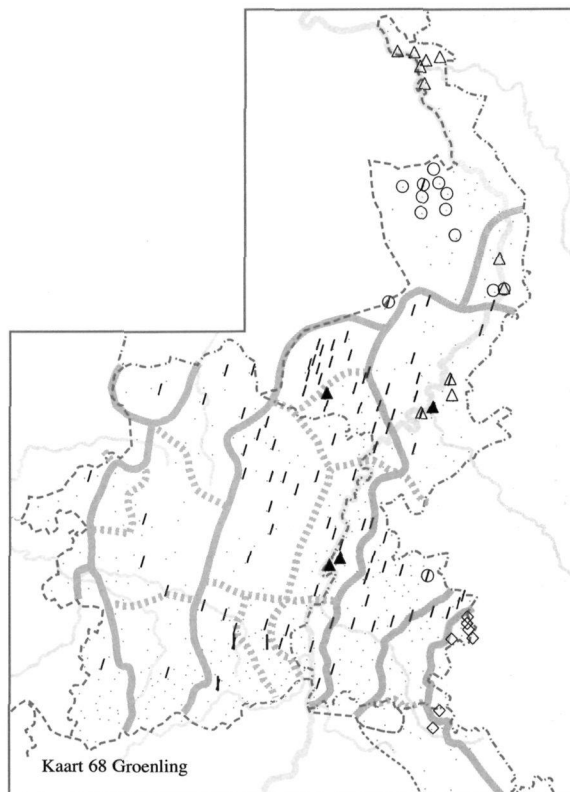

ook wel in de bewoonde omgeving broedt op witte eitjes met rode spikkels. De groenling is een geliefde kooivogel vanwege de aangenaam kwetterende zang; de roep is schel nasaal met tikkende klanken. Hij voedt zich ondermeer met gras-, vlas- en koolzaad, en ook met bessen en andere vruchten.

groenling (ook *groenlink*): Venray Wb.; ook in Horst, Meijel, Blerick, Venlo en Brunssum.
groenvink: freq. in heel Lb., behalve Ripuar. en Zuidgeld.Lb.
groene vink: Hoeselt, Rosmeer en Tongeren.
groentje: Haalen.
groenige: Gulpen.
groenmus: Tengelroy.

/ groenvink	(140)
○ groenling	(19)
△ kersvink	(16)
◇ hulstvink	(10)
! groene vink	(4)
▲ keesvink	(4)

N 09 (005);
 Bree Wb. (117), Gennep Wb.,
 Gronsveld Wb. (160), Hamont Wl.
 (150), Hasselt Wb. (164), Kerkrade
 Wb. (114), Meeswijk Wl. (240),
 Sittard Wb. (124), St-Truiden Wb.
 (120), Tongeren Wb. (198), Tungelroy
 Wb. (169), Venray Wb. (188),
 Weertlands Wb. (B2-03);
 Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85
 (1976) (008), Strous, J. (1963) (002,
 005), Wielewaal.

groengoets: Mheer.

geelgors (*geelgos*, *geelguns*):

Hoensbroek.

vlasvink: Kinrooi.

heivink: Geleen.

hulstvink (*hulsvink*): Kerkrade Wb.;
 ook in Gemmenich en Moersnet.

mosvink: Tegelen.

keesvink: Tungelroy, Roermond,
 Stein en Meers.

kersvink: freq. Zuidgeld.Lb.; ook in
 Gennep Wb. en in Middelaar,
 Herten (bij Roermond), Swalmen
 en Boukoul.

kersenvink: Tungelroy en Maasniel.

dikkop: Nieuwenhagen.

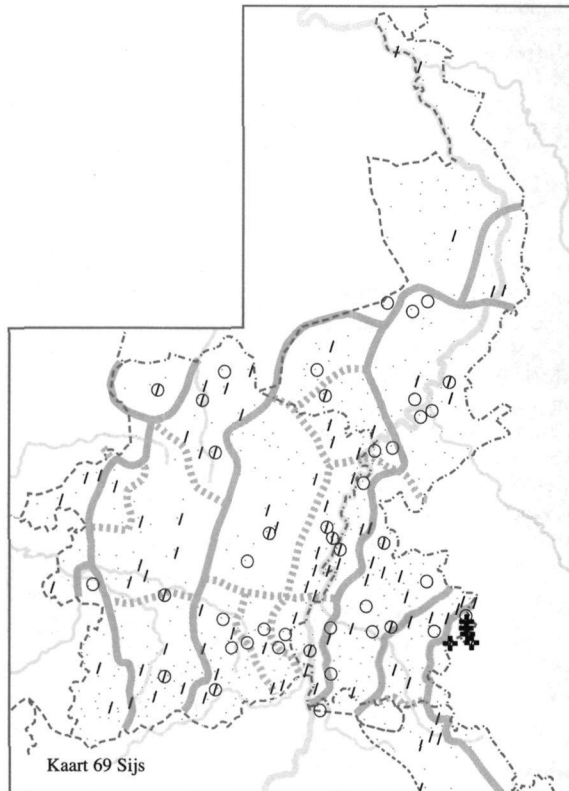
schrijverd: Ittervoort.

taats: Lanaken.

SIJS

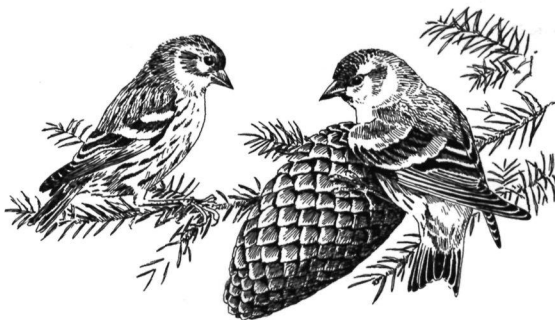
/ sijsje	(145)
○ sijs	(51)
✚ girlits (du.)	(6)

N 09 (006), Willems (1885) (016a), ZND 06 (058), ZND m (048); Beverlo Wb. (236), Hamont Wl. (425), Hasselt Wb. (402), Kerkrade Wb. (117, 277), Lommel Wl. (290), Meeswijk Wl. (572), Roermond Wb. (261), Sittard Wb. (355), Tongeren Wb. (499), Tungenroy Wb. (170); Achten, P. (1995) (inl.), Goossens, H. (zj.hs), Natura Lb. 85 (1976) (027), Strous, J.J. (1963) (006), Veldeke 38 (1963) (083), Veldeke 43 (1968) (002), Wielewaal.

Sijs (*Carduelis spinus*) 12 cm.
Het sijsje is een wintergast en trekt in dichte danszwermen. Hij houdt zich het meest in elzenbosjes en peutert de zaden uit de elzenproppen op een manier zoals mezen dat doen. Hij is geelgroen van kleur, het mannetje heeft een zwart petje en sikje. Het is een zeer geliefde kooivogel.

sijs (ook *tsijs*): verspr. over heel Lb. behalve uiterste noorden.
sijsje (ook *sijske*, *tsijsje*): freq. in heel Lb.
dennensijs: Beverst.
elssijs: Gelieren/Bret.
elzensijsje (*elzensijske*): Nederweert.
girlits (du.): Kerkrade Wb.

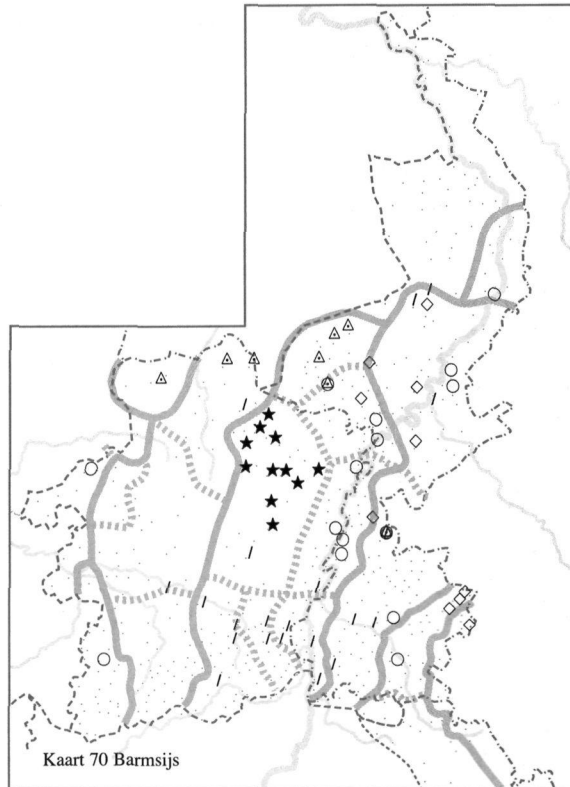
BARMSIJS

/ berpje	(25)
○ barmsijs(je)	(17)
△ noordsijs(je)	(12)
◇ bergsijs(je)	(11)
★ stompstaartje	(11)

N 09 (009);

Bree Wb. (274), Gronsveld Wb. (046),
Hamont Wl. (315), Lommel Wl.
(210), Meeswijk Wl. (078), Sittard
Wb. (041, 260);

Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85
(1976) (suppl.), Strous, J.J. (1963)
(009), Wielewaal.

Barmsejts (*Carduelis flammea*, ook
Acanthis flammea) 13 cm.

De barmsijs heeft een bruin veren-
kleed met een rood voorhoofd en een
zwart sikje.

In ons gebied komen verschillende
rassen voor die enigszins kunnen

variëren in lengte, kleur en habitat
(dennenbos, elzen en berkenbos); het
gaat daarbij om de kleine barmsijs (a.f.
cabaret; de Middeneuropese vorm) die
hier zowel doortrekt als broedt, om de
grote barmsijs (a.f. flammea; de
Scandinavische vorm) die bij ons
doortrekt of overwintert en zelden om
de witstuitbarmsijs (a.f. hornemanni)
uit hoognoordelijke streken, een
dwaalgast in Nederland.

Voor **cini**, zie de aantekening bij het
lemma EUROPESE KANARIE.

barmsijs: Tungelroy, Maaseik, Thorn,
Meeswijk, Urmond, Sint-Truiden en
Sittard.

barmsijsje (ook *barmsijske*):
Kwaadmechelen, Tegelen,
Swalmen, Boukoul, Stein, Klimmen
en Gulpen.

barmpje (*bermkje*): Lanklaar, Zonhoven en Klimmen.

berpje (*berfje, berpkje*): alg. Oostelijk Haspengouws, verspr. Oostlb.; ook in Kaulille, Hasselt, Gelieren/Bret en Rekem.

dikke berp: Beverst.

bergsijs: verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Sittard.

bergsijsje (*bergsijske, bergtsijske*): verspr. Oostlb-Rip. overgg.; ook in Limbricht en Kerkrade.

berkensijs: Venray.

dennensijsje (*dennensijske*): Beverst.

noordsijs: freq. Weertlds.; ook in

Lommel, Achel, Tungalroy en Sittard.

noordsijsje (*noordsijske*): Hamont.

steensijs (*steesijs*): Moersnet.

sijs: Schimmert.

sijsje: Gennep.

vink: Oost-Maarland.

vlavink: Stein en Meers.

bramentaats: Voerendaal.

chineseesje (*sineeke*): Gemmenich.

cini: Kelmis.

kardinaal: Borgloon.

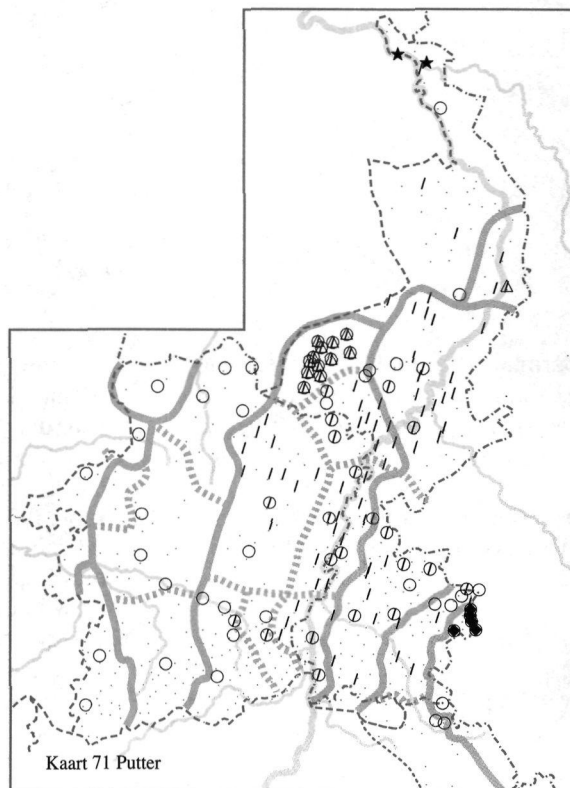
pijpje (*pijpke*): Kerkhoven.

stompstaartje: Bree Wb.

PUTTER

/ putter(tje)	(157)
○ distelvink	(108)
△ heiputter(tje)	(13)
◆ vlavink	(6)
★ putterik	(4)

N 09 (012), ZND m (Dupont, Houben, Vanderbeeken); Bree Wb. (228), Echt Wb. (095), Gronsveld Wb. (366), Hamont Wl. (088), Kerkrade Wb. (073, 295), Maaseik Wb. (038), Meeswijk Wl. (508), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (1.274), Sittard Wb. (050, 072, 325), Stokkem Wb. (88), St-Truiden Wb. (081), Tongeren Wb. (108), Tungalroy Wb. (170), Uikhoven Wl. (134), Venlo Wb. (144, 220), Weertlands Wb. (B2-01, B2-03, B2-08); Achten, P. (1995) (inl.), Goossens, H. (zj.hs), Kats, J. (1939), Natura Lb. 85 (1976) (023), Strous, J.J. (1963) (012), Veldeke 09 (1934) (462), Veldeke 10 (1935) (571), Veldeke 14 (1939) (036), Wielewaal.

Putter (*Carduelis carduelis*) 12 cm. De putter of distelvink is een bonte distelliefhebber met rood in het

gezicht, geel in de vleugels en wit in de staart. De zang is vrolijk en druk. Hij is flink belaagd door de kooivogel-

handel. Er wordt wel eens onderscheid gemaakt tussen bonte en valere exemplaren, die ook qua zang kunnen verschillen.

putter: verspr. in heel Lb., behalve Westlb., Brab.Lb., Truierlds., Tongerlds. en Weertlds.

putterik: Middelaar en Ottersum.

puttertje (*putterke*): Weertlands Wb. en zeldz. Centr.Maaslds., Kleverlds., Oostlb. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Kerkrade.

bloemputter: Nederweert, Baexem en Sittard.

heiputter: Venlo.

heiputtertje (*heiputterke*): Weertlands Wb.

elzenputter: Baexem.

elzenkletter: Nederweert.

kletter: Lanklaar.

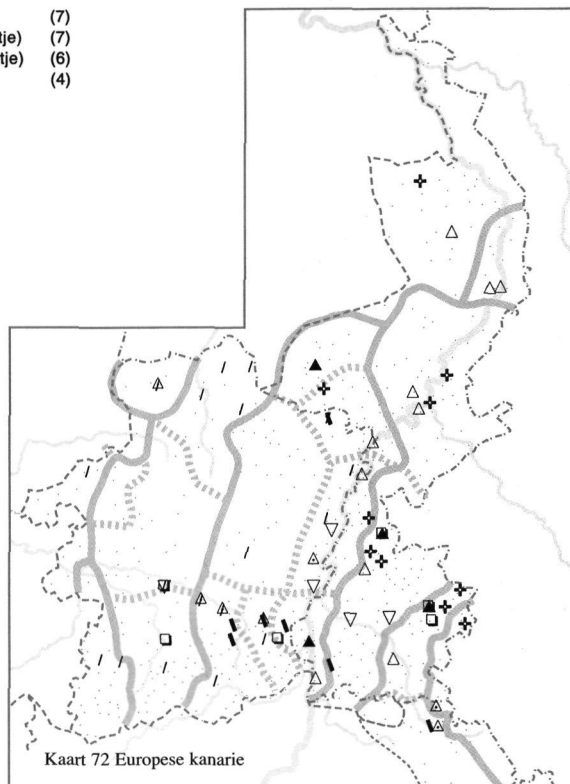

distelvink (ook *disselvink*): alg. Westlb., Brab.Lb., Lommels, Truierlds. en Tongerlds., freq. in overig Centr.Lb., Oostlb., Oostlb-Rip. overgg. en Ripuar.; ook in Afferden.

EUROPESE KANARIE

/ chineesje	(22) ▽ kanariesijs(je)	(7)
+ girlits (du.)	(11) △ kanarievogel(tje)	(7)
△ kanarie	(10) □ canaillievogel(tje)	(6)
▼ cini	(8) ▲ wilde kanarie	(4)

N 09 (007);
Gronsveld Wb. (404), Lommel Wl. (053), Meeswijk Wl. (294);
Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85 (1976) (suppl.), Strous, J.J. (1963) (007), Wielewaal.

Europese kanarie (*Serinus serinus*) 12 cm.

Geelbruine wilde kanarie, met gele stuit en heel kort bekje. Het is niet de wilde vorm van de tamme kanarie (dat is *serinus canaria*).

Zijn zang stelt weinig voor. Deze oorspronkelijk Zuid-Europese vogel heeft zijn gebied naar het noorden uitgebreid en is daarom (nog) zeldzaam in Brabant en Limburg.

In het verleden zijn enkele andere wetenschappelijke classificaties in gebruik geweest voor deze vogel: men noemde hem de geelvink (*serinus hortulanus*) of een ondersoort van de gewone kanarie, nl. *serinus canarius germanicus*.

De vorm **cini** en varianten leunt zeker tegen de varianten van **chineesje** aan, maar kan zelf als een ellips van fr. *serin cini* worden beschouwd.

kanarie (ook *knarie*): zeldz. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Horst, Blerick, Venlo, Oost-Maarland en Gulpen.

kanarievogel (ook *kanariesvogel*): Lommel, Mechelen-aan-de-Maas, Beverst, Gemmenich en Kelmis.

kanariepietje (*kanariepietsje*): Bilzen.

kanariesijs (ook *knariesijs*): Meeswijk, Hasselt, Rekem en Klimmen.

kanariesijsje (*kanariesijske*): Houthem en Klimmen.

wilde kanarie (ook *wilje kanarie*, *wille kanarie*): Weert, Sittard, Maastricht en Geleen.

frans kanarievogeltje (*frans kanarievogelke*): Diepenbeek.

franse kanarievogel (*franse karnarievogel*): Eigenbilzen.

canaillevogel (*ka(r)naljevogel*, *kanaljevogel*, *kernaaievogel*, *kernalevogel*, *knaljevogel*): Sittard, Wellen, Hees, Geleen en Vrusschemig.

canaillevogeltje (*kanaljevogelke*): Hasselt.

chineesje (*chineeke*, *chineske*, *senneke*, *sineeke*, *sineike*): verspr.

Centr.Lb., Westlb. en Truierslds.; ook in Lommel en Kwaadmechelen.

cini (ook *chine*, *sine*, *sinee*): verspr. oostelijk Haspengouws; ook in Molenbeersel, Gronsveld en Moresnet.

bastaard: Klimmen.

geelvink: Nederweert en Leveroy.

geerling: Sittard en Klimmen.

girlits (du.) (ook *geelits*): centraal Zuid.Oostlb.; ook in Venray, Tungalroy, Roermond, Swalmen, Waubach, Schaesberg en Kerkrade.

siepertje (*sieperke*): Valkenburg.

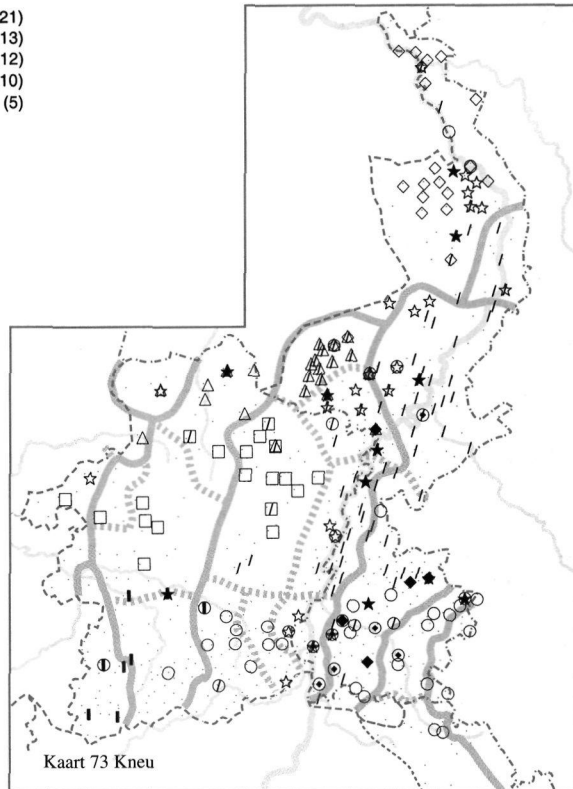
wegenwachter: Afferden.

KNEU

/ heivink	(130)	□ (hei)knijper	(21)
○ vlasvink	(56)	⊙ vink(je)	(13)
△ (hei)knuiter	(40)	I maartje	(12)
◇ (hei)mourik	(36)	★ kneu(tje)	(10)
☆ (hei)kneuter	(29)	◆ sijsje	(5)

N 09 (008), DC 06 (015), ZND 43 (013);

Bree Wb. (123), Genk Wb. (123), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (508), Hamont Wl. (165), Hasselt Wb. (232), Limburgs Id. (091), Maaseik Wb. (021), Meerlo-Wanssum Wb. (136), Meeswijk Wl. (327, 709), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.032, II.328), Roermond Wb. (101), Sittard Wb. (135), St-Truiden Wb. (168), Tongeren Wb. (208, 649), Tungelroy Wb. (169), Venlo Wb. (144), Venray Wb. (190), Weertlands Wb. (B2-03, B2-05); Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85 (1976) (015), Strous, J.J. (1963) (008), Wielewaal.

Kneu (*Carduelis cannabina*, ook *acanthis cannabina*) 14 cm.

De kneu is een bruine sijs met wit in de vleugel en de staart. Het mannetje heeft in de zomer een rode borst en een rood voorhoofd, maar is verder in het seizoen vrij grijs. Hij broedt in het veld en de heide. Het was vroeger een geliefde kooivogel. Hij eet vooral hennep- en vlaszaden.

kneu: Horst, Tungelroy, Roosteren, Stevensweert, Hasselt, Schimmert.

kneutje: Geysteren, Haelen en Waubach.

kneut: Achel.

kneuter: verspr. Trichterlds. en Centr.Maaslds.; ook in Lommel, Kwaadmechelen, Gennep, Haelen en Zichen-Zussen-Bolder.

kneutertje (*kneuterke*): Lanaken.

heikneuter (ook *hetkneuter*): freq. Horns en aansluitend Noord.

Oostlb.; ook in Meerlo-Wanssum Wb. en in Meijel, Venlo en Amby.

heiknuiter (ook *heikluter*): verspr. Dommelds. en Weertlds.; ook in Lommel.

knuiter: freq. Weertlds. en Horns; ook in Lommel, Kerkhoven en Achel.

knuiterkje (*knuiterke*): verspr. Dommelds.; ook in Bree.

heikeuter: Stein.

heiknijper: freq. Maaskemp., verspr. Demerkemp. en Dommelds.; ook in Tessenderlo en Paal.

knijper: Zolder en Opglabbeek.

heivink: verspr. Oostlb., Centr.Lb. en Gelders Lb.; ook in Eksel.

heimourik: freq. Kleverlds.; ook in Nederweert en Ospel.

boekvink: Meerssen.

spaanse boekvink: Niel-bij-St.-Truiden.

botvink: Opglabbeek.

grasvink: Roermond.

vasvink: alg. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb. en oostelijk Haspengouws; ook in Kerkrade Wb. en in Bergen, Well, Nederweert, Heythuysen, Molenbeersel, Leveroy, Meeswijk, Sint-Truiden, Borgloon, Moresnet en Kelmis.

vlamvink: Roggel.

vink: Herten (bij Roermond), Maastricht, Meerssen, Amby en Gronsveld.

vinkje (*vinkske*): Maastricht en Valkenburg.

vlamsijske (*vlamsijske*): Heerlen.

sijse (ook *sijse*): verspr.

Zuid.Oostlb.; ook in Thorn.

berp: Beverst.

berpje (*berpke*): Itteren en Meerssen.

grasmoek: Limburgs Id.

maartje (ook *maatsje*, *mjaartje*,

mjaartsje, *mjaatje*, *mjaatsje*): freq. Truierlds.; ook in Stevoort, Hasselt en Diepenbeek.

maartjemeertje (*mjaartjemeertje*): Herk-de-Stad.

heimavertje (*heimaverke*): Zonhoven.

mourik: Gennep Wb.; ook in Middelaar.

robijntje: Amby.

ströts: Swalmen.

FRATER

Frater (*Carduelis flavirostris*, ook *acanthis flavirostris*) 14 cm.

De frater is een helemaal bruine sijs met een geel bekje. Het mannetje heeft een roze stuit. De frater overwintert bij ons vooral in het westen van het land en broedt in Noord-Europa.

frater: Maaseik, Schimmert en Valkenburg.

fratertje (*fraterke*): Kwaadmechelen, Lanklaar, Stevoort, Sint-Truiden, Hasselt, Rekem, Maastricht en Borgloon

frazeltje (*frazelke*): Borgloon.

berp: Beverst.

berpje (*berpke*): Veldwezelt.

heivink: Hasselt, Rekem, Diepenbeek, Hoeselt, Eigenbilzen en Tongeren.

heivink met een gele bek: Maaseik.

vink: Oost-Maarland.

noordsijs: Sittard.

noordkneuter: Hasselt.

noorse kneuter: Nederweert.

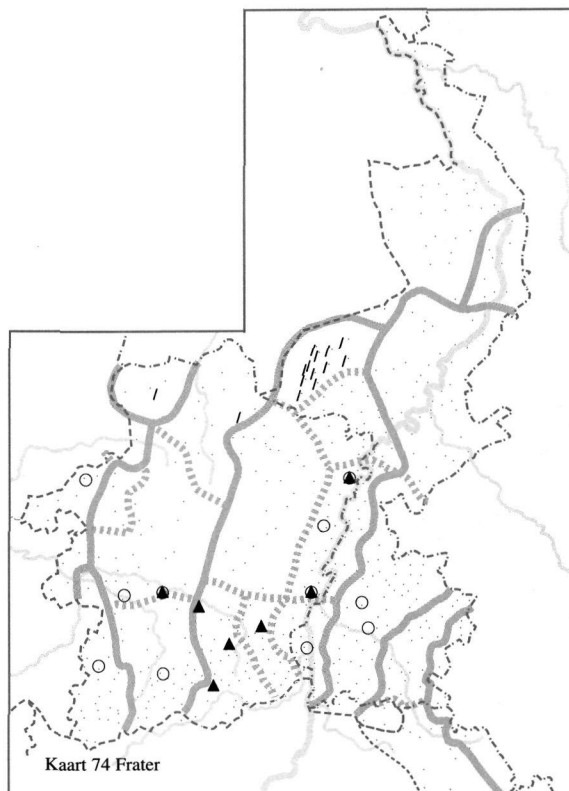
steenkneuter: Weert, Molenbeersel en Hasselt.

steenknuiter: Weertlands Wb.; ook in Lommel en Kaulille.

/ steenkniuter (16)
 ○ frater(tje) (14)
 ▲ heivink (7)

N 09 (010);
 Lommel Wl. (317), Weertlands Wb.
 (B2-10);
 Achten, P. (1995) (inl.), Strous, J.J.
 (1963) (010), Wielewaal.

1.2.2 Spechten

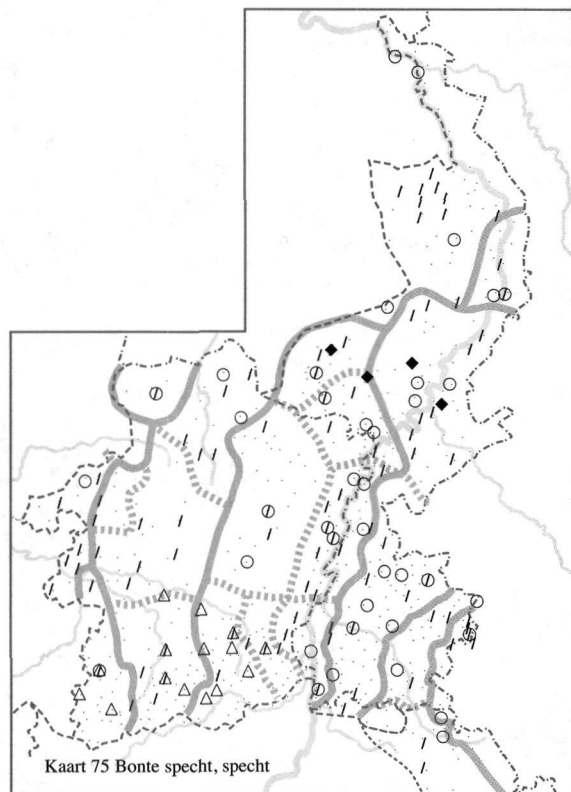
Spechten zijn zeer goede klimmers; ze hebben een stijve staart ter ondersteuning bij het klimmen en een forse gepunte snavel waarmee ze larven en insecten in de schors van bomen opsporen.

In enkele bronnen, zoals in Strous 1963, is "specht" zonder nadere specificatie afgevraagd; de opgaven zijn hier onder de meest voorkomende soort, de bonte specht, opgenomen.

BONTE SPECHT, SPECHT

/ specht	(109)
○ bonte specht	(41)
△ houtspecht	(19)
◆ timmerman	(5)

N 09 (061), ZND 07 (019);
Hamont Wl. (443), Heerlen Wb.,
Kerkrade Wb. (254), Lommel Wl.
(306), Meeswijk Wl. (113, 193, 596),
St-Truiden Wb. (374 add), Tongeren
Wb. (224), Tungenroy Wb. (170),
Venray Wb. (424);
Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85
(1976) (009), Strous, J.J. (1963) (061,
Add), Veldeke 14 (1939) (036),
Wielewaal.

Bonte specht; biologisch worden twee soorten onderscheiden: de grote bonte specht (*Dendrocopos major*) van ong. 23 cm en de kleine bonte specht (*Dendrocopos minor*) van ong. 15 cm. Bonte spechten zijn zwart en wit gevlekt. De kleine bonte specht heeft een rode kruin, de grote bonte specht een rode nekvlek en onderbuik en is

de meest bekende en vaakst zichtbare soort. De kleine is vrij zeldzaam. Bonte spechten trommelen op takstompen en laten zo hun karakteristieke roffels horen. Ze hakken een nestgat in een dode boom. In de winter eten ze ook wel zaden, waarbij ze een boomstronk als aambeeld gebruiken om de zaden te openen.

De draaihals is een soort specht; bij de benaming **draainek** (in Tegelen) is dan ook aangetekend dat het om deze soort specht gaat; hetzelfde geldt voor de opgave **mierenjager** uit Roermond.

bonte specht (ook *bonte spech*, *bonte speet*): verspr. in heel Lb.

bontspecht (*bontspech*): Moresnet.

grote bonte specht (ook *grote bonte spech*): Eksel en Diepenbeek.

grote bonte: Neerpelt en Overpelt.

kleine bonte specht (*kleine bonte spech*): Lanklaar.

specht (ook *spech*): verspr. in heel Lb.

kleine specht (*kleine spech*):

Rosmeer.

houtspecht (ook *houtspaat*, *houtspech*, *houtspeet*): freq. in Haspengouws, met uitz. van Trichterlds.

houthakker: Rosmeer.

kleine houthakker: Rosmeer.

houtbikker: Valmeer.

timmerman: Nederweert, Roggel, Leveroy en Maasniel.

eksterspecht (*egerstespecht*, *esterspech*): Weert en Meeswijk.

kijtspecht (*kijtspech*): Swalmen en Boukoul.

grote kijtspecht (*grote kijtspech*): Swalmen.

antwerps ekstertje (*antwerp(s) eksterke*): Eigenbilzen.

gespecht (*gespech*): Waubach.

klopper: Hunsel en Ell.

kurekuul: Borgloon.

draainekje (*draainekske*): Tegelen.

mierenjager: Roermond.

GROENE SPECHT

Groene specht (*Picus viridis*) 32 cm, standvogel.

De groene specht heeft een zwart masker, een rode kruin en is verder helemaal groen. Hij zoekt vaak op de grond naar mieren en larven. Groene spechten roffelen zelden, maar hebben een opvallende "lachende" roep. Men zegt wel eens dat zijn roep regen voorspelt. Zijn vlucht is golvend.

Voor **merenveulen** vergelijk WLD.I, afl. 9, p. 9, waar **meer** voorkomt voor "merrie".

groene specht (ook *groen spech*, *groen specht*, *groene spech*, *groene speet*): verspr. in heel Lb. met uitz. van Haspengouws.

groenspecht (ook *groenspech*, *groenspet*): verspr. in Haspengouws; ook in Lommel, Panningen, Gelieren/Bret en Hoensbroek.

houtspecht (ook *houtspech*, *houtspeet*, *houtspeets*): verspr.

Weertlds., Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Heusden en Borgloon.

grote houtspecht (*grote houtspeet*): Bilzen.

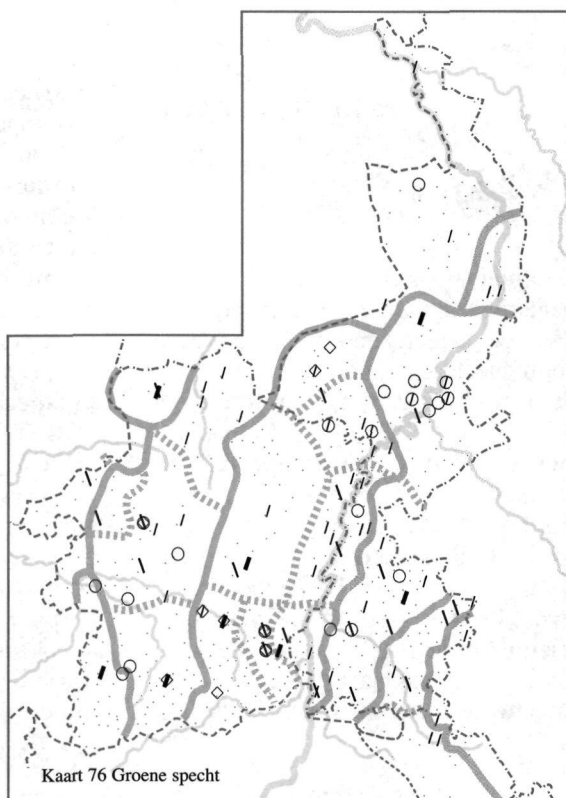

WLD III, 4.1

/ groene specht	(48)
○ maartsveulen	(31)
\ specht	(23)
◇ houtspecht	(9)
// groenspecht	(8)

N 09 (062), N 12 (add);
 Limburgs Id. (162), Meeswijk Wl.
 (240);
 Natura Lb. 85 (1976) (007), Strous, J.J.
 (1963) (062), Veldeke 14 (1939) (036),
 Wielewaal.

specht (ook *spees*, *speets*): verspr. in
 heel Lb.

gewone specht: Oirsbeek.

gespecht (*gespech*): Waubach.

houthakker: Rosmeer.

regenvogel: Beringe en Koningslust.

maartsveulen (ook *maarsveulen*,
maatsveulen): freq. Oostlb., verspr.
 Demerkemp. en Truierlds.; ook in
 Limburgs Id., in Venray, Molen-
 beersel, Thorn, Buchten en Ros-
 meer.

meiveulen: Haelen en Heerlen.

paardsveulen (*paadsveulen*):
 Ordingen.

merenveulen: Urmond.

ZWARTE SPECHT

N 09 (063);
Meeswijk Wl. (786);
Strous, J.J. (1963) (063), Wielewaal

Zwarte specht (*Dryocopus martius*) 46 cm, standvogel.

Deze specht heeft de kleur en het formaat van een kraai. Hij heeft een rode kruin. Hij komt alleen voor in grote bossen en is zeldzaam in Nederland en België. Hij roffelt en maakt zijn nest in uitgehakte holten in dode en ook in gezonde bomen.

zwarte specht (ook *zwarte spech*, *zwatte spech*, *zwatte specht*, *zwatte speet*): verspr. in heel Lb.

grijze specht: Kelmis.

blauwe specht (*blauwe spech*): Sittard.

blauwspecht (*blauwspech*): Sittard.

kraaispecht: Nederweert en Ospel.

bosspecht (*bosspeet*): Beverst.

houtspecht (*houtspech*, *houtspeet*,

houtspeets): Eigenbilzen, Borgloon en Tongeren.

specht: zeldz. in heel Lb.

gespecht (*gespech*): Waubach.

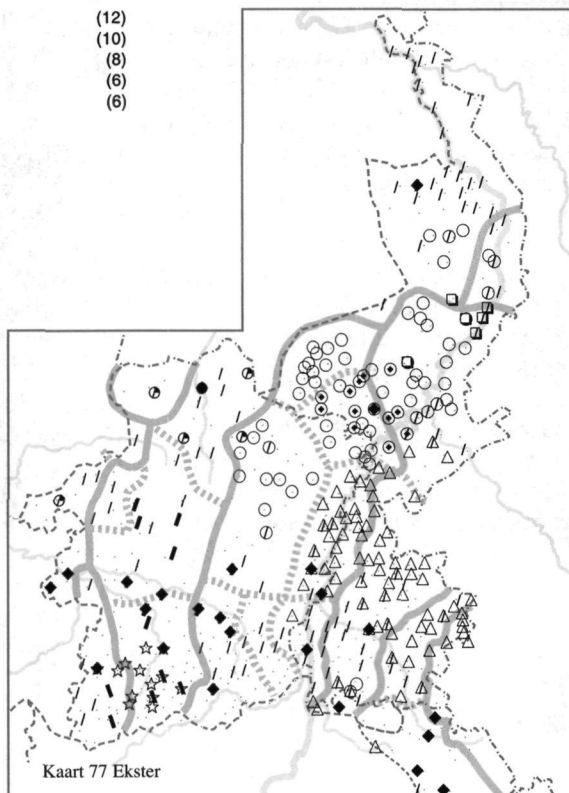
1.2.3 Kraaiachtigen

Kraaiachtigen zijn de grootste soort zangvogels van onze streken; ze hebben een opvallend stevige snavel, aan het uiteinde licht gekromd. Kraaien zijn alleseters en veel soorten leven in grote kolonies.

EKSTER

/ ekster (heg-, tuin-)	(273)	□ engerst	(12)
○ egerst	(149)	✖ ekstroeï	(10)
△ ester	(144)	/ jekster	(8)
◆ hanna, hannik	(32)	◆ hekster	(6)
☆ kerreget	(19)	○ jan	(6)
⊙ egest	(16)		

N 09 (073), DC 06 (011), SGV (1914) (008), Willems (1885) (050h), ZND 01 (u, a-m), ZND 39 (047); Bree Wb. (091), Echt Wb. (020), Genk Wb. (127), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (122), Hamont Wl. (110), Haspengouws Id. (063), Hasselt Wb. (126, 173), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (082), Limburgs Id. (070, 094, 101), Lommel Wl. (076), Maaseik Wb. (017), Meeswijk Wl. (193), Meeuwen Wl. (064), Nielbij-St.-Truiden Wl. (1.324), Roermond Wb. (007, 072), Sittard Wb. (018), Stokkem Wb. (22), St-Truiden Wb. (090, 136, 182, 204), Tongeren Wb. (010, 130), Tungalroy Wb. (169), Uikhoven Wl. (038, 057), Weertlands Wb. (B2-01); Achten, P. (1995) (inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Cuypers, C. (1890), Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (002), Strous, J.J.

(1963) (073), Terpstra, T. (1960), Veldeke 10 (1935) (581), Veldeke 15 (1940) (053), Veldeke 27 (1952) (066), Veldeke 31 (1956) (049), Vossen, A. (zj.hs), Wielewaal.

Ekster (*Pica pica*) 46 cm.
De ekster is een zeer algemene vogel van de kraaien-familie, met wit en zwart verenkleed, waarbij het zwarte van groen naar paars schittert in het zonlicht, en met een lange staart. Eksters halen vaak de nesten van andere vogelsoorten uit, maar hun menu is veel gevarieerder dan eieren

en jonge vogels alleen.
De vogel zelf broedt in grote, stevige takkennesten, hoog in de bomen, vooral in populieren. Hij wordt vaak tam gemaakt. Zijn roep klinkt krijsend *schraak*, *shrèèk*, *tjek* of *rèkèkèk*. **Maartsveulen** is een frequente en verspreid voorkomende benaming van de groene specht in Limburg, maar het

woord komt ook sporadisch en in steeds andere plaatsen bij andere bosvogels voor, zoals bij de ekster, de koekoek en de wielewaal.

ekster (ook *eekster*, *egster*, *iekster*):
freq. Zuid.Oostlb., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Dommelds. en Kleverlds., verspr. in de rest van Lb. met uitz. van Horns en Weertlds.

ekster-antwerpen: Haspengouws Id.

hekster (ook *hester*, *hestert*): freq.
Geullds. en aansluitend Ripuar.; ook in Maastricht en 's-Gravenvoeren.

jekster (ook *jeekster*): verspr. Westlb.; ook in Diepenbeek.

ikster: Val-Meer.

ekstroei (ook *eekstroei*, *ekstraai*, *ekstroee*, *ekstrooi*, *ekstrou*): freq. in het zuiden van Truierlds. en Lonerlds.

egerst (ook *eger*, *egers*, *egert*, *egerts*):
alg. Weertlds., freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb., Horns, Maaskemp., het noorden van Centr.Maaslds. en het zuiden van Kleverlds.; ook in Limburgs Id., in Mheer en Banholt.

egest (ook *eges*): freq. Horns en aansluitend Noord.Oostlb.

engerst (ook *engers*, *engest*, *ergerst*):
freq. in het noorden van

Noord.Oostlb.

egent: Grathem.

ester (ook *eester*): alg. Ripuar. en Centr.Maaslds., verspr. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en het zuiden van Noord.Oostlb.; ook in Lanaken.

kleine ester (*klein ester*): Urmond.

elster: Oud-Winterslag, Kerkrade en Vaals.

eksel: Montenaken.

hegekster: Gennep Wb., ook in Peer.

kapekster: Overpelt.

steenekster: Overpelt.

tuinekster: Gennep Wb.

boomester (*boomhester*): Kelmis.

struikegerst (*struikegerst*):
Nederweert.

hanno (ook *anne*, *han*, *hanne*, *henno*, *hennou*, *onne*): verspr. Getelds. en Haspengouws; ook in Limburgs Id., Kermt, Hasselt, Genk en Mechelen-aan-de-Maas.

hannik: Venray, Neerpelt, Grathem en Genk.

hannetje (*anneke*, *hanneke*):
Uikhoven, Valkenburg en Tongeren.

roethanno (*roetonne*): Sint-Truiden.

jan: verspr. Dommelds.; ook in Lommel en Tessenderlo.

sjaakje (*sjaakske*): Zutendaal.

kauwtje (*kauwke*): Neerpelt.

kerreget (ook *kerget*): freq. Lonerlds.; ook in Sint-Truiden en Ordningen.

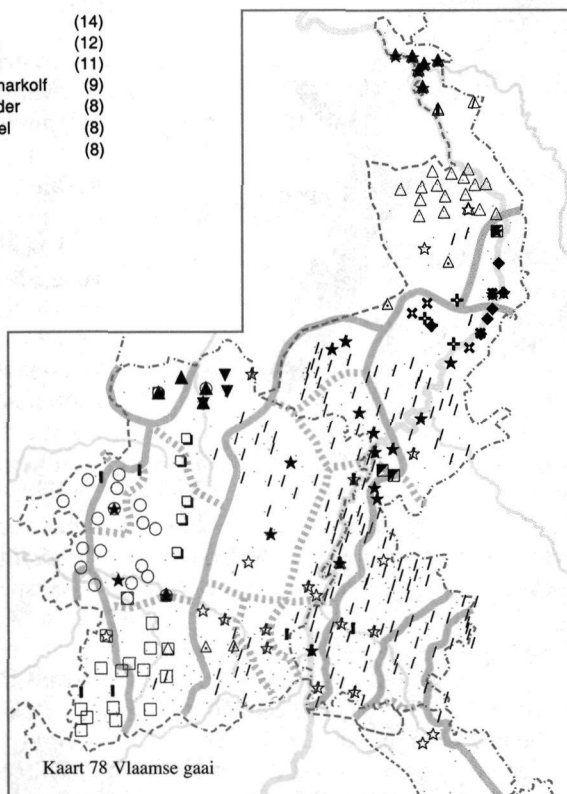
maartsveulen: Wijlre.

VLAAMSE GAAI

/ markolf	(407)	△ martkolf	(14)
○ roeter	(50)	◆ blauwmark	(12)
△ matkolf	(49)	✱ bermarkolf	(11)
★ meerkol	(37)	✱ (blauwe) markolf	(9)
☆ meerkolf, -kolver	(32)	▼ bonte melder	(8)
□ (blauwe) hanno	(28)	▲ bonte merel	(8)
□ ekster en var.	(21)	■ meerkorf	(8)
! (vlaamse) gaai	(16)		

N 09 (074), DC 06 (012), ZND 01 (a-m), ZND 34 (006);

Beverlo Wb. (078, 159), Bree Wb. (190), Echt Wb. (080), Eupen Wb., Genk Wb. (196), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (288), Hamont Wl. (288), Hasselt Wb. (142, 293), Kerkrade Wb. (190), Lommel Wl. (118, 193), Maaseik Wb. (031), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (195), Meeswijk Wl. (412), Meeuwen Wl. (149), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (1465), Roermond Wb. (177), SGV (1914) (023), Sittard Wb. (239), Stokkem Wb. (72), St-Truiden Wb. (182), Tegelen Wb. (107), Tongeren Wb. (351), Tungleroy Wb. (170), Uikhoven Wl. (107), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (102), Venray Wb. (294), Weertlands Wb. (B2-06); Achten, P. (1995) (inl.), Heyden, L.v.d. (1927), Natura Lb. 85 (1976) (003), Strous, J.J. (1963)

(074), Urlings, R. (z.j.hs), Verheggen, P. (z.j.hs), Vossen, A. (z.j.hs), Vossen, H. (z.j.hs), Wielewaal, Wijnhoven, br.F. (z.j.hs).

Vlaamse gaai (*Garrulus glandarius*) 34 cm.

De vlaamse gaai is verwant aan de kraaien, maar is veel meer dan zij een bewoner van loofbossen. Hij is rossig van kleur, met een witte stuit en een zwarte staart, een grijze gestreepte kuif, die meestal platligt en karakteristieke blauw en wit geblokte veertjes op de schouder. Met hun krijsende roep schreeuwen soortgenoten elkaar voortdurend toe. De vlaamse gaai is een nestrover, maar hij eet toch vooral eikels en insecten. Hij bouwt een groot takkennest in boomtoppen.

vlaamse gaai: Oostham, Blerick, Maaseik, Stein en Maastricht.
vlaams gaaitje (*vlaams gaaike*): Houthem.

gaai (ook *aai*): Leopoldsburg, Afferden, Venlo, Stevensweert, Velm, Aalst-bij-St.-Truiden en Veldwezelt.

markolf (*markef, markoef, markof, merkaaf, merkef, merkhof, merkif, merklaf, merkoef, merkof, merkolf, merkuf*): alg. Ripuar. en Oost.Zuidlb., freq. Oostlb. en Centr.Lb., verspr. Kleverlds., Dommellids. en Lonerlds.; ook in Hasselt.

martkolver: Diepenbeek.
marikolf (*merikof*): Bree.
marskolf: Middelaar.
markolf (ook *markof*, *mertekolf*, *merkolf*): verspr. Kleverlds.; ook in Hasselt, Hoeselt en Vliermaal.
markorf (*merkorf*): Sevenum.
matkolf (ook *matkol*, *metkolf*): freq. Kleverlds.; ook in Hasselt, Stein en Wellen.
markorf: Meijel.
meelkolf (*melkolf*): Heijen en Arcen.
meelkorf: Lottum.
meerkol (ook *meerkoel*, *merkoel*, *merk*): verspr. Centr.Lb., Noord. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Beringen, Dieteren, Susteren, Spalbeek en Hasselt.
meerkolf (ook *meerkef*, *meerklaf*, *meerkoef*, *meerkof*): verspr. Geullds., Zuid.Oostlb., Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Amerika, Tienray, Hamont, Maaseik, Montfort, Nieuwerkerk, Gelieren/Bret en Opgrimbie.
meerkolver (ook *merkolver*, *merkover*): Montfort, Hasselt, Gelieren/Bret, Diepenbeek en Beverst.
meerkolp: Valkenburg.
meerkorf (ook *merkorf*): Lottum, Echt/Gebroek en Pey.
meerkorrel: Bocholt.
meetkolf: Nieuwerkerk, Alken en Wellen.

mekol: Bergen en Well.
meloof: Muizen.
merelkolk: Hasselt.
merfik (ook *merefik*): Eisdien.
merkeg: Opoeteren.
merket (*merkut*): Geleen.
merkop: Heel en Tongeren.
markfert: Eupen.
schele markolf (*schele merhof*): Linne.
blauwe markolf (ook *blauwmarkoof*): Beringe, Koningslust, Blerick, Belfeld en Reuver.
bermarkolf (*bermarkhof*, *bermarkhoof*, *bermarkof*, *bermarkoof*, *bermarkorf*): freq. in het noorden van Noord.Oostlb.
blauwmark: freq. in het noorden van Noord.Oostlb.; ook in Venlo.
blauwmarkduif: Tegelen.
blauwe hanna (ook *blauwe henno*, *blauwen anne*): verspr. Lonerlds. en Truierlds.
boommarkolf (*boommarkoof*): Beringe en Koningslust.
bullemark: Grubbenvorst en Velden.
doodskop: Hamont.
parmark: Tegelen en Steyl.
parmarkduif (ook *palmarkduif*, *plemarkduif*): Tegelen.
parmarkolf (*parmarkhoof*, *permarkoof*): Panningen en Helden/Everlo.
maarts veulen: Horn.
bonte merel: Lommel, Kolonie, Neerpelt en Overpelt.
bonte melder (ook *bonte meelder*): Achel, Sint-Huibrechts-Lille en Overpelt.
goudmerel (*goudmele*): Mechelen.
ekster (*iekster*): verspr. Demerkemp.; ook in Eksel.
hikster (ook *hikser*): Lommel.
ikster: Houthalen en Zonhoven.
ekster van antwerpen: Stevoort.
kwaakekster: Blitterswijk.
roeter: verspr. Westlb. (met uitz. van Truierlds.) en Brab.Lb.; ook in Lommel en Herk-de-Stad.

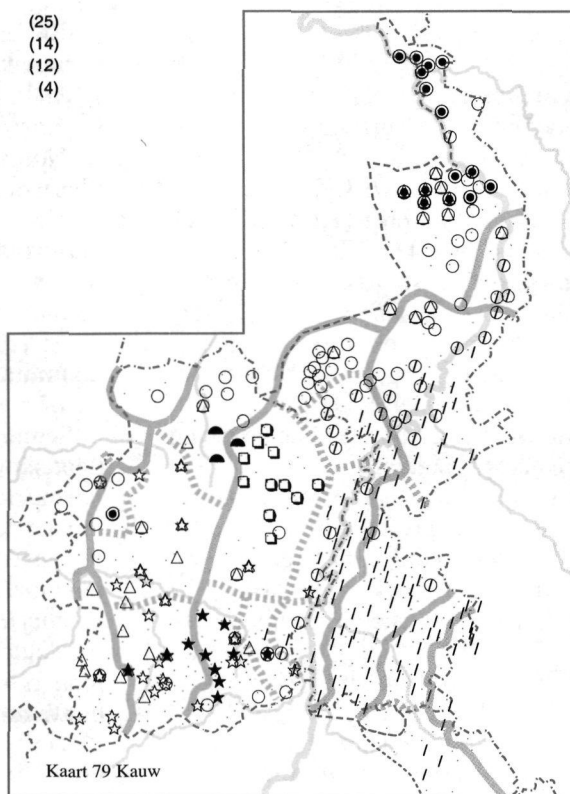
roethanno: Runkelen en Duras.
hanno (ook *hennes, henno, onne*):
 freq. Truierlds.; ook in Stevoort,
 Heers en Wellen.
gier: Bocholt.
kauw: Sint-Truiden.
kerkkauw: Gennep
moordegerst (*moordegers*): Maasniel.

moorderster: Sittard.
poepak: Heythuyzen en Leveroy.
rotzak: Lommel en Genk.
schreek: Swalmen en Boukoul.
spotvogel: Belfeld.
roefvogel (ook *roefvangel*): Sint-
 Truiden.
vanger: Val-Meer.

KAUW

/ dool(tje)	(281)	● kerkkauw	(25)
○ kauw(tje)	(154)	★ kotkraai(tje)	(14)
△ torenkraai(tje)	(50)	□ tauw(tje)	(12)
☆ kraai(tje)	(34)	▲ kaker	(4)

N 09 (075), DC 06 (010), SGV
 (1914) (017, 17 add), ZND 01 (a-m),
 ZND 27 (078), ZND m (VanElst);
 Bree Wb. (279), Echt Wb. (036, 053,
 103), Genk Wb. (335), Gennep Wb.,
 Gronsveld Wb. (088, 497), Hamont
 Wl. (202), Hasselt Wb. (213),
 Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (073),
 Limburgs Id. (058), Maaseik Wb.
 (015), Roermond Wb. (059), Sittard
 Wb. (067), Stokkem Wb. (34), St-
 Truiden Wb. (153, 227), Tegelen Wb.
 (080), Tongelroy Wb. (169),
 Valkenburg Wb., Venlo Wb. (110),
 Venray Wb. (227, 459), Weertlands
 Wb. (B2-04);
 Achten, P. (1995) (inl.), Heyden,
 L.v.d. (1927), Janssen, M. (1911),
 Natura Lb. 85 (1976) (014), Strous, J.J. (1963)
 (075), Urlings, R. (zj.hs), Verheggen, P. (zj.hs),

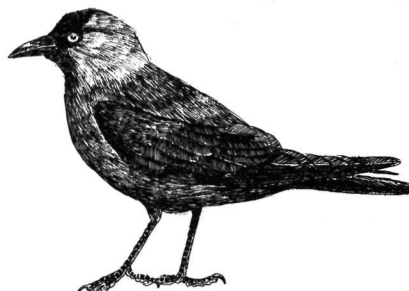
Wielewaal.

Kauw (*Corvus monedula*) 33 cm.
 Een zwarte vogel met grijze nek en
 lichtgrijze ogen. Hij broedt in holle
 bomen en gebouwen, zoals kerkstorens
 maar ook in schoorstenen. De roep
 klinkt als *kja-kja*. Hij leeft in groe-
 pen. De kauw wordt vaak tam gehou-
 den.

kauw (ook *kaa, kaai*): freq.
 Kleverlds., Zuidgeld.Lb.,
 Lommels, Dommelds. en
 Weertlds.; ook in Oostham,
 Tessenderlo, Beringen, Maasbree,
 Kessel, Bocholt, Stramproy,
 Tongelroy, Leveroy, Beegden,
 Roosteren, Opglabbeek, Lanklaar,
 Limbricht, Lummen, Sint-Truiden,

- Genk, Mechelen-aan-de-Maas, Brunssum en Hees.
- kauwtje** (ook *kauwke*): verspr. Lommels, Beringerlds., Brab.Lb., Weertlds., Horns, Maaskemp. en Noord.Oostlb.; ook in Heusden, Middelaar, Meijel, Sevenum, Velden, Overpelt, Kaulille, Bilzen, Lanaken, Borgloon, Koninksem, Millen en Zichen-Zussen-Bolder.
- roekkauw**: Gennep.
- kerkkauw**: freq. Kleverlds.; ook in Beringen en Rosmeer.
- torenkauw**: Neerpelt
- kaak**: Meeuwen en Posterholt.
- hanskaak**: Echt.
- hans**: Kelmis.
- kaker**: Kleine-Brogel, Peer en Grote-Brogel.
- krauw**: Houthem.
- tauw**: Bree Wb.
- tauwtje** (*tauwke*): Bree.
- dool**: freq. Ripuar., Oostlb., Zuidgeld.Lb., Centr.Maaslds. en Horns; ook in Maastricht, Nieuwenhagen, Waubach, Rimborg en Montzen.
- dooltje** (*doolke*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Zuidgeld.Lb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Horns; ook in Bergen, Well en Eigenbilzen.
- kerkdool**: Amby.
- kerkkraai**: Hasselt en Wellen.
- torenkraai** (ook *torenkraa*): verspr. Truierlds. en Westlb.; ook in Venrays Wb. en in Lottum, Meijel, Beringe, Koningslust, Nederweert, Genk, Gelieren/Bret, Bilzen en Martenslinde.
- torenkraaitje** (*torenkraaike*, *torenkraake*): verspr. Westlb.; ook in Herk-de-Stad, Wilderen, Ordingen, Genk en Bilzen.
- torenskraai** (*torenskraa*): Lummen.
- burgkraai** (*burgkraa*): Aalst-bij-St.-Truiden.
- steenkraaitje** (*steenkraaike*): Herk-de-Stad.
- kotkraai** (ook *koetkraa*): freq. Tongerlds.; ook in Kortessem en Wellen.
- kotkraaitje** (*koetkraaike*): freq. Tongerlds.; ook in Zepperen.
- blanenkraaitje** (*blonekraake*): Heers.
- bonte kraai**: Hoepertingen.
- bont kraaitje** (*bonte kraaike*, *bontkraake*): Borgloon.
- wilde kraai** (*wille kraa*): Rijkhoven.
- klein kraaitje** (*klee kraaike*, *klejekraaike*): Hasselt en Bilzen.
- kraai** (ook *kraa*, *kraag*): verspr. Truierlds., Lonerlds. en Demerkemp.; ook in Oostham, Leopoldsburg, Gelieren/Bret, Opgrimbie, Alt-Hoeselt, Bilzen, Rosmeer, Widooie en Vroenhoven.
- kraaitje** (*kraaike*): Sint-Lambrechts-Herk en Kuttukoven.
- kraan**: Halen.
- zwart pastoortje** (*zwart pastoorke*): Molenbeersel.
- duiven van pastoor (mv.)**: Venlo.
- dolle sjaak**: Mechelen-aan-de-Maas.
- sjaak**: Hunsel en Echt.
- tjaak** (ook *tsjaak*): Buchten, Gronsveld en Moresnet.
- jan**: Sittard.
- jelke**: Tongeren.
- juultje** (*juulke*): 's-Herenelderen.
- ekster**: Hasselt.
- hannik**: Panningen en Maastricht.
- raaf**: Sint-Truiden.
- torenduifje** (*torenduifke*): Henri-Chapelle.
- torenuil**: Neeroeteren.
- kerkuil**: As, Kermt en Ulbeek.

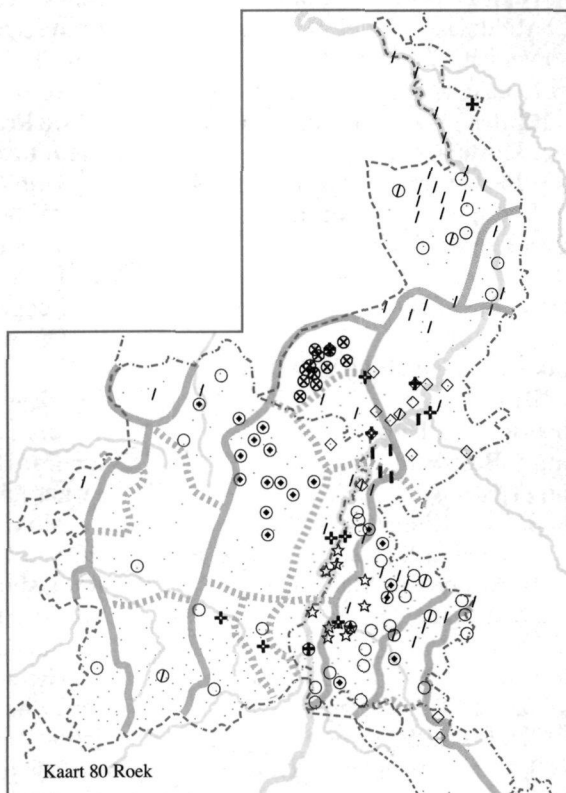
uil: Schulte, Sint-Lambrechts-Herk en Hoeselt.

spreeuw: Herk-de-Stad, Vechmaal en Lauw.

ROEK

/ roek	(75)	☆ krauw	(15)
○ kraai	(53)	+ raaf	(14)
⊗ zaadkraai	(22)	⊗ schurftkraai	(13)
◇ kraan	(17)	! kaak	(9)

N 09 (076), DC 06 (009), ZND m (Vanderbeeken);
Bree Wb. (327), Heerlen Wb.,
Meeswijk Wl. (762), Tegelen Wb.
(080), Venray Wb. (383), Weertlands
Wb. (B2-09);
Natura Lb. 85 (1976) (087), Strous,
J.J. (1963) (076), Veldeke 33 (1958)
(021).

Roek (*Corvus frugilegus*) 46 cm.
De roek lijkt veel op de zwarte kraai,
maar hij heeft een kale, witte rand om
de bek. Bovendien leeft hij in troepen,
terwijl de kraai meer solitair is. Ook
het nestelen gebeurt in troepen. Hij
zoekt zijn voedsel op het open veld.
Ook de roep lijkt niet op die van de
kraai; die is niet krassend maar klinkt
als *ka*.

roek (ook *roe*): freq. Kleverlds., ver-
spr. Oostlb., Oostlb-Rip. overgg.,
Centr.Maaslds., Weertlds., Horns
en Zuidgeld.Lb.; ook in Lommel,

Kwaadmechelen, Lottum, Venlo,
Neerpelt, Maastricht en Borgloon.

roeker: Overpelt.

kleine kraai (*klein kraai*): Oirsbeek.

zwarte kraai: Geysteren.

kraai (ook *kraai*): freq. Ripuar.,
Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in
Velden, Achel, Weert, Eksel, Op-
glabbeek, Buchten, Born, Gutti-
coven, Stokrooie, Sint-Truiden,
Diepenbeek, Eigenbilzen,
Maastricht, Heerlen, Waubach,
Borgloon en Tongeren.

raafkraai: Mheer.

korenkraai: Sint-Geertruid.

zaadkraai (ook *zaadkraa*): alg.
Maaskemp., verspr. Zuid.Oostlb.;
ook in Overpelt, Kaulille en Wijlre.
zaadkraag: Meeswijk.
zaamkraai (*zaamkraa*): Vijlen.
maaskraai (ook *maaskraa*): Sint-
Geertuid en Gulpen.
veldkraai (*veldkraa*): Eksel, Hasselt
en Gelieren/Bret.
zandkraai: Nederweert.
schurftkraai: Weertlands Wb.
kraan: freq. in het zuiden van

Noord.Oostlb. en Horns; ook in
Gemmenich en Kelmis.
grijze kraan (*grijs kraan*): Leveroy.
trekkraan: Swalmen en Boukoul.
korenkraan: Roermond.
zaadkraan: Roggel, Eksel en Linne.
maaskraan: Buggenum.
schurftkraan: Baexem.
krauw: freq. in het centrum van
Zuid.Oostlb. en aansluitend
Centr.Maaslds.; ook in Itteren.
maaskrauw: Geulle en Amby.
zaadkrauw: Stein.
schrانckkrauw: Urmond.
schrانck: Urmond.
schurftbek: Venray.
zaadzak: Venray.
jan: Ospel.
kaak: Herten (bij Roermond),
Maasbracht, Stevensweert,
Echt/Gebroek en Pey.
raaf: verspr. langs de Maas; ook in
Siebengewald, Nederweert,
Leveroy, Beverst en Rosmeer.
ravel: Maasbree.
dool: Tegelen.
dooltje (*doolke*): Houthem en Amby.
kres: Kolonie en Zepperen.

RAAF

Willems (1885) (017a), ZND m (Houben, Welter);
Gronsveld Wb. (375), Haspengouws Id. (183),
Heerlen Wb., Meeswijk Wl. (510), Niel-bij-St-
Truiden Wl. (II.220), Roermond Wb. (146), Sittard
Wb. (334), Tongeren Wb. (488), Tungelroy Wb.
(170);
Achten, P. (1995) (inl.), Heyden, L.v.d. (1927),
Janssen, M. (1911), Kats, J. (1939), Mertens, A.M.
(1885b), Roebroek, J. (1886), Veldeke 14 (1939)
(040), Veldeke 15 (1940) (022, 024), Veldeke 20
(1945) (013), Veldeke 25 (1950) (003), Wielewaal.

Raaf (*Corvus corax*) 63 cm.
Grootste geheel zwarte kraaiachtige
vogel van open en woeste gebieden,
aaseter en zeer zeldzaam in onze stre-
ken. Schuw en wantrouwend. Hij heeft
een massieve zwarte snavel en een
wigvormige staart.

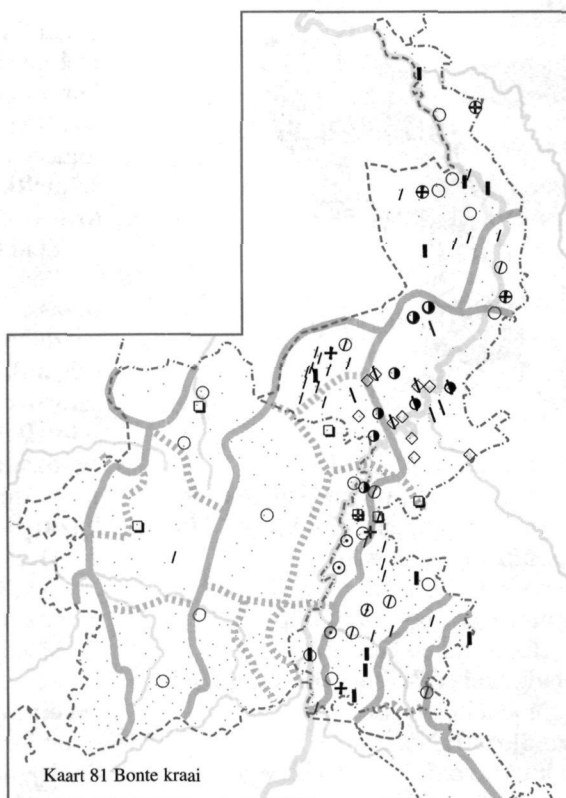

raaf: verspr. in heel Lb.
raafje (*raafke*): Sittard.
hondsraaf: Rosmeer.
kraan: Roermond.

BONTE KRAAI

/ grijze kraai	(43)	● bonte kraan	(9)
○ bonte kraai	(32)	□ zaadkraai	(8)
! kraai	(12)	+ winterkraai	(7)
◇ zaadkraan	(12)	○ bonte krauw	(6)
\ grijze kraan	(11)		

N 09 (077), DC 06 (007);
Gronsveld Wb. (281), Tungelroy Wb.
(169), Weertlands Wb. (B2-03);
Natura Lb. 85 (1976) (043), Strous,
J.J. (1963) (077b), Wielewaal.

Bonte kraai (*Corvus corone cornix*) 47 cm, wintergast.

De bonte kraai is een ondersoort van de kraai, die alleen in de winter in onze streken komt. Hij heeft een licht-grijze rug en buik.

bonte kraai (ook *bongte kraai*, *bonke kraai*, *bonkte kraai*, *bonte kraa*): verspr. Kleverlds., Zuidgeld.Lb., Dommellds. en Oostlb.; ook in Ospel, Maaseik, Opglabbeek, Diepenbeek, Maastricht en Borgloon.

bonte kraag: Elen.

bonte kraan: verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Roosteren.

bonte krauw: verspr. Centr.Maaslds. en Zuid.Oostlb.

bonte kaak: Maasbracht en Pey.

bonte raaf: Veldwezelt.

grijze kraai (ook *grijs kraa*, *grijs kraai*): freq. Zuid.Oostlb. en Weertlds., verspr. Kleverlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Tungelroy, Zonhoven, Maastricht, Heerlen, Eijsden en Vijlen.

grijze kraan (ook *grijs kraan*): freq. Noord.Oostlb.; ook in Weert en Ell.

grijze krauw (*grijs krauw*): Urmond.

grijze kaak (ook *grijs kaak*): Herten (bij Roermond), Maasbracht en Montfort.

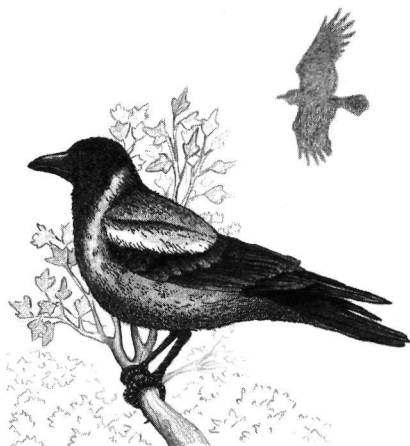
grijze raaf (*grijs raaf*): Stramproy, Tungelroy en Rosmeer.

grijze ravel: Maasbree.

koekravel: Sevenum.

grijsmantel: Echt/Gebroek en Pey.

witte kraai (ook *witte kraa*): Schinnen, Gronsveld en Vijlen.

winterkraai (ook *winterkraa*): Siebengewald, Venray, Venlo, Nederweert, Buchten, Limbricht en Sint-Geertruid.

winterkraan: Ell en Leveroy.

winterkrauw: Itteren en Amby.

winterkaak: Stevensweert.

winterraaf: Blerick en Rosmeer.

herfstkraai (*herfskraa*, *herfstkraa*):

Schinnen, Oirsbeek en Welten.

herfstkrauw (*herfskrauw*): Ulestraten.

zaadkraai (ook *zaadkraa*): Heusden, Overpelt, Molenbeersel, Buchten, Koningsbosch en Nieuwstadt.

zaadkraan: freq. in het zuiden van Noord.Oostlb. en aansluitend Horns.

zaadkrauw: Urmond en Geulle.

zaadzak: Middelaar en Venray.

maaskraai (ook *maaskraa*): Houthem, Gronsveld en Noorbeek.

maaskraan: Heel.

maaskrauw: Meerssen.

maasraaf: Maastricht.

vleeskraai (*vleeskraa*): Heerlen.

kraai (ook *kraa*): zeldz. Kleverlds. en Zuid.Oostlb.; ook in Weert en Maastricht.

kraan: Kessel, Haelen en Leveroy.

krauw: Meerssen, Amby en Berg-en-Terblijt.

raaf: Velden, Venlo en Maastricht.

ZWARTE KRAAI, KRAAI

Zwarte kraai (*Corvus corone corone*) 47 cm.

Geheel zwarte vogel met een zware zwarte snavel. De kraai heeft een luide krassende roep. Zijn ronde takkennest is gebouwd in een hoge boom. Hij is een alleseter.

kraai (ook *kraa*): freq. in heel Lb. met uitz. van Trichterlds., Centr.Maaslds., Horns en het zuiden van Noord.Oostlb.

kraan: freq. Noord.Oostlb. en aansluitend Horns, verspr. Geullds.; ook in Roosteren, Houthalen en Gemmenich.

kraag: freq. Centr.Maaslds.

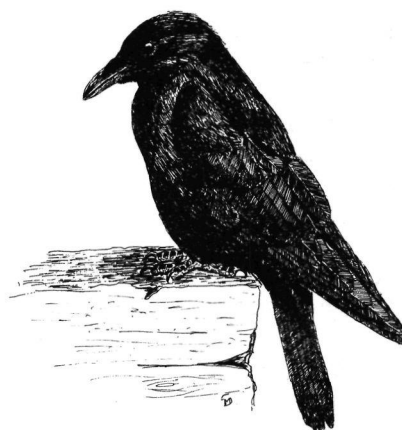
kraas: Rimburg en Vijlen.

krang: Elen en Rotem.

krauw: verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Schaesberg en Eygelshoven.

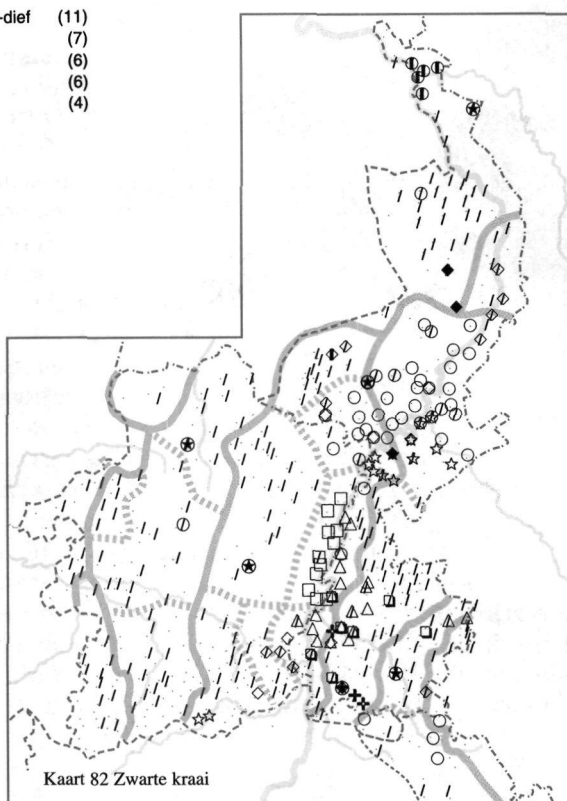
kaak: freq. in het zuiden van Noord.Oostlb. en aansluitend Horns en Centr.Maaslds.; ook in Pey, Lauw en Ruten.

zwarte kraai (ook *zwarte kraa*, *zwatte kraa*): verspr. Kleverlds. en Weertlds.; ook in Blerick, Venlo,

/ kraai, zwarte —	(523)	□ kuikenkraai, -dief	(11)
○ (bos e.a.)kraan	(98)	! winterkraai	(7)
△ krauw	(33)	⊗ boskraai	(6)
◇ raaf	(31)	◆ ravel	(6)
☆ kaak	(30)	✦ roofkraai	(4)
□ kraag	(27)		

N 09 (077), DC 06 (008), SGV (1914) (019), Willems (1885) (004b), ZND 01 (a-m), ZND 28 (042); Bree Wb. (166), Echt Wb. (060), Genk Wb. (175), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (243), Hamont Wl. (240), Haspengouws Id. (122), Hasselt Wb. (248), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (168), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (346), Meeuwen Wl. (129), Roermond Wb. (146), Sittard Wb. (196, 393), St-Truiden Wb. (153, 182), Tongeren Wb. (229, 300), Tungalroy Wb. (169), Uikhoven Wl. (088), Venlo Wb. (175), Venray Wb. (254), Weertlands Wb. (B2-05); Achten, P. (1995) (inl.), Bertrand, J. (1946) (067), Cuypers, C. (1890), Daelen, J. v. (1933-41), Heem 6.5-6 (1962) (020), Heyden, L.v.d. (1927), Maar, H.v.d. (zj.hs), Natura Lb. 85 (1976) (042), Rademaekers, H. (zj.hs) (020), Roebroek, J. (1886), Strous, J.J. (1963) (077a), Veldeke 10 (1935) (595), Veldeke 13 (1938) (031),

Veldeke 15 (1940) (006, 022, 025, 053, 056), Veldeke 20 (1945) (053, 075), Veldeke 25 (1950) (037), Veldeke 29 (1954) (097), Veldeke 33 (1958) (021, 053), Veldeke 38 (1963) (032), Wielewaal.

Overpelt, Eksel, Maaseik, Limbricht, Sittard, Diepenbeek, Maastricht, Oost-Maerland, Gulpen en Vijlen.

zwarte kraan: Roggel.

zwarte krauw: Berg-aan-de-Maas.

grijze kraai (*grijs kraa*, *grijs kraai*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Nederweert en Heerlen.

grijze kraan (*grijs kraan*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Ell.

grote kraai (*grote kraa*): Diepenbeek.

grote krauw: Amby.

dikke kraai (ook *dikke kraa*): Borgloon.

boskraai (ook *boskraa*):

Siebangewalt, Leveroy, Eksel, Gelieren/Bret, Sint-Geertruid en Gulpen.

boskraag: Rekem.

veldkraai (*veldkraa*): Hasselt.

maaskraai (*maaskraa*): Houthem.

raafkraai (*raafkraa*): Valkenburg.

roofkraai (ook *roofkraa*): Sint-Geertruid, Mheer, Rothem en Noorbeek.

vleeskraai (*vleeskraa*): Heerlen.

kuikenkraai (ook *kuikenkraa*):

Gronsveld en Houthem.

kuikenskraai (*kuikenskraa*):

Nuth/Aalbeek en Welten.
vorkkraai (*vorkkraa*): Houthem.
winterkraai: Gennep Wb.
schrankskraai (*schrankskraa*): Sittard.
koepkraai (*koepkraa*): Geleen.
kotkraai (*koetkraa*): Beverst.
brokkraai (*brokkraa*): Kermt.
boskraan: Heythuysen.
zaadkraan: Swalmen, Boukoul en Kinrooi.
huiskrauw (*huiskrauw*): Geulle.
schrankskrauw: Urmond.
zaadkrauw: Urmond.
roofkrauw: Houthem.
kuikenkrauw: Geulle.
kuikendief: Meerssen.
kuikenraaf: Maastricht.

raaf: freq. Trichterlds., verspr. Oostlb., Weertlds. en Horns; ook in Velden, Venlo, Rosmeer, Millen en Vijlen.
rakraaf: Stevensweert.
takraaf: Neeroeteren en Stevensweert.
ravel: Sevenum, Maasbree en Maasbracht.
raafkaak: Linne.
zwarte raaf: Blerick en Schinnen.
kauwtje (*kauwke*): Koninksem.
dooltje (*doolke*): Venlo en Maastricht.
ekster: Koninksem.
hanno: St-Truiden.
jelke: Tongeren.
spraan: Venlo.
zaadzak: Gennep Wb.; ook in Venray.

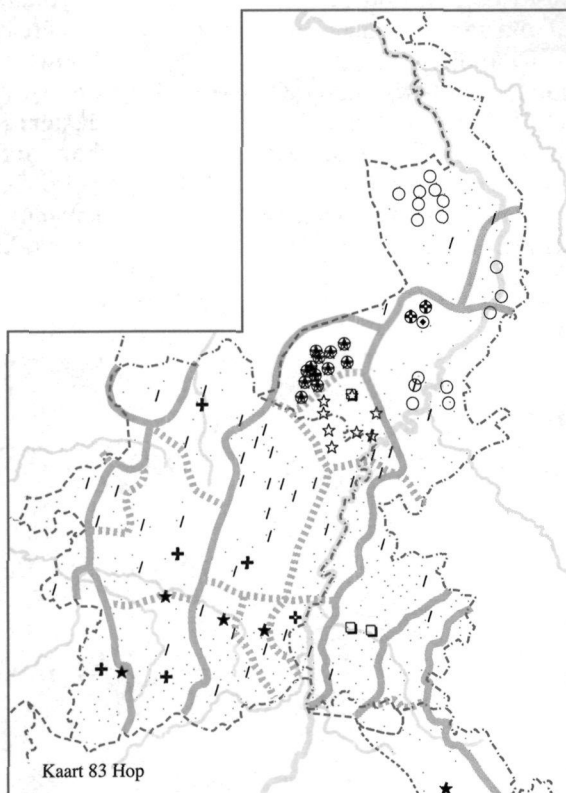
1.2.4 Overige Bosvogels

In deze paragraaf staan nog enkele vogels bij elkaar die wel hun habitat in het bos hebben, maar biologisch geen verwantschap vertonen.

HOP

/ hop	(74)	✦ stinkhop	(9)
○ hophap	(24)	★ stronthop	(5)
☆ poeperd	(23)	□ kothop	(4)
⊙ hophak	(13)		

N 09 (065), ZND m (065);
 Beverlo Wb. (107), Bree Wb. (131),
 Echt Wb. (056), Gronsveld Wb. (181),
 Haspengouws Id. (096), Hasselt Wb.
 (188), Lommel Wl. (121), Maaseik
 Wb. (022), Meeuwen Wl. (106),
 Roermond Wb. (107), Sittard Wb.
 (439), St-Truiden Wb. (218), Tegelen
 Wb. (089), Tongeren Wb. (216),
 Tungalroy Wb. (170), Valkenburg Wb.,
 Venlo Wb. (147), Venray Wb. (204),
 Weertlands Wb. (B2-03, B2-08);
 Cuypers, C. (1890), Mertens, A.M.
 (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (063),
 Strous, J.J. (1963) (065), Veldeke 03
 (1928) (135), Wielewaal.

Hop (*Upupa epops*) 28 cm.

De hop is een zeer zeldzame zomervogel met een opvallende kuif, die platgelegd kan worden. Hij is rossig bruin met zwart-witte strepen op de vleugels, de rossige kuif is zwart aan de uiteinden. De roep klinkt als *hoep-hoep* of *hoep-hap*.

De hop verspreidt ter verdediging een afstotelijke lucht. Het nest is een hol in een boom of een muur, of wordt op de grond gebouwd. De eieren raken nogal eens besmeurd met uitwerpselen in het nest.

hop: freq. in Belg. Lb., verspr. in Nl. Lb.

stinkende hop: Borgloon.

stinkhop: Beringe, Koningslust, Weert, Overpelt, Sint-Truiden, Zonhoven, Gelieren/Bret, Lanaken en Borgloon.

poephop: Middelaar.

schijthop: Panningen.

stronhop: Ordingen, Hasselt, Beverst, Eigenbilzen en Eupen.

kothop: Ell, Houthem en Valkenburg.

hophak: Weertlands Wb.; ook in Panningen.

hophap: verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Venray Wb.
stronthaan: Afferden.
stinkvogel: Nederweert.
poeperd: alg. Horns; ook in Weertlands Wb.
poebak: Helden/Everlo, Baexem en Grathem.
drekhiaan: Schaesberg.
boompoter: Beringe en Koningslust.
boetboet: Helden/Everlo en Gemmenich.

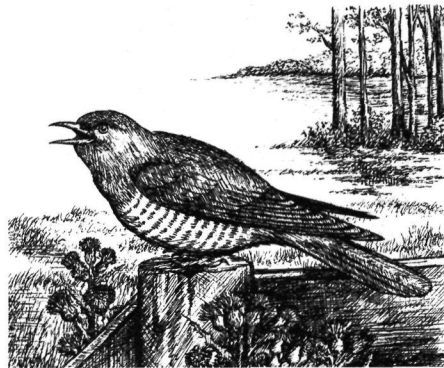
KOEKOEK

N 09 (064), ZND m (Langohr, Marchal);
 Echt Wb. (068), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (231),
 Hamont Wl. (229), Hasselt Wb. (237), Limburgs Id.
 (138), Meerlo-Wanssum Wb. (168), Meeswijk Wl.
 (332), Meeuwen Wl. (126), Niel-bij-St.-Truiden Wl.
 (1.598), Sittard Wb. (188), Tongeren Wb. (280),
 Tangelroy Wb. (169), Venlo Wb. (169);
 Natura Lb. 85 (1976) (016), Strous, J.J. (1963)
 (064), Terpstra, T. (1960), Wielewaal.

Koekoek (*Cuculus canorus*) 39 cm.
 De koekoek is een echte zomergast.
 Zijn bekende roep klinkt als zijn naam
 en wordt gezien als een teken dat de
 lente is aangebroken. Het is een broed-
 parasiet: de eitjes worden gelegd in het
 nest van een zangvogel, die het met
 zijn eigen eitjes uitbroedt. Vervolgens
 werkt het koekoeksjong zijn concu-
 renten het nestje uit en wordt grootge-
 bracht door zijn pleegouders.
 De koekoek heeft een lange staart en
 spitse vleugels. Hij is overwegend
 grijs, met een dwars gestreepte bleke

onderkant. Men schijnt vroeger
 geloofd te hebben dat de koekoek in
 het najaar in een sperwer veranderde.

koekoek: freq. in heel Lb.
eierdief: Gennep Wb.
maartsveulen: Lanklaar.
sperwer: Beringe en Koningslust.
wrekel: Klimmen.
wreker: Klimmen.

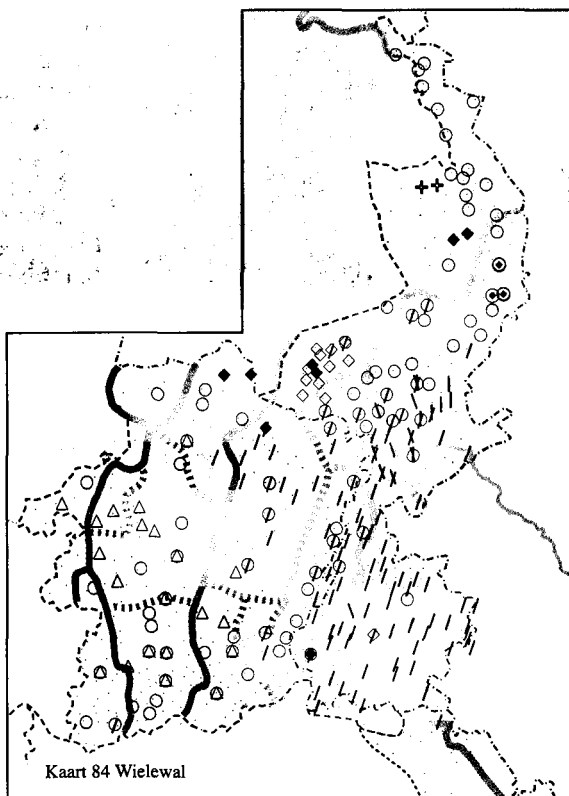

WIELEWAAL

/ goudmerel (en vormvar.)	(164)
○ (gele) wielewaal	(122)
△ (gele) wiewaal	(33)
◇ (gele) wiewauw	(28)
\ gouden merel (en vormvar.)	(16)
◆ (gele) wiewauw	(11)
gulden merel (en vormvar.)	(10)
⊙ gulden wielewaal	(5)
+ (gele) wiewagen	(4)

N 09 (032), DC 06 (014), SGV (1914) (23 add), ZND 43 (012), ZND m (GrGr., Marchal); Bree Wb. (118), Echt Wb. (050, 079), Genk Wb. (382), Gronsveld Wb. (158), Hamont Wl. (546), Hasselt Wb. (524), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (136), Lommel Wl. (094, 400), Meeswijk Wl. (236, 749), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.512), Roermond Wb. (094), Sittard Wb. (121), St-Truiden Wb. (245), Tongeren Wb. (677), Tungelroy Wb. (170), Weertlands Wb. (B2-03); Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85 (1976) (035), Strous, J.J. (1963) (032), Terpstra, T. (1960), Wielewaal.

Wielewaal (*Oriolus oriolus*) 24 cm. Standvogel, vooral in parkachtige landschappen met veel oude bomen. Zeer schuw en, zijn opvallende geel-zwarte verschijning ten spijt, wordt hij, zoals de nachtegaal, vaker gehoord dan gezien. De roep is opvallend: *duude-luoo*. Hij heeft dezelfde opvallend golvende vlucht als de groene specht en laat een zacht-fluitend geluid horen. Hij leeft hoog in de boomtoppen, meestal solitair. De wielewaal bouwt z'n nest als een hangmat tussen twee takken; de eitjes zijn vaalwit.

wielewaal (ook *wielewaa*, *wielewaai*, *wielewawel*, *wielwaal*): freq. in Haspengouws, Noord.Oostlb., Kleverlds. en Horns, verspr. in ove-

rig Lb., met uitz. van Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.

wiewaal: verspr. Tongerlds.; Lonerlds., Truierlds. en Demerkemp.; ook in Paal, Beringen en Genk.

wiewagen: Venray en Oostrum.

wiewauw: freq. Weertlds.; ook in Tungelroy.

wiewauw: Hamont en Maastricht.

gele wielewaal: verspr. Dommelds., Horns en Kleverlds.; ook in Kwaadmechelen, Lottum, Gruitrode, Maaseik en Zonhoven.

gele wiewaal: Zolder, Eksel en Zonhoven.

gele wiewagen: Venray.

gele wiewauw: Weertlands Wb.; ook in Tungelroy.

gele wiewauw: zeldz. Dommelds., Weertlds. en Kleverlds.; ook in Bocholt.

gouden wielewaal: Maasbree.

gulden wielewaal (ook *gulden wielewaal*): Velden, Blerick en Venlo.

goudmerel (ook *goldmerel*, *goudmele*, *goudmeler*, *goudmelie*, *goudmjalle*, *goudmjele*): alg. Ripuar., freq. Oost.Zuidlb., Maaskemp. en Oostlb.; ook in Nederweert, Ospel, Peer, Maaseik, Lanklaar, Rekem, Stein, Eigenbilzen, Rosmeer en Maastricht.

goudsmerel (*goldsmerel*): Roermond.

gouden merel: verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Pey en Ulestraten.

goudmeling (ook *goudmjalling*): freq. Oost.Zuidlb.; ook in Rosmeer.

goudmerlan (*goudmeloo*): Jeuk.

goudmerling (*goudmeerling*): Beegden.

gouden merling (ook *gouden meerling*, *gouden meerlink*, *gouden merelink*): verspr. Noord.Oostlb. en Horns.

goudmelder (ook *goudmeelder*): freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Molenbeersel, Kinrooi, Itteren en Voerendaal.

goudsmelder: Panningen en Helden/Everlo.

gouden melder (*gouden meelder*): Echt.

goudmulder: Heel, Elen en Meeswijk.

gulden merel: Roermond, Swalmen, Boukoul en Montfort.

gulden merling (ook *gulden marelink*, *gulden mereling*, *gulden merlink*): freq. in het centrum van Noord.Oostlb.

gele goudmerel: Opglabbeek.

gele merel: Neeritter.

mulle: Remersdaal.

geelgans: Mechelen-aan-de-Maas.

geelgors: Pey en Ransdaal.

gele gent (*gele gents*): Heel.

gele schrijver: Merselo.

gele viva: Lommel.

goudblaan: Eigenbilzen.

goudlijster: Baexem.

bonte melder: Overpelt.

maartsveulen: Neerbeek.

meiveulen: Stein.

paradijsmus: Tegelen.

roeter: Hasselt.

tureluur: Eijsden.

woutervogel: Eigenbilzen.

koekeloevigoe: Borgloon.

GRAUWE KLAUWIER

N 09 (071);

Sittard Wb. (231);

Natura Lb. 85 (1976) (060), Strous, J.J. (1963) (071), Wielewaal.

Grauwe klauwier (*Lanius collurio*) 17 cm.

Deze zeldzame zomergast broedt in

doornstruiken. Hij vangt kikkers, vogeltjes en insecten die hij op een doorn of prikkeldraad spietst en daar bewaart. De kop is blauwgrijs met een zwart masker, de rug en de vleugels zijn roodbruin. Verder is de vogel zwart en wit gekleurd. Zijn zang is zacht en melodieus.

grauwe klauwier (ook *grauwe klavier*): Lommel, Neerpelt en Maaseik.

grauwe lier: Lanklaar.

hulstklauwier (*hulstklavier*): Hamont.

klauwierekster (*klevierekster*):

Overpelt.

klauwier (ook *klevier*): Kaulille, Roermond en Sint-Truiden.

klauwiertje (*klauwierke*): Tegelen, Panningen en Helden/Everlo.

ekster-antwerp: Ordingen.

ekstertje van antwerpen (*eksterke van antwerpen*): Herk-de-Stad,

Beverst en Rosmeer.

jekstertje van antwerpen (*jeksterke van antwerpen*): Diepenbeek.

ekstroei-antwerpen: Borgloon.

houwekster: Molenbeersel.

middelste houwegerst (*middeltste houwegerst*): Weert.

haagekster (*haagiekster*): Zolder en Zonhoven.

haaghekster (*haaghester*): Kelmis.

hagebontekster: Kwaadmechelen.

steenekster: Roermond.

speksvanger: Oost-Maarland.

spitsvanger: Maastricht.

bramenbijtertje (*bramenbijterke*):

Heythuysen en Baexem.

vinkenbijter: Nederweert.

klapekster: Waubach.

moordegerst (*moordegers*): Swalmen en Boukoul.

moordegest: Ell en Leveroy.

moordekster: Meerssen, Rothem en Houthem.

moordester (ook *moordeester*, *moorderster*): Buchten, Limbricht,

Urmond, Sittard en Oirsbeek.

moordhekster (*moodhester*):

Gemmenich.

negendoder: Maseik.

windhapper/wijntapper: Afferden.

KLAPEKSTER

Klapekster (*Lanius excubitor*) 24 cm. De klapekster is zeldzaam, hij broedt in dennen op de hei. Hij spietst zijn prooi op dorens en prikkeldraad. De klapekster heeft een grijze rug en kop, met een zwart masker, en verder is hij zwart en wit gekleurd. De roep lijkt op die van de ekster.

Een klappei, praatzieke vrouw, wordt wel *klapekster* genoemd; in Pey blijkt de naamsoverdracht ook de omgekeerde weg te gaan: de klapekster heet er *klappei*.

klapekster (ook *klapeekster*, *klapekser*): verspr. Zuid.Oostlb., Oostlb-

Rip. overgg., Dommelds. en Kleverlds.; ook in Venlo, Sint-Truiden, Beverst, Maastricht en Borgloon.

klapester: Maaseik en Rimburg.

klapegerst: Opglabbeek.

klappende ekster (ook *klappende eekster*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Blerick.

klapper: Meerssen.

houwekster: Weert, Hushoven, Molenbeersel en Houthem.

houwegerst: freq. Weertlds. en Horns.

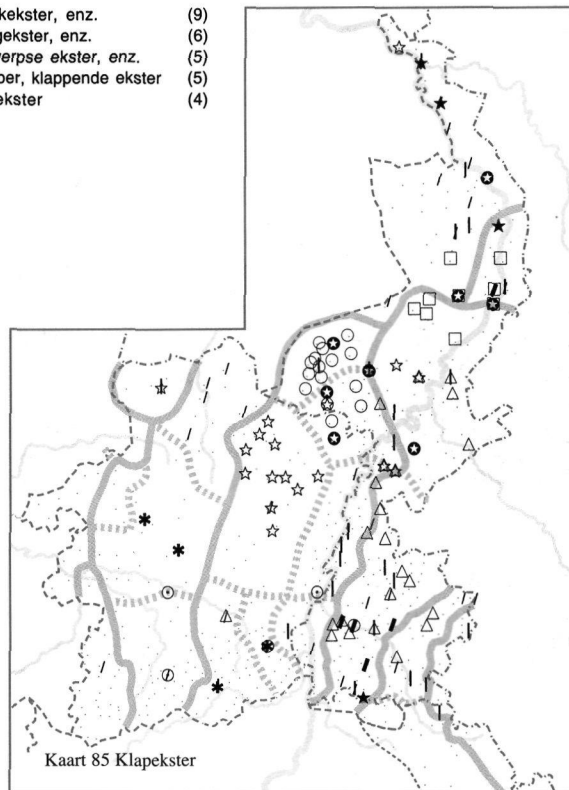
houwegest: Stramproy en Leveroy.

klauwekster: Diepenbeek.

moordekster (ook *moodekster*, *moord-*

/ klapekster, enz.	(32) ⊗ struiekster, enz.	(9)
○ houwekster, enz.	(28) * haagekster, enz.	(6)
△ moordekster, enz.	(28) ⊙ antwerpse ekster, enz.	(5)
! ekster, egerst enz.	(26) / klapper, klappende ekster	(5)
☆ hegekster, enz.	(22) ★ tuinekster	(4)
□ schratelekster, enz.	(11)	

N 09 (072), DC 06 (024);
Bree Wb. (122), Echt Wb. (079),
Heerlen Wb., Lommel Wl. (113),
Tongeren Wb. (221), Weertlands Wb.
(B2-04);
Natura Lb. 85 (1976) (068), Strous, J.J.
(1963) (072), Wielewaal.

eekester: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Vlodrop, Beverst.
moordester: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oostlb-Rip. overgg.; ook in Echt.
moordegerst (ook *moordegers*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Grathem.
vinkenbijter: Hunsel en Ell.
negendoder: Stramproy, Brunssum en Amby.
haagekster (ook *haageekster*, *haagiekster*): Heusden, Zonhoven, Rosmeer en Tongeren.
haagjekster (*haagjeekster*): Heusden.
hegekster: Lommel en Middelaar.
hegerster: Echt/Gebroek en Pey.
hegegerst: Bree Wb.; ook in Heythuizen en Haelen.
hegegest: Stramproy.
struiekster: Wellerlooi en Tegelen.
struiekster: Montfort.

struiekerst (ook *struiegers*): verspr. Horns; ook in Maasbree en Nederweert.
struiegest: Leveroy.
tuinekster: Gennep, Afferden, Lottum en Noorbeek.
houtegerst: Thorn.
keekster (*keiekster*): Gronsveld en Eijsden.
schratelékster: Blerick en Tegelen.
schratelegerst (ook *schateregers*, *schratelegers*): freq. in het noorden van Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Sevenum.
schratelengerst: Maasbree.
ratelegerst (*ratelegers*): Sevenum.
steenekster: Overpelt.
steenekstertje (*steenieksterke*): Zonhoven.
kapester (*kapeester*): Stein.
hinegerst: Thorn.
schijtegerst: Horn.

klein egerst: Opglabbeek.

grote ekster: Vijlen.

grote ester: Urmond.

ekster (ook *EEKSTER*, *EESTER*): verspr.
Zuid.Oostlb.; ook in Lommel,

Gennep, Wanssum, Venlo, Urmond,
Veldwezelt, Kerkrade en Tongeren.
ester (ook *EESTER*): Berg-aan-de-Maas
en Stein.

hekster (*HESTER*): Gemmenich.

egerst (ook *EGERS*): Horst, Melderslo,
Weert, Swalmen en Maasbracht.

egest (ook *EGES*): Leveroy en Heel.

antwerpse ekster (*antwerpse eekster*):
Hasselt en Rekem.

ekstertje van antwerpen (*eksterke
van antwerpen*): Rosmeer.

ekstroei-antwerpen: Borgloon.

tamme ester: Ubachsberg.

klauwier: Lottum.

blauwmark: Venlo.

markolf (*merkef*): Roosteren.

stootkop: Ospel.

stootvogel: Koningsbosch.

tekseguut: Grathem.

wachter: Amby en Vaals.

klappei: Pey.

1.3 Vogels in akker en weiland

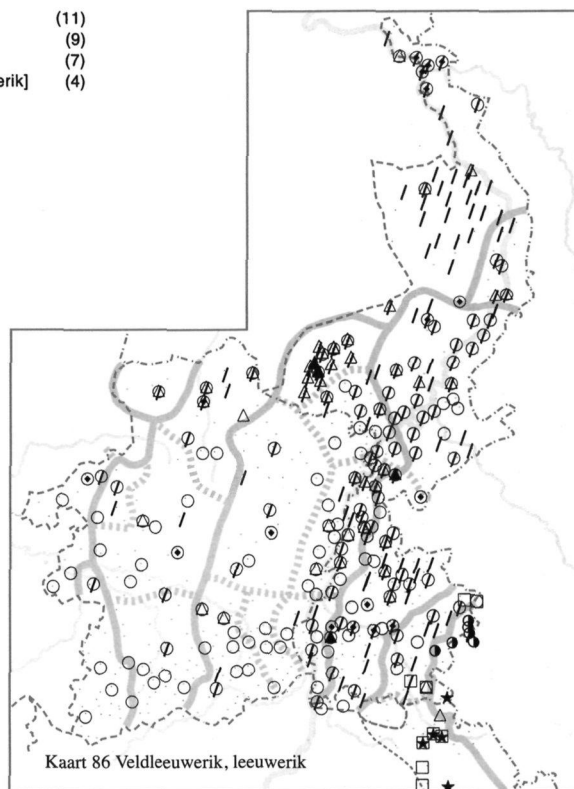
1.3.1 Leeuweriken

Leeuweriken zijn middelgrote, bruine vogels, die zeer mooi kunnen zingen. De meest voorkomende soort is de veldleeuwerik. Waar in woordenboeken als betekenis "leeuwerik" zonder meer werd opgegeven, is dan ook de opgave onder het begrip veldleeuwerik geplaatst.

VELDLEEUEWERIK, LEEUEWERIK

○ lieuerk	(306)	□ leeuwer	(11)
/ leeuwerik	(305)	● liever	(9)
△ veld[leeuwerik]	(36)	★ ierche	(7)
⊙ lieverik	(29)	▲ akker[leeuwerik]	(4)
△ gras[leeuwerik]	(13)		

N 09 (033), DC 06 (021), Roukens 3 (15), SGV (1914) (021, add), Willems (1885) (010b), ZND 01 (u, a-m), ZND m (052, GrGr., Raymaekers, Dupont, Houben, Matthys, Gessler, Langohr, Franssen, Marchal); Beverlo Wb. (146), Echt Wb. (076), Eupen Wb. (104), Genk Wb. (191), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (270), Hamont Wl. (263, 506), Haspengouws Id. (311), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (178), Lommel Wl. (174, 183), Meerlo-Wanssum Wb. (186), Meeswijk Wl. (373), Meeuwen Wl. (137), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (1.676), Roermond Wb. (160), Sittard Wb. (215, 448, 466), Stokkem Wb. (69), St-Truiden Wb. (163), Tongeren Wb. (325), Tungalroy Wb. (170), Venray Wb. (270), Weertlands Wb. (B2-03, B2-06); Daelen, J. v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927),

Jaspar, B. (1921-28), Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (031), Strous, J.J. (1963) (033), Veldeke 01 (1926) - 36 (1961) (passim), Wielewaal..

Veldleeuwerik (*Alauda arvensis*) 18 cm.
De veldleeuwerik heeft een onopvallende kleur, brede vleugels en een klein kuifje. Hij broedt in het gras, begint 's morgens al heel vroeg te zin-

gen en stijgt daarbij langzaam op, soms tot zeer hoog, bidt een tijdje in de lucht en daalt weer langzaam. De vlucht is vlinderachtig. Het is een trekvogel die reeds in januari terugkomt.

leeuwerik (ook *leeuwrik*, *lieberik*):
freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.;
afwezig in Truierlds., Bilzerlds. en
Geullds.

leeuwer (ook *lauwer*, *leuwer*, *levver*):
freq. Oostlb-Rip. overgg.

lieverik: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in
Gennep Wb. en in Kwaadmechelen,
Maasbree, Panningen, Overpelt, As
en Zonhoven.

liever: freq. Ripuar.

liewerk (ook *leewark*, *leewerk*, *lei-
werk*, *leuwerk*, *lewwerk*, *lieverk*,
loowerk, *luuwerk*): freq. in heel Lb.,
behalve Ripuar., Geullds. en
Kleverlds.; ook in Middelaar,
Siebengewald, Venray en Vijlen.

liewerkje (*liewerke*, *liewerkske*):
Grathem en Geleen.

looiwerk: Gutshoven.

lorwerk: Lommel.

lor: Lommel.

lerche (ook *lerk*): verspr. Geullds. en
Ripuar.

veldleeuwerik: verspr. Oostlb.,
Centr.Lb. en Dommellds.

veldleeuwer (*veldlauwer*): Vijlen en
Gemmenich.

veldliewerk (ook *veldleewerk*, *veldlei-
werk*, *veldleuwerk*, *veldlowerk*):
verspr. Oostlb.; ook in Lommel,
Heusden, Hamont, Nederweert en

Beverst.

akkerleeuwerik: Weert en Hushoven.

akkerliewerk: Amby.

akkermannetje (*akkermanneke*): Pey.

grasleeuwerik: Dieteren.

grasliewerk: Weertlands Wb.

grondliewerk: Gelieren/Bret.

kuifliewerk: Gelieren/Bret.

zangleeuwerik: Brunssum.

eveling: Vlodrop.

pijpeling: Haspengouws Id.

konkelefie: Mechelen-aan-de-Maas.

korenvos: Herk-de-Stad.

vidieu: Sittard.

faulenzner (du. 'luiaard'): Aubel.

KUIFLEEUWERIK

Kuifleeuwerik (*Galerida cristata*) 17
cm.

De kuifleeuwerik verschilt van de
andere leeuweriken door zijn opval-
lend puntige kuif.

Vroeger werd hij 's winters vaak op
straat gezien, waar hij insecten en
zaadjes uit de uitwerpselen van paar-
den pikte. De roep klinkt als *tie-rie-
rieuw*.

kuifleeuwerik (ook *kuifleeuwrik*):
freq. Kleverlds. en Zuid.Oostlb.;

zeldz. in overig Lb.

kuifleeuwer (*kuiflauwer*, *kuifleuver*):
Waubach en Gemmenich.

kuiflieverik: zeldz. in Oostlb.; ook in
Gennep.

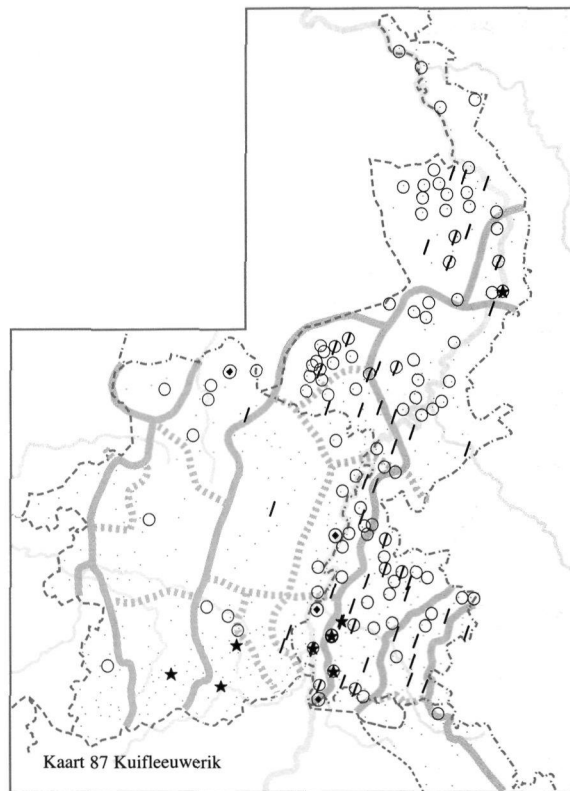
kuifliewerk (ook *kuifleewerk*, *kuifleew-
wik*, *kuifleiwerk*, *kuifleuwerk*, *kui-
liwerk*, *kuiflowerk*): verspr.
Weertlds. en langs de Maas; zeldz.
in overig Lb.

kuifjeleeuwerik (*kuifjeleeuwerik*):
Mechelen-aan-de-Maas.

kuifjesleeuwerik (*kuifjesleeuwerik*):

- kuif-, kuifjes[leeuwerik] (156)
 / [leeuwerik] en var. (62)
 ★ koekelevie (15)
 ⊙ leeuwerik met een kuifje (5)

N 09 (035), DC 06 (019);
 Gronsveld Wb. (235), Hamont Wl.
 (249), Sittard Wb. (188), Venlo Wb.
 (169), Venray Wb. (262), Weertlands
 Wb. (B2-05);
 Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85
 (1976) (076), Strous, J.J. (1963) (035),
 Wielewaal.

verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.;
 ook in Berg-aan-de-Maas en Nuth.

kuifjesleeuwer (*kuifkeslever*):
 Rimborg.

kuifjesleeuwerik (*kuifkesleewerk*, *kuif-
 kesleiw*): verspr. Noord.Oostlb.;
 ook in Brunssum.

pruikleeuwerik: Meijel.

hoepliewerk (ook *hoepleiw*):
 Weert en Borgloon.

houtleeuwerik: Haelen.

huisleeuwerik: Tungalroy.

landliewerk (*landleewerk*): Swalmen
 en Boukoul.

veldliewerk (*veldleewerk*): Geulle.

mestliewerk (*mesliewerk*): Klimmen.

strontleeuwerik: Afferden.

strontliewerk: Weert.

rusleeuwerik: Thorn.

rusliewerk: Thorn.

russische liewerk (*russische leewerk*):
 Montfort.

spoorliewerk (*spoorleewerk*): Melick.

topliewerk: Kwaadmechelen.

trosleeuwerik: Overpelt.

trosliewerk: Overpelt.

leeuwerik met een kuifje (*leeuwerik
 —, liewerk met een kuifje*): Achel,
 Meeswijk, Itteren, Amby en Eijs-
 den.

leeuwerik: verspr. Oostlb., aangren-
 zend Centr.Lb., Oost.Zuidlb. en
 Kleverlds.; ook in Kaullile en
 Kerkrade.

leeuwer (*lauwer*): Vijlen.

lieverik: Sevenum.

liever: Kerkrade.

liewerk (ook *leewerk*): verspr. Oostlb.
 en aangrenzend Centr.Lb.; ook in
 Velden, Ransdaal en Ubachsberg.

lorwerk: Lommel.

lor: Lommel.

strontpikker: Nederweert en Pey.

strontpioen: Urmond.

akkermannetje (*akkermanneke*):

Koningsbosch.

heivink: Borgloon.

houtschelm: Weert.

koekelevie (ook *koekelewie*, *konkelevie*): verspr. Zuid.Oostlb. en Tongerlds.; ook in Venlo, Maastricht en Borgloon.

koekeloere: Wijlre.

kokkelevienus: Meerssen.

roekelevie: Tongeren.

tiereluut: Diepenbeek.

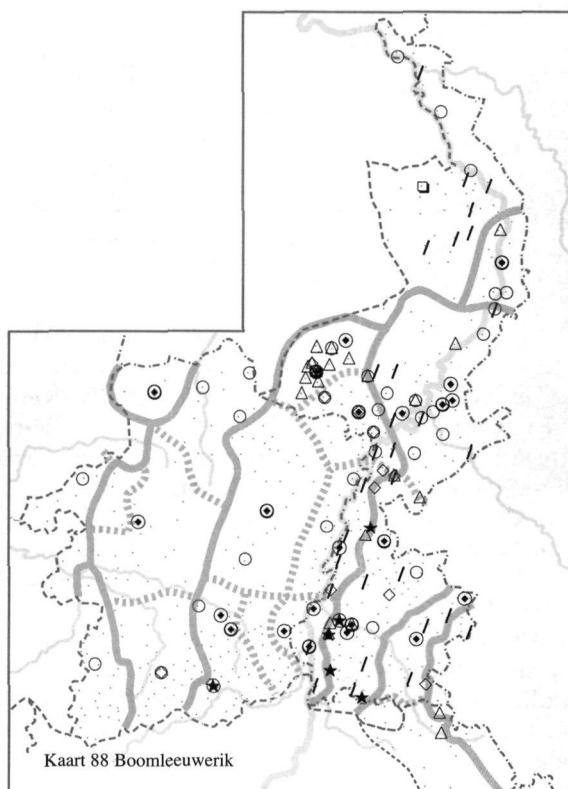
tureluur: Lanklaar en Berg-en-Terblijt.

BOOMLEEUWERIK

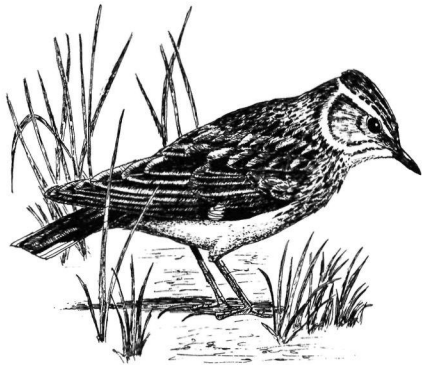
- boom[leeuwerik] (48)
- / [leeuwerik] en var. (31)
- △ hei[leeuwerik] (27)
- ◇ gras[leeuwerik] (12)
- ⊙ bos[leeuwerik] (29)
- ★ koekelevie (8)

N 09 (034), DC 06 (020);
Hamont Wl. (059), Tongeren Wb.
(280), Weertlands Wb. (B2-03);
Natura Lb. 85 (1976) (045), Strous,
J.J. (1963) (034), Wielewaal.

Boomleeuwerik (*Lullula arborea*) 15 cm.
De boomleeuwerik is vrij zeldzaam bij ons. Hij broedt op de hei op de grond.

Zijn zang is opvallend melodieus. De roep wordt wel verwoord als *tje-luut-je-lief*. De staart is kort met een witte buitenvlag.

boomleeuwerik: verspr. Oostlb., aangrenzend Centr.Lb. en Kleverlds.; ook in Neerpelt en Kaulille.

boomlieverik (*boomleverik*): Houthem.

boomlietwerk (ook *boomleewerk*, *boomleiwerk*, *boomleiwerk*, *boomloewerk*): verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Lommel, Kwaadmechelen, Velden, Hamont, Opglabbeek, Sint-Truiden, Gelieren/Bret, Diepenbeek, Bilzen, Maastricht en Borgloon.

bosleeuwer (*bosleever*): Waubach.

boslietwerk (*bosleewerk*, *bosleiwerk*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Heusden, Beverst en Bilzen.

houtleeuwerik (ook *holtleeuwerik*): Oostrum en Haelen.

houtlietwerk (*houtleewerk*): Swalmen en Boukoul.

grasleeuwerik: Tengelroy, Echt/Gebroek, Pey en Nuth.

grasleeuwer (*graslauwer*): Vijlen.

graslietwerk (ook *grasleewerk*): Weert, Hushoven, Hunsel, Thorn, Dieteren, Geulle en Borgloon.

heilleuwerik: Lottum, Kessel, Horn, Pey en Einighausen.

heilleuwer (*heilauwer*): Gemmenich en Kelmis.

heilieverik: Meerssen en Rothem.

heilietwerk (ook *heileiwerk*): Weertlands Wb.; ook in Leveroy, Houthem en Amby.

kuifleeuwerik: Helden/Everlo, Tengelroy en Guttecoven.

kuifjesleeuwerik (*kuifjesleeuwerik*): Munstergeleen.

kuiflietwerk: Ell.

leeuwerik: verspr. Oostlb. en aangrenzend Centr.Lb., Oost.Zuidlb., Ripuar. en Kleverlds.

leeuwer (*lauwer*): Vijlen.

liever: Kerkrade.

lietwerk (ook *leewerk*, *leiwerk*, *lowerk*): verspr. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Lommel, Velden, Ospel, Weert, Beegden, Opglabbeek, Urmond, Ubachsberg en Tongeren.

lor: Lommel.

paardskeutelenmannetje (*paardskeutelenmanneke*): Munstergeleen.

schijtlieverik: Gennep.

boomhakkertje (*boomhakkerke*): Schinnen.

boomkruipertje (*boomkruiperke*): Gulpen.

graskat: Grathem.

grasströts: Roermond.

grazendraaier: Sint-Geertuid.

heimourik: Afferden.

koekelvie: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Tongeren.

zoetelief: Venray en Weert.

lulu: Kinrooi.

GESCHREEUW VAN LEEUWERIKEN

N 83 (070).

In Susteren werd als antwoord op deze vraag ingevuld: **“lieveheerke ik vloog niet mee”**, als een nabootsing van de het lied van de leeuwerik, of als een regel uit een kinderliedje.

fluiten: Venray, Tungalroy, Itteren en Klimmen.

zingen: Meerlo, Meijel, Sevenum, Maasbree, Herten (bij Roermond), Susteren, Geverik/Kelmond, Heerlerbaan, Noorbeek, Terlinden

en Gulpen.

slaan: Maastricht.

kreeuwen: Montfort, Schinnen, Heer en Heugem.

krijzen: Born.

kwekkeren: Vlodrop.

kwelen: Eijs.

schreeuwen: Stevensweert, Jeuk en Klimmen.

tswietteren: Kerkrade.

tierelieren: Gennep, Meijel, Nunhem, Oirsbeek en Gulpen.

tureluren: Montfort.

1.3.2 Kwikstaarten en piepers

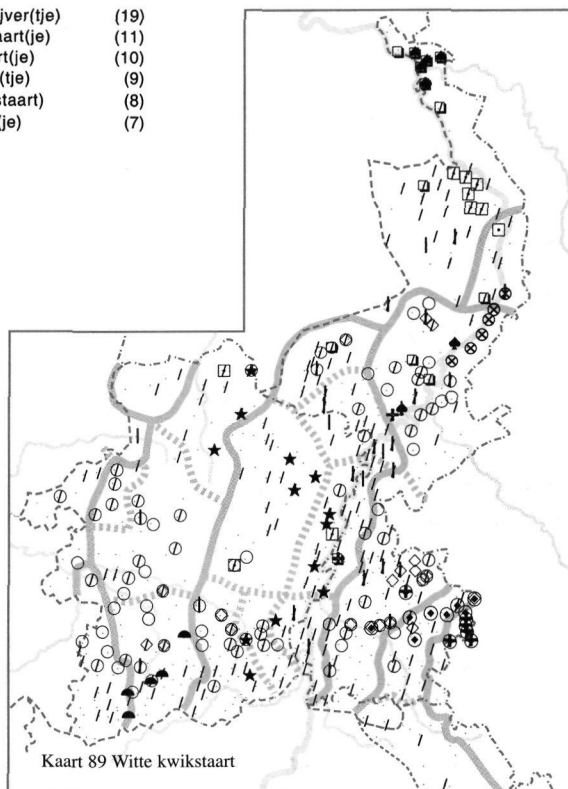
De kwikstaarten zijn zeer bedrijvige vogels, met een opvallend lange staart die hij voortdurend op en neer doet wippen. De bekendste en frequentste is de witte kwikstaart. Daar waar in monografiën en enquêtes de benaming voor de kwikstaart in het algemeen werd opgegeven is deze naam hier bij de witte kwikstaart ondergebracht.

WITTE KWIKSTAART

/ kwikstaart(je)	(475)	□ ploegdrijver(tje)	(19)
○ akker(mannetje)	(148)	□ ploegstaart(je)	(11)
l witte kwikstaart(je)	(30)	✦ wipstaart(je)	(10)
◇ langstaartje	(26)	▲ scheper(tje)	(9)
⊙ akkerstaartje	(21)	⊗ keviep(staart)	(8)
★ koeheerdje	(20)	◆ koemus(je)	(7)

N 09 (038), N 11A (add), N P (013), DC 26 (012a, 012b), Luik 04 (012b), SGV (1914) (020), G 04 (003), ZND 01 (a-m), ZND 29 (026);

Beverlo Wb. (021), Genk Wb. (041), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (005, 256), Hamont Wl. (229, 230, 255), Haspengouws Id. (118), Hasselt Wb. (262, 348), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (047, 172, 310), Limburgs Id. (138, 226), Lommel Wl. (169), Meerlo-Wanssum Wb. (181, 224), Meeswijk Wl. (364), Meeuwen Wl. (134), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (I.553), Roermond Wb. (154), Sittard Wb. (020, 205), St-Truiden Wb. (045, 126, 158), Tegelen Wb. (093), Tongeren Wb. (282), Tungalroy Wb. (170), Uikhoven Wl. (094), Venlo Wb. (164), Venray Wb. (264), Weertlands Wb. (B2-06);

Achten, P. (1995) (inl.), Beenen, P. (1973), Natura Lb. 85 (1976) (039), Strous, J.J. (1963) (038), Verheggen, P. (z.j.hs), Wielewaal.

Witte kwikstaart (*Motacilla alba*) 18 cm.

De witte kwikstaart is de bekendste van de kwikstaarten, met een afwisselend verenkleed van zwart, grijs en wit. Hij houdt zich graag op in de

buurt van boerderijen, maar men ziet hem ook op akkers en wegen. Hij wordt vaak gezien in de ploegvoren van een akker, waar hij op zoek gaat naar insecten.

kwikstaart (ook *kikstaat*, *kwiksaart*, *kwikstaar*, *kwikstaat*, *kwitstaat*): freq. in heel Lb.

kwikstaartje (ook *kwikstaarke*, *kwikstaarske*, *kwikstaarteke*, *kwikstaartke*, *kwikstaartske*, *kwikstaaske*, *kwikstaatje*, *kwikstaatke*, *kwikstaatske*, *kwikstraatje*): verspr. in heel Lb.

witte kwikstaart (ook *witte kwiksaart*, *witte kwikstaat*): verspr. Oostlb., aangrenzend Centr.Lb. en Kleverlds.

wit kwikstaartje (ook *wit kwikstaarteke*, *wit kwikstatelke*): Heusden, Swalmen, Hoepertingen, Oirsbeek en Klimmen.

kwikkelstaart (*kwikkelstaat*): Hoepertingen.

kwikkelstaartje (*kwikkelstaatje*, *kwikkelstaatje*): Mielen-boven-Aalst en Rosmeer.

grijze kwikstaart: Weert.

grijs kwikstaartje: Overpelt.

kwikstots: Sint-Martens-Voeren, Gemmenich en Kelmis.

witte kwikstots: Gulpen.

kwikstotsje (*kwikstotske*): Moersnet.

kwik: Lommel, Beringe en Koningslust.

kwikkelaartje (*kwikkelaartetje*): Mielen-boven-Aalst.

kwiepstaart: Reuver en Leveroy.

kwispelaar: Tongeren.

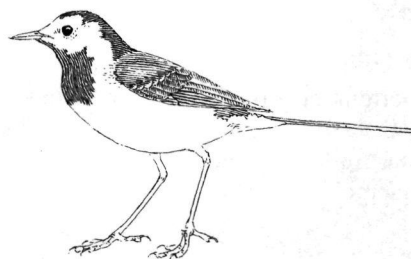
akkerman: Swalmen en Boukoul.

akkermannetje (ook *akkermanke*, *akkermanneke*, *akkermansje*, *akkermantje*, *akkermantke*): freq. Oostlb., Weertlds., Demerkemp., Brab.Lb., Bilzerlds., Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Hamont, Hunsel, Leveroy, Kessenich, Elen, Genk en Gelieren/Bret.

wit akkermannetje (*wit akkermanneke*): Beverst en Schimmert.

akkerstaartje (ook *akkerstaartske*, *akkerstaatske*): freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Hoensbroek en Valkenburg.

wit akkerstaartje (*wis akkerstaatske*): Kerkrade.

akkerstekje (*akkerstekske*): Heerlen.

akkertje: Bemelen.

bouwmannetje (*bouwmanneke*): Gennep Wb.

bouwmeestertje (*bouwmeesterke*): Ell.

bouwvogeltje (*bouwvogelke*): Leunen.

koewachtertje (*koewachterke*): Kinrooi en Martenslinde.

koehoedertje (*koehoederke*): Haspengouws Id.; ook in Hamont en Eksel.

koeheerdje (ook *koeheedje*, *koeheedke*, *koeherde*): verspr. Centr. Maaslds., Maaskemp. en Dommelds.; ook in Gellik, Martenslinde en Genoelselderen.

koescheper: Tongeren.

koeschepertje (*koescheperke*): Sint-Huibrechts-Hern, Tongeren en Mal.

witte koescheper: Milsbeek.

scheper: Borgloon.

schepertje (*scheperke*): verspr. Lonerlands.

wit schepertje (*wit scheperke*): Engelmanshoven.

koeienmannetje (*koeienmanneke*): Zepperen.

koejoodje: Hoeselt en Eigenbilzen.

koelopertje (*koeloperke*): Rekem.

koemus: Gennep Wb.

koemusje (*koemuske*): Kessel en Beegden.

koevinkje (*koevinkske*): Maastricht.

koevogel: Limburgs Id.

koevogeltje (ook *koevogelke*): Putbroek, Vucht, Schinveld en Vlijtingen.

koezuiker: Maasniel.

paardenwachtertje (*paardewachterke*): Bree.

ploegdrijver: Gennep Wb.; ook in Middelaar, Nederweert, Roggel en Buggenum.

witte ploegdrijver: Afferden.

ploegdrijvertje (*ploegdrijverke*): Gennep, Venray en Hout-Blerick.

ploegloper: Gennep Wb.

ploeglopertje (*ploegloperke*): Venray.

wit ploegmannetje (*witte ploegmannetje*): Venray.

ploegstaart: Meerlo-Wanssum Wb.; ook in Lottum.

ploegstaartje: Achel, Meeswijk en Genk.

wipstaart (ook *wipstaat*): Kerkrade Wb.; ook in Heel.

wipstaartje: Heijen, Stein en Hoensbroek.

wipperd: Eupen.

wippermusje (*wippermuske*): Ell.

langstaartje (ook *langstaatje*, *langstaatske*, *lankstaartje*): verspr. Oostlb., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Hasselt, Ten-Esschen/Weustenrade en Rimburg.

wit langstaartje: Oirsbeek.

kezenmees-langstaartje: Kozen.

hurkstaart: Einighausen.

kurkstaart (*kurkstaat*): Sint-Truiden.

ratelstaartje (*ratelstaatje*):

Kuttehoven.

roerkwikstaartje: Waubach.

pauwstaart (*pauwstaat*): Koninksem.

slingerstaart (*slingerstaat*): Rosmeer.

kierewietstaart (*kerewitstat*): Niel-bij-St.-Truiden.

keviepstaart: Venlo, Reuver en Beesel.

keviep: Tegelen, Steyl en Belfeld.

kefieper: Hout-Blerick.

witvot: Swalmen.

kaa: Lummen.

kaatje (*keeke*): Ospel en Heythuysen.

kaakont: St-Truiden.

kraa: Simpelveld.

bachstelze (du.): Moresnet en Raeren.

pannenstotsje (*pannenstotske*): Vaals.

piepertje (*pieperke*): Hasselt.

schouwvogel: Limburgs Id.

bijenpikje (*bijepikske*): Panningen.

vliegenvangertje (*vliegenvangerke*): Tongeren.

vogel: Sint-Truiden.

pieringzoeker: Blerick.

wormeneter: Bocholt.

wormzoeker: Sittard.

graskat: Wellerlooi.

koninkje (*koningske*): Diepenbeek.

koorrakker: Tegelen.

appelvink: Hoeselt.

veldmus: Tegelen.

GELE KWIKSTAART

Gele kwikstaart (*Motacilla flava*) 17 cm.

De gele kwikstaart, die veel zeldzamer is dan de witte soortgenoot, is blauwgrijs en geel gekleurd. Hij wordt het meest gezien op drassige weiden. Hij zoekt zijn voedsel graag in de buurt van grazend vee.

kwikstaart (ook *kwikstaat*, *kwikstaats*): verspr. in het noorden van Nl. Lb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Lonerlds.; ook in Leopoldsburg, Heusden, Overpelt, Opglabbeek,

Sint-Truiden, Neerbeek, Kerkrade en Oost-Maarland.

gele kwikstaart (ook *gele kwikstaat*): verspr. Oostlb., Truierlds., Horns, Kleverlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Lommel, Heusden, Weert, Eksel, Hees en Maastricht.

engelse kwikstaart: Lanklaar.

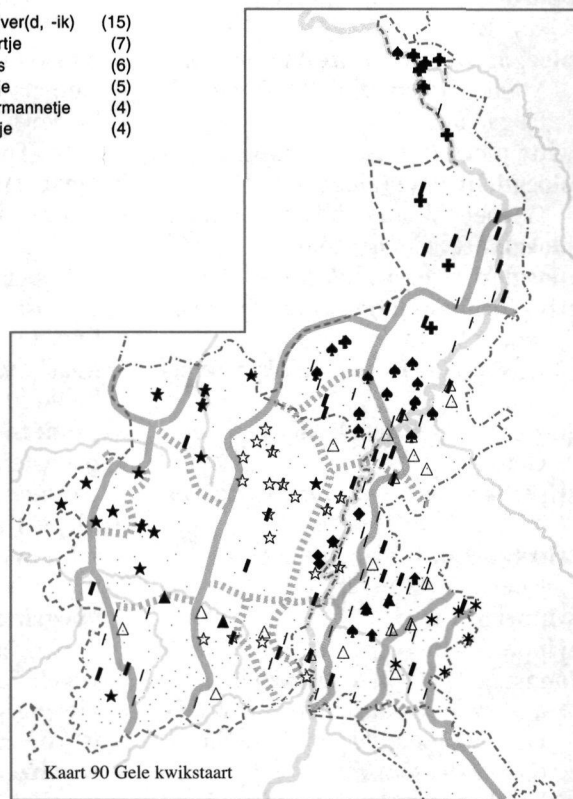
voorjaarskwikstaart: Neeritter.

kwikstaartje (ook *kwikstaatje*, *kwikstaatske*): verspr. in heel Lb. behalve Westlb. en Brab.Lb.

zilver kwikstaartje (*zilver kwikstaatske*): Eijs.

/ kwikstaart(je)	(76)	✚ gele schrijver(d, -ik)	(15)
! geel kwikstaart(je)	(44)	* akkerstaartje	(7)
△ akkermannetje	(25)	▲ gele wiert	(6)
☆ koeheerd(je), koeien-	(22)	◆ koevogeltje	(5)
★ koehoeder(tje)	(19)	▲ geel akkermannetje	(4)
♣ koemus(je)	(18)	↑ langstaartje	(4)

N 09 (039), DC26 (012a, 012b), Luik
04 (012a), G 04 (004);
Bree Wb. (172), Gennep Wb.,
Lommel Wl. (156), Meeswijk Wl.
(334);
Natura Lb. 85 (1976) (055), Strous,
J.J. (1963) (039), Wielewaal.

kwikstaart: Hoepertingen.
kwikstaartel: Maastricht.
kwikstots: Gemmenich en Kelmis.
kwispelaar: Tongeren.
kwikstekje (*kwikstekske*): Heerlen.
geel kwikstaartje (ook *geel kwikstaatske*, *geel kwikstatelke*, *gele kwikstaatske*): zeldz. Zuid.Oostlb., Oostlb-Rip. overgg. en Dommellds.; ook in Opglabbeek, Hoepertingen, Gelieren/Bret, Rekem en Bilzen.
geel kwikstaarteltje: Hoepertingen.
gele kwik: Beringe en Koningslust.
gele kwipstaart (*gele kwipstaat*): Heppen.
gele kwitstaart (*gele kwitstaat*): Kerkhoven.
wipstaartje (ook *wipstaatje*): Heijen en Vechmaal.
wipkontje: Thorn.

akkermannetje (ook *akkermanke*, *akkermanneke*, *akkermantje*): verspr. Oostlb. en Tongerlds.; ook in Kinrooi, Wessem, Kozen, Eigenbilzen, Maastricht, Voerendaal en Gulpen.
geel akkermannetje (*geel akkermanke*, *geel akkermanneke*): Hasselt, Nuth/Aalbeek, Beverst en Schimmert.
akkerstaartje (*akkerstaaske*, *akkerstaatje*, *akkerstaatske*, *akkerstaatske*): verspr. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.
geel akkerstaartje (*geel akkerstaatsje*, *gele akkerstaatske*): Schaesberg en Kerkrade.
geel bouwmannetje (*geel bouwmanke*): Nuth/Aalbeek.
landmannetje (*landmanke*): Puth.
koewachter: Maaseik.

koewachtertje (ook *koewachterke*):
Kinrooi en Zonhoven.

koehoeder: Tessenderlo en Aalst-bij-St.-Truiden.

koehoedertje (ook *koehoederke*, *koehoeierke*): freq. Lommels, Dommellds., Demerkemp., Beringerlds. en Brab.Lb.; ook in Neeroeteren.

koheerd: Meeswijk.

koheerdje: verspr. Centr.Maaslds. en Bilzerlds.; ook in Bocholt, Vliermaalroot en Kanne.

koerienheerdje: Bree Wb.

koeherder: Urmond.

gele koescheper: Widooie.

koeschepertje (*koescheperke*): Jerseren, Tongeren en Berg.

schepertje: Mechelen-Bovelingen.

gele scheper: Borgloon.

geel schepertje (*geel scheperke*):
Engelmanshoven.

koemannetje (*koemantje*): Rosmeer.

kojongetje (*kojongtje*): Zichen-Zussen-Bolder.

koemeidje: Kuringen en Hasselt.

koemaagdje: Hasselt.

koejantje: Rosmeer.

koejoodje: Eigenbilzen.

koeleutsje: Membruggen.

koemelker: Bilzen.

koemus: Middelaar en Houthem.

koemusje (*koemuske*): verspr.
Weertlds., Horns en aansluitend
Noord.Oostlb.; ook in Middelaar.

koevogeltje (ook *koevogelke*): freq.
Centr.Maaslds.

koezuiker (*koezuiker*): Maasniel.

ploegdrijvertje (*ploegdrijverke*):

Gennep, Afferden en Wellerlooi.

gele ploegdrijver: Afferden.

ploegstaart: Lottum.

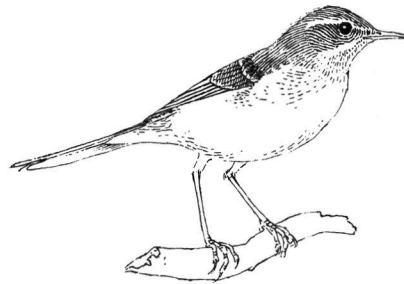
ploegstaartje: Lottum en Arcen.

geel ploeglopertje (*geel ploegloperke*): Venray.

langstaartje (*lankstaartje*):

Merkelbeek, Schimmert en Valkenburg.

geel langstaartje (ook *geel langstaat-*

je): Oirsbeek en Bilzen.

geelstaartje: Kaulille.

kefiepstaart: Steyl.

weikwik: Beringe en Koningslust.

blauwmannetje (*blauwmanneke*):
Arcen.

geelborst (*geelbors*): Gulpen.

geelgol: Ulestraten.

geelgors (ook *geelges*): Roosteren en
Montfort.

geelguuts: Schinveld.

gele gierts: Arcen.

gele schijter (*geel schijter*):
Stevensweert.

gele schrijver: Gennep Wb.; ook in
Bergen, Leunen en Sevenum.

gele schrijverd: Ospel.

gele schrijverik: Gennep Wb.

gele werts: Gennep Wb.

hooiheerdje (*hooiheerke*): Heusden.

kantschrijver: Stokrooie.

korenvraat: Vechmaal.

kuifleeuwerik: Helden/Everlo.

pannenstotsje (*pannenstotske*): Vaals.

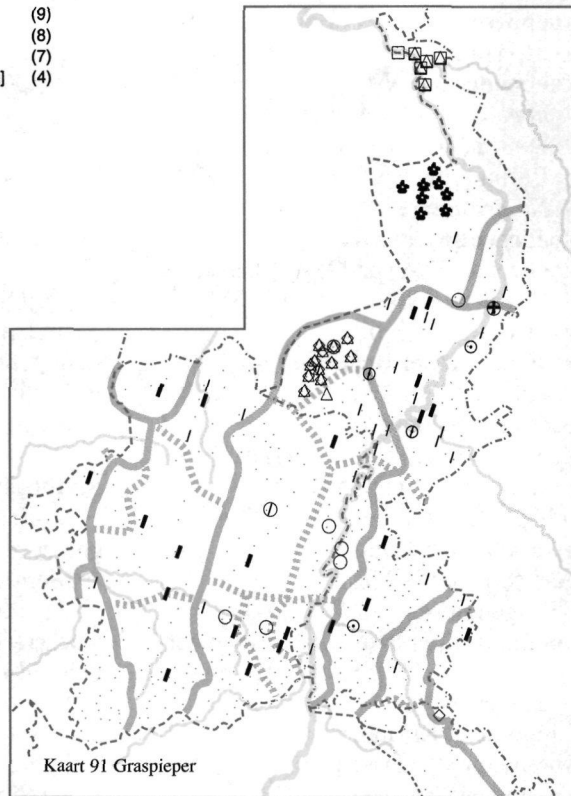
vliegenvangertje (*vliegenvangerke*):
Tongeren.

GRASPIEPER

/ graspieper(tje)	(42)	✚ taats	(9)
/ pieper(tje)	(28)	✚ wijntapper	(8)
△ grasteut	(27)	□ graskat	(7)
◇ grasmoeke	(13)	○ gras[leeuwerik]	(4)
○ grasmus(je)	(11)		

N 09 (037);
 Gennep Wb., Meeswijk Wl. (488),
 Tegelen Wb. (122), Tongeren Wb.
 (046), Tungleroy Wb. (169),
 Venray Wb. (448, 541), Weertlands
 Wb. (B2-03);
 Natura Lb. 85 (1976) (058), Strous,
 J.J. (1963) (037), Vossen, A. (zj.hs),
 Wielewaal.

Kaart 91 Graspieper

Graspieper (*Anthus pratensis*) 15 cm.
 De graspieper is een bruin-geel
 gestreepte vogel, en is ongeveer zo
 groot als een mus. Zijn favoriete ver-
 blijfplaatsen zijn nat wei- en veenland.
 Het is een typische bodemvogel. Zijn
 korte, maar mooie zang laat hij horen
 bij het opvliegen.

graspieper: freq. Centr.Maaslds.,
 zeldz. in heel Lb.

graspiepertje (*graspieperke*): freq.
 Noord.Oostlb. en Horns; ook in
 Venlo, Weert, Kaulille, Brunssum,
 Maastricht en Waubach.

pieper: zeldz. in heel Lb.

pieperd: Schimmert.

piepertje (*pieperke*): verspr.
 Demerkemp. en Trichterlds.; ook in
 Overpelt.

dobbele pieper: Sittard.

enkele pieper: Roermond.

boompieper: Lommel.

sieper: Sint-Truiden.

wijntapper: Venray Wb.

bukkertje (*bukkerke*): Eigenbilzen.

grasdraaijer: Gronsveld.

graskat: Gennep Wb.; ook in
 Middelaar.

grasleeuwerik: Reuver, Leveroy en
 Linne.

grasliewerk: Houthem.

grasmus: freq. Centr.Maaslds.; ook in
 Maasbree, Tegelen, Opglabbeek,
 Beverst en Eigenbilzen.

grasmusje (*grasmuske*): Nederweert.

grasmoeke: Weertlands Wb.; ook in
 Gemmenich.

gras-ströt: Nunhem.

gras-ströts: Nunhem en Roermond.

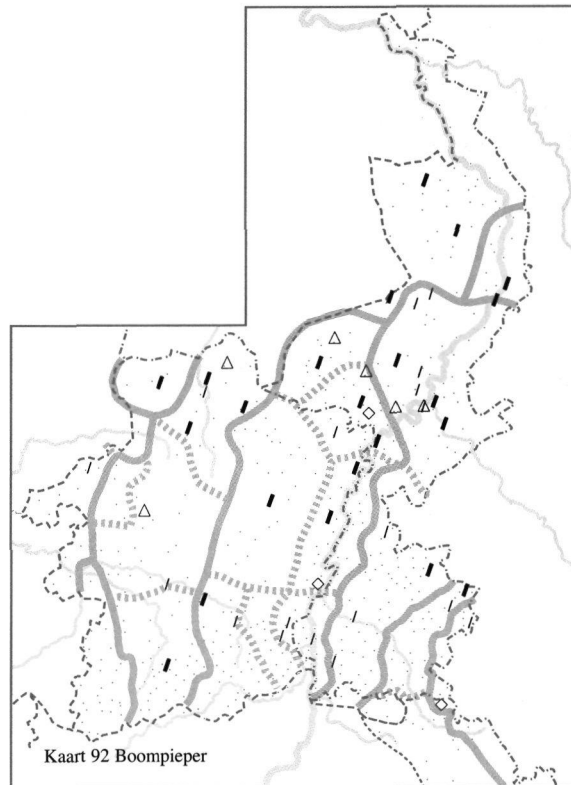
grasschiet: Mheer.
grasteut: Gennep Wb., Weertlands
 Wb.; ook in Venray en Tungalroy.
grasvogeltje (*grasvogelke*):
 Zonhoven.
begijntje (*begijnke*): Tongeren.
keit: Diepenbeek.
pitser: Meeswijk.
schepertje (*scheperke*): Borgloon.
taats: Venray Wb.; ook in Tegelen.
vindersfeep: Ospel.

BOOMPIEPER

/ pieper(tje)	(29)
! boompieper(tje)	(28)
△ bospieper(tje)	(7)
◇ boomloper(tje)	(4)

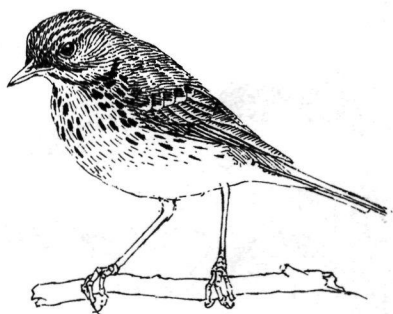
N 09 (036);
 Gronsveld Wb. (352);
 Natura Lb. 85 (1976) (046), Strous,
 J.J. (1963) (036), Wielewaal.

Boompieper (*Anthus trivialis*) 15 cm.
 De boompieper is een bruin-geel
 gestreepte vogel, en lijkt wel een klei-
 ne uitgave van de zanglijster. Hij zit
 graag in een beboste, zanderige omge-
 ving. Daar laat hij vliend, of vanop

een boomtak, zijn nogal exuberante
 zang horen.

boompieper: verspr. in heel Lb.
boompiepertje (*boompieperke*): ver-
 spr. Noord.Oostlb.; ook in Venlo,

Weert en Hunsel.

bospieper: Heusden, Achel,
Nederweert, Kelpen, Heel en Herten
(bij Roermond).

bospiepertje (*bospieperke*):
Nederweert.

dennenpiepertje (*dennepieperke*):
Nederweert en Leveroy.

dobbele pieper: Houthem.

dubbele pieper: Horn.

enkele pieper: Sittard.

pieper: verspr. in heel Lb.

pieperd: Schimmert.

pieperling: Swalmen en Boukoul.

piepertje (*pieperke*): freq.

Trichterlds.; ook in Overpelt en
Hasselt.

sieper: Sint-Truiden.

bosleeuwerik: Rosmeer.

boslieuwerk (ook *bosleewerk*):

Veldwezelt en Rosmeer.

leeuwerik: Oost-Maarland.

boomklever: Tungelroy.

boomlopertje (*boomloperke*):

Ittervoort, Rekem en Gemmenich.

begijntje (*begijnke*): Tongeren.

grasmusje (*grasmuske*): Heythuysen.

grijze kersvink (*grijs kersvink*):

Limbricht.

kleddermannetje (*kleddermenneke*):

Roermond.

steelmannetje (*steelmanneke*):

Diepenbeek.

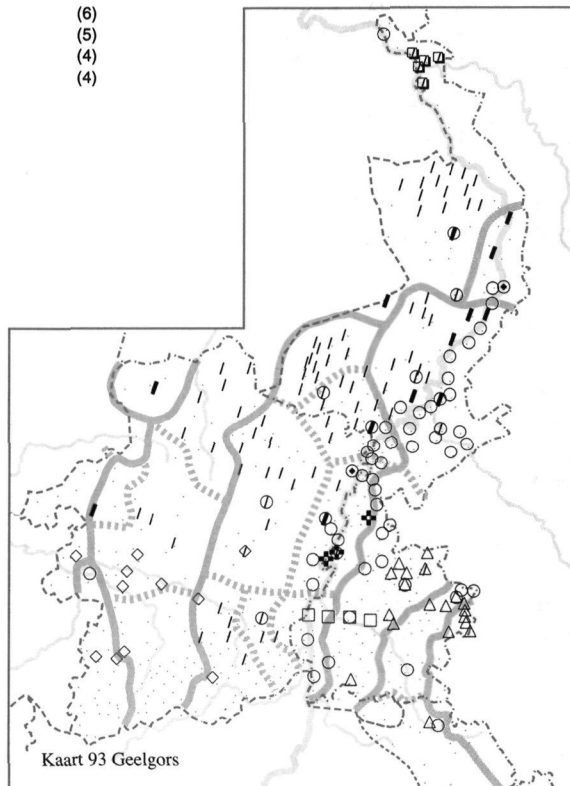
1.3.3 Gorzen

Gorzen houden van een open habitat. De snavel van gorzen is wat smaller dan de kegelvormige snavel van vinken en mussen.

GEELGORS

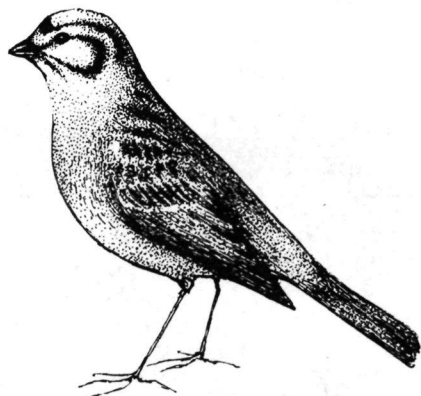
/ geelschrijver(tje)	(122)	□ geelgargol	(6)
○ geelgors(je)	(84)	□ gele wiert	(5)
△ geelgeuts(je)	(29)	⊙ gele gors	(4)
◇ korenvos	(15)	✱ gloor	(4)
! schrijver(tje)	(13)		

N 09 (015), Roukens 3 (14);
Bree Wb. (108), Echt Wb. (031, 046),
Gennep Wb., Gronsveld Wb. (147),
Haspengouws Id. (082), Hasselt Wb.
(148), Heerlen Wb., Kerkrade Wb.
(124), Limburgs Id. (081), Meerlo-
Wanssum Wb. (117), Meeswijk Wl.
(219), Roermond Wb. (086), Sittard
Wb. (108), St-Truiden Wb. (153,
240), Tongeren Wb. (312), Tugelroy
Wb. (169), Valkenburg Wb., Venlo
Wb. (136, 137, 138), Venray Wb.
(167), Weertlands Wb. (B2-03);
Achten, P. (1995) (inl.), Daelen, J. v.
(1933-41), Heyden, L.v.d. (1927),
Natura Lb. 85 (1976) (004), Strous,
J.J. (1963) (015), Veldeke 09 (1934)
(462), Veldeke 15 (1940) (022),
Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, H.
(zj.hs), Wielewaal.

Geelgors (*Emberiza citrinella*) 17 cm.
De geelgors heeft een overwegend hel-
dergeel verenkleed met bruine stuit.
De bekraste eitjes zijn karakteristiek.
Er worden er twee tot vijf gelegd, wit
met donkere streepjes, die enigszins
aan lettertekens doen denken. Hij
broedt op of laag bij de grond, bij-
voorbeeld in slootkanten. Hij wordt als
kooivogel gehouden. De zang is eento-
nig, de roep kort en schor. In de winter
zwerft hij in groepjes rond in land-
bouwgebieden.

geelgors (ook *gee-gors*, *geelgas(t)*,
geelges, *geelgor*, *geelgos*, *geelgost*,
geelhor, *geelsjors*, *jeelgos*): freq.
Oostlb., Horns, en Centr.Maaslds.,
verspr. Oostlb-Rip. overgg.,
Kleverlds. en Trichterlds.; ook in
Limburgs Id. en in Venlo, Opglab-
beek, Herk-de-Stad en Eigenbilzen.
gele gors: Venlo en Maaseik.
gors (*gost*): Haspengouws Id.
geelgorsje (*geelgosje*, *geelgostje*):
Thorn en Houthem.
korengors (*korengos*): Sint-Truiden.

geelgol: Ulestraten en Schimmert.

geelgargol (ook *geegargol*):

Borgharen, Meerssen, Houthem en Valkenburg.

geelgeuts: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en het oosten van Zuid.Oostlb.; ook in Meeswijk.

gele geuts (*gele geust*): Thorn.

geelgeutsje: Ransdaal en Kerkrade.

geelgiert: Weert.

gele giert: Meijel en Venlo.

geeljierts: Broekhuizen.

gele jierts: Arcen.

gele wierts: Gennep Wb.

geelgens: Meeswijk.

geelgloor: Guttecoven.

geelschrijver: Heusden, Stein en Brunssum.

geelschrijvertje (*geelschrijverke*): Bilzen.

gele schrijver: freq. Kleverlds., Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Dommelds., Maaskemp., Bilzerlds. en Tongerlds., verspr. Demerkemp.; ook in Elen.

gele schrijverd: verspr. Weertlds.; ook in Roggel, Molenbeersel en Baexem.

gele schrijverik: Gennep Wb.

gele schijver: Gennep en Achel.

gele schijverik: Middelaar.

schrijver: verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Lommel, Paal, Horst, Meijel en Lanklaar.

schrijvertje (*schrijverke*): Horn.

bloedschrijver: Stevensweert en Echt Wb.

bloedschrijvertje (*bloedschrijverke*): Montfort.

kantschrijver: Lommel en Kolonie.

geelververtje (*gelvervelke*): Weert.

gele schijterd: Stevensweert.

geel jantje (*geel janske*): Gemmenich.

geelvink: Haelen en Oost-Maarland.

boekvink: Afferden.

kempische botvink: Eigenbilzen.

grasvink: Neeritter en Sint Odiliënberg.

vink: Born.

grasströts: Heythuysen en Sint Odiliënberg.

grasteut: Venlo.

graskat: Neeritter.

korenvos (ook *korenvors*): verspr. Truierlds. en Demerkemp.; ook in Linkhout, Gelieren/Bret, Diepenbeek en Tongeren.

kolenvos: Tongeren.

gloor: Limbricht, Stein en Meers.

gorde: Venlo.

haverkneuterd: Nederweert.

jantik: Neer.

koetsje (*koetske*): Meerssen.

pietser: Mechelen-aan-de-Maas.

tiets: Veldwezelt.

tietsjer: Eigenbilzen.

bramentaats: Schimmert.

kwikstaartje: Grathem.

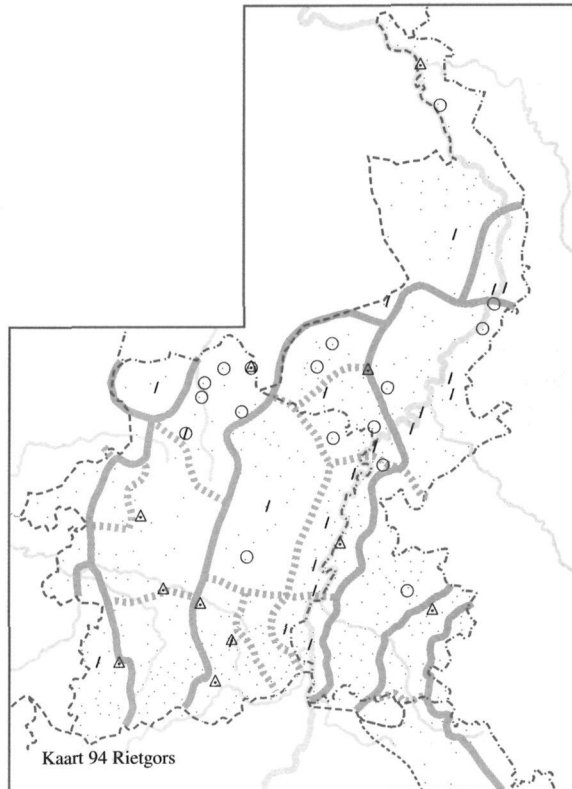
wielewaal: Venlo.

vos: Sint-Truiden.

RIETGORS

/ rietgors (28)
 ○ rietvink (21)
 △ rietmus (14)

N 09 (017);
 Echt Wb. (098), Hamont Wl. (388),
 Tongeren Wb. (493);
 Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85
 (1976) (085), Strous, J.J. (1963)
 (017), Wielewaal.

Rietgors (*Emberiza schoeniclus*) 15 cm.
 De rietgors is oorspronkelijk een moerasvogel die zich heeft aangepast aan droogleggingen en nu ook sloten en hagen bewoont. De rietgors is een bruin-lichtgrijze vogel wiens postuur en verenkleed aan een mus doen denken, het mannetje heeft evenwel een zwarte kop en bef. De roep klinkt metaalachtig en de zang is eentonig, de vlucht gaat schokkend. Buiten het broedseizoen zwerft hij in troepjes rond.

rietgors (ook *rietgoor*, *rietgor*, *riet-gos*): verspr. in heel Lb.

rietgargol: Valkenburg.

rietmus: freq. Tongerlds., zeldz. in overig Lb.

gewone rietmus (*gewoon rietmus*): Overpelt.

rietmusje (*rietmuske*): Lommel en Kwaadmechelen.

rietvink: freq. Dommellds., zeldz. in overig Lb.

kneuter: Hasselt.

broekduivel: Molenbeersel.

venmeesje (*venmeeske*): Venray.

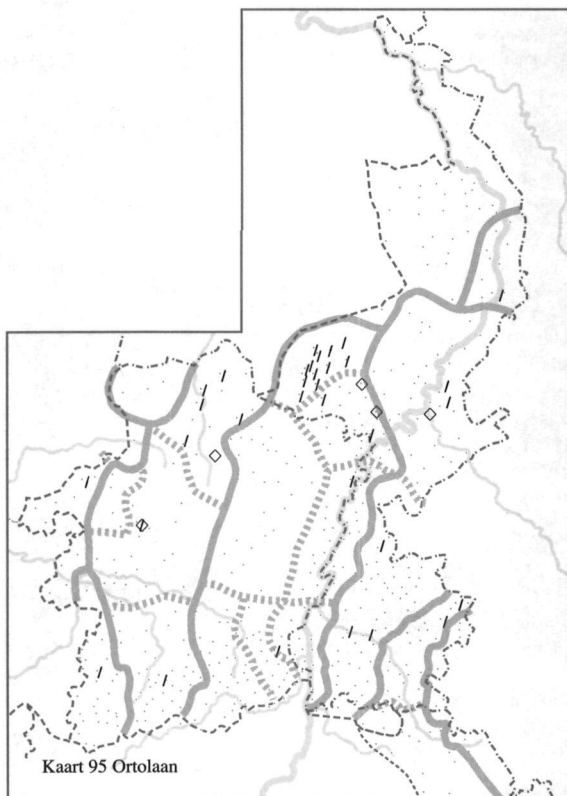
zwarte schrijver (*zwatte schrijver*): Bilzen.

ORTOLAAN

/ ortolaan (44)
◇ korenschrijver (5)

N 09 (016);
Tegelen Wb. (119), Weertlands Wb.
(B2-07);
Natura Lb. 85 (1976) (082), Strous,
J.J. (1963) (016), Wielewaal.

Ortolaan (*Emberiza hortulana*) 17 cm.
De ortolaan is een zeldzame trekvogel,
die alleen in de zomer hier vertoeft.
Hij houdt van droge gronden bij rog-
gevelden. De keel en de oogrand zijn
geel, de staart heeft een witte zijvlag.
Ook de eitjes van de ortolaan zien er
bekrast uit.

ortolaan (ook *atterleun*, *hertelaan*,
ortolaam): alg. Weertlds., verspr.
Oostlb., Oostlb-Rip. overgg., Horns
en Dommellds.; ook in
Kwaadmechelen, Heusden, Venlo,
Tungelroy, Maaseik, Sint-Truiden,
Hees en Borgloon.

bruinkopgors: Gelieren/Bret.

bloedschrijvertje (*bloedschrijverke*):
Tegelen en Linne.

gele schrijver: Afferden.

korenschrijver: Heusden, Kelpen,
Grathem, Roermond en Peer.

korenschrijver: Nederweert.

schrijver: Tegelen en Urmond.

grote korenvos: Diepenbeek.

oranje wever: Klimmen.

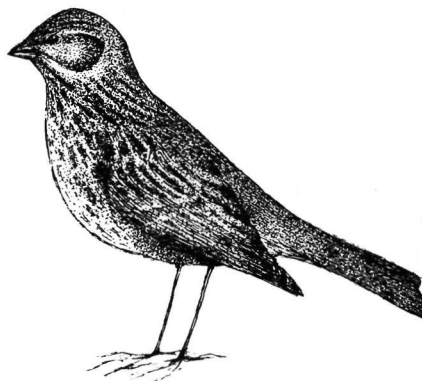
koeheerdje (*koeheerdke*): Beverst.

GRAUWE GORS

N 09 (014);
Niel-bij-St.-Truiden Wl. (I.610);
Natura Lb. 85 (1976) (059), Strous, J.J. (1963)
(014), Wielewaal.

Grauwe gors (*Emberiza calandra* of *miliaria calandra*) 18 cm.
Deze gors is geheel bruin gestreept.
Het is een in onze streken zeldzame
standvogel, die op de grond broedt,
vooral aan de waterkant. Hij zingt zit-
tend op een hoog punt. De eitjes zijn
bekrast.

grauwe gors: Weert en Maaseik.
grauwgors: verspr. Noord.Oostlb.;
ook in Venlo, Neerpelt, Lanklaar,
Sittard en Diepenbeek.

grauwgargol: Valkenburg.
bruingargol: Meerssen en Rothem.

grauwe gierst: Weert.

grijsgors (ook *grijsgor*, *grijsgos*):
Sittard, Maastricht en Nieuwen-
hagen.

grijze gors: Hasselt en Bilzen.

grijze korenvos: Diepenbeek.

grijsje (*grijske*): Kelmis.

grijs jantje (*grijs janske*):
Gemmenich.

gors (ook *gos*): verspr. Noord.Oostlb.;
ook in Horst en Kaulille.

geelgors (ook *geelgos*): Opglabbeek
en Waubach.

gloor: Guttecoven.

grasmus: Urmond.

grote gierst: Weert.

kantschrijver: Lommel en Kwaad-
mechelen.

koemusje (*koemuske*): Gennep.

koevogeltje (*koevogelke*): Thorn.

korenvos (*koonvros*): Niel-bij-St.-
Truiden, Borgloon en Tongeren.

pietser: Rosmeer.

schrijver: Heusden, Panningen en
Helden/Everlo.

spinnenvanger: Stevensweert.

stokvink: Rekem

knetser: Sint-Truiden

liewerk (*leewerk*): Borgloon.

tiktor: Nederweert, Maastricht en
Houthem.

1.3.4 Hoenders

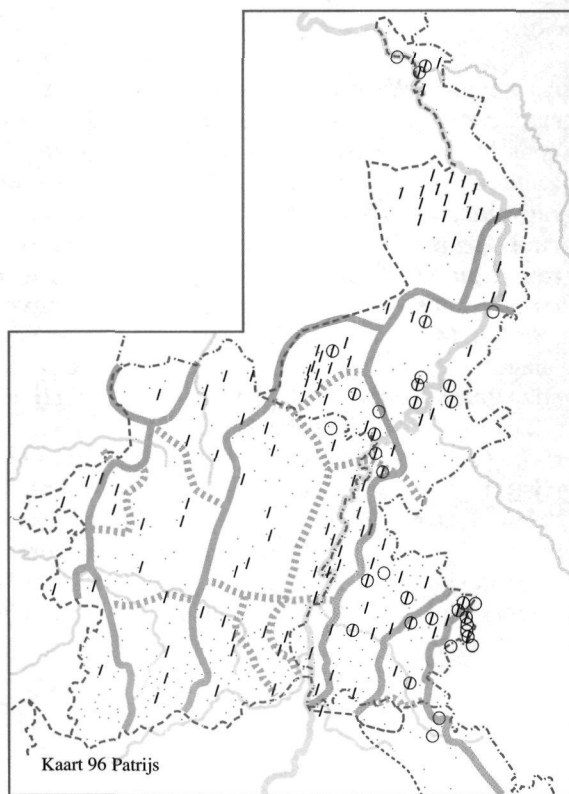
Hoenders zijn wat plumpe, hoofdzakelijk op de grond levende vogels van open terrein, die daar ook nestelen. Ze hebben korte vleugels en een zware, wat onelegante vlucht.

Naast vier vertegenwoordigers van de hoenderfamilie, patrijs, kwartel, fazant en korhoen, komen hier ook twee andere begrippen ter sprake die in de vragenlijsten zijn behandeld: het geluid van de patrijs en het wijfje van de kwartel. In de samenstellingen is **-hoen** de algemene soortnaam; **-haan** duidt het mannetje en **-hen** het vrouwtje aan.

PATRIJS

/ patrijs (172)
○ veldhoen (38)

N 09 (098), Willems (1885) (015b), ZND m (Raymaekers, GrGr., Houben, Marchal, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (200), Echt Wb. (057, 124), Genk Wb. (246), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (351), Hamont Wl. (346), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (287), Meerlo-Wanssum Wb. (218), Meeswijk Wl. (476), Meeuwen Wl. (169), Roermond Wb. (217), Sittard Wb. (311), Tegelen Wb. (125), Tongeren Wb. (438), Tungalroy Wb. (170), Venlo Wb. (213), Venray Wb. (351), Weertlands Wb. (B2-07); Daelen, J. v. (1933-41), Meertens, A.H. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Strous, J.J. (1963) (098), Veldeke 14 (1939) (007, 036), Veldeke 20 (1945) (060), Wielewaal.

Patrijs (*Perdix perdix*) 30 cm. De patrijs is een korte gedrongen standvogel, lijkt veel op de kwartel (ook in de hoedanigheid van jachtvogel en lekkernij), maar is beduidend groter, heeft een rondere rug en het mannetje heeft een hoefijzervormige vlek op de borst. Hij loopt voorover,

maar bij alarm hoogopgericht en snel; hij vliegt laag en snel. Komt vrij algemeen, plaatselijk zelfs talrijk voor in bouwland, heide en bosranden.

patrijs: freq. in heel Lb.

patrijshaan: Thorn.

veldhaan: Oirsbeek.

GELUID VAN PATRIJZEN

N 83 (069).

kakelen: Meijel.

keken: Eys.

kieren: Meijel, Tengelroy, Montfort en Melick.

kierewieten: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Venlo, Weert, Nunhem, Montfort, Susteren, Schimmert, Waubach en Eys.

kiewieten: Geverik / Kelmond.

kijven: Beeseel.

veldhoen: freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., verspr. Oostlb., Horns en het noorden van het Kleverlds.; ook in Nederweert en Echt/Gebroek.

rebhuhn (du.): Kelmis.

hoen: Echt.

veldhen: Klimmen en Voerendaal.

veldkoks: Heerlen.

kirren: Ittervoort, Vlodrop en Heerlerbaan.

koeren: Klimmen.

krewieten: Heer en Heugem.

kwetteren: Itteren.

lokken: Grevenbicht.

roepen: Kwaadmechelen, Venray, Oirlo, Blerick, Herten (bij Roermond) en Eys.

schreeuwen: Maastricht.

sjirpen: Wijlre.

KWARTEL

Kwartel (*Coturnix coturnix*) 18 cm. De kwartel lijkt op een verkleinde uitgave van de patrijs, is room- tot zandkleurig, licht op de borst. Typische grondvogel die niet graag vliegt; op

sommige plaatsen, met name in korenvelden, talrijk. De kwartel is een broedvogel en in onze streken te vinden van begin augustus tot in november en van april tot begin juni. Hij heeft een karakteristiek drietonige roep: *kwik, kwi-ik*.

kwartel (ook *kwattel*): alg. in Nl. Lb., freq. Horns, Centr.Maaslds., Dommelds. en oostelijk Haspengouws, verspr. Maaskemp., Zuiderkemp. en Lommels.

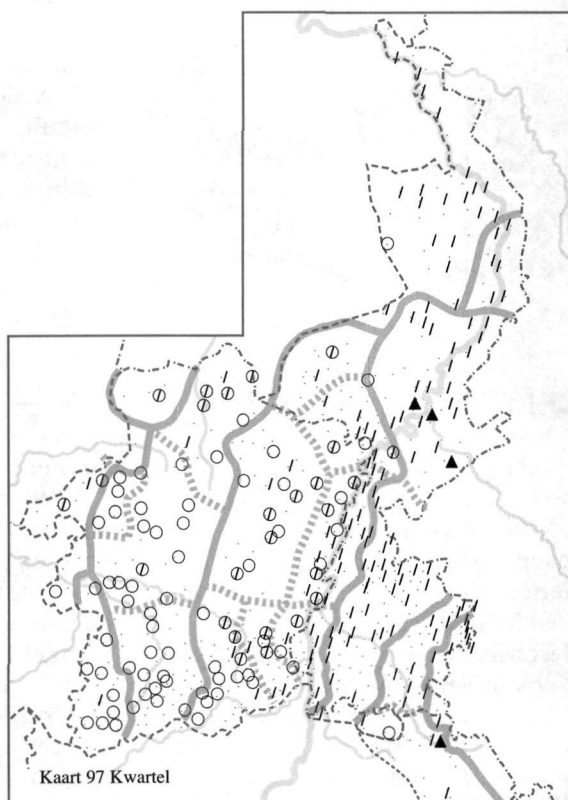
kleine kwartel (*kleine kwattel*): Urmond.

kwakkel: freq. Westlb., Lommels, Truierlds. en Brab.Lb., Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds. en het westen van Centr.Maaslds., verspr. Horns;

WLD III, 4.1

/ kwartel (255)
 ○ kwakkel (197)
 ▲ wachtel (4)

N 09 (099), SGV (1914) (020),
 Willems (1885) (051b), ZND 01 (a-
 m), ZND 29 (020);
 amont Wl. (253), Hasselt Wb. (260),
 Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (171),
 Meeswijk Wl. (362), Meeuwen Wl.
 (133), Niel-bij-St.-Truiden Wl.
 (1.633), Sittard Wb. (205), St-Truiden
 Wb. (158), Tongeren Wb. (314),
 Tungelroy Wb. (169), Uikhoven Wl.
 (094);
 Natura Lb. 85 (1976) (019), Strous,
 J.J. (1963) (099), Veldeke 09 (1934)
 (496), Wielewaal.

ook in Griendtsveen, Nederweert,
 Lanaken, Hees en Remersdaal.
kwakkelschotel (sic): Hasselt
graskwakkel: Zonhoven.
kwakker: Lommel.
kwakkerkwakel: Diepenbeek.
krakwes: Riemst.
wachtel: verspr. Noord.Oostlb.; ook in
 Kelmis.

patrijkskoning: Venray.
kleine patrijs (klein patrijs):
 Brunssum.
koetferguut: Borgloon.
veldhoen: Sittard en Kerkrade.
vogel: Sint-Truiden.
vordel: Hoepertingen.

VROUWELIJKE KWARTEL

N 83 (068).

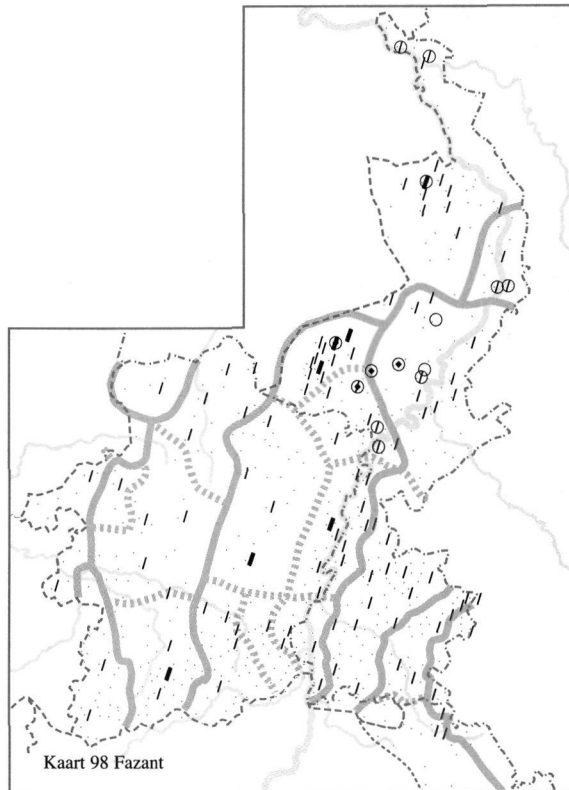
kwartelwifje (kwartelwifke):
 Grevenbicht, Urmond en Lutterade.
wijf: Heerlerbaan.
wijfje (wifke): Kelpen, Oler,

Montfort, Vlodrop en Brunssum.
zij: freq. in het zuiden van Nl. Lb.
zijtje (zijke): Venlo.
hoen: Eys.
kwakkel: Eksel en Jeuk.
kwartel: Maastricht.

FAZANT

/ fazant	(134)
○ korhoen	(10)
▤ bosfazant	(8)
⊙ boshoen	(5)

N 09 (100), ZND m (Raymaekers, Houben, Marchal, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (074), Gronsveld Wb. (130), Hamont Wl. (118), Hasselt Wb. (132), Lommel Wl. (082), Meeswijk Wl. (201), Meeuwen Wl. (070), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (1342), Roermond Wb. (078), Sittard Wb. (099), Tongeren Wb. (149), Tungelroy Wb. (169), Venlo Wb. (124), Venray Wb. (160), Weertlands Wb. (B2-02); Strous, J.J. (1963) (100), Veldeke 20 (1945) (060), Veldeke 22 (1947) (010), Veldeke 29 (1954) (076), Wielewaal.

Kaart 98 Fazant

Fazant (*Phasianus colchicus*) mannetje ong. 80 en vrouwtje 60 cm.

De fazant is een groot hoen met een opvallend lange staart; het mannetje is bontgekleurd met een groene nek, verder wisselend met rood en blauw en doorgaans een witte halsring. Hij rent snel over het veld in dekking, vliegt dan met veel lawaai op.

De fazant is een algemene stand-, broed- en ook jachtvogel, bij voorkeur in de nabijheid van water, bos- en bouwlanden.

fazant (ook *fazaan*): freq. in heel Lb.

bosfazant: verspr. Weertlds.; ook in Venray, Lanklaar, Gelieren/Bret en Borgloon.

goudfazant: Roggel.

mongoolse fazant: Swalmen.

fazanhoen: Brunssum.

berkhaan: Houthem.

berkhen: Afferden.

korhaan: Venray, Velden en Tungelroy.

korhen: Velden en Tungelroy.

korhoen: verspr. in het noorden van Nl. Lb.

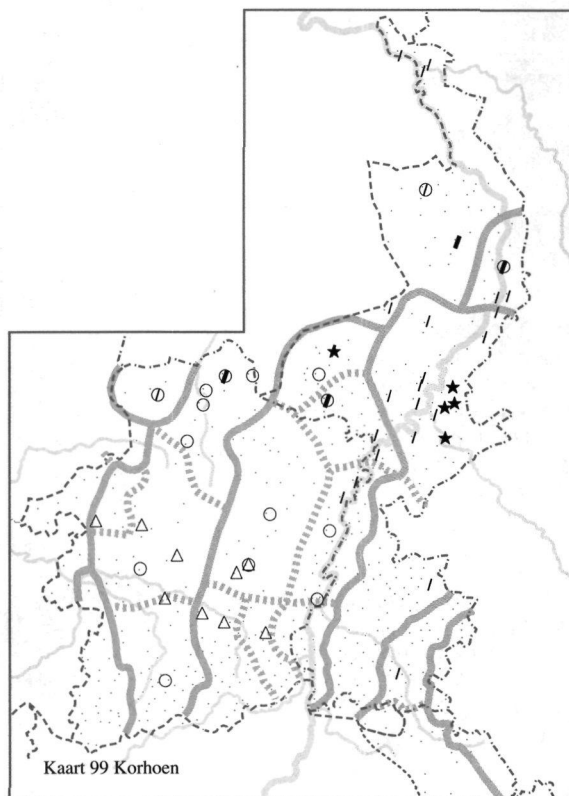
boshoen: Nederweert, Heythuysen, Ell en Leveroy.

KORHOEN

/ korhoen	(28)
○ korhaan	(18)
△ heihaan	(11)
★ berkhoen	(8)
/ korhen	(4)

N 09 (101);
Genk Wb. (122), Hamont Wl. (237),
Lommel Wl. (160);
Natura Lb. 85 (1976) (072), Strous,
J.J. (1963) (101), Wielewaal..

Korhoen (*Lyrurus tetrix*) mannetje 52, vrouwtje 42 cm.

De korhoen is een weinig algemene standvogel van de oostelijke heidegebieden. Het mannetje is gemakkelijk herkenbaar door een blauwzwart verenkleed en een gevorkte, liervormige staart; het vrouwtje is grijs-bruin. Het dansend en luidruchtig baltsgedrag van de mannetjes is opvallend.

korhoen: freq. Noord.Oostlb., verspr. Horns, Kleverlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Lommel, Nederweert, Maaseik, Elen, Brunssum en Gulpen.

korhoentje (*korhoenke*): Herten (bij Roermond).

korhaan (ook *koraan*): freq. Dommellds.; ook in Lommel,

Venray, Velden, Weert, Tungelroy, Opglabbeek, Lanklaar, Stokrooie, Gelieren/Bret, Rekem en Borgloon.

korhen: Horst, Velden, Achel en Tungelroy.

korhennetje (*korhinneke*): Kaulille.

kor: Meijel, Beringe en Koningslust.

korenhoen: Moersnet.

berkhaan: Kinrooi, Houthem en Gemmenich.

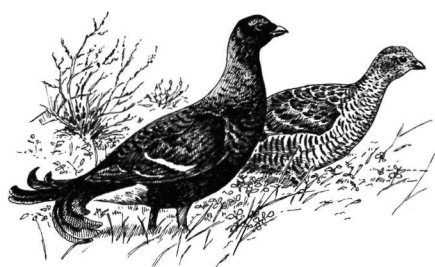
berkhen: Afferden.

berkhoen: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Nederweert.

boshaan (ook *bosaan*): Kinrooi, Rekem en Beverst.

heihaan: verspr. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Paal, Diepenbeek, Beverst en Eigenbilzen.

heihen: Heusden.

kemphaan: Kwaadmechelen.

ovenbakkertje (*ovenbakkerke*):

Grathem.

poelepintadeu: Maastricht.

vechthaantje (*vechtaanke*): Sint-

Truiden.

groes: Molenbeersel.

1.4 Roofvogels

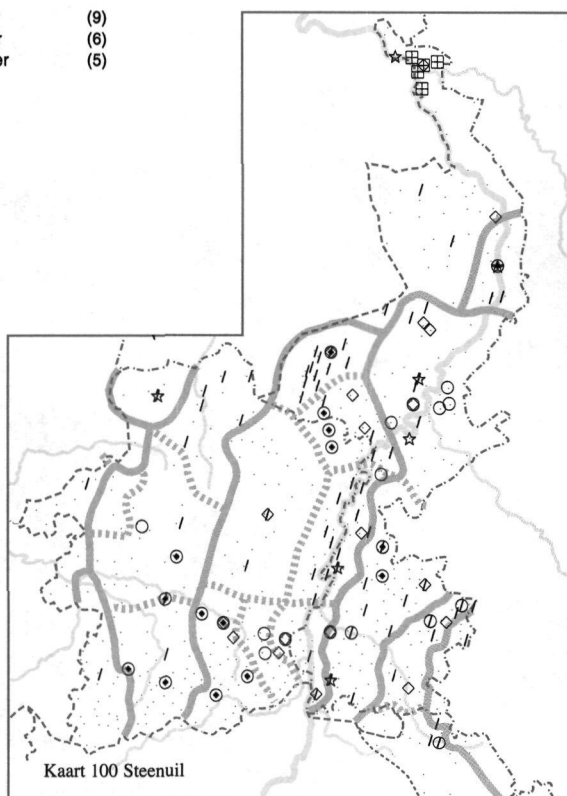
1.4.1 Uilen

Uilen zijn stootvogels die overwegend 's nachts op hun prooi jagen. Ze hebben een grote ronde kop, met daarin naar voren gerichte ogen in een plat gezicht. Ze vliegen zo goed als geluidloos.

STEENUIL

/ steenuil(tje)	(78)	☆ katuil(tje)	(9)
○ koets, koetsuil(tje)	(28)	□ rondzegger	(6)
⊙ koet, koetuil(tje)	(23)	+ rondregger	(5)
◇ uitje, klein uil(tje)	(21)		

N 09 (079);
 Echt Wb. (069), Gennep Wb.,
 Gronsveld Wb. (203), Hamont Wl.
 (456), Hasselt Wb. (428), Heerlen
 Wb., Roermond Wb. (269), Tongeren
 Wb. (282), Weertlands Wb. (B2-10);
 Heyden, L.v.d. (1927), Natura Lb. 85
 (1976) (093), Strous, J.J. (1963)
 (079), Wielewaal.

Steenuil (*Athena noctua*) 22 cm.
 De steenuil is de bekendste kleine uil met een van boven afgeplatte kop en een korte staart. De rug is donkerbruin gevlekt en gestreept; de buik is lichter van kleur. Hij is ook wel overdag actief en zit dan op opvallende uitkijposten en vliegt laag over de grond. In onze streken een vrij schaarse broed- en standvogel.

Voor **koet**, **koets** en samenstellingen, vergelijk Du. **Kauz**.

steenuil (ook *stee-uil*): verspr. in heel Lb.

steenuiltje (*stee-uilke*, *steenuilke*): verspr. in Nl. Lb. en Centr.Maaslds.

katuil: Lommel, Velden, Linne, Stein en Gronsveld.

katuil-uil: Nunhem.

katuiltje (*katuilke*): Middelaar en Stein.
koetuil: freq. Tongerlds., verspr. Zuid.Oostlb. en Demerkemp.; ook in Velden, Nederweert en Borgloon.
koetuiltje (*koetuilke*): Nederweert, Zepperen en Borgloon.
koet: Stramproy.
koetje: Molenbeersel.
koetsuil: freq. in het midden van

Noord.Oostlb.; ook in Heerlen.
koetsuiltje (*koetsuilke*): Swalmen en Boukoul.
koets: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Nederweert, Veldwezelt, Rosmeer en Gronsveld.
koetsje (*koetske*): Eigenbilzen, Waubach en Kelmis.
koetwiew: Borgloon.
kleine uil: Opglabbeek en Rothem.
klein uiltje (*klein uilke*): Nederweert, Panningen, Helden/Everlo, Meerssen en Rothem.
uil: verspr. in Nl. Lb. en Haspengouws.
uiltje (*uilke*): Brunssum.
boomuil: Oirsbeek.
kerkuil: Vrusschemig.
poepuil: Leveroy.
rondregger: Gennep Wb.
rondzegger: Gennep Wb.
steenhouwer (*steinhuier*): Roermond.
gek beeldje (*gek beelke*): Houthem.

RANSUIL

Ransuil (*Asio otus*) 36 cm.
 De ransuil is een middelgrote uil met lange oorpluimen (als een kat) en is een typische nachtvogel. Hij heeft een slank postuur en hij geeft de indruk zich af en toe uit te rekken. De rug is gespikkeld roestbruin; de buik lichter. Hij heeft een kenmerkende langgerekte kermende schreeuw en komt vrij algemeen voor in open terreinen en bosranden.

ransuil (ook *raasuil*): verspr. Kleverlds., Zuidgeld.Lb., Dommellds., Centr.Maaslds. en Oostlb.; ook in Lommel en Gulpen.
ransuiltje (*ransuilke*): Horst en Stevensweert.
katuil: freq. Dommellds., verspr. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Demerkemp.; ook in Gennep Wb. en in Lommel, Kwaadmechelen, Afferden, Hamont, Weert, Thorn,

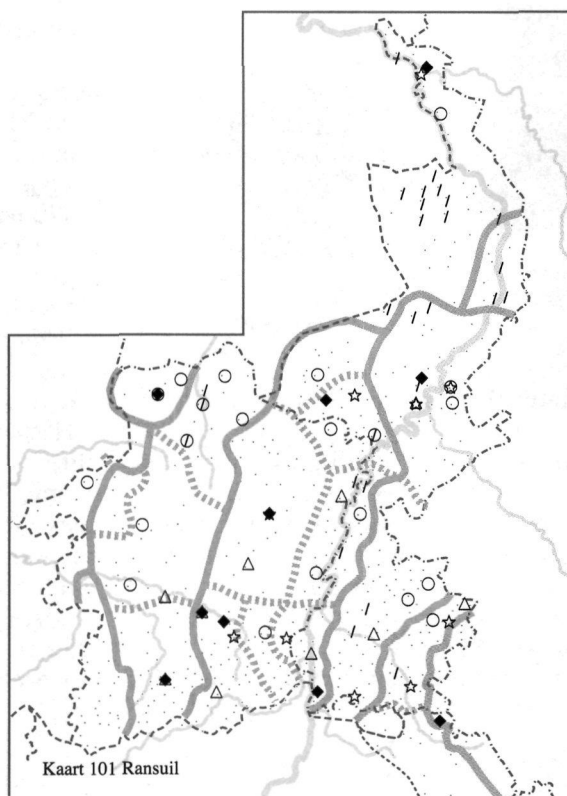
Eigenbilzen, Heerlen en Gronsveld.
kattenuil: Meeuwen
grote katuil: Nederweert en Roermond.
grote uil: Meerssen.
koetuil: Gelieren/Bret en Sittard.
koet: Sittard.

/ ransuil	(29)
○ katuil	(26)
△ ooruil, orenuil	(13)
◆ bosuil	(10)
☆ uil	(10)

N 09 (081);
Venray Wb. (372);
Natura Lb. 85 (1976) (084), Strous,
J.J. (1963) (081a), Wielewaal.

ooruil: Horn, Elen, Hasselt,
Gelieren/Bret, Diepenbeek,
Valkenburg en Borgloon.
orenuil: Maastricht en Waubach.
bosuil (ook *boshuil*): verspr. in heel
Lb.
velduil: Kaulille en Gelieren/Bret.

dwerguil: Kaulille.
dwerguiltje (*dwerguilke*): Lanklaar.
kransuil: Nederweert en Meeswijk.
oehoe (*oewoe*): Sint-Truiden.
rijnse kerkuil: Lanklaar.
uil: zeldz. in heel Lb.

KERKUIL

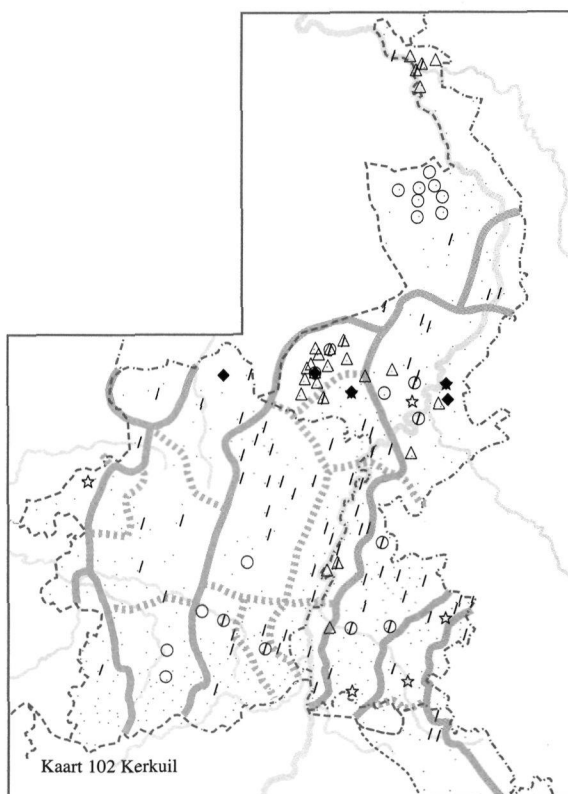
Kerkuil (*Tyto alba*) 34 cm.
De kerkuil is een opvallend lichtge-
kleurde middelgrote uil, met zwarte
ogen in een wit gezicht, zonder oor-
pluimen en haast zonder staart. De
vlucht is snel en vleermuisachtig. Hij
broedt in stille bijgebouwen van boer-
derijen en kerktorens. Zijn roep en
voorkomen hebben iets spookachtigs,
vooral als hij 's nachts plotseling met

zijn spierwitte verschijning in het licht
van de koplampen opduikt.
De kerkuil is minder algemeen dan de
ransuil.

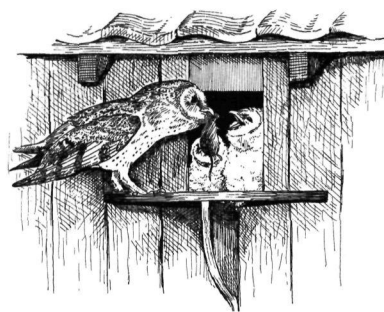
kerkuil (ook *krekuil*): freq. in heel Lb.
kerkenuil: Sittard.
torenuil (ook *toonuil*, *twonuil*): ver-
spr. Oostlb., Tongerlds. en
Lonerlds.; ook in Venray Wb. en in

/	kerkuil	(101)
○	torenuil	(32)
△	katuil	(30)
◆	kransuil	(7)
☆	uil	(7)

N 09 (080);
 Bree Wb. (164), Gennep Wb.,
 Hamont Wl. (206), Sittard Wb.
 (178), Tongeren Wb. (256),
 Tungelroy Wb. (169), Venray Wb.
 (459), Weertlands Wb. (B2-04);
 Achten, P. (1995) (inl.), Strous, J.J.
 (1963) (080), Wielewaal.

Nederweert, Weert en Gelieren/Bret.
nachtuil: Beringe en Koningslust.
katuil: verspr. Horns, Noord.Oostlb.
 en Centr.Maaslds.; ook in Gennep
 Wb., Weertlands Wb. en in Hamont,
 Meerssen en Rothem.
kransuil: Achel, Weert, Ell, Swalmen
 en Boukoul.
gouden uil: Weert.
gouduil: Heerlen.
uil: zeldz. in heel Lb.

UIL, ALGEMEEN

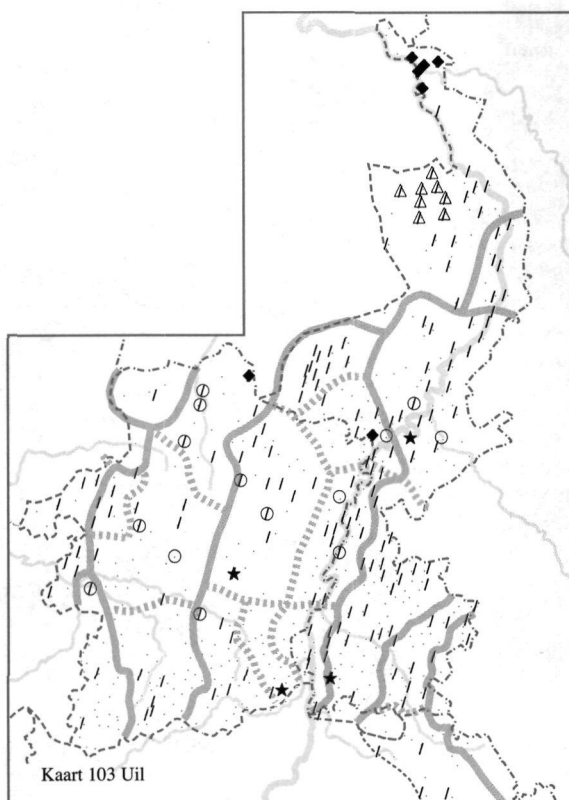
/ uil	(231)
○ bosuil	(14)
△ peeluil	(8)
◆ katuil	(7)
★ koets	(4)

SGV (1914) (038), Willems (1885) (012b), ZND A2 (401), ZND m (047);

Beverlo Wb. (267), Bree Wb. (136), Echt Wb. (122), Genk Wb. (091, 170), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (234, 502), Hamont Wl. (202, 496), Haspengouws Id. (240), Hasselt Wb. (473), Heerlen Wb., Lommel Wl. (357), Maaseik Wb. (048), Meeswijk Wl. (667), Meeuwen Wl. (034, 118, 218), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.422), Roermond Wb. (297), Sittard Wb. (439), Tegelen Wb. (124), Tongeren Wb. (004), Tungalroy Wb. (170), Uikhoven Wl. (172), Venlo Wb. (265), Venray Wb. (351, 472),

Weertlands Wb. (B2-10);

Achten, P. (1995) (inl.), Boileau, A. (1971), Daelen, J. v. (1933-41), Dolmans, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (048), Strous, J.J. (1963) (081b, 081c), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 08 (1933)

(354), Veldeke 09 (1934) (462), Veldeke 11 (1936) (667), Veldeke 12 (1937) (022), Veldeke 17 (1942) (044), Veldeke 22 (1947) (052), Veldeke 25 (1950) (037), Veldeke 28 (1953) (043), Verheggen, P. (zj.hs), Weijnen EB 16 (006), Wielewaal.

In dit lemma zijn enkele begrippen samengenomen uit enquêtes en woordenboeken waar is gevraagd naar de uil in het algemeen en naar enkele minder bekende soorten: de bosuil (opgaven: **bosuil**, **koets** en **krasuil**) en de velduil (opgave: **peeluil**).

uil: freq. in heel Lb.

uilk: Montzen.

huibentje (*uibeke*): Haspengouws Id.

koet: Zichen-Zussen-Bolder.

koetuil: Hoeselt.

koets: Linne, Genk en Zichen-Zussen-Bolder.

koetsuil: Maasniel.

krasuil: Leveroy.

ooruil: Heerlen.

peeluil: Venray Wb.

torenuil (*tooruil*): Kerkrade.

bosuil: verspr. Dommelds., Demerkemp. en Maaskemp.; ook in Horn, Wessem, Melick, Herk-de-Stad en Diepenbeek.

velduil: Roermond.

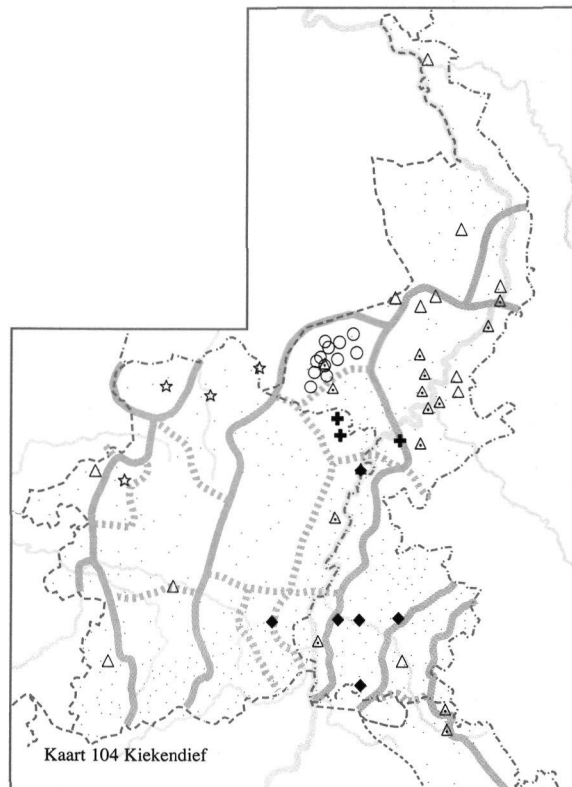
1.4.2 Arendachtigen en valken

Arendachtigen en valken zijn vleesetende stootvogels met een krachtige snavel en sterke klauwen. Het zijn goede zeilvliegers; de arendachtigen hebben brede, afgeronde vleugels; de valken spitse, puntige. In kleur en gedrag hebben ze veel gemeen.

KIEKENDIEF

- △ kuikendief (19)
- rietwouw (16)
- △ kiekendief (13)
- ◆ valk (9)
- ☆ klamper (4)
- ✚ stootkop (4)

N 09 (087);
Beverlo Wb. (123), Hamont Wl.
(213), Weertlands Wb. (B2-08);
Strous, J.J. (1963) (087), Wielewaal.

Kiekendief (*Circus*) 40-50 cm.

Er komen drie soorten kiekendieven, overigens hoe langer hoe zeldzamer, in onze streken voor: de kleinste is de grauwe kiekendief (*Circus pygargus*; 40-45 cm, hier afgebeeld), dan de blauwe (*Circus cyaneus*; 43-50 cm) en de bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*; 48-55 cm).

Het zijn slanke roofvogels met lange vleugels, een lange staart en een kleine kop. De vrouwtjes zijn onderling haast niet te onderscheiden, ze zijn alle

bruin; de mannetjes zijn vaak grijs.

De blauwe kiekendief komt in

Limburg het vaakst voor.

Kiekendieven houden van natte gebieden, moerassen en rietvelden.

kiekendief: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kwaadmechelen, Sint-Truiden, Hasselt en Gulpen.

kuikendief: freq. Noord.Oostlb., verspr. Centr.Maaslds. en Ripuar.; ook in Weert, Tungalroy en Maastricht

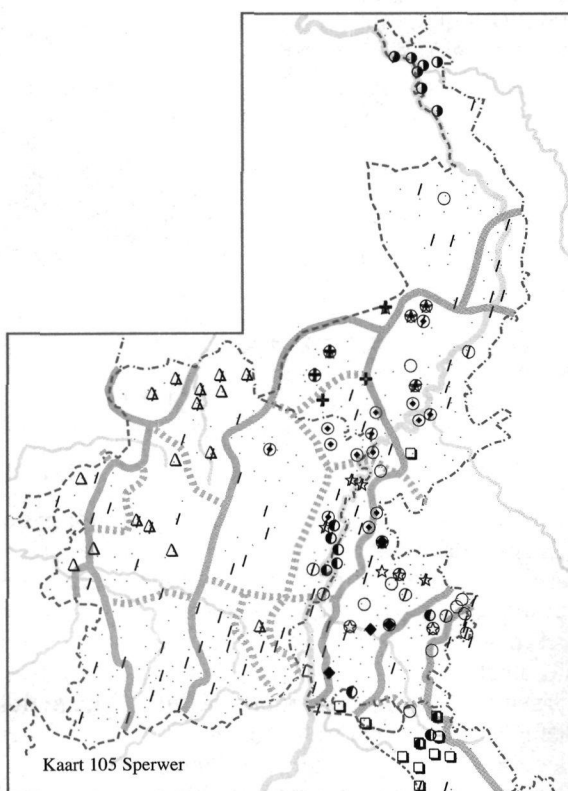
kuikenpiet: Molenbeersel.
kuikenschelm: Beverst en Tongeren.
hennendief: Lommel en Kaulille.

hennenschelm: Gelieren/Bret.
duivenpiet: Molenbeersel.
duivenman: Gelieren/Bret.
stootvogel: Waubach.
stootsvogel: Brunssum en Moresnet.
stootkop: Molenbeersel, Kinrooi en Maasbracht.
klamper: verspr. Dommelds.; ook in Lommel en Beverlo.
blotser: Borgloon.
buizerd: Oost-Maarland.
rietwouw: Weertlands Wb.
takraaf: Stevensweert.
sperwer (spelver): Bilzen.
valk: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Maaseik en Eigenbilzen.
zilvervalk: Thorn.
zwijmeltje (zwijmelke): Meijel.

SPERWER

/ sperwer (zie kaart 2)	(169)	●
○ stootvogel	(26)	□
⊙ stootkop	(22)	⊙
△ klamper	(19)	+
☆ havik	(16)	◆

N 09 (085, 086), DC42B (005),
 RND 08 (001), SGV (1914) (add),
 Willems (1885) (050h), ZND m
 (GrGr., Dupont, Houben, Matthys,
 Langohr, Franssen, Marchal,
 Vanderbeeken);
 Genk Wb. (308), Gennep Wb.,
 Gronsveld Wb. (443, 543),
 Haspengouws Id. (224), Hasselt Wb.
 (418), Heerlen Wb., Kerkrade Wb.
 (254), Limburgs Id. (297), Meeswijk
 Wl. (183, 599), Meeuwen Wl. (200),
 Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.332),
 Roermond Wb. (270, 324), Sittard
 Wb. (406, 474), Stokkem Wb. (35),
 St-Truiden Wb. (215), Tongeren Wb.
 (521), Tungalroy Wb. (170),
 Valkenburg Wb.;
 Achten, P. (1995) (inl.), Dolmans, H. (zj.hs),
 Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885b),

Natura Lb. 85 (1976) (028), Strous, J.J. (1963) (Add,
 084b), Vossen, A. (zj.hs), Wielewaal.

Sperwer (*Accipiter nisus*) 25-33 cm, wijfje tot 38 cm.

De sperwer is een typische bosroofvogel, met korte vleugels en een lange staart, die jaagt tussen de bomen.

Uiterlijk lijkt de sperwer op een kleine havik, maar hij is wat grijzer en lichter van kleur.

De sperwer is vrij zeldzaam en broedt in bosranden van coniferen.

sperwer (ook *spelber*, *spelmer*, *spelver*, *spelwer*, *sperbel*, *sperber*, *spervel*, *sperver*, *sperwet*, *spribel*): freq. in heel Lb. (Zie hieronder het deellemma en kaart 105a, waarin de lexicale varianten van de SPERWER zijn gelokaliseerd.)

grote sperwer (*grote spelver*, *grote sperver*): Gelieren/Bret en Bilzen.

duivensperwer (*duivenspelver*): Tongeren.

blotser: Herk-de-Stad, Hasselt en Gors-Opleeuw.

klamper: freq. Dommelds. en Demerkemp.; ook in Lommel, Kwaadmechelen, Linkhout en Eigenbilzen.

stootvogel: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb.; ook in Oirlo, Roggel, Reuver, Echt/Gebroek, Mechelen-aan-de-Maas en Uikhoven.

stootsvogel: Brunssum en Voerendaal.

stootkop: freq. Horns, verspr. Noord.Oostlb.; ook in Beringe, Koningslust, Nederweert, Weert, Bree, Dilzen, Nieuwstadt en Limbricht.

stootskop: Limbricht.

stootvors (ook *stootvos*): Kessel en Reuver.

duivenstoter: freq. Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Mheer, Gemmenich, Moresnet en Montzen.

kuikenstoter: Gennep Wb.; ook in Middelaar en Afferden.

kuikendief: freq. Geullds. en zuidelijk Ripuar.; ook in Montfort en

's-Gravenvoeren.

kiekendief: Gennep.

stor: Echt/Gebroek.

stortvalk: Middelaar.

vinkenvalk: Roermond.

steenvalk: Roermond.

stuiker: Haspengouws Id.; ook in Ordingen.

vanger: Val-Meer.

muizerd: Eksel.

koekoeksveer: Nederweert en Heythuysen.

wiegkeleer: Roermond.

wrekel (*vrekel*): verspr. Zuid.Oostlb.

zwijmelaar: Limburgs Id.

doodbidder: Herten (bij Roermond).

havik: freq. Centr.Maaslds. en Zuid.Oostlb.; ook in Meijel, Beringe, Koningslust, Nederweert, Haelen en Vrusschemig.

smelleken (ook *smelke*): verspr.

Weertlds. en Horns; ook in Meijel.

specht: Neerpelt en Helchteren.

spreeuw (*sprief*, *spruin*): Rekem en Aubel.

roofvogel: Beringe en Koningslust.

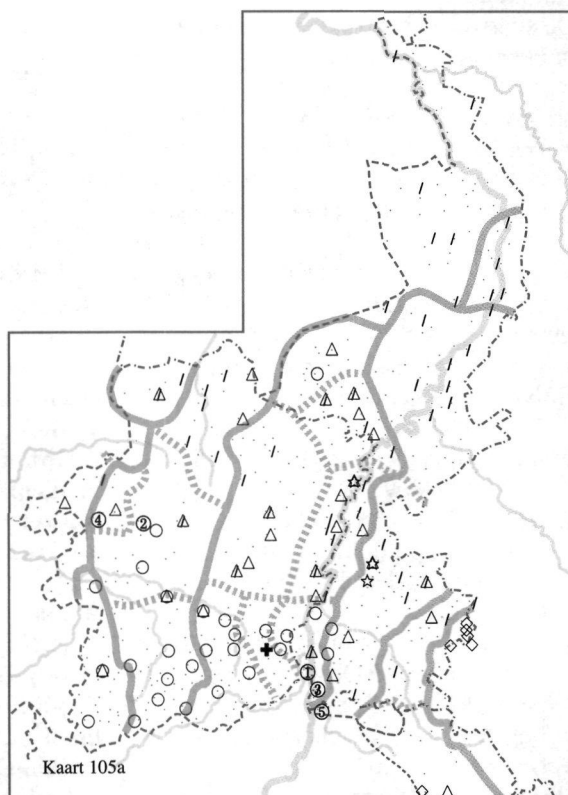
Kaart 105a, SPERWER (2), bevat de lexicale varianten van het trefwoord **sperwer**, die hieronder als deellemma zijn weergegeven.

In dit deellemma zijn de opgaven

*onder het trefwoord **sperwer** uit het vorig lemma bijeengezet; de daar opgegeven lexicale varianten zijn hier behandeld als trefwoord. In de kaart zijn alle opgaven gelokaliseerd, de unica door een cijfer.*

/ sperwer	(67)	① spelber	(1)
○ spelver	(45)	② spelwer	(1)
△ sperver	(42)	③ sperbel	(1)
◇ sperber	(7)	④ sperwet	(1)
☆ spervel	(3)	⑤ spribel	(1)
✚ spelmer	(2)		

N 09 (085), DC 42B (005), SGV (1914) (add), Willems (1885) (050h), ZND m (GrGr., Houben, Matthys, Franssen, Marchal, Vanderbeeken); Genk Wb. (308), Gronsveld Wb. (443), Hasselt Wb. (418), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (254), Meeswijk Wl. (599), Meeuwen Wl. (200), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.332), St-Truiden Wb. (215), Tongeren Wb. (521), Tungalroy Wb. (170); Dolmans, H. (zj.hs), Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85 (1976) (028), Strous, J.J. (1963) (Add), Wielewaal.

spelber: Kanne.

spelmer: Rosmeer.

spelver: freq. Haspengouws, verspr.

Demerkemp.; ook in Weert,

Meerssen, Rothem en Heer.

spelwer: Heusden.

sperbel: Oost-Maarland.

sperber: Kerkrade Wb.; ook in

Baelen.

spervel: Maaseik, Neerbeek en

Geleen.

sperver: freq. Horns en Centr.

Maaslds., verspr. Dommelds.,

Demerkemp., Maaskemp. en

Zuid.Oostlb.; ook in Lommel,

Tessenderlo, Beringen, Nederweert,

Sint-Truiden, Diepenbeek,

Maastricht, Heerlen en Eupen.

sperwer: verspr. in heel Lb. uitgezon-

derd Haspengouws.

sperwet: Paal.

spribel: Moelingen.

HAVIK

N 09 (085), ZND m (Raymaekers, Langohr, Vanderbeeken);
Bree Wb. (277), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (505),
Hamont Wl. (499), Heerlen Wb., Kerkrade Wb.
(286), Meeswijk Wl. (676), Meeuwen Wl. (220),
Sittard Wb. (445), Tungelroy Wb. (170), Venlo Wb.
(267);
Strous, J.J. (1963) (085), Wielewaal.

Havik (*Accipiter gentilis*) 50, vrouwtje tot 60 cm.

De havik is nog zeldzamer dan de sperwer, ook een bosvogel met een zeer lichtbruine buik en een opvallend witte onderstaart. Vooral in de lucht valt zijn grootte op. Hij is een onstuimig jager, ook achter andere vogels aan.

havik: verspr. Oostlb.; ook in Horst, Venlo, Roosteren, Vrusschemig en Gulpen.

valk: Kerkrade Wb.; ook in Venlo, Hamont, Meeuwen, Meeswijk,

Loksbergen, Sittard, Heerlen, Borgloon, Gronsveld en Montsen.

kuikenstoter: Gennep Wb.

duivenstoter: Nederweert.

muizenvanger: Maasniel.

stootkop: Bree Wb.; ook in Molenbeersel.

stootvogel: Bree Wb.

zwijmer: Tungelroy.

BUIZERD

Buizerd (*Buteo buteo*) 50-55 cm.
Enigszins plompe roofvogel, donkerbruin op de rug, vrij algemeen voorkomend in parken en open terrein met verspreide bomen. Hij kan urenlang in de lucht zeilend rondcirkelen met een breeduitgezette staart en brede vleugels. Hij jaagt op muizen en konijnen, maar is ook een aaseter.

buizerd (ook *buizer*): verspr. in heel Lb.

busard: Gemmenich en Kelmis.

bunzerd: Weert en Maastricht.

blotser (ook *blotset*): freq.

Demerkemp., Truierlds., Lonerlds. en aansluitend Tongerlds.; ook in Linkhout.

blotserd (ook *blotset*): Zonhoven, Beverst en Bilzen.

stootvogel: Heerlen, Waubach en Kerkrade.

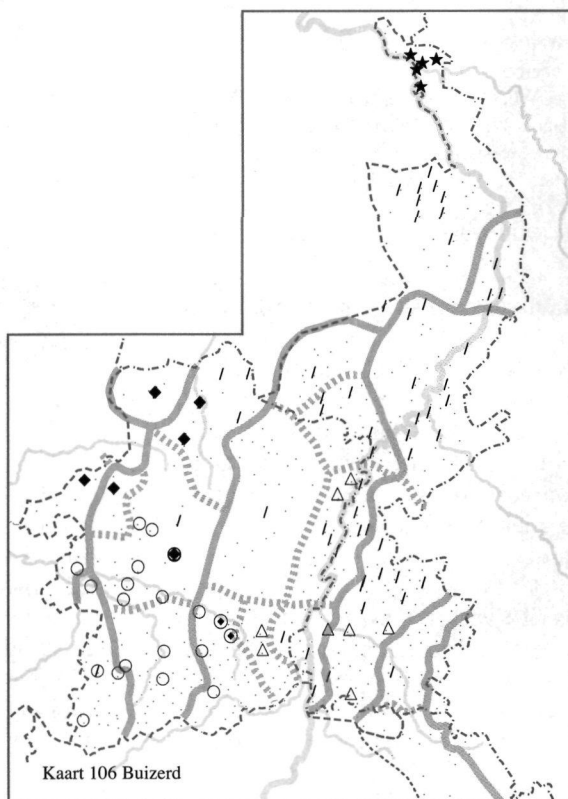

WLD III, 4.1

/ buizerd	(94)
○ blotser	(24)
△ valk	(11)
◆ klamper	(6)
⊙ blotserd	(5)
★ kuikenstoter	(5)

N 09 (086), SGV (1914) (add.),
ZND m (Vanderbeeken);
Beverlo Wb. (050), Gennep Wb.,
Gronsveld Wb. (084), Hamont Wl.
(070), Hasselt Wb. (093), Heerlen
Wb., Niel-bij-St.-Truiden Wl.
(1.170), St-Truiden Wb. (065),
Tongeren Wb. (076), Tungalroy
Wb. (170), Venray Wb. (135);
Kats, J. (1939), Natura Lb. 85
(1976) (050), Strous, J.J. (1963)
(086), Wielewaal.

stootsvogel: Brunssum.
stootkop: Tungalroy en Ell.
grote stootkop: Nederweert en
Molenbeersel.
kuikenstoter: Gennep Wb.
duivenstuiter: Heerlen.
klamper: verspr. Brab.Lb. en

Dommellds.; ook in Zonhoven.
grote klamper: Overpelt.
muizenvalk: Weert en Heerlen.
muizenvanger: Schaesberg.
roofvogel: Middelaar.
valk: verspr. Zuid.Oostlb., Centr.
Maaslds. en Bilzerlds.

TORENVALK

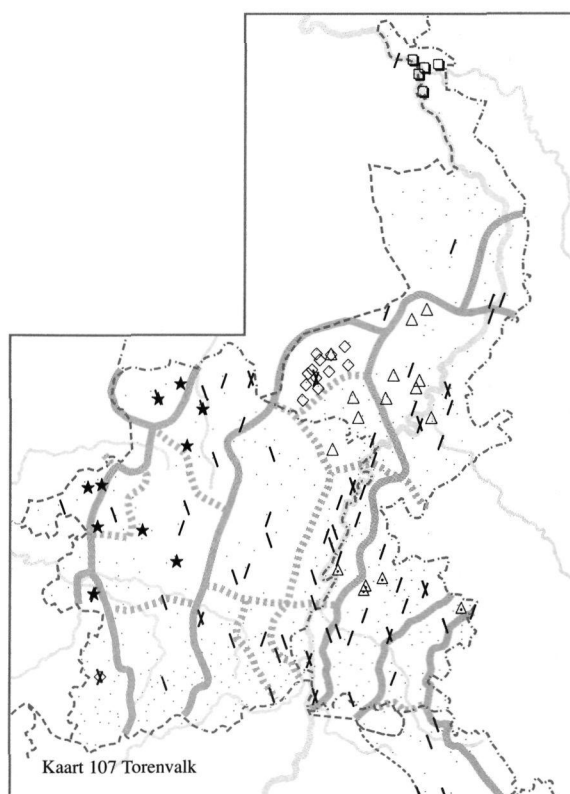
Torenvalk (*Falco tinnunculus*) 34 cm.
De torenvalk heeft typische puntige
geknikte "valk"vleugels, een lange
staart en bidt vaak in de lucht, waarbij
hij z'n staart spreidt. Hij is roodbruin
van kleur, met een grijze kop. Hij zit
vaak op hoge uitkijkposten en en stort
zich dan schuin naar beneden, naar z'n
prooi: muizen, kevers, enz.
Het smelleken is eigenlijk een aparte,

kleine valksoort, maar de benaming
wordt ook gebruikt voor de toren- of
de boomvalk.

torenvalk (ook *toonvalk*): verspr. in
heel Lb.
torenvalkje (*torenvalkske*): Neerpelt,
Overpelt en Eksel.
bibbervalk: Gennep Wb.
steenvalk (*stee-valk*): Kelmis.

/ torenvalk	(70)	★ klamper	(11)
\ valk	(47)	△ stootvogel	(7)
△ stootkop	(14)	□ bibbervalk	(6)
◇ smelleken	(13)		

N 09 (082), Willems (1885) (011a);
Gennep Wb., Hamont Wl. (487), St-
Truiden Wb. (213), Weertlands Wb.
(B2-09);
Natura Lb. 85 (1976) (096), Strous,
J.J. (1963) (082).

mezenvalk: Beverst.

muizensperwer (*muizenspelver*):
Tongeren.

muizenvanger: Nederweert, Leveroy
en Roermond.

bidder: Ell, Swalmen en Boukoul.

klein sperwertje (*kleespelverke*):
Bilzen.

kleine stootkop: Molenbeersel.

krijter: Weert.

smelleken (ook *smelke*): Weertlands
Wb. en Sint-Truiden.

sperwer (*spelver*, *sperver*):
Opglabbeek, Zonhoven en
Borgloon.

klamper: verspr. Brab.Lb., WestLb.
(met uitz. van Lonerlds.) en
Truierlds.

stootvogel: verspr. Zuid.Oostlb.; ook
in Stein en Waubach.

stootsvogel: Brunssum en Kerkrade.

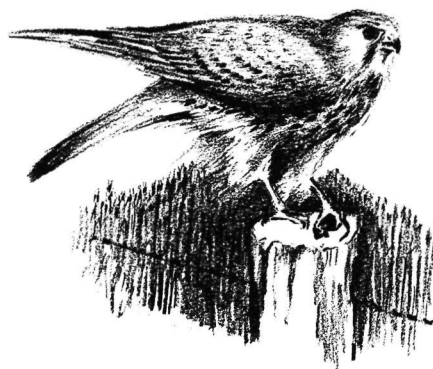
stootbok: Montfort.

stootkop: freq. Noord.Oostlb. en
Horns; ook in Nederweert.

stootvalk: Haelen.

valk: verspr. in heel Lb., met uitz. van
Kleverlds. en Zuidgeld.Lb.

baillet (fr.) (*baljer*): Ell en Swalmen.

SLECHTVALK

N 09 (084);
Strous, J.J. (1963) (084a).

Slechtvalk (*Falco peregrinus*) 38-48 cm.

De slechtvalk is groter en grijzer dan de torenvalk, heeft ook lange vleugels,

maar de staart is aanmerkelijk korter dan die van de torenvalk. Zijn prooi gaat tot de grootte van een duif. De slechtvalk is uiterst zeldzaam geworden, alleen nog in grote open terreinen.

slechtvalk (ook *slechvalk*): zeldz. in heel Lb.

noorse valk: Weert.

valk: zeldz. in heel Lb.

grote valk: Urmond.

grote klamper: Kwaadmechelen.

grote sperwer (*grote spelter*): Borgloon.

grote stootvogel: Puth.

grote duivenstoter: Sittard.

duivenstoter: Nederweert, Sittard, Houthem en Klimmen.

klamper: Lommel en Overpelt.

stootvogel: Waubach.

stootsvogel: Brunssum en Kerkrade.

stootkop: Horn.

pelgrim: Roermond.

BOOMVALK

N 09 (083);
Strous, J.J. (1963) (083), Wielewaal.

Boomvalk (*Falco subbuteo*) 30-35 cm. In uiterlijk lijkt de boomvalk op de slechtvalk, maar hij is kleiner en actiever in de lucht. De boomvalk is ook minder zeldzaam dan de grote slechte slechtvalk.

boomvalk: zeldz. in heel Lb.

kleine duivenstoter: Sittard.

kuikenstoter: Middelaar.

blotser: Herk-de-Stad.

klamper: Lommel en Overpelt.

stootkop: Nederweert en Horn.

stootvogel: Waubach.

stootsvogel: Brunssum en Kerkrade.

valk: zeldz. in heel Lb.

stootsvalk: Roermond.

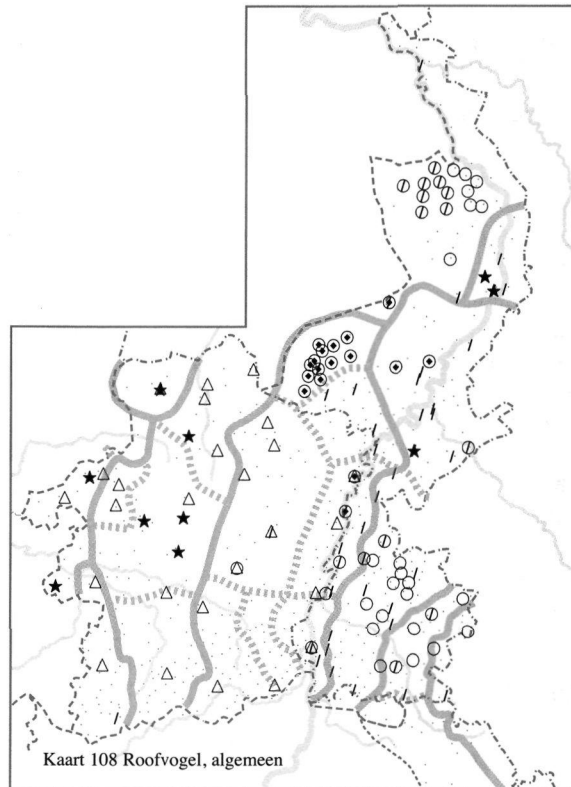
sperwer (*spelter*): Borgloon.

ROOFVOGEL, ALGEMEEN

/ roofvogel	(64)
○ stootvogel	(46)
△ arend	(29)
⊙ stootkop	(17)
★ klamper	(10)

N 83 (073), Willems (1885) (006b),
ZND m (Dupont);
Beverlo Wb. (017), Genk Wb. (319),
Heerlen Wb., Lommel Wl. (148),
Maaseik Wb. (045), Meerlo-
Wanssum Wb. (279), Meeuwen Wl.
(017), Roermond Wb. (007),
Tongeren Wb. (012, 422), Tungalroy
Wb. (168), Uikhoven Wl. (159),
Venray Wb. (381, 442), Weertlands
Wb. (B2-10);
Veldeke 11 (1936) (639), Wielewaal.

Roofvogel, algemeen.

In dit lemma staan allerlei benamingen over de roofvogel bijeen, die zonder verdere specificatie in de aangegeven bronnen zijn gevonden.

roofvogel: verspr. in Nl. Lb.; ook in As.

stootvogel: freq. Kleverlds., Zuid. Oostlb., Oostlb-Rip. overgg. en Ripuar.; ook in Vlodrop, Genk, Uikhoven, Stein en Maastricht.

stootsvogel: Eys.

stootkop: Weertlands Wb.; ook in Meijel, Heythuysen, Neer, Maaseik en Grevenbicht.

klamper: verspr. Noord.Oostlb. en Demerkemp.; ook in Lommel,

Kwaadmechelen en Eksel.

klampvogel: Born en Bilzen.

rover: Itteren.

räuber (du.): Klimmen.

duivenstoter: Grevenbicht, Mheer en Terlinden.

duivenschutter: Wijlre.

adelaar: Roermond en Heerlen.

arend (ook *aar*): freq. Maaskemp., Dommelds., Demerkemp. en Brab.Lb., verspr. Centr.Maaslds. en Haspengouws; ook in Lommel en Maastricht.

sperwer: Meerlo.

uil: Swalmen.

valk: Venlo.

1.5 Watervogels

1.5.1 Eenden

Eenden zijn zwemmende watervogels met een lange hals, puntige vleugels, korte poten met zwemvliezen en een stompe platte snavel.

Er zijn vele families: zwemeenden, duik- en eidereenden, zaagbekken, enz. De benamingen van de sommige eendensoorten liggen op de grens tussen de algemene woordenschat en de vakterminologie van de kooiker. Uit deze laatste is materiaal voorhanden van de volgende soorten: de brilduiker, de duikeend, de krakeend, de krooneend, de kuifeend, de pijlstaart, de slobbeend, de smient, de tafeleend, de toppereend en de witoogeend. Ze komen hier niet verder ter sprake, maar het materiaal is wel opgenomen in de materiaalbasis, par. 1.7: Restant vogels.

In deze paragraaf zijn de namen behandeld van de wilde eend en de taling en ook van de mannetjeseend; de vraag naar de vrouwtjeseend leverde zo goed als geen antwoorden op (alleen de opgave *moer*, in Rekem, is van belang; verder is alleen *eendenhen* of *wijffe* opgegeven).

In de landbouwterminologie is de (tamme) eend ook behandeld in WLD.I, afl. 12, p. 111-114; vgl. vooral daar de lemma's EEND, MANNELIJKE EEND en VROUWELIJKE EEND.

WILDE EEND

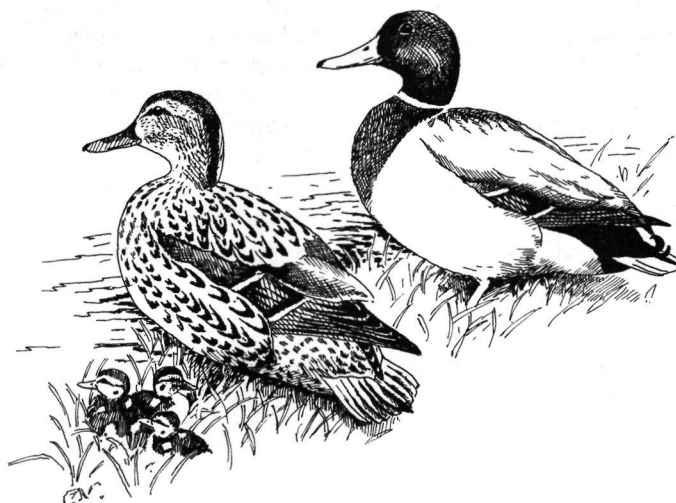
Wilde eend (*Anas platyrhynchos*) 58 cm.

De wilde eend is een vertegenwoordiger van de familie van de zwemeenden; het is een zeer algemeen voorko-

mende zoetwatervogel.

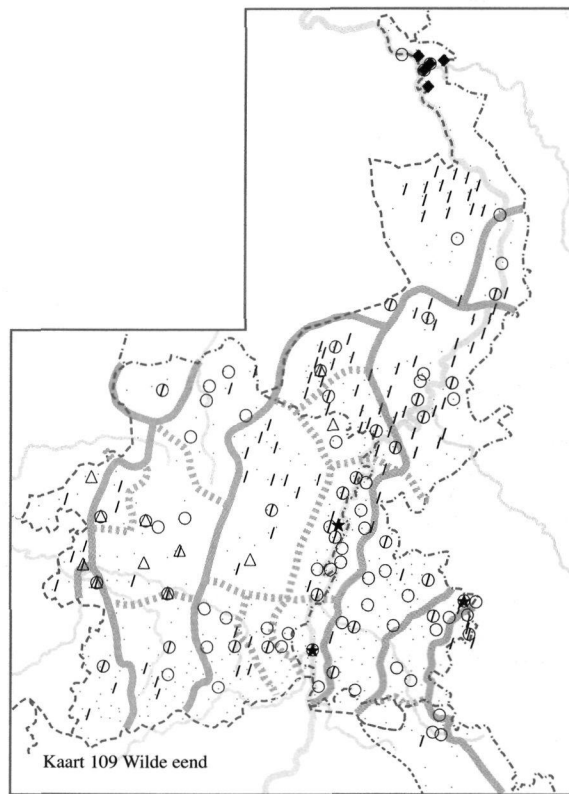
Mannetje en vrouwtje hebben een purperen vleugelrand met zitte zomen.

Het mannetje van de wilde eend is gemakkelijk te herkennen aan z'n

/ eend	(175)
○ wilde eend	(100)
△ blokeend	(14)
◆ wielder	(5)
★ piele	(4)

N 09 (118a), ZND 01 (a-m);
 Beverlo Wb. (068), Bree Wb. (090),
 Echt Wb. (020, 132), Genk Wb.
 (089), Gennep Wb., Gronsveld Wb.
 (122), Hamont Wl. (106),
 Haspengouws Id. (061), Heerlen
 Wb., Kerkrade Wb. (083), Limburgs
 Id. (290), Lommel Wl. (075),
 Maaseik Wb. (017), Maastricht Wb.,
 Meerlo-Wanssum Wb. (102),
 Meeswijk Wl. (188, 482), Meeuwen
 Wl. (061), Niel-bij-St.-Truiden Wl.
 (1.317), Roermond Wb. (071),
 Sittard Wb. (013, 489), Stokkem
 Wb. (22, 86), St-Truiden Wb. (091),
 Tegelen Wb. (074, 131), Tongeren
 Wb. (388), Tangelroy Wb. (169),
 Uikhoven Wl. (126), Venlo Wb.
 (089), Venray Wb. (072), Weertlands Wb. (B2-01);
 Achten, P. (1995) ((nl.), Daelen, J. v. (1933-41),
 Goossens, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927),

Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (036),
 Strous, J.J. (1963) (118a), Veldeke 13 (1938) (066),
 Wielewaal.

glanzend groene kop, witte halsband
 en purperen borst.
 Het vrouwtje piept zachtjes; het man-
 netje kwaakt luid.
 Zie ook het lemma MANNELIJKE EEND,
 WOERD.

wilde eend (ook *wil een*, *wil eend*, *wil eeng*, *wil eends*): freq. Oostlb.,
 Oostlb-Rip. overgg., Centr.Maaslds.,
 Dommellds. en Haspengouws, ver-
 spr. in de rest van Lb.

verwilderde eend: Melick.

blokeend (ook *blokeen*): freq.

Demerkemp.; ook in
 Kwaadmechelen, Paal, Weert,
 Molenbeersel, Linkhout, Herk-de-
 Stad en Gelieren/Bret.

broekeend (*broekaan*): Maaseik.

stokeend: Beringe en Koningslust.

dikke eend: Meijel en Zonhoven.

dobbel eend: Zonhoven.

tamme eend (*tam eend*): Oost-
 Maarland.

eend (ook *een*, *eends*, *eeng*): freq. in
 heel Lb.

eendje (*een-tje*, *eendsje*): Bilzen en
 Tongeren.

breedvoet: Waubach.

schokkel: Waubach.

jannerik: Hasselt.

piel: Meeswijk en Uikhoven.

piele: Stokkem, Maastricht en
 Waubach.

pielewiel: Sittard.

wiel: Tegelen, Echt en Sittard.

wielder: Gennep Wb.

woel (roepnaam): Limburgs Id.

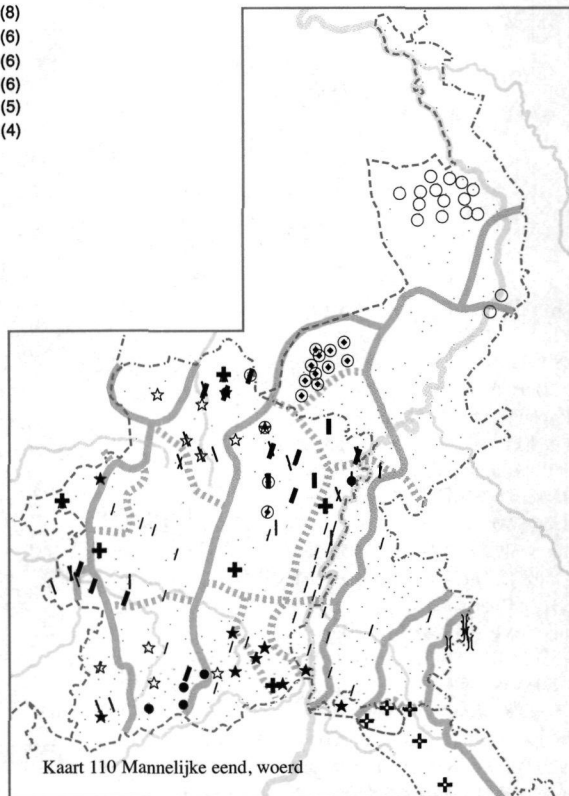
MANNELIJKE EEND, WOERD

/ wenderik	(38)	wenderd	(8)
○ wielder	(16)	+ eend	(6)
⊙ wieler	(16)	⌘ wendeler	(6)
\ wender	(15)	● woerd	(6)
☆ haan	(13)	+ eendvogel	(5)
/ wiender	(11)	wienderd	(4)
★ eendenhaan	(10)		

ZND 01 (u, a-m);

Echt Wb. (130), Genk Wb. (376), Gronsveld Wb. (552), Hamont Wl. (546), Hasselt Wb. (152), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (308), Maaseik Wb. (023, 053), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (329), Meeswijk Wl. (741), Sittard Wb. (482), Stokkem Wb. (123), Tegelen Wb. (131), Tongeren Wb. (676), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (288), Venray Wb. (540), Weertlands Wb. (B2-12);

Daelen, J. v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927).

Kaart 110 Mannelijke eend, woerd

Mannelijke eend.

In vele bronnen worden de benamingen van de mannetjeseend gegeven, zonder nadere opgave van de soort. Aangezien de wilde eend de meest bekende is en het mannetje zo opvallend van verenkleed, mag worden aangenomen dat het hier doorgaans het mannetje van de wilde eend, de woerd, betreft. Alle opgaven voor de mannetjeseend zij dan ook hier ondergebracht. Sommige opgaven worden doorgaans voor de mannelijke gans gebruikt.

Zie ook het lemma WILDE EEND.

woerd (ook *woed*, *woer*, *wuurd*): freq. in het zuiden van Lonerlds.; ook in Sint-Huibrechts-Lille en Maaseik.

woeder: Koninksem.

woedel: Hoepertingen en Veulen.

woele: Sint-Huibrechts-Hern.

wiender (ook *wenjer*, *wiener*, *wienjer*): verspr. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Ophoven, Linkhout, Herk-de-Stad, Stevoort en Jesseren.

wienderd (ook *wiendert*, *wiengert*, *wienjert*): Molenbeersel, Gruitrode, Neeroeteren en Rotem.

wiendeend (*wiendeend*): Elen.

wiendel: Gelinden.

wieder: Sint-Huibrechts-Lille.

wielder: Meerlo-Wanssum Wb., Venray Wb.; ook in Tegelen en Venlo.

wieler: Weertlands Wb.; ook in Hamont, Bocholt, Gruitrode en Opglabbeek.

wender (ook *wenger*, *wenjer*, *wenner*):

verspr. Dommellds., Maaskemp.,
Truierlds. en Getelds.; ook in
Ophoven en Elen.
wenderd (ook *wenjert*, *wennert*): ver-
spr. Horns en Centr.Maaslds.; ook
in Halen en Kermt.
wenderik (ook *wendrik*, *wenjerik*,
wennerik): freq. Zuid.Oostlb. en
Centr.Maaslds., verspr.
Demerkemp. en Haspengouws; ook
in Beringen en Heerlen
wendik: Kaulille.
wendel: Sint-Truiden en Aalst-bij-
Sint-Truiden.
wendeler: Kerkrade Wb.
wier: Opoeteren.
wiegerd: Lanaken.
gaanderik: Kortessem en Wellen.
ganderik: Sint-Lambrechts-Herk.
gaander (ook *ganer*): Molenbeersel,
Vechmaal en Koninksem.
gaandel: Rijkkel en Voort.
gaand: Mal.
gaan: Voort en Kanne.

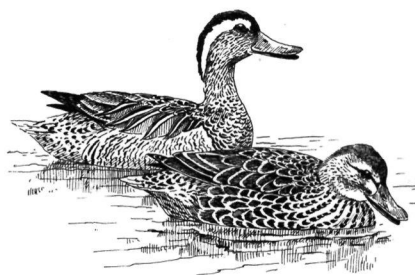
gaanling: Hoepertingen.
gent: Hasselt.
enerik: Peer.
eender: Maaseik.
eenderd: Niel-bij-As.
eendvogel: alg. Geullds.
eendenmannetje (*eendemanneke*):
Balen.
mannetje (*manneke*): Sint-
Huibrechts-Lille.
eendenhaan (ook *eene-haan*, *eenges-
haan*): verspr. Bilzerlds. en
Tongerlds.; ook in Oostham, Sint-
Huibrechts-Lille, Borlo en Kanne.
haaneend: Lommel.
haner: Vechmaal.
haander: Vechmaal.
haan: freq. Dommellds., verspr.
Lonerlds. en Maaskemp.; ook in
Lommel, Tessenderlo en Rosmeer.
eend (ook *een*): Tessenderlo, Achel,
Rothem, Lummen, Genk en Val-
Meer.
zwanerik: Kuringen.

TALING

N 09 (118e, 118f);
Meeswijk Wl. (739);
Natura Lb. 85 (1976) (038, 100, 102), Strous, J.J.
(1963) (118e, 118f), Wielewaal.

Taling; vogelkenners onderscheiden de
wintertaling (*Anas crecca*, 34 cm) die
het gehele jaar door in onze streken te
vinden is, en de zomertaling (*Anas
querquedula*, 36 cm), die alleen in de
zomermaanden wordt aangetroffen.
De benamingen gemotiveerd door
deze tijd van verschijning staan achter
in het lemma.
Beide soorten lijken veel op elkaar en
vormen de kleinste eendensoort van
onze streek; ze hebben een groene
vleugelrand met witte zomen en de
mannetjes een paarse kop en witte
oogvlekken.

taling: verspr. Noord.Oostlb.; ook in
Kwaadmechelen en Houthem.
talingeendje: Venray.
talinkje (*talingske*): Neerpelt en
Overpelt.
schijftaling: Schaesberg.
klein eendje: Panningen en
Helden/Everlo.
halve eend (*half eend*): Zonhoven.

krik: Nederweert.
krikje (*krikske*): Ospel.
kruu: Sint-Truiden.
sarcelle (fr.): Zonhoven en Rekem.
sarcelle-tje (*sarcelle-ke*): Eigenbilzen.
blokeendje (*blokenneke*): Overpelt.
duikereendje: Baexem.
krakertje (*krakerke*): Zonhoven.
maaseend: Zonhoven.
schuimeend (ook *schuimeen*): verspr.
Horns en Centr.Maaslds.
schuimeendje: verspr. Noord.Oostlb.;
ook in Meijel, Weert en
Molenbeersel.
waterhennetje (*waterhenke*):
Meeswijk.
wilde eend (ook *wilde een*): Lommel
en Swalmen.

De volgende opgaven hebben betrek-
king op de wintertaling:

wintertaling: zeldz. in het noorden
van Centr.- en WestLb.; ook in
Lommel en Schaesberg.

wintertalinkje (*wintertalingske*):
Middelaar.

winter-sarcelle: Hasselt.

wintereendje: Nederweert en Melick.

De volgende opgaven hebben betrek-
king op de zomertaling:

zomertaling: zeldz. in het noorden
van Centr.- en WestLb.; ook in
Gulpen.

zomertalinkje (*zomertalingske*):
Middelaar en Neerpelt.

zomer-sarcelle: Hasselt.

1.5.2 Ganzen en zwanen

Ganzen zijn grote en luidruchtige watervogels. Ze foerageren in weilanden en leven, buiten het broedseizoen in grote groepen. Ze hebben een opvallend vluchtpatroon, verschillende gezinnen vliegen samen in V-patroon.

Zwanen zijn onze grootste watervogels, geheel wit, met een lange S-vormige nek.

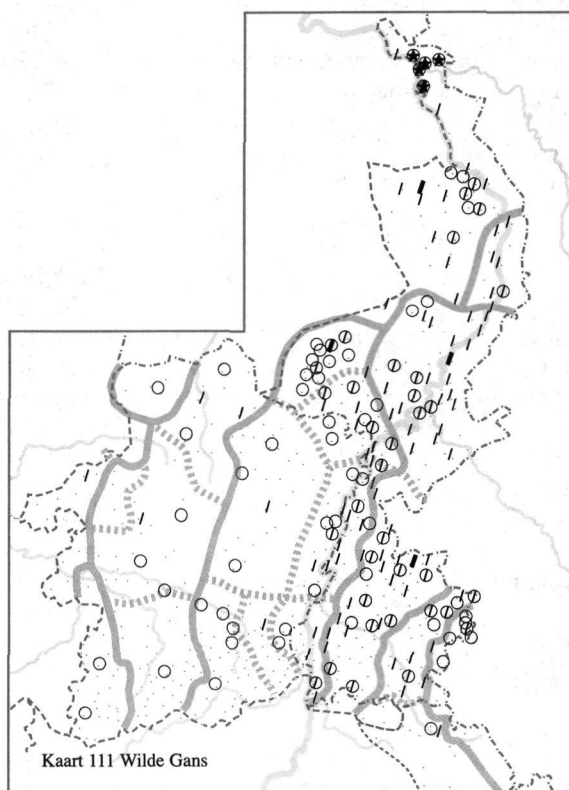
In de landbouwterminologie is de (tamme) gans ook behandeld in WLD.I, alf. 12, p. 114-117; vgl. vooral daar de lemma's GANS, MANNELIJKE GANS en VROUWELIJKE GANS.

WILDE GANS

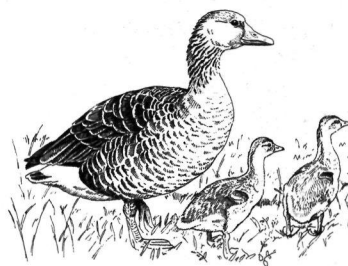
/ wilde gans	(121)
○ gans	(95)
/ een wilde	(5)
★ gent	(5)
☆ genter	(5)

N 09 (119a), Goossens 1d (add), RND 08 (046), SGV (1914) (044); Echt Wb. (046), Genk Wb. (100), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (141, 143), Haspengouws Id. (070), Hasselt Wb. (144), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (123), Lommel Wl. (090), Maaseik Wb. (019), Meerlo-Wanssum Wb. (113), Meeswijk Wl. (214), Meeuwen Wl. (076), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (1.365), Sittard Wb. (109), Stokkem Wb. (45), St-Truiden Wb. (106), Tongeren Wb. (163), Tungalroy Wb. (169), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (130, 130 add), Weertlands Wb. (B2-03); Achten, P. (1995) (inl.), Daelen, J. v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927),

Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Strous, J.J. (1963) (119), Vossen, H. (zj.hs), Wielewaal.

Wilde gans is de verzamelnaam voor alle niet gedomesticeerde ganzen; de naam is frequent in de bronnen, maar ornithologisch niet vastgelegd en bestaat als analogie van wilde eend en wilde zwaan.

wilde gans (ook *wil gaas*, *wil gans*, *wil gaus*, *wil geis*): freq. in Nl.
Lb., verspr. in Belg. Lb.
een wilde: Heijen, Venray,
Nederweert, Beesel en Bingelrade.

gans (ook *gaas*, *gante* (mv.?), *gaus*,
jaas): freq. in heel Lb.
gent: Gennep Wb.
genter: Gennep Wb.

MANNELIJKE GANS, GENT

Echt Wb. (046), Limburgs Id. (084), Meerlo-
Wanssum Wb. (119), Sittard Wb. (107), Tongeren
Wb. (191), Venlo Wb. (343), Venray Wb. (167),
Weertlands Wb. (B2-03);
Dolmans, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927).

Mannetjesgans, de algemene bena-
ming, ongeacht de soort.

gent: Limburgs Id.
genk: Venray Wb. en Meerlo-
Wanssum Wb.
gant: Weertlands Wb.; ook in Echt,
Sittard en Tongeren.
gans: Rothem.

KOLGANS

N 09 (119a, 119c), Weertlands Wb. (B2-03).

Kolgans (*Anser albifrons*) 65-75 cm.
Donkergedekte gans, met een opval-
lend witte vlek aan de snavel. Een vrij
kleine ganzensoort met donkere vlek-
ken op de buik en oranje poten.
Het is een talrijke wintergast in onze
streken.

kolgans (ook *kolgaas*, *kolgaus*):

zeldz. in heel Lb.
kulletjesgans (*kulekesgans*): Gennep.
wilde gans (ook *wil gaas*):
Kwaadmechelen, Venray, Weert,
Panningen en Eigenbilzen.
gans (*gaas*, *gaus*): verspr.
Zuid.Oostlb.; ook in Hees
Schaesberg en Tongeren.
gant: Weertlands Wb.
genk: Blerick.
zwaan: Rothem.

RIETGANS

N 09 (119b).

Rietgans (*Anser fabalis*) 70-90 cm.
Forse ganzensoort, bruiner dan de
grauw-grijze kolgans, de kop en hals lij-
ken wel zwart, ook de snavel is zwart,
maar de poten zijn oranjegeel.
Vrij zeldzame wintergast; hij overwin-
tert hier wel in groepen.

rietgans (ook *rietgaas*, *rietgaus*):
Lommel, Meijel, Venlo, Weert,
Swalmen, Roosteren, Stevensweert,

Sinyt-Truiden, Hasselt, Hoeselt en
Gulpen.
rietgenk (*rietgenk*): Blerick.
watergans (*watergans*): Kaulille.
gans (*gaas*, *gaus*): freq. Zuid.Oostlb.;
ook in Beringe, Koningslust, Hees,
Schaesberg en Tongeren.
wilde gans (ook *wil gaas*):
Kwaadmechelen, Venray,
Panningen en Eigenbilzen.

ZWAAN, ALGEMEEN

N 09 (120b, 120c), Willems (1885) (013b), ZND m (Raymaekers, Houben, Langohr, Franssen, Marchal, Vanderbeeken);
 Beverlo Wb. (313), Genk Wb. (401), Gronsveld Wb. (576), Hamont Wl. (572), Hasselt Wb. (546), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (268), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (785), Roermond Wb. (336), Sittard Wb. (412), Tungalroy Wb. (170);
 Boileau, A. (1971), Terpstra, T. (1960), Veldeke 01 (1926) (027), Veldeke 12 (1937) (035), Wielewaal.

Geheel witte zwaan met een gele basis aan de zwarte snavel. Bij strenge vorst een talrijke, anders een schaarse wintergast.

wilde zwaan (ook *wil zwaan*): verspr. in heel Lb.

zwaan: verspr. in heel Lb.

zwaantje: Maastricht.

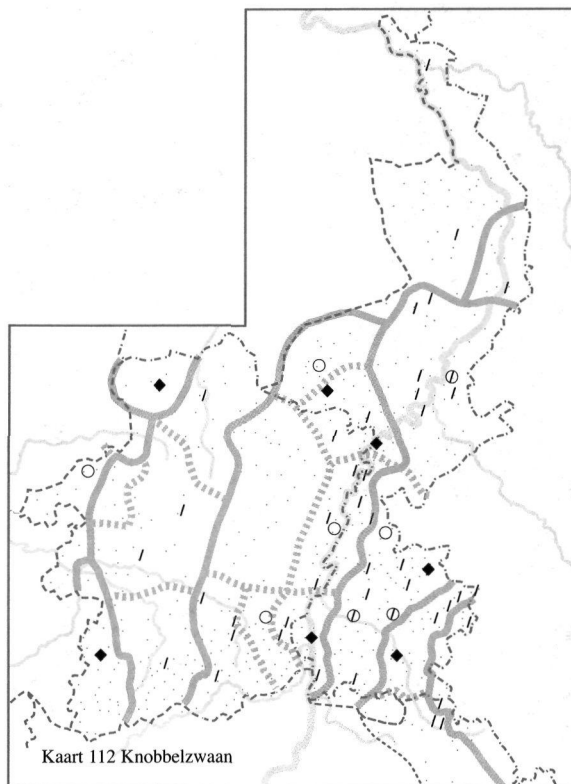
tamme zwaan (*tam zwaan*): Weert.

Wilde zwaan (*Cygnus cygnus*) 150 cm.

KNOBBELZWAAN

/ zwaan (45)
 ○ wilde zwaan (8)
 ◆ knobbelzwaan (7)

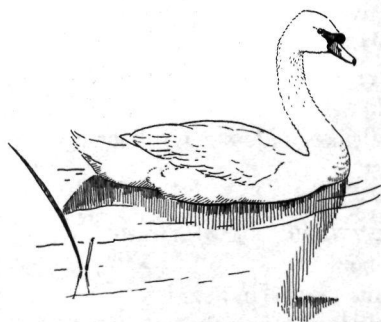
N 09 (120a).

Knobbelzwaan (*Cygnus olor*) 150 cm. De knobbelzwaan lijkt veel op de wilde zwaan, maar heeft een oranjeroode snavel en daaraan een zwarte knobbel aan de basis. De knobbelzwaan is

agressief naar naderende mensen en blaast dan als een gans. Het is een over het algemeen zeldzame wintergast.

WLD III, 4.1

knobbelzwaan: Lommel, Tungenroy,
Stevensweert, Sint-Truiden,
Brunssum, Maastricht en Gulpen.

sierzwaan: Kaulille.

wilde zwaan (ook *wil zwaan*):
Kwaadmechelen, Weert, Swalmen,
Meeswijk, Sittard, Eigenbilzen,
Houthem en Klimmen.

tamme zwaan: Maastricht.

zwaan: freq. in heel Lb.

1.5.3 Meeuwen

Meeuwen zijn bekende kustvogels, waarvan enkele soorten ook in het binnenland voorkomen. Een zeer sociale, in groepen levende vogelsoort; de onderzijde is altijd wit; de bovenkanten verschillen naar de soort.

MEEUW, ALGEMEEN

Willems (1885) (017b);
Bree Wb. (192), Echt Wb. (081), Genk Wb. (205),
Gennep Wb., Gronsveld Wb. (293), Hamont Wl.
(286), Lommel Wl. (191), Meeswijk Wl. (407),
Meeuwen Wl. (148), Stokkem Wb. (74), Tangelroy
Wb. (170), Venlo Wb. (193), Weertlands Wb. (B2-
06);
Daelen, J. v. (1933-41), Strous, J.J. (1963) (093),
Vossen, A. (zj.hs), Wielewaal.

Meeuw, de algemene benaming, onge-
acht de soort.

meeuw (ook *meef*): verspr. over heel
Lb.

zeemeeuw: Heusden.

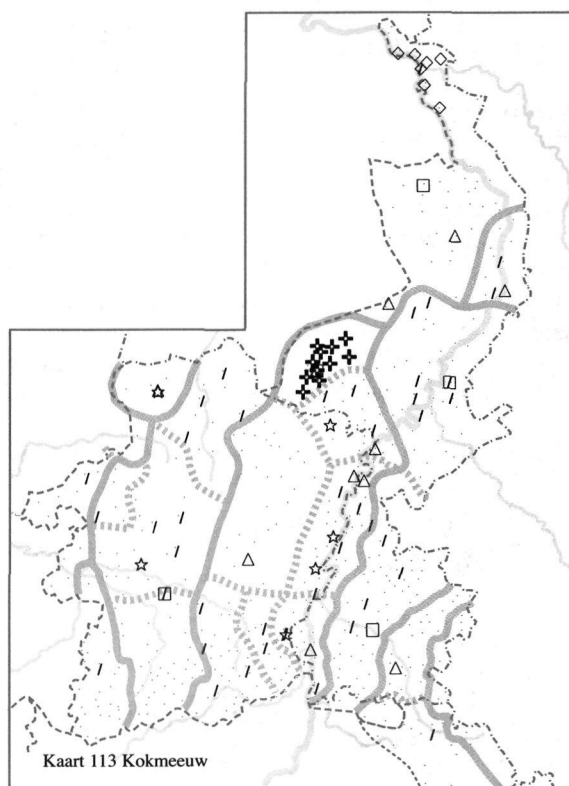
keekmeeuw: Panningen en
Helden/Everlo.

keek: Nederweert, Ospel en Baexem.

KOKMEEUW

/ meeuw (42)
✚ keek (12)
△ kokmeeuw (11)
◇ pikmeeuw (7)
☆ zeemeeuw (6)
□ kapmeeuw (5)

N 09 (093);
Gennep Wb., Weertlands Wb. (B2-
05);
Natura Lb. 85 (1976) (070), Veldeke
07 (1932) (302), Wielewaal.

Kokmeeuw (*Larus ridibundus*) 37 cm. Is de bekendste en in het binnenland voorkomende kleine meeuw, die zich vertrouwd heeft gemaakt met steden, waar hij zich met allerlei voedsel tevreden stelt en ernaar "bedelt", en akkers waar hij de ploeg volgt en wormen oppikt.

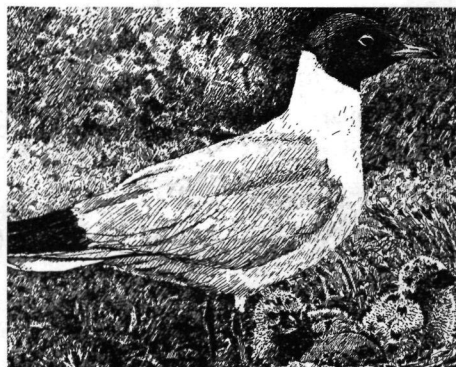
Hij heeft een zwarte voorkop en geheel witte vleugels. Hij vliegt sierlijk en behendig en is zeer luidruchtig, met name bij het nest, waar hij schorre kreten slaakt.

kokmeeuw: zeldz. in heel Lb.

kopmeeuw (*kopmeef*): Neerbeek.

kapmeeuw (ook *kapmeef*): Venray, Weert, Swalmen en Hasselt.

pikmeeuw: Gennep Wb.; ook in Middelaar en Afferden.

zeemeeuw (ook *zeemeef*): Lommel, Molenbeersel, Meeswijk, Stokrooie, Mechelen-aan-de-Maas en Veldwezelt.

keekmeeuw: Reuver.

keek: Weertlands Wb.

meeuw (ook *meef*): verspr. in heel Lb.

miezen (*mv.*): Beverst.

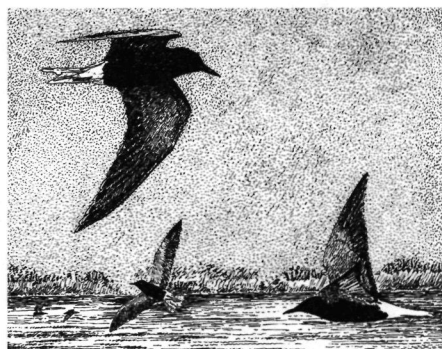
ZWARTE STERN

N 09 (092);

Strous, J.J. (1963) (092a).

Zwarte stern (*Chlidonias niger*) 24 cm. Sterns zijn een andere familie dan de meeuwen, sierlijker, kleiner en minder aan de kust gebonden. In de broedtijd heeft hij een geheel zwart lijf; de vleugels zijn grijswit. De stern broedt in kolonies op drijvende vegetatie.

zwarte stern (ook *zwatte stern*):

Kaulille, Maaseik en Gulpen.
stern: Lommel, Horst, Haelen, Stevensweert en Veldwezelt.

klein meeuwtje (*klein meeuwke*): Meijel.

meeuw (*meef*): Urmond.

zwarte keek: Nederweert.

miezen (*mv.*): Beverst.

pikmeeuw: Gennep.

venkraai: Weert.

visdiefje (*visdiefke*): Swalmen.

zeezwabel: Houthem.

1.6 Vogels in moeras en riet

1.6.1 Plevieren

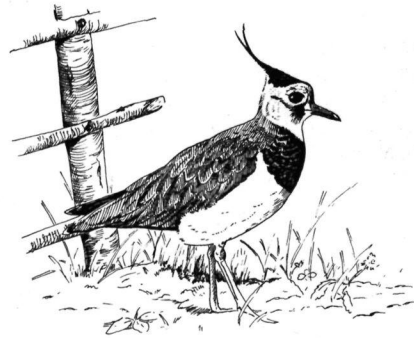
Plevieren zijn kleine steltlopers, waadvogels, met korte snavels en poten; snippen zijn waadvogels met een middellange slanke snavel terwijl de grutto en de wulp opvallend lange, gekromde snavels en lange poten hebben.

KIEVIT

N 09 (110), ZND m (Marchal, Vanderbeeken); Bree Wb. (152), Genk Wb. (159), Hamont Wl. (208), Lommel Wl. (146), Meeswijk Wl. (310), Meeuwen Wl. (120), Tongeren Wb. (add 715), Tungelroy Wb. (169), Weertlands Wb. (B2-05); Strous, J.J. (1963) (110), Veldeke 13 (1938) (066), Veldeke 17 (1942) (010), Veldeke 33 (1958) (012, 021), Wielewaal.

Kievit (*Vanellus vanellus*) 30 cm.

De kievit is een typische vogel van het boerenland, herkenbaar aan de lange en puntige kuif en de zwarte borst. De vleugels zijn klein en rond. De kievit leeft doorgaans in grotere groepen. Zijn roep is een kenmerkend *pie-wiet*. Een algemene broedvogel, die vanaf eind mei tot in de winter wegtrekt. Er is nauwelijks variatie in de opgaven.

kievit (ook *kiewit*, *kiewits*): alg. in heel Lb.
kiebitz (du.): Gemmenich
kloet: Nunhem.

SNIP, ALGEMEEN

ZND m (GrGr., Marchal, Vanderbeeken); Echt Wb. (110), Hasselt Wb. (414), Heerlen Wb., Lommel Wl. (301), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (589), Tongeren Wb. (515), Tungelroy Wb. (170), Venlo Wb. (245 add), Weertlands Wb. (B2-09); Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 20 (1945) (060), Wielewaal.

Snip (*Scolopacidae*).

In verschillende bronnen is gevraagd naar of zijn opgaven verstrekt over de snip in het algemeen. Het is niet altijd uit te maken of het over de water-, de

hout- of nog andere snipsoorten gaat.

snep: Weertlands Wb. en in Heerlen, Sittard, Tungelroy, Echt/Gebroek, Meeswijk, Maastricht, Hasselt, Lommel en Venlo.

snip (ook *snup*): Weertlands Wb. en in Reuver, Tungelroy, Tongeren, Gutshoven en Borgloon.

bossnep: Heusden en Rosmeer.

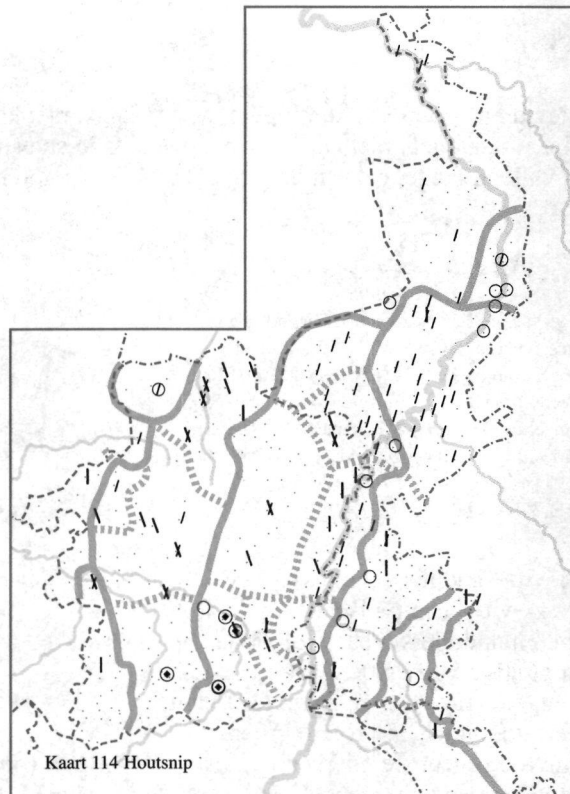
pink (*pink*): Molenbeersel.

HOUTSNIP

/ houtsnep	(64)
\ bossnep	(19)
○ houtsnip	(15)
snep	(14)
⊙ bossnip	(4)

N 09 (117);
Beverlo Wb. (108), Gronsveld Wb.
(430), Hamont Wl. (060), Sittard
Wb. (143), St-Truiden Wb. (214);
Natura Lb. 85 (1976) (064), Strous,
J.J. (1963) (117), Wielewaal.

Houtsnip (*Scolopax rusticola*) 43 cm.
De houtsnip is een vrij grote snip,
bruin gevlekt met korte enigszins afge-
ronde vleugels en een typisch lange

rechte snip-snavel.
Hij is een vrij zeldzame broedvogel in
bos- en heidegebied en is actief in de
schemering.

houtsnep (ook *holtsnep*, *outsnep*):
freq. Noord.Oostlb. en Horns, verspr.
Kleverlds., Zuid.Oostlb. en Centr.
Maaslds.; ook in Gemmenich,
Heerlen, Rimburch, Nederweert,
Ospel, Weert, Opglabbeek, Oost-
Maarland, Eigenbilzen, Neerpelt,
Overpelt, Eksel, Houthalen,
Zonhoven, Hasselt, Beverlo, Herk-
de-Stad, Kerkhoven, Lommel en
Velden.

houtsnip (ook *holtsnip*, *houtsnup*):
Mechelen, Tegelen, Belfeld,
Neerbeek, Meerssen, Maasbracht,
Roosteren, Maastricht, Diepenbeek,

Tongeren, Lommel, Velden, Blerick, Venlo en Meijel.

bossnep: freq. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Molenbeersel, Kinrooi, Opglabbeek, Gelieren/Bret, Mechelen-aan-de-Maas, Bilzen, Rosmeer Paal en Herk-de-Stad.

bossnip (ook *bossnup*): Bilzen, Beverst, Tongeren en Borgloon.

dobbelsnep: Rimburch.

snep: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Moeresnet, Panningen, Maaseik, Elen, Lanklaar, Eigenbilzen, Kaulille, Sint-Truiden en Kwaadmechelen.

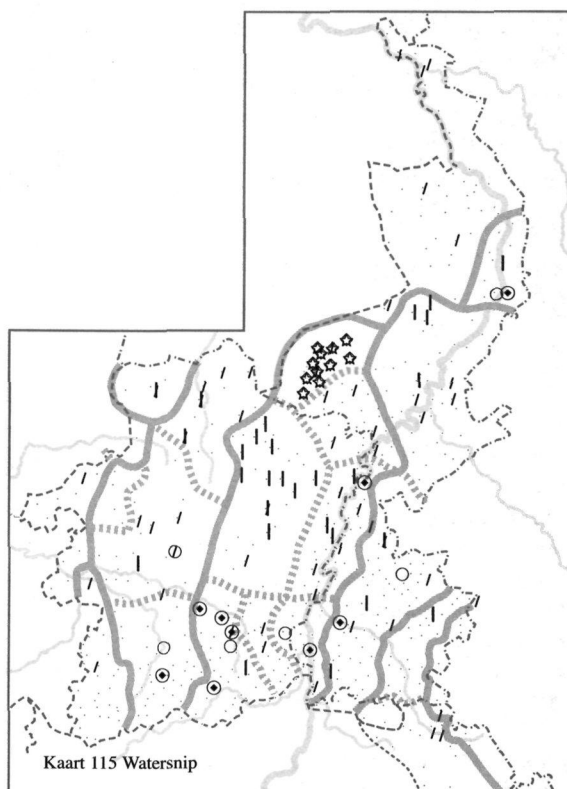
snip: Oirsbeek, Veldwezelt en Mheer.

houtspeet: Hoeselt.

WATERSNIP

/ watersnep	(52)
snep	(28)
☆ hemelgeit	(12)
◇ pink	(12)
⊙ watersnip	(9)
○ snip	(6)

N 09 (116);
Bree Wb. (264), Gronsveld Wb. (430), Hamont Wl. (538), Sittard Wb. (481), Weertlands Wb. (B2-03, B2-08);
Natura Lb. 85 (1976) (099), Strous, J.J. (1963) (116), Wielewaal.

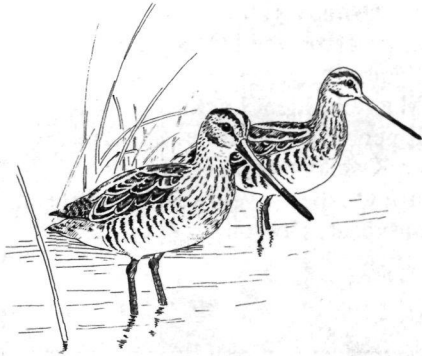
Watersnip (*Gallinago gallinago*) 27 cm.

De watersnip is een onopvallend bruine moerasvogel, wat kleiner dan de houtsnip, maar verder in uiterlijk erop gelijkend.

De watersnip is algemener dan de houtsnip, een doortrekvogel met name

in de lente en het begin van de zomer en vaak in grote groepen.

watersnep: verspr. Kleverlds., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Gemmenich, Kelmis, Rimburch, Moeresnet, Nederweert, Weert,

Ogglabbeek, Gelieren/Bret, Oost-Maarland, Bilzen, Eigenbilzen, Rosmeer, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Kwaadmechelen en Lommel.

watersnip (ook *watersnup*):

Meerssen, Roosteren, Maastricht, Bilzen, Diepenbeek, Beverst, Tongeren, Borgloon en Venlo.

vensnep: Nederweert.

snep: freq. Maaskemp., verspr.

Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Sittard, Schimmert, Gronsveld, Maaseik, Lanklaar, Meeswijk, Membruggen, Overpelt, Eksel, Stokrooie, Lommel en Velden.

snip (ook *snup*): Oirsbeek, Veldwezelt, Hoeselt, Zonhoven, Wellen en Blerick.

duikeendje: Stein.

geitenmelker: Swalmen.

havergeit: Molenbeersel.

hemelgeit: Weertlands Wb.

pink: Weertlands Wb.

trommelaar: Weert.

SCHOLEKSTER

N 09 (115);

Hamont Wl. (415);

Strous, J.J. (1963) (115).

Scholekster (*Haematopus ostralegus*)
43 cm.

De scholekster is een kustvogel waarvan de benamingen hier zijn ondergebracht. Zijn zwart-wit getekende verenkleed doet aan een ekster denken; verder heeft hij een opvallend rode snavel als van de snippen. De navraag heeft enkele opgaven opgeleverd.

scholekster (ook *scholester*): zeldz. in heel Lb.

scholegerst: Weert en Thorn.

waterekster: Kaulille.

zeeëkster: Beverst.

veldekster: Schaesberg.

moordekster (*moordester*):

Roosteren.

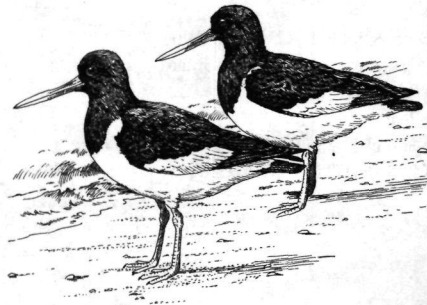
ekster (ook *ester*): Hasselt, Rekem,

Puth en Veldwezelt.

pink: Kinrooi.

snep: Lanklaar.

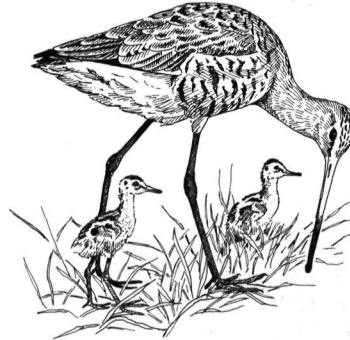
uilekop: Kinrooi.

GRUTTO

N 09 (111);
 Strous, J.J. (1963) (111).

Grutto (*Limosa limosa*) 41 cm.
 De grutto is een forse rechtopstaande waadvogel met een opvallend lange, rechte (soms enigszins opgewipte) snavel. In de winter lichtgekleurd, in de zomer met een koperkleurige borst. De grutto is een algemene broedvogel van natte weiden en heide.

grutto (ook *rutto*): verspr.

Noord.Oostlb., Horns en het noorden van Centr.Maaslds.; ook in Horst, Meijel, Venlo, Nederweert, Kaulille, Veldwezelt en Rimburch.

gruut: Afferden, Velden, Sint-Truiden en Brunssum.

gruutje: Ottersum en Velden.

griet: Afferden.

grietje: Nederweert en Ospel.

griethaan: Panningen en Helden/Everlo.

oeversnep: Weert.

widder: Venray en Velden.

zandkluut: Kinrooi.

WULP

Wulp (*Numenius arquata*) 55 cm.
 Grote waadvogel, die gemakkelijk te herkennen is aan de lange omlaag gebogen snavel. Hij heeft een grijs-beige verenkleed en in de vlucht een opvallend witte driehoek op de rug. De wulp komt vrij algemeen voor in vochtig heideland en in moerassen.

wulp: zeldz. in heel Lb.

wuiles: Thorn.

kluut: verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Weertlands Wb. en Bree Wb. en in Heythuysen, Overpelt, Peer, Elen en Zonhoven.

grote kluut: Opglabbeek.

kluutvogel: Rosmeer.

heikluut: Hasselt, Beverst en Eigenbilzen.

kuluut: freq. Zuidgeld.Lb., verspr. Kleverlds. en het noorden van Noord.Oostlb.

kukuut: Stein.

kuut: Blitterswijk.

kluter: verspr. Dommellds.; ook in Lommel, Paal en Heusden.

heikluter: Zonhoven.

kloet: Stramproy.

kuilder: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Swolgen, Meijel en Venlo.

kuilderd: Weertlands Wb.; ook in Beringe, Koningslust, Panningen en Tungalroy.

charluut: verspr. Oostlb.

heituter: Weert.

jonk: Meerlo en Valkenburg.

sneep: Lanklaar.

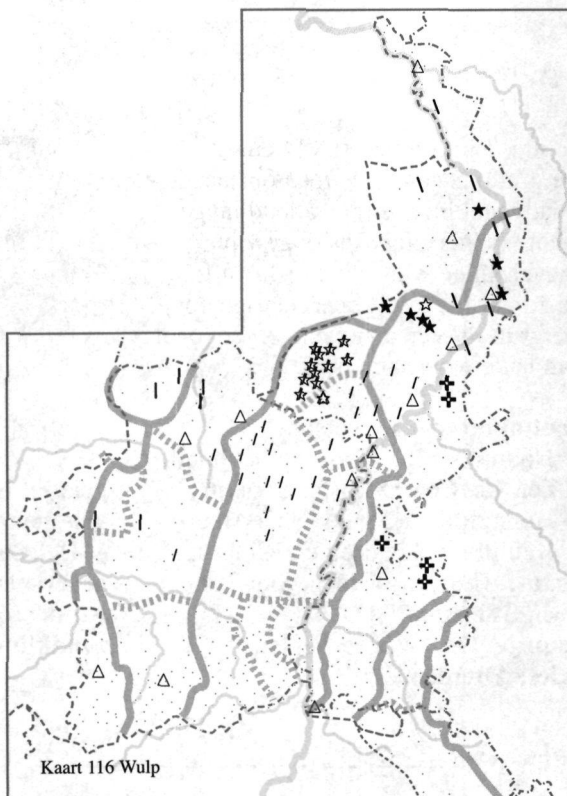
snip (*snup*): Diepenbeek.

WLD III, 4.1

/ kluut	(35)	★ kuilder	(7)
☆ kuilerd	(16)	! kluter	(6)
△ wulp	(15)	✚ charluut	(5)
\ kuluut	(11)		

N 09 (113), SGV (1914) (045);
Bree Wb. (155), Lommel Wl. (154),
Meeuwen Wl. (123), Sittard Wb.
(369), Tangelroy Wb. (169),
Weertlands Wb. (B2-05);
Mertens, A.M. (1885a), Natura Lb.
85 (1976) (040), Strous, J.J. (1963)
(113), Wielewaal.

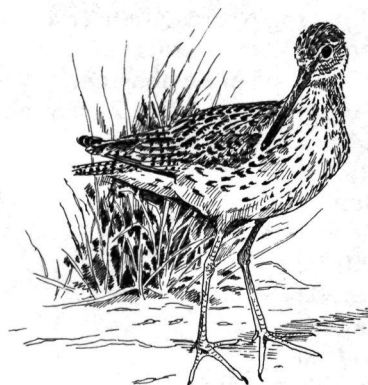
TURELUUR

N 09 (112);
Strous, J.J. (1963) (112).

Tureluur (*Tringa totanus*) 28 cm.
De tureluur hoort bij de ruitfamilie;
een relatief kleine steltloper, schuw en
snel vluchtend. In de winter licht tot
bijna wit; in de zomer donkergrijs van
kleur. De poten zijn oranje-rood.
De tureluur is een vrij algemeen voor-
komende broedvogel in vochtig ter-
rein, ook wel in slikvelden langs de
rivier.

tureluur: zeldz. in heel Lb.
tuutring: Schaesberg.
charluut: Swalmen en Waubach.
kluut: Opglabbeek.
kuluut: Middelaar
heikluut: Hasselt.

kureluut: Maasniel.
kuilder: Velden.
roodpootruiter: Weert.
steenpikker: Venray, Blerick en
Nederweert.
sneep: Lanklaar.

KEMPHAAN

N 09 (114);
Lommel Wl. (143), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.326),
Tongeren Wb. (518);
Strous, J.J. (1963) (114).

Kemphaan (*Philomachus pugnax*) 29 cm.

Ook de kemphaan is een kustvogel met een snip-achtige snavel. Hij broedt wel bij voorkeur in nat achterland en prefereert 's winters zoet water. De kemphaan lijkt in z'n voorkomen veel op de tureluur. Het mannetje heeft een zeer opvallend broedkleed met oorpluimen en ontleent aan dat "krijgshaftig" uiterlijk ook z'n naam.

Op stille plaatsen is de kemphaan een vrij algemene verschijning.

kemphaan (ook *kempaen*): zeldz. in heel Lb.

kemphaantje (*kemphaanke*): Venlo, Nederweert en Weert.

kemphennetje (*kemphinneke*):

Lommel.

vechthaan (*vechhaan*): Veldwezelt.

schroethaan: Roermond.

sorthaan: Niel-bij-St.-Truiden en Tongeren.

boshaan: Opglabbeek.

kraagman: Meijel.

meisnip: Schaesberg.

sneep: Lanklaar.

1.6.2 Grote steltlopers

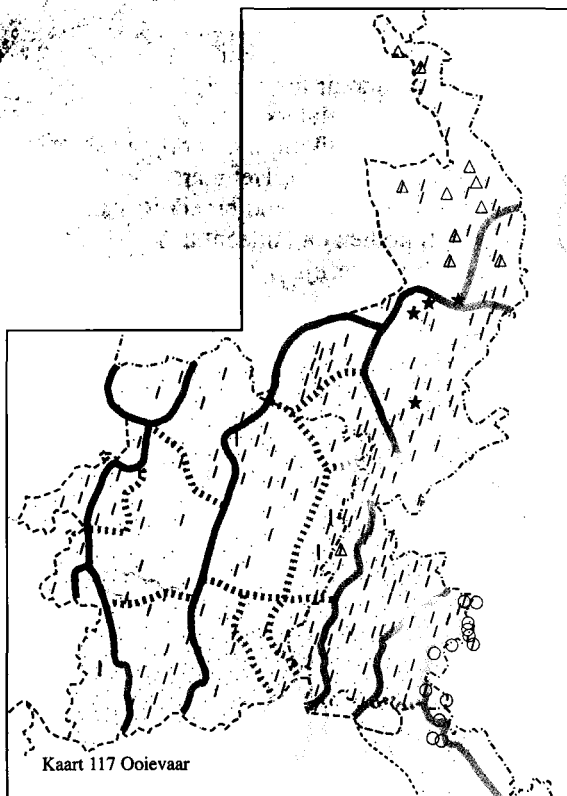
Grote steltlopers (Ciconiiformes) zijn forse waadvogels met lange poten, hals en snavel die in ondiep water foerageren.

Voor het woudaapje zijn geen opgaven in Limburg gevonden.

OOIEVAAR

/ ooievaar	(200)
○ stork	(14)
△ uiver	(11)
! ooievaard	(5)
★ eiber	(4)

N 09 (106), DC 35 (004), SGV (1914) (027), WVD.4 (007), ZND 48 add (2), ZND m (Raymaekers, Houben, Marchal); Bree Wb. (290), Genk Wb. (228), Hamont Wl. (329), Hasselt Wb. (328), Kerkrade Wb. (263), Lommel Wl. (217), Meeuwen Wl. (164), Sittard Wb. (284), Tongeren Wb. (387), Tungenroy Wb. (170), Venlo Wb. (201), Weertlands Wb. (B2-07); Dolmans, H. (zj.hs), Wielewaal.

Ooievaar (*Ciconia ciconia*) 100 cm. De ooievaar is wel het meest tot de verbeelding sprekende steltloper, niet in het minst omdat hij gezelschap van mensen niet schuwt en een trouwe broedgast is op daken en op voor hem aangebrachte kunstnesten. Opvallend witte verschijning met brede zwarte vleugelranden, rode lange snavel en dito poten. In de broedtijd klappert hij met z'n snavel.

Steeds zeldzamer wordende broedvogel; van augustus tot februari afwezig.

ooievaar (ook *oorjevaar*, *oovaar*):

freq. in heel Lb., behalve Ripuar.

ooievaard: Leopoldsburg, Grote-Brogel, Dilsen, Sint-Truiden en Eidsen.

eiber (ook *ieper*): verspr. Kleverlds.; ook in Horn.

uiver: freq. Kleverlds.; ook in Velden en Urmond.

stork: alg. Ripuar.; ook in Waubach, Rimborg, Vijlen en Moresnet.

klapperstork: Kerkrade.

steltloper: Neerbeek.

steltvogel: Neerbeek.

hoofd: Rimborg.

lepelaar: Schaesberg.

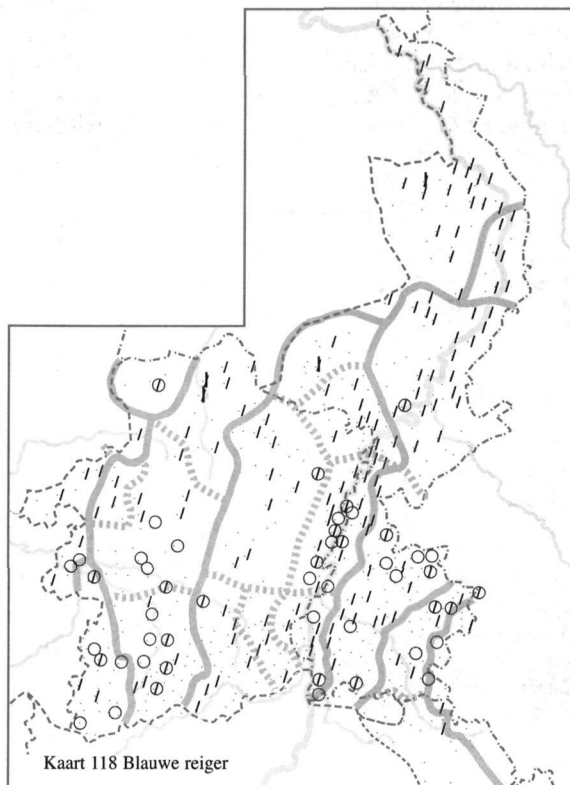

BLAUWE REIGER, REIGER

/ reiger	(173)
○ reigel	(49)
! blauwe reiger	(4)

N 09 (107), SGV (1914) (029), ZND 41 (018), ZND m (Raymaekers, Marchal, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (218), Genk Wb. (261), Gronsveld Wb. (380), Hamont Wl. (384), Heerlen Wb., Lommel Wl. (259), Meerlo-Wanssum Wb. (236), Meeswijk Wl. (518), Sittard Wb. (339), St-Truiden Wb. (201), Tongeren Wb. (476), Uikhoven Wl. (136); Achten, P. (1995) (inl.), Natura Lb. 85 (1976) (024), Strous, J.J. (1963) (107), Vossen, H. (zj.hs), Wielewaal.

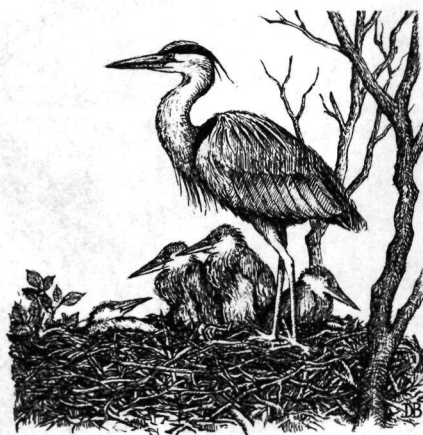

Reiger (*Ardea cinerea*) 90 cm.
De blauwe reiger is de meest voorkomende en bekendste reiger van slooten en waterkanten, die doorgaans hoog in de bomen, in kolonies, broedt.

Opvallende verschijning met een grijze rug en sierlijk afhangende kuif. De vleugelranden zijn, zoals bij de ooievaar, zwart, maar het opvallendst in de vlucht is de diep ingetrokken nek.

De reiger komt vrij algemeen voor, ook in de buurt van bewoning. De opgave **reigelouten** voor de reiger in Sint-Lambrechts-Herk wekt op z'n minst verbazing omdat het er (ook) de benaming voor een pruimensoort (reine claude) is. De kaart bevat bij wijze van uitzondering ook de verspreiding van de lexicale variant *reigel*.

reiger (ook *reigel*, zie kaart): freq. in heel Lb.

blauwe reiger (ook *blauwe reigel*): Venray, Weert, Neerpelt, Overpelt en Zonhoven.

blauwreiger (*blauwreigel*): Diepenbeek.

reigerd: Broeksittard.

reigelouten: Sint-Lambrechts-Herk.

visreiger: Moresnet.

langpoot: Gennep.

kroenekraan: Meeuwen en Waltwilder.

kroenekrauw: Lanaken.

lepelaar: Mechelen-aa-de-Maas.

ooievaar (*ooiewaar*): Guigoven.

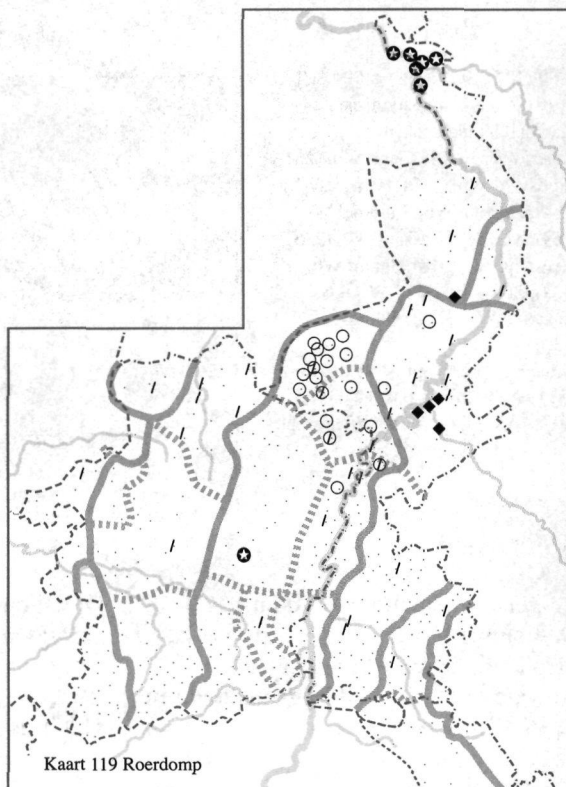
stootkop: Heythuysen.

wilde gans (*wille gaas*): Montenaken.

ROERDOMP

- / roerdomp (32)
- rosdomp (21)
- ⊗ domper (7)
- ◆ rietduiker (5)

N 09 (109), SGV (1914) (030); Gennep Wb., Hamont Wl. (392), Tungalroy Wb. (170), Weertlands Wb. (B2-09); Natura Lb. 85 (1976) (088), Strous, J.J. (1963) (109), Veldeke 13 (1938) (067), Veldeke 33 (1958) (022).

Roerdomp (*Botaurus stellaris*) 75 cm. Verborgen rietvogel, met een goede gevlekte bruine camouflage, die, bij onraad, met de kop gestrekt omhoog gaat zitten en daardoor tussen het riet nog minder opvalt. De roerdomp heeft een doordringende, misthoornachtige roep.

De roerdomp is schaars in onze streken. **Zoor** is de plaatselijke eigenaam van een boerenhoeve.

roerdomp: zeldz. in heel Lb. met uitzondering van Haspengouws.

roerdomper: Gelieren/Bret.

roervogel: Horn.

rosdorp (ook *rosdompf*): freq. Horns; ook in Weertlands Wb. en in Helden/Everlo, Baexem, Echt/Gebroek en Elen.

rozendomp: Peer en Stokrooie.

roesdong: Achel.

rosdommel: Arcen.

rommeldoes: Weert en Hasselt.

domper: Gennep Wb.; ook in Middelaar.

domphoorn: Weert.

kuilder: Grubbenvorst en Sevenum.

kuluut: Baarlo.

maartsveulen: Broekhuizen.

pluviaan: Borgloon.

rietduiker: freq. Noord.Oostlb.

teers: Buggenum.

womp: Gemmenich.

Zoor-lammetje: Broekhuizen.

KRAANVOGEL

Kraanvogel (*Grus grus*) 114 cm.

De kraanvogel is geen familie van de reiger, maar lijkt er wel op. De afhanginge staart doet aan een struisvogel denken en de snavel is ook korter. Hij vliegt in formatie, doorgaans in linie, op doortocht van noord naar zuid in maart en omgekeerd in september en oktober, boven Limburg. De kraanvogel komt voor in natte gebieden, is schuw en loopt langzaam en statig.

kraanvogel: Lommel, Griendtsveen, Venlo, Roosteren, As, Brunssum, Vliermaal, Schimmert en Gulpen.

jufferkraan: Weert.

kroenekraan: alg. in heel Lb. met uitzondering van Haspengouws en zuidelijk Demerkemp.

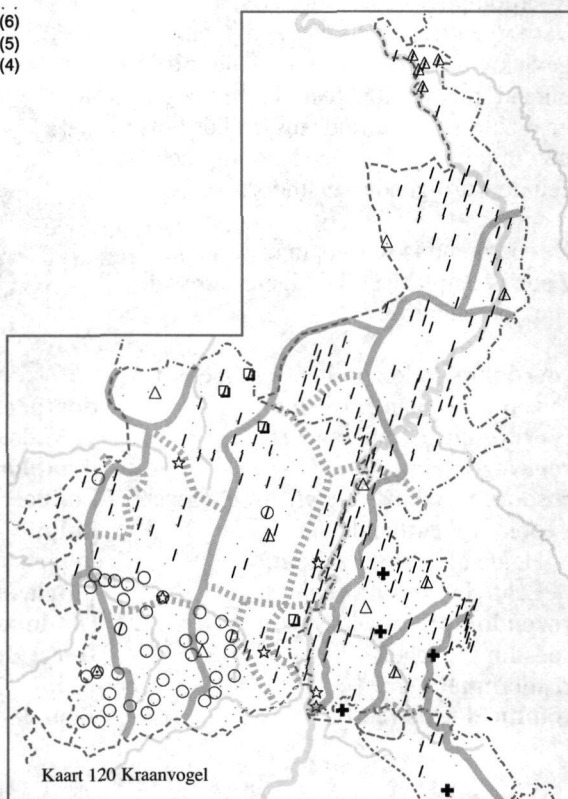
kroenekraai (ook *kroenekraa*): Hechtel, Hasselt, Vucht, Eijsden en Oost-Maarland.

WLD III, 4.1

/ kroenekraan	(208)	☆ kroenekraai	(6)
○ krienekraan	(38)	✱ wilde gans	(5)
△ kraanvogel	(9)	□ kronekraan	(4)
△ kraan	(6)		

N 09 (108), SGV (1914) (019), ZND 01 (a-m), ZND 17 (010); Beverlo Wb. (136), Bree Wb. (170), Echt Wb. (072), Genk Wb. (179), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (249), Hamont Wl. (247), Haspengouws Id. (123), Hasselt Wb. (249), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (169), Maaseik Wb. (028), Meerlo-Wanssum Wb. (177), Meeswijk Wl. (354), Meeuwen Wl. (131), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (1.621), Sittard Wb. (199), Stokkem Wb. (64), St-Truiden Wb. (155), Tegelen Wb. (097), Tongeren Wb. (304), Tungalroy Wb. (169), Uikhoven Wl. (088), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (176), Venray Wb. (257), Weertlands Wb. (B2-05); Achten, P. (1995) (inl.), Daelen, J. v. (1933-41), Goossens, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927),

Mertens, A.M. (1885b), Strous, J.J. (1963) (108), Urlings, R. (zj.hs), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A. (zj.hs), Vossen, H. (zj.hs), Wielewaal.

kroenekrauw: Zichen-Zussen-Bolder.

krienekraan: alg. Tongerlds., Truierlds., Lonerlds. en aansluitend Demerkemp.; ook in Haspengouws Id. en in Oostham, Opglabbeek en Bilzen.

krienekraai (ook *krienekraa*): Loksbergen, Halen en Heers.

krienekrauw: Halen.

kronekraan: Hamont, Sint-Huibrechts-Lille, Bocholt en Lanaken.

koelekraan: Maastricht.

koenekraai: Gronsveld.

krinnekraan: Borgloon.

kreinekraan: Hasselt.

kranekraan: Horn.

krietekraan: Hoepertingen.

kringelekraan: Sint-Truiden.

korenkraan: Reuver.

kroelekraai: Gronsveld.

krien: Beverst.

kraan: Gennep Wb.; ook in Sint-Truiden.

kraneel: Kelmis.

krammes: Schimmert.

kranewel: Lontzen en Welkenraedt.

wilde eend: Maastricht, Amby en Val-Meer.

wilde gans: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Eupen.

zwalbers (mv.): Maastricht.

1.6.3 Rietzangers

Rietzangers zijn nauw verwant met de zangers van paragraaf 1.1.2, maar zijn vanwege hun habitat hier bijeengezet. Ze lijken zeer op elkaar en zijn lastig te onderscheiden.

Het zijn kleine insectenetende vogeltjes, zeer actief en door hun voorkomen in moeilijk toegankelijke rietlanden lastig met het oog waarneembaar, maar wel goed te horen. Doorgaans hebben ze goede schutkleuren: een bruinachtige, vaak gestreepte rug en een lichte buik.

Over het algemeen hebben de rietzangers relatief weinig dialectbenamingen opgeleverd. Door hun vrij zeldzame verschijning behoren ze amper tot de algemeen bekende woordenschat.

SNOR

N 09 (051);
Strous, J.J. (1963) (051).

Snor (*Locustella luscinioides*) 14 cm.
Relatief niet zo schuwe bruine zanger die zich nog wel eens laat zien boven in rietpluimen. Broedvogel van moerasgebieden, trekt weg van oktober tot begin april.

snor: Maaseik en Sint-Truiden.
rietzanger: Swalmen en Maaseik.
sprinkhaanrietzanger: Lommel, Meijel en Kaulille.
sprinkhaanrietzangertje (*sprinkhaanrietzangerke*): Gulpen.
rietnachttegaal: Weert.
nachttegaalrietvink: Leveroy.
rietmus: Tongeren.

karekiet: Kwaadmechelen.
korenkeit: Bilzen.
scharensleep: Nederweert en Weert.
tietemusje (*tietemuske*): Eigenbilzen.

RIETZANGER

Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*) 13 cm.
De rietzanger heeft een enigszins gestreepte donkere rug. Hij laat zich weinig zien en is schuw, maar toch is hij een algemeen voorkomende broedvogel van natte rietlanden; van half april tot eind september hoorbaar.

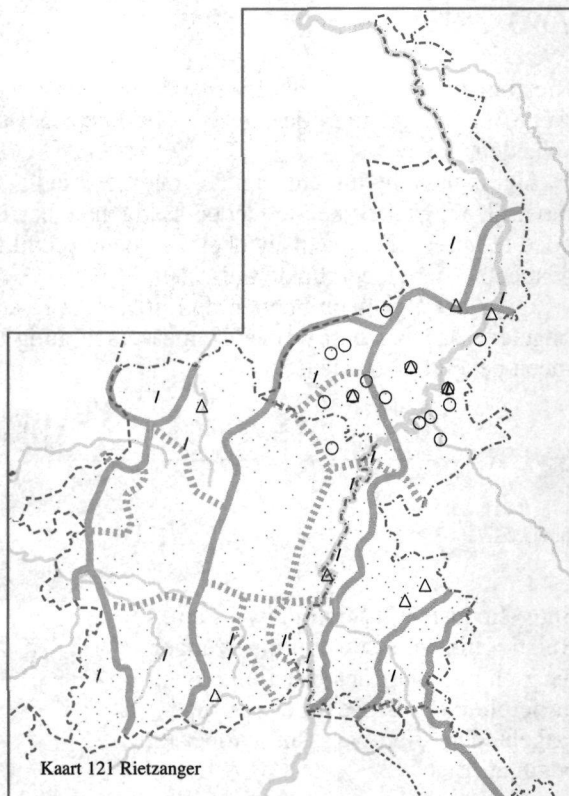
rietzanger: verspr. in heel Lb.
rietzangertje (*rietzangerke*): Neerpelt.

WLD III, 4.1

/ rietzanger (16)
 ○ rietvink (15)
 △ rietmus (10)

N 09 (049);
 Natura Lb. 85 (1976) (086), Strous,
 J.J. (1963) (049), Wielewaal.

rietzanger: Lummen.
rietfluitertje (*rietfluiteerke*): Kaulille.
rietvogeltje (*rietvogelke*): Tungelroy.
rietmus: verspr. Oostlb.; ook in
 Overpelt, Ell, Meers en Tongeren.
rietmusje (*rietmuske*): Lommel.

rietvink: freq. Noord.Oostlb., Horns
 en Weertlds.; ook in Meijel.
scharensliiep: Weert.
wilgensijs: Schaesberg.
karekiet: Kwaadmechelen en
 Schimmert.

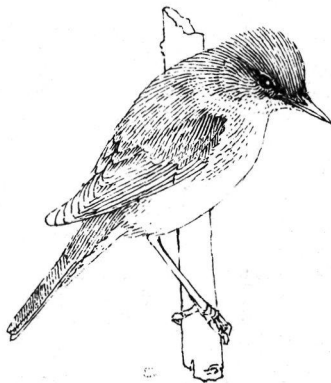
BOSRIETZANGER

N 09 (048);
 Tongeren Wb. (312), Weertlands Wb. (B2-05);
 Natura Lb. 85 (1976) (047), Strous, J.J. (1963)
 (048), Wielewaal.

Bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*)
 12,5 cm.
 De bosrietzanger is wat effener bruin
 dan de rietzanger en lijkt daardoor
 veel op de karekiet, die wat roder is
 op de rug. Deze zanger komt ook wel
 buiten de rietvelden voor, in dichte
 bosjes. Ook een broedvogel die hier te

vinden is tussen april en oktober.

bosrietzanger: Meijel, Venlo, Neer-
 pelt, Diepenbeek en Gulpen.
bosrietzangertje (*bosrietzangerke*):
 Kaulille.
boskarekiet: Sint-Truiden.
karekiet: Kwaadmechelen.
korenfluit: Weertlands Wb.
korenkeets: Rosmeer.
korenkeit: Zepperen, Beverst en
 Tongeren.

korenmus: Stevoort, Ordingen en Urmond.

korenmusje (*korenmuske*): Weertlands Wb.

korenstaats: Heerlen

korentaats: Sittard en Houthem.

rietschijter: Weert.

rietzanger: Maaseik en Veldwezelt.

wilgensijs: Schaesberg.

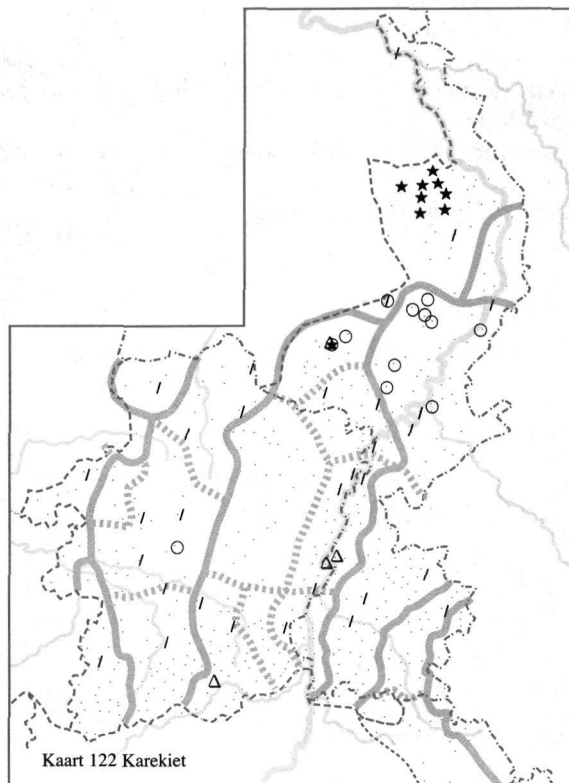
brimp: Bilzen.

sjeuk: Thorn.

KAREKIET

/ karekiet	(31)
○ rietvink	(12)
★ rietlijster	(9)
△ rietmus	(4)

N 09 (050);
Hamont Wl. (200), Venray Wb. (378);
Natura Lb. 85 (1976) (061, 069),
Strous, J.J. (1963) (050), Wielewaal.

Karekiet (*Acrocephalus scirpaceus* (klein) en *arundinaceus* (groot)) resp. 12 en 19 cm.

Twee variëteiten van de karekiet komen in onze streken voor, de grote

en de kleine, maar in de benaming is er behalve die twee adjectieven amper onderscheid.

De karekiet is een slanke rietvogel met een kastanjebruine rug en een

lichte buik. Hij beweegt zich als een acrobaat tussen het riet en hij is schuw. Hij zingt als zijn naam: *karre-karre-kiet-kiet*.

karekiet (ook *karkiet*): verspr. in heel Lb.

rietmus: Nederweert, Stein, Meers en Tongeren.

rietmusje (*rietmuske*): Lommel.

rietvink: freq. Noord.Oostlb.; ook in Meijel, Nederweert, Ospel en Zonhoven.

rietkeit: Beverst.

rietlijster: Venray Wb.; ook in Nederweert.

rietklijster: Weert.

rietvogel: Maastricht.

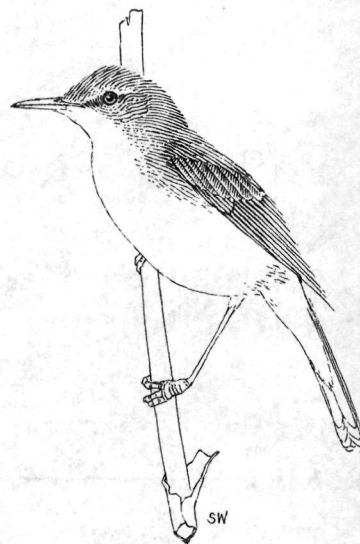
rietzanger: Swalmen en Maastricht.

ovendekkertje (*overdekkerke*): Achel.

waterkaats: Sittard.

grote karekiet: Neerpelt, Overpelt en Eksel.

grote rietmus: Overpelt.

kleine karekiet: Neerpelt, Overpelt en Eksel.

kleine rietmus (*klein rietmus*): Overpelt.

1.6.4 Waterhoenders

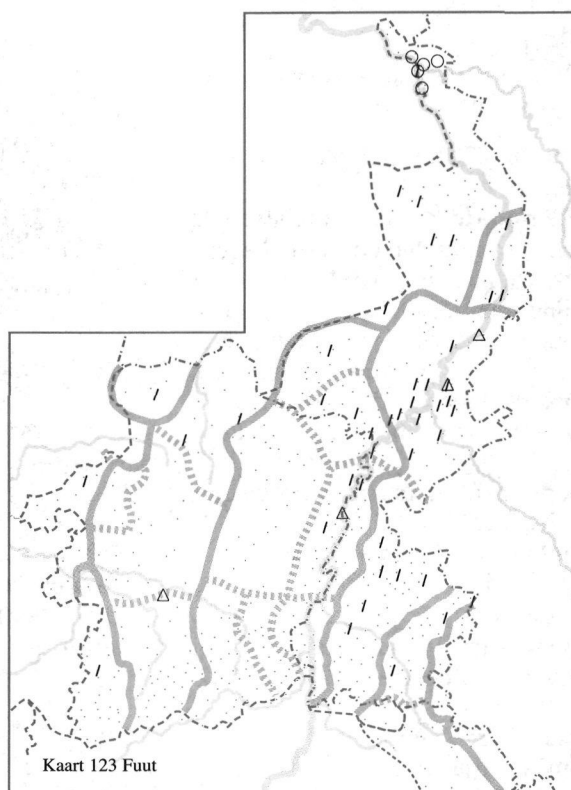
De dodaars en de fuut horen tot de familie van de futen; de andere vogels in deze paragraaf horen tot de familie van de rallen (Gruiformes). Ook de geoorde fuut (*Podiceps nigricollis*) was in de Nijmeegse vogel-vragenlijst opgenomen, maar leverde geen opgaven op die van die van de fuut verschillen.

De meeste rallen zijn schuwe grondvogels die van vochtig terrein houden; ze vliegen zelden en worden vaker gehoord dan gezien.

FUUT

- / fuut (44)
 ○ poepeendje (5)
 △ duiker (4)

N 09 (121), SGV (1914) (009);
 Gennep Wb.;
 Strous, J.J. (1963) (120).

Fuut (*Podiceps cristatus*) 48 cm.
 De fuut is een flinke watervogel, herkenbaar aan de zwarte oorpluimen en de donkere kraag. Hij heeft een slanke hals en een glanzend wit voorkomen. Hij komt vrij algemeen voor op open water, zoals kleiputten, en in rietranden.

fuut: freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

duikhoentje: Kelmis.

duikeendje: Grevenbicht en Limbricht.

duiker: Belfeld, Swalmen, Grevenbicht en Hasselt.

duikertje (duikerke): Beesel.

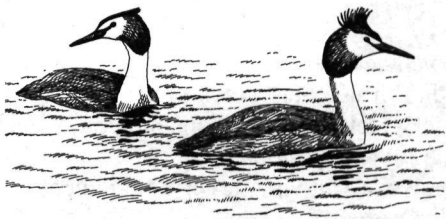
satijnduiker: Weert.

poepeendje: Gennep Wb.

rietgans: Borgloon.

visvanger: Afferden.

keizer: Weert.
kuilder: Sevenum.
pieter: Nederweert en Wessem.
zager: Afferden.
kluut: Rekem.

DODAARS

N 09 (123);
Natura Lb. 85 (1976) (051), Strous, J.J. (1963)
(121), Wielewaal.

Dodaars (*Tachybaptus ruficollis*) 27 cm.

Kleinste van de futenfamilie, en de schuwste fuut die ook wel vliegend waar te nemen is. Hij heeft een stomp, bijna staartloos achterlijf en een vrij forse snavel, van boven donkerbruin en een lichte plek op de kop. Ook de dodaars komt vrij algemeen voor op kleine meertjes en plassen.

dodaars (ook *dotaars*): Lommel en Neerpelt.

dodaarsje (*dodaarske*): Maaseik.

dodaard: Thorn.

dodaardje: Meijel.

aalduiker: Rimburch en Schaesberg.

modderduikertje (*modderduikerke*): Weert.

ijsduiker: Kaulille.

duikeendje: Haelen, Baexem en Horn.

duikelaar: Kinrooi.

duiker: Nederweert, Ospel en Linne.

duikertje (*duikerke*): freq. Oostlb.; ook in Weert en Eigenbilzen.

fluiteendje: Venray en Venlo.

platsertje (*platserke*): Maastricht en Oost-Maarland.

pompertje (*pomperke*): Zonhoven.

doppertje (*dopperke*): Herk-de-Stad.

poepeendje: Middelaar.

lauregat: Molenbeersel.

maartsveulen: Stokrooie.

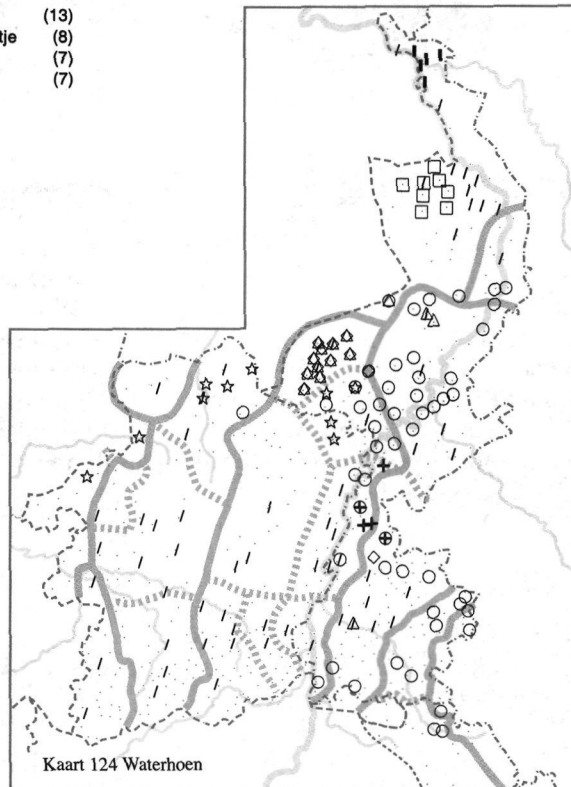
sarcelle (fr.): Beverst.

fuut: Kwaadmechelen.

WATERHOEN

/ waterhen(netje)	(77)	☆ waterkuiken	(13)
○ waterhoen(tje)	(61)	□ snaterhennetje	(8)
△ schuimeend(tje)	(20)	+ lishoen(tje)	(7)
◇ modderkuiken	(16)	! poepeendje	(7)

N 09 (102), ZND m (Marchal);
 Echt Wb. (078), Genk Wb. (386),
 Gennep Wb., Gronsveld Wb. (550),
 Hamont Wl. (537), Hasselt Wb.
 (518), Heerlen Wb., Limburgs Id.
 (065), Meerlo-Wanssum Wb. (324),
 Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.502),
 Sittard Wb. (225, 481), St-Truiden
 Wb. (203, 246), Tungalroy Wb.
 (170), Venray Wb. (418),
 Weertlands Wb. (B2-06, B2-09);
 Heyden, L.v.d. (1927), Natura Lb.
 85 (1976) (034), Strous, J.J. (1963)
 (102), Wielewaal.

Waterhoen (*Gallinula chloropus*) 33 cm.

Het waterhoen is een gemakkelijk waar te nemen watervogel, op plekken waar ook bomen voorkomen. Het is zwart met witte strepen op de flank, en een opvallend rode bles aan de snavel-basis.

Het waterhoen zwemt levendig met een schokkende kop en vliegt laag over het water met bengelende poten. Het is een algemene broedvogel van met riet begroeide sloten en kanalen.

waterhoen: Venlo, Stevensweert, Buchten, Sittard, Gulpen, Gemmenich, Moeresnet en Kelmis.

waterhoentje (ook *waterhoeke*, *waterhoeneke*, *waterhoenke*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg.,

Oostlb. en Horns; ook in Meijel, Kaulille, Maaseik, Roosteren, Stein en Mheer.

waterhen: verspr. Centr.Maaslds., Maaskemp. en Tongerlds.; ook in Lommel, Horst en Niel-bij-St-Truiden.

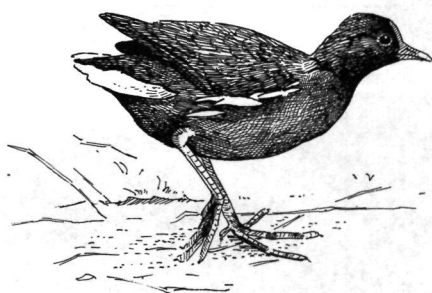
waterhennetje (*waterhenke*, *waterhenneke*, *waterhindeke*, *waterhinke*, *waterhinneke*, *waterhintje*, *waterinke*, *waterinneke*): freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Westlb., verspr. in overig Lb.

waterkuiken (ook *waterkuik*): freq. Horns en Dommelds.; ook in Kwaadmechelen en Kerkhoven.

waterkieken: Molenbeersel en Linkhout.

waterhaantje: Schaesberg.

snaterhennetje (*snaterhenneke*):

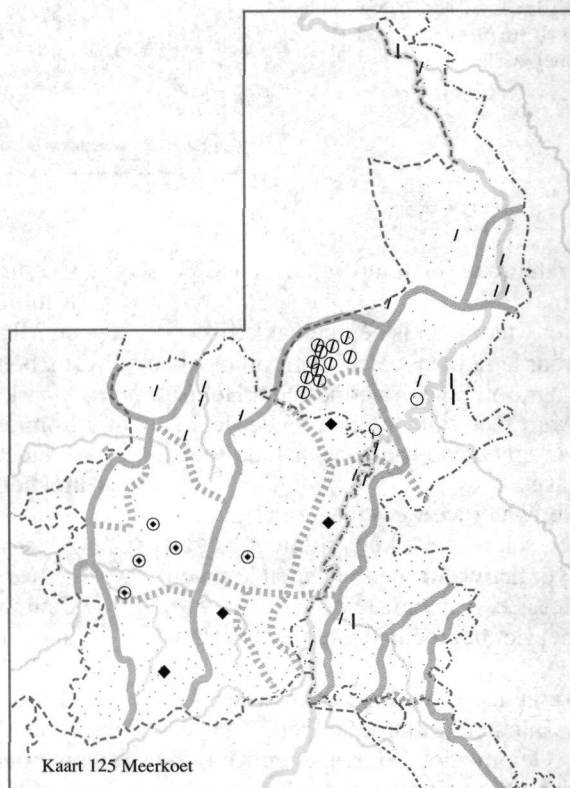
Venray Wb.
lishoen: Sittard.
lishoentje (*lishoenke*): freq. Centr.
 Maaslds.; ook in Sittard.
rooshennetje (*rooshenneke*, *roosinneke*): Herk-de-Stad en Sint-Truiden.

riethen: Urmond.
duikhaan (*duikaan*): Urmond.
duikhoentje (*duikhoenke*): Rimborg
 en Kelmis.
duikeendje (ook *duikheendje*):
 Meeswijk, Mechelen-aan-de-Maas
 en Rekem.
modderkuiken (ook *modderkuik*):
 Weertlands Wb.; ook in Leveroy en
 Geleen.
poepeendje (ook *poepeenje*): Gennep
 Wb.
schuimeend: Weertlands Wb.
schuimeendje: verspr. Noord.Oostlb.
 en Weertlds.; ook in Meijel en
 Houthem.
dopper: Limburgs Id.

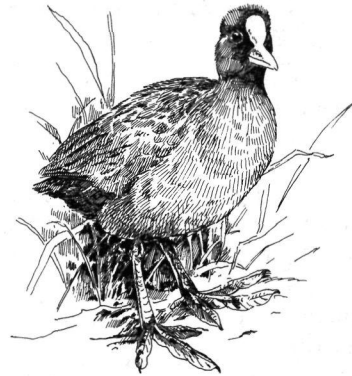
MEERKOET

/ meerkoet	(30)
○ bleshoen	(14)
⊙ bleshen	(5)
◆ foulque (fr.)	(4)
l koet	(4)

N 09 (103);
 Echt Wb. (120), Venlo Wb. (187),
 Weertlands Wb. (B2-06, B2-12);
 Natura Lb. 85 (1976) (079), Strous,
 J.J. (1963) (103), Wielewaal.

Meerkoet (*Fulica atra*) 38 cm.
De meerkoet is ook een vaak geziene ral, van open waters en de begroeide waterkant, maar ook in stadsvijvers. Het is een stevige, geheel zwarte watervogel met een witte bles en snavel en daardoor gemakkelijk te onderscheiden van de waterhoen. De meerkoet ligt wat dieper in het water dan de waterhoen en duikt ook vaker.

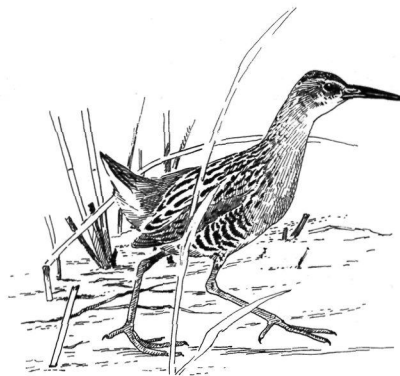
meerkoet: verspr. Dommelds. en langs de Maas; ook in Weertlands Wb. en in Lommel, Horst en Meijel.
meerkol: Weert.
meerpoel: Overpelt.
moosloper: Kwaadmechelen.
bleshen: freq. Demerkemp.; ook in Gelieren/Bret.
bleshoen: Weertlands Wb.; ook in Horn en Thorn.
bleskop: Schaesberg.
bleseendje: Venray.
blutshen: Herk-de-Stad.
waterhoentje (*waterhoenke*): Swalmen en Kerkrade.
waterhennetje (*waterhinneke*):

Diepenbeek.
schuimeendje: Panningen en Helden/Everlo.
witbekje (*witbekske*): Hasselt.
poepeendje: Afferden.
poet: Maasniel.
foulque (fr.) (*foelik, foelk, voelik, vuilik*): Molenbeersel, Lanklaar, Beverst en Borgloon.
koet: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Middelaar en Houthem.
leren gat: Kinrooi.
turk: Echt.

WATERRAL

N 09 (104);
Natura Lb. 85 (1976) (098), Strous, J.J. (1963) (104).

Waterral (*Rallus aquaticus*) 28 cm.
Schuwe en zelden waargenomen watervogel met een opvallend lange roodachtige snavel. Goede schutkleuren: bruin met donkere strepen op de rug en vleugels. De waterral heeft een doordringende, gillende roep, ook 's nachts vaak erg luidruchtig. Het is een weinig algemene broedvogel van moerassige streken.

waterral: verspr. over heel Lb.
waterschaar: Weert.
waterhoentje (*waterhoenke*): Swalmen.
bemschaar (*bamscheer, bemschier*):

Zonhoven, Hasselt, Diepenbeek en Beverst.
bruin waterkuiken: Overpelt.
duikeendje: Urmond.
ral: Kinrooi.
snip (*snup*): Diepenbeek en Borgloon.

KWARTELKONING

N 09 (105);
Echt Wb. (117), St-Truiden Wb. (053);
Natura Lb. 85 (1976) (077), Strous, J.J. (1963)
(105), Wielewaal.

Kwartelkoning (*Crex crex*) 27 cm.
Soort ral met een kastanjebruin voorkomen. De enige van zijn familiegenoten die een voorkeur heeft voor droge terreinen: uiterwaarden, hooilanden en graanakkers.
Ook de kwartelkoning laat zich zelden zien, maar maakt een doordringend raspand geluid; hij is zeldzaam in onze streken.

kwartelkoning (ook *kwachtelkoning*, *kwartelenkoning*, *kwattelkoning*):
verspr. over heel Lb.

kwakkelkoning: Hasselt.

kwartelkoninkje (*kwartelkoningske*):
Overpelt.

grote kwartel (*grote kwattel*): Sint-Truiden.

koningskwartel: Valkenburg.

kwartel (ook *kwattel*): Achel,
Swalmen, Urmond, Hoeselt en
Veldwezelt.

rebhuhn (du.): Houthem.

schreek: Rosmeer.

schreep: Rothem en Meerssen.

teersmannetje (*tersmanneke*): Horn.

teersvogel: Thorn.

teik: Echt.

hooistek: Weert.

beemscheer: Sint-Truiden.

bemschaar (ook *bemscheer*): Beverst
en Borgloon.

braamschaar: Weert

ral: Kinrooi.

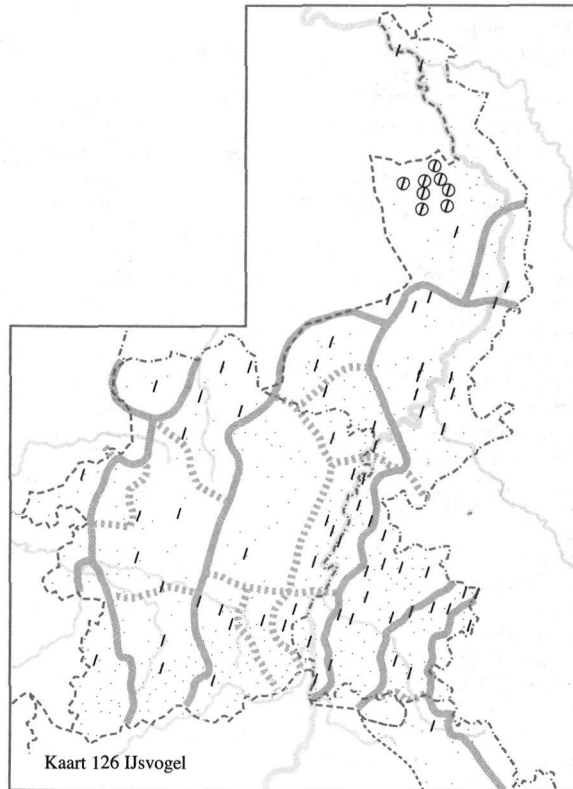
1.6.5 IJsvogel

De ijsvogel is de enige vertegenwoordiger van de ijsvogelfamilie.

IJSVOGEL

/ ijsvogel(tje) (83)
○ koningsvissertje (8)

N 09 (066);
Echt Wb. (080), Hamont Wl. (182),
Meeswijk Wl. (273), Sittard Wb.
(148), Tungelroy Wb. (169), Venray
Wb. (216, 261);
Strous, J.J. (1963) (066), Wielewaal.

IJsvogel (*Alcedo atthis*) 16 cm.
De ijsvogel is een opvallend, haast exotisch aandoend vogeltje, met een glanzende donkerblauwe rug en een oranje buik, een zeer korte staart en een dolk-vormige forse snavel. Hij duikt, vanaf een uitkijkpost op een tak, met een zeer snelle vlucht in het water naar vis. De ijsvogel is een zeldzame broedvogel in de buurt van langzaam stromende beekjes.

ijsvogel: freq. in heel Lb. behalve Maaskemp. en noordel. streken.
ijsvogeltje (*ijsvogelke*): freq. in heel Lb.
ijshop: Roermond.

ijsmusje (*ijsmuske*): Ell.
ijspauwtje (*ijspauwke*): Kolonie.
koningsvissertje (*koningsvisserke*): Venray Wb.
martinusvogeltje (*martinusvogelke*): Echt.
snep: Kelmis.
waterspecht: Leveroy.

ALFABETISCH REGISTER

van trefwoorden, lexicale varianten (cursief) en lemmatitels (hoofdletters).

A

- aai* 146
aalduiker 230
 aan de moet zijn 35
 AAN DE POTEN, BROEK, VEREN ~ 33
 aan de ruizel (zijn) 34
 aan het uitvliegen, zijn ~ 27
 aanazen 37
 aanstellen, zich ~ 40
aapje 56
aapke 56
aar 201
aardmus 52, 57, 60, 66
aardmusje 66
aardmuske 66
aardpanneke 86
aardpannetje 86
aardzwalf 110
aardzwalg 108, 110
aardzwarbel 110
aardzwelf 110
aardzworbel 110
 achterblijver 24
achterblijverke 24
 achterblijvertje 24
 achtergaal 85
achtergaal 84
 adelaar 201
adene vogelkes (mv.) 27
 adene vogeltje 27
 akkerleeuwerik 164
 akkerliewerk 164
 akkerman 170
akkermanke 170, 172
akkermanke, geel ~ 172
akkermanneke 97, 164, 166, 170, 172
akkermanneke, geel ~ 172
akkermanneke, wit ~ 170
akkermannetje 97, 164, 166, 170, 172
akkermannetje, geel ~ 172
akkermannetje, wit ~ 170
akkermansje 170
akkermantje 170, 172
akkermantke 170
 akkerpit 123
 akkerstaartje 170, 172
 akkerstaartje, geel ~ 172
 akkerstaartje, wit ~ 170
akkerstaartske 170
akkerstaatske, gele ~ 172
akkerstaatske 172
akkerstaatie 172
akkerstaatsje, geel ~ 172
akkerstaatske 170, 172
akkerstaatske, wis ~ 170
akkerstekje 170
akkerstekske 170
 akkertje 170
 al vliegen, kunnen ~ 27
 al vlug 27
al vluk, zijn~ 27
 allerleizanger 56, 60
allerleizangerke 56, 60
 allerleizangertje 56, 60
amemuske 55, 68
 amenmusje 55, 68
 Amerikaanse vink 130
 amourette 126
anne 145
anne, blauwen ~ 147
anneke 145
 antwerpen, ekster van ~ 147
antwerpen, eksterke ~ 87
antwerpen, eksterke van ~ 160, 162
 antwerpen, ekstertje ~ 87
 antwerpen, ekstertje van ~ 160, 162
antwerpen, jeksterke van ~ 160
 antwerpen, jekstertje van ~ 160
antwerps eksterke 141
 antwerps ekstertje 141
antwerpse eekster 162
 antwerpse ekster 162
 appeldief 128
 APPELVINK 128
 appelvink 128, 171
appevink 128
 ardense vink 129
 ardense boekvink 129
 ardense boekweitvink 130
 ardense bokesvink 130
 ardense bookvink 129
 arend 201
 ategaal 85
ategaal 84
 atergaal 85
atergaal 84
atterleun 180
 azeken 37
 azen 37
 aziatische tortel 122

B

- bachstelze (du.) 171
 baillet (fr.) 199
 baljer 199

- baloon* 72
bamscheer 233
 bang 24
 barmpje 134
 BARMSIJS 133
 barmsijs 133
 barmsijsje 87, 133
barmsijske 87, 133
 bastaard 136
 bastaardnachtegaal 66
 bedelaar 22
 beekgrasteut 59
beelke, gek ~ 189
 beemdscheer 234
 beflijster 77
 bebroodstaartje 88
begijnke 97, 175, 176
 begijntje 97, 175, 176
 beginnen te bouwen, ze ~ 45
 bek 30
 bek, heivink met een gele ~ 138
bekanstige vogelkes (mv.) 26
 bekje 30
 bekje, scherp ~ 67
bekske 30
bekske, scherp ~ 67
belaan 72
 belgenvlagje 64
beloon 72
belzevlagske 64
 bemschaar 233, 234
bemscheer 234
bemschier 233
berbke 138
beremuske 94
 beren 33
 berenmusje 94
berffe 134
 bergsijs 134
 bergsijsje 134
bergsijske 134
bergsijske 134
 bergvink 130
 bergzwalber 110
 bergzwalg 110, 113
 bergzwalm 110
 berkensijs 134
 berkhaan 185, 186
 berkhen 185, 186
 berkhoen 186
bermarkhof 147
bermarkhoof 147
bermarkof 147
 bermarkolf 147
 bermarkoof 147
 bermarkorf 147

- bermke* 134
berp 138
berp, dikke ~ 134
berpje 134, 138
berpje, noors ~ 127
berpke 134, 138
berpke, noors ~ 127
beul (mv.), kwak ~ 25
beul (mv.), kwakke ~ 25
beul 124
beveerd (worden) 28
bibbervalk 198
bidder 199
biemuske, scheel ~ 94
biezemeeske 94
bijemuske 68
bijenbeesje 94, 96
bijenbeesje, enkel ~ 96
bijenbeeske 94
bijenbeestje 94, 96
bijenbeestje, dobbel ~ 94
bijenbeestje, enkel ~ 96
bijenmees 93, 96
bijenmeesje 93, 96, 97, 98, 99
bijenmeeske 93, 96, 97, 98, 99
bijenmus 93, 96
bijenmusje 68, 94, 96
bijenmusje, dobbel ~ 94
bijenmusje, zwart ~ 98
bijenmuske 94, 96
bijenpiet 94
bijenpieter 94
bijenpieterke 94
bijenpietertje 94
bijenpietje 94, 96
bijepik 94, 96
bijepik, dobbel ~ 98
bijepik, dobbele ~ 96, 98
bijepik, dobbele ~ 96, 98
bijepikje 94, 171
bijepikker 94
bijepikske 94, 171
bijenteetske 96
bijenteuts 94
bijentiets 94
bijentietsje 94, 96
bijentietske 94
bijenvreter 94, 96, 97, 98, 99
bijenvreterke 94
bijenvretertje 94
bijkans vlug (zijn) 27
bijkantig vogeltje 26
bijmees 93, 96, 97, 98, 99
bijmees, blauw ~ 96
bijmees, blauwe ~ 96
bijmees, klein ~ 96
bijmees, kleine ~ 96
bijmees, scheel ~ 93
bijmees, schele ~ 93
bijmeesje 93, 96, 97, 98, 99, 100
bijmeesje, blauw ~ 96
bijmeeske 93, 96, 97, 98, 99, 100
bijmeeske, blauw ~ 96
bijmeetske 93
bijmus met een kuifje 97
bijmus met een kuifke 97
bijmus 94, 96, 98, 99
bijmus, scheel ~ 94
bijmus, schele ~ 94
bijmus, zwarte ~ 98
bijmusje 94, 96, 97, 99
bijmusje, blauw ~ 96
bijmusje, gekuifd ~ 97
bijmusje, scheel ~ 94
bijmusje, zwart ~ 98
bijmuske 94, 96, 97, 99
bijmuske, blauw ~ 96
bijmuske, dobbel ~ 94
bijmuske, gekuifd ~ 97
bijmuske, zwart ~ 98
bijmuske, zwarte ~ 98
bijna vlug 27
bijna vluk 27
bijzemeesje 94
bjaan 72
blaam 72
blaan 74
blaan, blooin 72
blaan, zwarte ~ 73
blaand 73
blanenkraaitje 149
blauw bijmees 96
blauw bijmeesje 96
blauw bijmeeske 96
blauw bijmusje 96
blauw bijmuske 96
blauw keesmees 96
blauw keesmus 96
blauw sijske 96
blauwbeeske 83
blauwbeestje 83
blauwbezie 66
blauwbors 83
blauwborsje 83
blauwborske 66, 83
blauwborst 83
blauwborstje 66, 83
BLAUWBORSTJE 83
blauwborstke 66
blauwbos 83
blauwboske 83
blauwbost 83
blauwbostke 66
blauwe bijmees 96
blauwe hanna 147
blauwe henno 147
blauwe houtduif 120
blauwe keesmees 96
blauwe keesmus 96
blauwe markolf 147
blauwe reigel 222
blauwe reiger 222
BLAUWE REIGER, REIGER 221
blauwe spech 143
blauwe specht 143
blauwe stern 83
blauwe tietemees 96
blauwe tietemus 96
blauwe wijntapper 103
blauwe wijntemper 66
blauwe 124
blauwen anne 147
blauwkeets 61
blauwkop, grote ~ 94
blauwkopje 96
blauwkopke 96
blauwlegger 66
blauwleggerke 66
blauwleggertje 66
blauwmakerke 66, 74, 89
blauwmakertje 66, 74, 89
blauwmanke 96
blauwmanneke 52, 66, 83, 96, 173
blauwmannetje 52, 66, 83, 96, 173
blauwmark 147, 162
blauwmarkduif 147
blauwmarkoof 147
blauwmees 94, 96
blauwmeesje 96
blauwmeeske 96
blauwmus 96
blauwmusje 66, 96
blauwmuske 66, 96
blauwmutske 96
blauwpieperke 66
blauwpiepertje 66
blauwpietje 66, 83, 96
blauwreigel 222
blauwreiger 222
blauwselmanneke 96
blauwselmannetje 96
blauwsijsje 96
blauwspech 143
blauwspechske 103
blauwspecht 103, 143
blauwspechtje 103
blauwstaartje 83, 96
blauwverver 66
blauwververke 66
blauwververtje 60, 66, 96
blauwvink 66, 96
blauwvinkje 66
blauwvinkske 66
bleivink 66
bleesendje 233
bleshen 233

WLD III, 4.1

- bleshoen 233
 bleskop 233
 bloedborske 83
 bloedborstje 83
 bloedschrijver 83, 86, 178
 bloedschrijverke 178, 180
 bloedschrijvertje 178, 180
 bloedvink 126, 127, 128
 bloedzwalber 106
 bloedzwalg 106
 bloedzwarbel 106, 108
 bloedzwarbeltje 106
 bloedzwerbelke 106
 bloedzwolber 106
 bloedzworbel 106
 bloemputter 135
 blokeen 203
 blokeend 203
 blokeendje 206
 blokenneke 206
 blonekraake 149
 blood 73
 bloodvink 127
 blooin, blaen ~ 72
 bloom 72
 bloon 72, 74
 bloon, zwarte ~ 73
 bloond 73
 bloot 22
 blootkek 22, 51
 blotsel 197
 blotser 194, 195, 197, 200
 blotserd 197
 blotset 197
 bluin 72
 blutshen 233
 boch timmeren 45
 boch 38
 boch 44, 48
 bochhaar 33
 bocht dragen 45
 bocht timmeren 45
 bocht 44, 48
 bochten 45
 bochthaar 33
 boekendvink 126
 boekesvink 126
 boekvink 126, 137, 178
 boekvink, ardense ~ 129
 boekvink, franse ~ 130
 boekvink, kempische ~ 130
 boekvink, russische ~ 130
 boekvink, spaanse ~ 130, 138
 boekvink, turkse ~ 130
 boekweitmus 52
 boekweitvink 126
 boekweitvink, ardense ~ 130
 boekweitvink, spaanse ~ 130
 boerennachtegaal 60, 66
 boerenvliegenvanger 66
 boerenzwalber 105, 108
 boerenzwalf 105
 boerenzwalg 105
 boerenzwalm 105
 boerenzwaluw 105
 BOERENZWALUW, ZWALUW 104
 boerenzwalver 105
 boerenzwalvertje 105
 boerenzwarbel 105
 boerenzswats 105
 boerenzwerber 105
 boerenzwelf 105
 boerenzwerler 105
 boerenzwerlverke 105
 boerenzwoluw 105
 boetboet 157
 boetsvink 126
 boetvink 126
 boevink 126
 bofvink 91, 126
 bokesvink 126
 bokesvink, ardense ~ 130
 bokesvink, spaanse ~ 130
 bokkesmus 52
 bokkesvink 126
 boks 33
 bokvink 126
 bokvink, spaanse ~ 130
 bommerke 66
 bommertje 66
 bonenpieperke 70
 bonenpiepertje 70
 bonenpiepje 70
 bonenpiepke 70
 bonenvogel 91
 bongte kraai 152
 bonke kraai 152
 bonkte kraai 152
 bont kraaitje 149
 bonte kaak 152
 bonte kraa 152
 bonte kraag 152
 bonte kraai 149, 152
 BONTE KRAAI 152
 bonte kraaike 149
 bonte kraake 149
 bonte kraan 152
 bonte krauw 152
 bonte meelder 147
 bonte melder 147, 159
 bonte merel 147
 bonte raaf 152
 bonte spech 141
 bonte spech, grote ~ 141
 bonte spech, kleine ~ 141
 bonte specht 141
 bonte specht, grote ~ 141
 bonte specht, kleine ~ 141
 BONTE SPECHT, SPECHT 140
 bonte speet 141
 bonte, grote ~ 141
 bontspech 141
 bontspecht 141
 bookvink 126
 bookvink, ardense ~ 129
 bookvink, franse ~ 130
 bookvink, radense ~ 129
 bookvink, russische ~ 130
 bookvink, turkse ~ 130
 boombikker 102
 boombikkerke 102, 103
 boombikkertje 102, 103
 boomester 145
 boomhakkerte 167
 boomhakkertje 167
 boomhester 145
 boomkastje 42
 boomkesje 42
 boomkikker 112
 boomklefferke 101
 boomkletterke 101, 103
 boomkletttertje 101, 103
 BOOMKLEVER 102
 boomklever 102, 176
 boomkleveraar 101
 boomkleverke 101, 102
 boomklevertje 101, 102
 boomklimmer 101
 boomklimmerke 101
 boomklimmertje 101
 BOOMKRUIPER 101
 boomkruiper 101
 boomkruiperke 52, 101, 167
 boomkruipertje 52, 101, 167
 BOOMLEEUWERIK 166
 boomleeuwerik 167
 boomleewerk 167
 boomleiwerk 167
 boomleverik 167
 boomlieverik 167
 boomliewerk 167
 boomlijster 77
 boomloper 102
 boomloperke 66, 68, 102, 176
 boomloperke, groen ~ 102
 boomlopertje 66, 68, 102, 176
 boomlopertje, groen ~ 102
 boomlowerk 167
 boommarkolf 147
 boommarkoof 147
 boommus 52
 boommusje 66
 boomnachtegaal 89
 boompieper 174, 175
 BOOMPIEPER 175
 boompieperke 175
 boompiepertje 175
 boompikkerke 102

- boompikkertje 102
 boomplakker 102
 boompoter 157
 boomuil 189
 BOOMVALK 200
 boomvalk 200
 boomwikkerke 102
 boomwikkertje 102
 boommuske 66
 bootvink 126
 bosaan 186
 bosduif 120, 121, 123
 bosduif, klein ~ 121
 bosduif, kleine ~ 121
 bosfazant 185
 boshaan 77, 186, 219
 boshoen 185
 boshuil 190
 boskarekiet 226
 boskeep 129
 boskeit 54, 55
 bosklijster 77
 boskraa 154
 boskraag 154
 boskraai 154
 boskraan 155
 bosleeuwer 167
 bosleeuwerik 176
 bosleewerk 167, 176
 bosleiwerk 167
 boslevver 167
 bosliewerk 167, 176
 boslijster 77
 bospieper 176
 bospieperke 64, 97, 176
 bospiepertje 64, 97, 176
 BOSRIETZANGER 226
 bosrietzanger 226
 bosrietzangerke 226
 bosrietzangertje 226
 bossnep 213, 215
 bossnip 215
 bossnup 215
 bosspecht 143
 bosspeet 143
 bosuil 190, 192
 bosvink 130
 boszwalg 108
 botsvink 126
 botvink 91, 126, 138
 botvink, kempische ~ 178
 botvink, spaanse ~ 127, 130
 botvink, spaantse ~ 130
 botvinkje 126
 botvinkske 126
 bouwen 45, 47
 bouwen, nes ~ 45, 46
 bouwen, neske ~ 45
 bouwen, nest ~ 45, 46
 bouwen, nestje ~ 45
 bouwen, ze beginnen te ~ 45
- bouwmanke, geel ~ 172
 bouwmanneke 170
 bouwmannetje 170
 bouwmannetje, geel ~ 172
 bouwmeesterke 170
 bouwmeestertje 170
 bouwvogelke 170
 bouwvogeltje 170
 bovet 59
 bovink 126
 braambijter 58, 61
 braambijtertje 61
 braamkaats 61
 braamkeets 61
 braamschaar 234
 braamschijter 61
 braamschijtje 58
 BRAAMSLUIPER 61
 braamsluiper 61
 braamsluiperke 61
 braamsluipertje 61
 braamzeikerke 61
 braamzeikertje 61
 braddelkeets 60
 brak 33
 brameldiefje 61
 brameldiefke 61
 bramenkruiper 61
 bramelenvink 61
 bramenbijterke 58, 61, 160
 bramenbijtertje 58, 61, 160
 bramenkaats 61
 bramenkruiper 61
 bramenloperke 61
 bramenlopertje 61
 bramensijs 58
 bramensluiper 61
 bramenspelder 61
 bramenstaart 62
 bramenstaats 62
 bramentaats 58, 62, 66, 134, 178
 bramentaatsje 58, 62
 bramentaatske 58, 62
 bramenteut 59, 62
 bramentietsje 60
 bramentietske 60
 bramenvogelke 61
 bramenvogeltje 61
 breedvoet 203
 bremschijter 87
 brijmus 94
 brimp 227
 broed 38
 broeden 47
 broedhokje 43
 broedkastje 42
 broeds 38
 broedsel 38
 BROEDEL 38
 broeihokske 43
- broeikeske 42
 broek 33
 BROEK, VEREN AAN DE POTEN 33
 broekduivel 179
 broekeen 203
 broekeend 203
 brokkraa 155
 brokkraai 155
 bruin waterkuiken 233
 bruine zwalver 106
 bruine zwelver 106
 bruingargol 181
 bruinkopgors 180
 bruinzwalf 110
 bruinzwalg 110
 buizer 197
 buizerd 194, 197
 BUIZERD 197
 bukkerke 174
 bukkertje 174
 bullemark 147
 bunzerd 197
 burgerzwalf 107
 burgerzwalg 107
 burgkraa 149
 burgkraai 149
 busard 197
- C
- canailllevogel 136
 canailllevogeltje 136
 charluut 217, 218
 chine 136
 chineeke 136
 chineesje 134, 136
 chineeske 136
 cini 134, 136
- D
- dakmus 50, 91
 dak-ratsj 51
 daksjierp 51
 dakzwalf 108
 dakzwelf 108
 dennenpieper 64, 98
 dennenpieperke 64, 99, 100
 dennenpiepertje 64, 99, 100
 dennensieperke 64
 dennensiepertje 64
 dennensijs 97, 132
 dennensijsje 64, 134
 dennensijske 64, 134
 dennentietterke 64
 dennentiettertje 64
 dennenvinkje 64
 dennenvinkske 64
 dennenwipperke 64
 dennenwippertje 64

dennepieperke 176
dik meesje 94
dik meeske 94
dikbek 128
dikke berp 134
dikke duif 120, 123
dikke eend 203
dikke klijster 77
dikke kluister 77
dikke kraa 154
dikke kraai 154
dikke lijster 77
dikke mus 50
dikke tietemus 94
dikke zwarte, een— 62
dikke zwatte 62
dikkop 131
disselvink 130, 135
distelvink 126, 130, 135
distrewiet 126
dobbel 114
dobbel bijenbeestje 94
dobbel bijenmusje 94
dobbel bijenpik 98
dobbel bijmuske 94
dobbel eend 203
dobbel kluister 77
dobbel lijster 77
dobbele lijster 77
dobbelmees 94
dobbelneps 215
dobbelstaart 114
dodaard 230
dodaardje 230
DODAARS 230
dodaars 230
dodaarsje 230
dodaarske 230
doffer 116
DOFFER, MANNELIJKE DUIF
 116
dofferhaan 116
dolle sjaak 149
döltjere 124
domper 223
domphoorn 223
donkel 124
donker(e duif) 124
dons 33
DONS, NESTVEREN 33
donshaar 33
donsveren 33
doodbidder 195
doodskop 147
dool 149, 151
dool 149, 151, 155
doolke 149
dooltje 149, 151, 155
doornkneuter 62
dopper 232
dopperke 230

doppertje 230
dotaars 230
draainek 141
draainekje 141
draainekske 141
dragen 45
dragen, bocht ~ 45
dragen, es ~ 45
dragen, nest ~ 45
drekhaan 157
drijven, gaan ~ 38
dubbel lijster 77
dubbele klijster 80
dubbele lijster 77, 80
dubbele pieper 176
dubbele teut 57
dubbelteut 57
duif 116, 118, 120
DUIF, ALGEMEEN 116
duif, dikke ~ 120, 123
DUIF, DOFFER, MANNELIJKE ~
 116
duif, donkere ~ 124
DUIF, DUVIN, VROUWELIJKE ~
 118
duif, franse ~ 120
duif, grijze ~ 124
DUIF, JONGE ~ 119
*DUIF, OVERIGE SOORTEN (POST-
 DUIF, VELDDUIF, SIERDUIF)*
 123
duif, tam ~ 123
duif, tamme ~ 123
duif, turkense ~ 122
duif, turkse ~ 122
duif, vale ~ 124
duif, wil ~ 120, 121
duif, wilde ~ 120, 121, 123
duif, wilj ~ 120, 123
duifin 118
duifhaan/-hoorn 116
duifhen 118
duifhoorn/-haan, ~ 116
duifje 119
duifje, turks ~ 122
duifke 119
duifke, turks ~ 122
duifrik 116
duikaan 232
duikeendje 216, 229, 230,
 232, 233
duikelaar 230
duiker 229, 230
duikereendje 206
duikerke 229, 230
duikertje 229, 230
duikhaan 232
duikheendje 232
duikhoenke 232
duikhoentje 229, 232
duimke 54

duimpje 54
duivelkeshaar 33
duivelshaar 33
duivelshaar, ze hebben ~ 26
duivelshaar, ze hebben nog ~
 26
duivelshaarkes 33
duivelshaartjes 33
duivelsharen (mv.) 33
duivelsjong 26
duiveltjeshaar 33
duiven van pastoor (mv.)
 149
duivenhaan 116
duivenman 194
duivenmanneke 116
duivenmannetje 116
duivenmest 47
duivenpiet 194
duivenschutter 201
duivenspeler 195
duivensperwer 195
duivenstoter 195, 197, 200,
 201
duivenstoter, grote ~ 200
duivenstoter, kleine ~ 200
duivenstront 48
duivenstuiter 198
duiver 116
duiverd 116
duiverik 116
duivin 118
DUVIN, VROUWELIJKE DUIF
 118
duivinne 118
duivinneke 118
duivinnetje 118
dwerguil 190
dwerguilke 190
dwerguiltje 190

E

EEKSTER 145, 162
EEKSTER, antwerpse ~ 162
EEKSTER, klappende ~ 160
EEKSTROEI 145
EEN 203, 205
een, wil ~ 203
een, wilde ~ 206
EEND 203, 205
eend, dikke ~ 203
eend, dobbel ~ 203
eend, halve ~ 205
eend, tam ~ 203
eend, tamme ~ 203
eend, verwilderde ~ 203
eend, wil ~ 203
EEND, WILDE ~ 202
eend, wilde ~ 203, 206, 224
EEND, WOERD, MANNELIJKE ~

204
eendemanneke 205
eendenhaan 205
eendenmannetje 205
eender 205
eenderd 205
eendje 203
eendje, klein ~ 205
eends 203
eends, wil ~ 203
eendsje 203
eendvogel 205
eene-haan 205
eeng 203
eeng, wil ~ 203
eengeshaan 205
een-tje 203
eester 145, 162
egent 145
eger 145
egers 145, 162
egerst 145, 162
egerst, klein ~ 162
egerstespecht 141
egert 145
egerts 145
eges 145, 162
egest 145, 162
egster 145
eiber 220
eierdief 157
eikentaats 66
eksel 145
ekster van antwerpen 147
EKSTER 144
ekster 145, 147, 149, 155, 162, 216
ekster, antwerpse ~ 162
ekster, grote ~ 162
ekster, klappende ~ 160
ekster-antwerp 160
ekster-antwerpen 145
eksterke antwerpen 87
eksterke van antwerpen 160, 162
eksterke, antwerps ~ 141
eksterspecht 141
ekstertje antwerpen 87
ekstertje van antwerpen 160, 162
ekstertje, antwerps ~ 141
ekstraai 145
ekstroee 145
ekstroei 145
ekstroei-antwerpen 160, 162
ekstrooi 145
ekstrou 145
elssijs 132
elster 145
elzenkletter 135
elzenputter 135

elzensijsje 132
elzensijske 132
enerik 205
engelse kwikstaart 171
engers 145
engerst 145
engest 145
enkel bijenbeesje 96
enkel bijenbeestje 96
enkel mees 97
enkel meesje 97
enkel meeske 97
enkele mees 97
enkele pieper 174, 176
enkele teut 62
ergerst 145
erwtenpet 51
erwtenschelm 51
es dragen 45
es 44
eshaar 33
eske 46, 47
eske 47
est 44
ester 145, 162
ester 216
ester, grote ~ 162
ester, klein ~ 145
ester, kleine ~ 145
ester, tamme ~ 162
esterspech 141
EUROPESE KANARIE 135
eveling 164

F

faulzenzer (du.) 164
fauvette (fr.) 54, 59, 60, 67, 84
fazaan 185
FAZANT 185
fazant 185
fazant, mongoolse ~ 185
fazantheen 185
fietekker 70
fijn haarke 33
fijn haartje 33
filip 56
fitis 54
FITIS, TIJFTJAF EN ~ 53
fitisje 54
fitiske 54
fitkerke 54
fitkertje 54
FLADDEREN 36
fladderen 36
flaggeren 36
flakeren 37
flakkeren 36
flatte vogel 26
flatte vogels (mv.) 26

flodderen 36
floors 50
floots 50, 52, 58
flotslijster 77
fludderen 36
fluisje 33
fluiteendje 230
fluiten 39, 41, 168
fluiten, mooi ~ 41
fluiten 54, 55, 74
FLUTER 55
fluterd 60
fluiterte 54, 55
fluitertje 54, 55
fluitmeling 60
fluk, nog niet ~ 23
flukke 22
foelik 233
foelk 233
foulque (fr.) 233
frans kanarievogelke 136
frans kanarievogeltje 136
frans lijsterke 78
frans lijstertje 78
franse boekvink 130
franse boekvink 130
franse duif 120
franse kanarievogel 136
franse kanarievogel 136
franse klijster 78
franse klijster 78
franse kluister 78
franse lijster 75, 77, 80
franse lijsterd 78
fransmanke 78
fransmanneke 75
fransmannetje 75, 78
FRATER 138
frater 138
fraterke 138
fratertje 138
frazelke 138
frazeltje 138
FUUT 229
fuut 229, 230

G

gaai 146
GAAI, VLAAMSE ~ 146
gaai, vlaamse ~ 146
gaaike, vlaams ~ 146
gaaitje, vlaams ~ 146
gaan drijven 38
gaan paren 38
gaan 205
gaand 205
gaandel 205
gaander 205
gaanderik 205
gaanling 205

WLD III, 4.1

gaas 208
 gaas, wil ~ 208
 gaas, wille ~ 222
 gaffel 114
 gaffelstots 114
 gakker 76
 ganderik 205
 ganer 205
 gans 208
 GANS, GENT, MANNELIJKE ~ 208
 gans, wil ~ 208
 GANS, WILDE ~ 207
 gans, wilde ~ 208, 222, 224
 gant 208
 gante 208
 garendief 62
 garendiefje 62, 70
 garendiefke 62, 70
 garenmus 62
 gat, leren ~ 233
 gaus 208
 gaus, wil ~ 208
 gauw 27
 gebouwd 47
 geegargol 178
 gee-gors 177
 geel akkermanke 172
 geel akkermanneke 172
 geel akkermannetje 172
 geel akkerstaartje 172
 geel akkerstaatsje 172
 geel bouwmanke 172
 geel bouwmannetje 172
 geel janske 178
 geel jantje 178
 geel kwikstaarteltje 172
 geel kwikstaartje 172
 geel langstaartje 173
 geel langstaatje 173
 geel ploegloperke 173
 geel ploeglopertje 173
 geel scheperke 173
 geel schepertje 173
 geel schijter 173
 geelbors 173
 geelborsje 94
 geelborske 56
 geelborst 173
 geelborstje 56, 94
 geelgans 159
 geelgargol 178
 geelgas(t) 177
 geelgens 178
 geelges 173, 177
 geelgeuts 178
 geelgeuts 94
 geelgeutsje 178
 geelgiert 178
 geelgloor 178
 geelgol 173, 178

geelgor 177
 GEELGORS 177
 geelgors 94, 131, 173, 159, 177, 181
 geelgorsje 177
 geelgos 131, 177, 181
 geelgosje 177
 geelghost 177
 geelghostje 177
 geelguns 131
 geelguuts 173
 geelhor 177
 geelits 136
 geeljierts 178
 geelmus 50
 geelschrijver 178
 geelschrijverke 178
 geelschrijvertje 178
 geelsjors 177
 geelstaartje 173
 geelververtje 178
 geelvink 136, 178
 geen vlug jong, nog ~ 26
 geerling 136
 geflezel 19
 gehaard (deelw.) 34
 geis, wil ~ 208
 geitenmelker 111, 113, 216
 gek beeldje 189
 gek beelke 189
 gekraagd roodstaartje 88
 GEKRAAGDE ROODSTAART 88
 gekraagde roodstaart 88
 gekraagde roodstaat 88
 gekraagde roodstots 88
 gekuifd bijmusje 97
 gekuifd bijmuske 97
 gele akkerstaartske 172
 gele bek, heivink met een ~ 138
 gele gent 159
 gele gents 159
 gele geust 178
 gele geuts 178
 gele gierst 178
 gele gierts 173
 gele gors 177
 gele goudmerel 159
 gele jierts 178
 gele koescheper 173
 gele kwik 172
 GELE KWIKSTAART 171
 gele kwikstaart 171
 gele kwikstaat 171
 gele kwipstaart 172
 gele kwipstaat 172
 gele kwitstaart 172
 gele kwitstaat 172
 gele merel 159
 gele ploegdrijver 173
 gele scheper 173

gele schijter 173
 gele schijterd 178
 gele schijver 178
 gele schijverik 178
 gele schrijver 159, 173, 178, 180
 gele schrijverd 173, 178
 gele schrijverik 173, 178
 gele viva 159
 gele wielewaal 158
 gele wielewagen 158
 gele wielewauw 158
 gele wierts 173, 178
 gele wiewaal 158
 gele wiewauw 159
 GELUID VAN PATRIJZEN 183
 gelvervelke 178
 gemaakt hebben, nest ~ 46
 genesteld 46
 genk 208
 gent 205, 208
 gent, gele ~ 159
 GENT, MANNELIJKE GANS, ~ 208
 genter 208
 gents, gele ~ 159
 gereed 27
 geruizel 35
 GESCHREEUW VAN LEEUWERIKEN 168
 gespech 141, 142, 143
 gespecht 141, 142, 143
 getimmerd 47
 geust, gele ~ 178
 geuts, gele ~ 178
 geveerd (worden) 28
 geven, voer ~ 37
 gevochel 19
 gevochelt 19
 gevochelte 18
 gevoerd 37
 gevogel 19
 gevogelde 18
 gevogelje 18
 gevogels 19
 gevogelt 19
 gevogelte 18
 gevoolte 18
 gewone rietmus 179
 gewone specht 142
 gewone teut 62
 gewone zwartkop 59
 gewoon rietmus 179
 gier 148
 gierst, gele ~ 178
 gierst, grauwe ~ 181
 gierst, grote ~ 181
 gierts, gele ~ 173
 gierzwalber 113
 gierzwalv 113
 gierzwalg 113

- gierzwalm 108, 113
 GIERZWALUW 112
 gierzwaluw 112
 gierzwalver 113
 gierzwarbel 113
 gierzwats 113
 gierzwelf 113
 gierzwelver 113
 gierzworbel 113
 gieteling 77
 girlits (du.) 132, 136
 gloor 178, 181
 goldhaanke 63
 goldmerel 159
 goldsmerel 159
 goldvink 127
 goldmerel 78
 goot-officier 51
 gorde 178
 gors 177, 181
 gors, gele ~ 177
 GORS, GRAUWE ~ 181
 gors, grauwe ~ 181
 gors, grijze ~ 181
 gos 181
 gost 177
 goudaanke 63
 goudaantje 63
 goudblaauw 159
 gouden meelder 159
 gouden meerling 159
 gouden meerlink 159
 gouden melder 159
 gouden merel 159
 gouden merelink 159
 gouden merling 159
 gouden uil 191
 gouden wielewaal 159
 goudfazant 185
 goudhaan 63
 goudhaanke 63
 GOUDHAANTJE 63
 goudhaantje 63
 goudhenneke 64
 goudhennetje 64
 goudkopje 64
 goudkopke 64
 goudlijster 159
 goudmeelder 159
 goudmeerling 159
 goudmelder 159
 goudmele 147, 159
 goudmeler 159
 goudmelie 159
 goudmeling 159
 goudmeloo 159
 goudmerel 78, 147, 159
 goudmerel, gele ~ 159
 goudmerlan 159
 goudmerling 159
 goudmjalle 159
 goudmjalling 159
 goudmjele 159
 goudmulder 159
 goudsmelder 159
 goudsmerel 159
 gouduil 191
 GOUDVINK 127
 goudvink 127
 goudzwalber 106
 graaske 58
 grapjas 56
 grasbraddel 57
 grasdraaider 94
 grasdraaier 57, 60, 174
 grasdrijter 57
 grasdrijterke 57
 grasdrijtertje 57
 grasjiet 57
 graskat 57, 167, 171, 174, 178
 grasket 58
 grasket 58
 graskets 66
 graskwakkel 184
 graskwek 58
 graslauwer 167
 grasleeuwer 167
 grasleeuwerik 164, 167, 174
 grasleewerk 167
 grasliewerk 164, 167, 174
 grasmook 57, 138, 174
 grasmuk 57, 59
 grasmus 49, 54, 55, 57, 59, 60, 62, 94, 174, 181
 GRASMUS 56
 grasmusje 57, 174, 176
 grasmuske 57, 174, 176
 GRASPIEPER 174
 graspieper 58, 59, 70, 174
 graspieperke 174
 graspiepertje 174
 grasrekske 57
 grasrikje 57
 grasschiet 175
 grasschijter 67
 grassijs 94
 grasstek 57
 gras-ströt 57, 174
 gras-ströts 57, 167, 174, 178
 grasteut 57, 59, 62, 67, 126, 175, 178
 grasteuts 57
 grastitjer 58
 graskvink 126, 138, 178
 graskvink 58
 graskvogel 58
 graskvogelke 175
 graskvogeltje 175
 graskzak 58, 126
 grauwmus 58
 grauwe gierst 181
 GRAUWE GORS 181
 grauwe gors 181
 GRAUWE KLAUWIER 159
 grauwe klauwier 160
 grauwe klavier 160
 grauwe lier 160
 grauwe mus 58
 GRAUWE Vliegenvanger 68
 grauwe vliegenvanger 68
 grauwgargol 181
 grauwgors 181
 grazendraaier 167
 griet 217
 griethaan 217
 grietje 217
 grijs janske 181
 grijs jantje 181
 grijs kaak 152
 grijs kersvink 176
 grijs kraa 152, 154
 grijs kraai 152, 154
 grijs kraan 151, 152, 154
 grijs krauw 152
 grijs kwikstaartje 170
 grijs lijster 75
 grijs raaf 152
 grijsgor 181
 grijsgors 181
 grijsgos 181
 grijsje 55, 58, 59, 60, 62, 67, 124, 181
 grijske 55, 58, 59, 60, 62, 67, 181
 grijsmantel 152
 grijze (duif) 124
 grijze gors 181
 grijze kaak 152
 grijze kersvink 176
 grijze klijster 73
 grijze korenvos 181
 grijze kraai 152, 154
 grijze kraan 151, 152, 154
 grijze krauw 152
 grijze kwikstaart 170
 grijze lijster 75
 grijze melder 75
 grijze raaf 152
 grijze ravel 152
 grijze smeering 75
 grijze specht 143
 grijze vliegenvanger 68
 grijzelke 124
 groen boomloperke 102
 groen boomloperkje 102
 groen lijster 78
 groen spech 141
 groen specht 141
 groene lijster 77, 78
 groene spech 141
 GROENE SPECHT 141

WLD III, 4.1

groene specht 141
groene speet 141
 groene vink 130
 groene, een ~ 128
 groengoets 131
 groenige 130
 GROENLING 130
 groenling 130
groenlink 130
 groenmus 58, 130
 groenmusje 58
groenmuske 58
groenspech 141
 groenspecht 141
groenspet 141
 groentje 130
 groenvink 97, 126, 130
 groepje 28
groepke 28
 groes 187
 grondliedwerk 164
 grondzwalf 110
grondzwelf 110
 grote blauwkop 94
grote bonte spech 141
 grote bonte specht 141
 grote bonte 141
 grote duivenstoter 200
 grote ekster 162
 grote ester 162
 grote gierst 181
 grote houtspecht 141
grote houtspeet 141
 grote karekiet 228
 grote katuil 189
grote kijtspech 141
 grote kijtspecht 141
 grote klamper 198, 200
grote klijnster 77
 grote klijster 77
 grote kluister 77
 grote kluut 217
 grote korenvos 180
grote kraa 154
 grote kraai 154
 grote krauw 154
 grote kwartel 234
grote kwattel 234
 GROTE LIJSTER 76
 grote lijster 77
 grote lijsterd 77
 grote luister 77
 grote nachtegaal 84
 grote rietmus 228
 grote smeerling 77
grote spelver 195, 200
grote sperver 195
 grote sperwer 195, 200
 grote stootkop 198
 grote stootvogel 200
 grote tortelduif 121

grote tottelduif 121
 grote uil 189
 grote valk 200
 grote zwalber 113
 grote zwalf 113
 grote zwalmer 106
grote zwelf 113
grote zwelmer 106
 GRUTTO 217
 grutto 217
 gruu 217
 gruu 217
 gruu 217
 guana 48
 guano 48
gulden marel 159
 gulden merel 159
gulden mereling 159
 gulden merling 159
gulden merlink 159
 gulden wielewaal 159
gulden wielwaal 159
 guule 51
 guuts 50

H

haageekster 161
 haagekster 160, 161
 haaghekster 160
 haaghester 160
haagiekster 160, 161
haagjeekster 161
 haagjekster 161
haaglijsterke 75
 haaglijstertje 75
 haagmus 52, 54, 66, 70
 haagmusje 66
haagmuske 66
 haagteut 62
 haan 20, 116, 205
 haan/hoorn 117
 haander 205
 haandrik 117
 haaneend 205
haanke 117
 haantje/hoortje 117
haarke 33
haarke, fijn ~ 33
haarkes (mv.) 33
 haartje 33
 haartje, fijn ~ 33
haas vluk 27
 haast niet, vlugjongen, die
 vliegen ~ 27
 haast vlug 27
 hagebontekster 160
 hagen 46, 47
 hagen 47
 hagenmus 66
 hagenmusje 66
hagenmuske 66

half eend 205
 halfvlugge vogel 27
 halve eend 205
 halve tjakker 77
halve tsjakker 77
 han 145
 haner 205
hanne 145
hanneke 145
 hannelje 145
 hannik 145, 149
 hanna 145, 148, 155
 hanna, blauwe ~ 147
 hans 149
 hanskaak 149
 haverseit 216
 haverseit 178
 havik 195, 197
 HAVIK 197
 hebben duivelshaar, ze ~ 26
 hebben nog duivelshaar, ze ~
 26
 hebben nog maar steg, ze ~
 26
hebben, neske ~ 46
 hebben, nest ~ 46
 hebben, nestje ~ 46
 heel vlug 27
heel vluk 27
 hegbotvink 130
 hegegerst 161
 hegegest 161
 hegekster 145, 161
 hegester 161
heggeloperke 58, 62
heggemuske 60
 heggengritser 66
 heggenskaats 66
 heggenkruiper 58
heggeloperke 66, 68
 heggelopertje 58, 62, 66,
 68
 heggemus 49, 52, 54, 62,
 66, 98
 HEGGENMUS 65
 heggemusje 60, 66
heggemuske 66
 heggenschijter 58, 60, 62,
 66
heggensteuterke 66
 heggentoter 66
heggentoterke 66, 68
 heggentotertje 62, 66, 68
 heggentrietser 66
heggentstuterke 66
 heggentaats 62, 66
 heggentaatsje 66
heggentetske 66
heggentoterke 62
 hegmus 66
 hegmusje 66

- hegmuske* 66
hegteut 62
heighaan 186
heihen 186
heikeuter 137
heikluter 137
heikluter 217
heikluut 217, 218
heikneuter 137
heiknijper 137
heiknuit 137
heilauwer 167
heileeuwer 167
heileeuwerik 167
heileiwerk 167
heilieverik 167
heiliewerk 167
heimaverke 138
heimavertje 138
heimourik 126, 137, 167
heiputter 135
heiputterke 135
heiputttertje 135
heitikje 87
heitikske 87
heituter 217
heivink met een gele bek 138
heivink 126, 131, 137, 138, 166
heks, scheel ~ 95
heks, schele ~ 95
hekster 145
hekster 162
hemelgeit 216
hemelmees 97
hen 118
henneke 118
hennendief 194
hennenschelm 194
hennes 148
hennetje 118
henno 145, 148
henno, blauwe ~ 147
hennou 145
heregodszwalber 106
heregodzwalber 106
herenzwalver 108
herenzwalver 108
herfskraa 153
herfskrauw 153
herfstkraa 153
herfstkraai 153
herfstkrauw 153
hertelaan 180
hester 145, 162
hestert 145
hetkneuter 137
heulenterenmoek 67
hij 117
hijke 117
hij-tje 117
hijze 117
hik 38
hikser 147
hikster 147
hinegerst 161
hisjef 54
hitsig 38
hoen 183, 184
hoep, tietemees met een ~ 97
hoepleiwerk 165
hoepliewerk 165
hoerig 38
hoffluiter 60, 66
hofkeit 59
hofmeterke 54
hofmetertje 54
hofnachtgaal 60
hofzinger 60
holduif 120
holduifje 120
holduifke 120
HOLENDUIF 120
holenduif 120
holenzwalg 110
hollandse nachtegaal 66, 89
holmeesje 94
holduif 120
holtleeuwerik 167
holtsnep 214
holtsnip 214
hondsraaf 151
hoofd 220
hooiheerdje 173
hooiheerke 173
hooistek 234
hoorn 20, 117
hoorn, haan/~ 117
hoornhoedje 58
hoortje 117
hoortje, haantje/~ 117
hooszwelmerke 106
HOP 156
hop 156
hophak 156
hophap 157
horenke 117
houd 124
houden 47
houpe (fr.) 32
houtbikker 141
HOUTDUIF 119
houtduif 120, 123
houtduif, blauwe ~ 120
houtduif, klein ~ 120
houtduif, kleine ~ 120
houtgerst 161
houthakker 141, 142
houthakker, kleine ~ 141
houtleeuwerik 165, 167
houtleewerk 167
houtliewerk 167
houtmusje 94
houtschelm 166
houtsnep 214
HOUTSNIP 214
houtsnip 214
houtsnuip 214
houtspaat 141
houtspech 141, 143
houtspecht 141, 143
houtspecht, grote ~ 141
houtspeet 141, 143
houtspeet 215
houtspeet, grote ~ 141
houtspeets 141, 143
houttietemus 99
houwegerst 160
houwegerst, middelste ~ 160
houwegerst, middelste ~ 160
houwegest 160
houwekster 160
hovemenneke 64
hovenmakerke 68, 97
huibentje 192
huisfloots 50
huiskets 50, 52
huisklut 50
huiskluts 50
huisknots 50
huiskrauw 155
huiskrauw 155
huiskretser 50
huiskwak 50
huiskwakel 50
huisleeuwerik 165
huismosk 50
huismus 50
huismus, klein ~ 52
huismus, kleine ~ 52
HUISMUS, MUS 49
huispaai 50
huispees 50
huispiemel 50
huiszwalber 106, 107
huiszwalf 107
huiszwalg 107
huiszwalleber 107
huiszwalm 107
huiszwalm 107
huiszwalmertje 106
HUISZWALUW 107
huiszwaluw 107
huiszwalver 107
huiszwalvertje 107
huiszwarbel 107
huiszwats 107
huiszwelber 107
huiszwelf 107

WLD III, 4.1

huiszwelmer 107
huiszwelver 107
huiszwelverke 107
huiszwolber 107
hulstklauwier 160
hulstklavier 160
hulstvink 131
hulsvink 131
hurkstaart 171

I

iekster 145, 147
ieper 220
ietekje 87
ietekske 87
ietjekje 87
ietjekske 87
ijsduiker 230
ijshop 235
ijsmusje 235
ijsmuske 235
ijspauwke 235
ijspauwtje 235
IJSVOGEL 235
ijsvogel 235
ijsvogelke 235
ijsvogeltje 235
ikster 145, 147
in de rouw/ruï (zijn) 34
in de ruï (zijn) 34
in de veren (worden),
schoon ~ 28

J

jaarduif 119
jaas 208
jaats 50
jan 145, 149, 151
jannerik 203
janske, geel ~ 178
janske, grijs ~ 181
jantik 178
jantje, geel ~ 178
jantje, grijs ~ 181
jantje, klein ~ 68
jatik 86, 87
jeekster 145
jeelgos 177
jekster 145
jeksterke van antwerpen 160
jekstertje van antwerpen 160
jelke 149, 155
jeung (mv.), kwakke ~ 25
jeung (mv.), vlugge ~ 27
jeung (mv.), vlukke ~ 27
jierts, gele ~ 178
jiets 50
joerds 50
joeter 50

jong (dim.), platte ~ 26
JONG EN KAAL VOGELTJE 20
JONG EN KAAL, GEZEGD VAN
EEN VOGELTJE 22
jong kwak 25
jong vogelke 21
jong vogeltje 21
jong 21, 22
jong, kaal ~ 22
jong, kach ~ 24
jong, kwakke ~ 25
jong, naakse ~ 21
jong, naakte ~ 21
jong, pas uitgekomen ~ 21
jong, pas uitgevlozen ~ 27
jong, plat ~ 21, 26
jong, platte ~ 26
jong, platte ~ 26
jong, steg ~ 27
jong, te ~ 22
jong, vlug ~ 21
jong, vlukke ~ 27
JONGE DUIF 119
jonge kwak 25
jongen (mv.) 21
jongen (mv.), kale ~ 21
jongen (mv.), katse ~ 21
jongen (mv.), naakte ~ 21
jongen (worden), vlug ~ 27
jongen (worden), vlugge ~ 27

jongen (worden), vlukke ~ 27

jongen, naakse ~ 21
jongen, vlukke ~ 27
jongske 21
jongske (mv.), platte ~ 26
jongste vogelke 24

JONGSTE VOGELTJE UIT HET

NEST 24
jongste vogeltje 24
jongste 24
jongt 21
jonk vogelke 21
jonk 21, 22
jonk 217
jonk, kaal ~ 22
jonk, plat ~ 21
jonk, te ~ 22
jonkje 21
jonkske 21
jonkste 24
jufferkraan 223
jules 62
juulke 149
juultje 149

K

kaa 148
kaa 171

kaai 148
kaai 56
kaak 22, 149, 151, 153
kaak, bonte ~ 152
kaak, grijs ~ 152
kaak, grijze ~ 152
kaakont 171
kaal jong 22
kaal jonk 22
KAAL VOGELTJE, JONG EN ~ 20

kaal 22
KAAL, GEZEGD VAN EEN VOGEL-
TJE, JONG EN ~ 22

kaal, naaks ~ 23
kaal, naakt ~ 23
kaal, nog ~ 22
kaalkas 21
kaalkats 21
kaalkatsel 21
kaalkatsje 22
kaalklats 22
kaalklots 22
kaalkwab 22
kaalkwagge 22
kaalkwak 22
kaalkwal 22
kaalmak 22
kaaskeit 58
kaat 87
kaatje 171
kaats 52, 54, 60, 62
kaatsje 54, 62
kaatske 62
kach jong 24
kach vogelkes 24
kach 23
kachjong 24
kacht 23
kachte vogel 26
kachte vogele (mv.) 26
kak om te vliegen, te ~ 23
kak vogelke 24
kak voor te vliegen, te ~ 23
kak 23
kak, nog ~ 23
kak, nog te ~ 23
kak, te ~ 23
kakedop 24
kakelen 183
kakelnesje 24
kakelnestke 24
kakelnestje 24
kaker 149
kakje 24
kakjong 24
kakjonk 24
kakkedoet 62
kakkeduut 60
kakkejong 24
kakkejonk 24

kakkel 24, 25
kakkeneske 24
 kakkenest 24
 kakkenester 24
 kakkenestje 24
 kakkerd 25
 kakkertje 24
 kakkevogel 24
kakkevogelke 24
 kakkevogeltje 24
 kakkont(je) 83
 kakmus 24
kakske 24
kakvogelke 24
 kakvogeltje 24
 kale jongen (mv.) 21
 kale kats 21
 kale kek 21
 kale kwekert 21
 kalerik 21
 kam 32
 kamlijster 80
kamp 32
 kampin 60
kanaljevogel 136
kanaljevogelke 136
 kanarie 136
 KANARIE, EUROPESE ~ 135
 kanarie, wilde ~ 136
kanarie, wilje ~ 136
kanarie, wille ~ 136
 kanarie-man 20
 kanariepietje 136
kanariepietsje 136
 kanarie-pop 19
 kanariesijs 136
 kanariesijsje 136
kanariesijske 136
kanariesijsvogel 136
 kanarievogel 136
 kanarievogel, franse ~ 136
kanarievogelke, frans ~ 136
 kanarievogeltje, frans ~ 136
 kantschrijver 173, 178, 181
kapeester 161
 kapekster 145
kapelmeesterke 54
 kapelmeestertje 54
 kapester 161
kapmeef 212
 kapmeeuw 212
 kardinaal 134
 karekiet 225, 226, 228
 KAREKIET 227
 karekiet, grote ~ 228
 karekiet, kleine ~ 228
karkiet 228
kar(n)aljevogel 136
karnarievogel, franse ~ 136
 kastje 43
kats vogelke 21

kats vogeltje 21
kats zije 22
kats 23
kats, kale ~ 21
kats, nog ~ 23
katse jongen (mv.) 21
katsel 22
katsjong 22
katsjonk 22
katskaal 22
katsvogelke 21
kattenuil 189
katuil 188, 189, 191
katuil, grote ~ 189
katuilke 189
katuiltje 189
katuil-uil 188
KAUW 148
kauw 148
kauwke 145, 149, 155
kauwtje 145, 149, 155
ked 29
keek 211, 212
keek, zwarte ~ 212
keeke 171
keekekster 161
keekmeeuw 211, 212
keekvink 130
keelmusje 94
keelmuske 94
KEEP 129
keep 129
keepje 129
keepke 129
keer gaan, te ~ 40
kees 93
keesbuidel 98
keesbui 98
keeskeit met lange staart 97
keeskeit 93, 97, 98, 99, 100
keeskeitje 93, 97
keeskeitsje 97
kesket 93
kesketje 93
keesmees 92, 97
keesmees, blauw ~ 96
keesmees, blauwe ~ 96
keesmees, turkse ~ 97
keesmeesje 92, 98
keesmeesje, zwart ~ 98
keesmeeske 92
keesmeeske, zwat ~ 98
kesmet 93
kesmus 92, 97, 100
kesmus, blauw ~ 96
kesmus, blauwe ~ 96
kesmusje 92, 97
kesmuske 92, 97
kesmuts 93
kesmutsje 93, 97, 98, 99,
100

keesmukske 93, 97, 98, 99, 100
keesvink 131
kefieper 171
kefiepstaart 173
keggel 22, 51
keggeling 22
keggen 22
keikekster 161
keit 54, 55, 56, 58, 60, 62, 93, 175
keits 58
keizer 230
kek 22, 51
kek, kale ~ 21
kekbloot 22
keken 39, 40, 183
kekje 22
kekjong 22
kekjonk 22
kekske 22
kelenschijterke 60
kelenschijtertje 60
kemphaan 219
kemphaan 187, 219
KEMPHAAN 219
kemphaanke 219
kemphaantje 219
kemphennetje 219
kemphinneke 219
kempische boekvink 130
kempische botvink 178
kenenmuske 94
kepper 117
kerewitstat 171
kerget 145
kerkdool 149
kerkenuil 190
kerkkauw 148, 149
kerkkraai 149
kerkuil 149, 189, 190
KERKUIL 190
kerkzwalver 113
kerkzwelver 113
kernaaienvogel 136
kernalevogel 136
kernbijter 128
kernenmusje 94
kerreget 145
kersendief 81
kersenknakker 128
kersenknapper 128
kersenknepner 128
kersenmusje 60
kersenmuske 60
kersenpikker 55, 60
kersenpikkerd 70
kersenspraan 81
kersenvink 131
kersmeeske 98
kersvink 59, 60, 70, 91, 126

WLD III, 4.1

127, 128, 131

kersvink, grijs ~ 176
kersvink, grijze ~ 176
keske 43
ketchevee 56
kets 50, 123
ketske 62
keutelen 48
keuteren 42
keviep 171
keviepstaart 171
kezenmeesje 92
kezenmeeske 92
kezenmees-langstaartje 171
kezenmusje 93, 97
kezenmuske 93, 97
kezenvink 128
kiebitz (du.) 213
KIEKENDIEF 193
kiekendief 193, 195
kiekendief 195
kieren 183
kierewieten 183
kierewietstaart 171
kietske 67
KIEVIT 213
kievit 213
kiewieten 183
kiewit 213
kiewits 213
kijtspech 141
kijtspech, grote ~ 141
kijtspecht 141
kijtspecht, grote ~ 141
kijven 40, 183
kikstaat 170
kiphaar 33
kippenstront 48
kipsel 38
kirren 183
klaar (hebben), nest ~ 46
klaar, nes ~ 46
klamper 80, 194, 195, 198, 199, 200, 201
klamper, grote ~ 198, 200
klamplijster 77
klampvogel 201
klapeekster 160
klapegerst 160
klapekser 160
KLAPEKSTER 160
klapekster 160
klapester 160
klappei 162
klappende eekster 160
klappende ekster 160
klapper 160
klappermanneke 62
klappermannetje 62
klapperstork 220
klauwekster 160

klauwier 160, 162
KLAUWIER, GRAUWE ~ 159
klauwier, grauwe ~ 160
klauwierekster 160
klauwierke 160
klauwiertje 160
klavier, grauwe ~ 160
kledderkatje 102
kledderke 102
kleddermanneke 102, 103
kleddermannetje 102, 103, 176
kleddermenneke 176
klee kraaike 149
klee spelverke 199
klein bijmees 96
klein bosduif 121
klein eendje 205
klein egerst 162
klein ester 145
klein houtduif 120
klein huismus 52
klein jantje 68
klein kluister 75
klein kraa 150
klein kraaitje 149
klein lijster 75
klein lijsterke 75
klein lijstertje 75
klein meesje 97
klein meeske 97
klein meeuwke 212
klein meeuwte 212
klein mus 52
klein patrijs 184
klein rietmus 228
klein sperwertje 199
klein tietemus 98
klein uilke 189
klein uiltje 189
klein vogelke 21
klein vogeltje 21
klein 23
kleine bijmees 96
kleine bonte spech 141
kleine bonte specht 141
kleine bosduif 121
kleine duivenstoter 200
kleine ester 145
kleine houtduif 120
kleine houthakker 141
kleine huismus 52
kleine karekiet 228
kleine klijster 75
kleine kluister 75
kleine kraai 150
kleine kwartel 183
kleine kwattel 183
kleine liesber 75
kleine lijster 75
kleine mus 52

kleine patrijs 184
kleine rietmus 228
kleine spech 141
kleine specht 141
kleine stootkop 199
kleine tietemus 98
kleine uil 189
kleine zanglijster 74
kleine zanglijsterd 75
kleinste 24
kleizwarbel 110
kleje kraaike 149
kletter 135
kletterkatje 102
kletterketsje 102
kletterstaartje 102
kletterstaatje 102
kleuske 78
klever 102
kleverkatje 102
kleverketsje 102
klevier 160
klevierekster 160
klijnster 75, 77
klijnster, grote ~ 77
klijster 75, 77, 78
klijster, dikke ~ 77
klijster, dobbele ~ 77
klijster, dobbele ~ 77
klijster, dubbele ~ 80
klijster, franse ~ 78
klijster, grijze ~ 73
klijster, grote ~ 77
klijster, kleine ~ 75
klijster, oranje ~ 78
kling lijster 75
klinster, franse ~ 78
klister 22
kloch 28
klocht 28
kloerts 22, 50
kloet 213, 217
klopper 141
klots 22, 26
kluch 28
klucht 28
kluisje 78
kluister 76
kluister, dikke ~ 77
kluister, dobbel ~ 77
kluister, dobbele ~ 77
kluister, dobbele ~ 77
kluister, franse ~ 78
kluister, grote ~ 77
kluister, klein ~ 75
kluister, kleine ~ 75
kluiter 78
klut 50
kluter 217
kluts 50
kluut 217, 218, 230

- kluut, grote ~ 217
 kluutvogel 217
knaljevogel 136
knarie 136
knariesijs 136
 knetser 181
 KNEU 137
 kneu 137
 kneut 137
 kneuter 137, 179
 kneuter, *noorse* ~ 138
kneuterke 137
 kneutertje 137
 kneutje 137
 knijper 137
 KNOBBELZWAAN 209
 knobbelzwaan 210
 knuiter 137
knuitarke 137
 knuitertje 137
 kobber 117
koehedje 170
koehedke 170
 koheerd 173
 koheerdje 170, 173, 180
koheerdke 180
koheerdke 87, 180
 koeherder 173
 koeherdetje 87
koeherke 170
 koehoeder 173
koehoederke 170, 173
 koehoedertje 170, 173
koehoeierke 173
 koeienheerdje 173
koeienmanneke 170
 koeienmannetje 170
 koejantje 173
 koejongetje 173
koejongtje 173
 koejoodje 170, 173
 koekelevie 166, 167
koekelewie 166
 koekeloere 166
 koekeloevigoe 159
 KOEKOEK 157
 koekock 157
 koekoeksveer 195
 koekravel 152
 koelekraan 224
 koeleutsje 173
koeloperke 170
 koelopertje 170
 koemaagdje 173
 koemannetje 173
koemantje 173
 koemeidje 173
 koemelker 173
 koemus 170, 173
 koemusje 170, 173, 181
koemuske 170, 173, 181
 koenekraai 224
koepkraa 155
 koepkraai 155
 koerduif 123
 koerduifje 123
koerduifke 123
 koeren 183
 koescheper 170
 koescheper, gele ~ 173
 koescheper, witte ~ 170
koescheperke 170, 173
 koeschepertje 170, 173
 koet 189, 192, 233
 koetferguut 184
 koetje 189
koetkraa 149, 155
koetkraaike 149
 koets 189, 192
 koetsje 178, 189
koetske 178, 189
 koetsuil 189, 192
koetsuilke 189
 koetsuiltje 189
 koetuil 189, 192
koetuilke 189
 koetuiltje 189
 koetwiew 189
 koevinkje 170
koevinkske 170
 koevogel 170
koevogelke 170, 173, 181
 koevogeltje 170, 173, 181
 koewachter 58, 172
koewachterke 170, 173
 koewachttertje 81, 170, 173
 koezuiker 170, 173
 kokzeuiker 173
 kokkelevie 78
 kokkelevienus 166
kokkelevil 78
 KOKMEEUW 211
 kokmeeuw 212
 kolenkop 121
 kolenmus 98
kolenpieke 66
 kolenpiepje 66
kolenpiepke 66
 kolenvos 178
kolgaas 208
 KOLGANS 208
 kolgans 208
kolgaus 208
konigske 68
konikske 68
koningske 24, 68, 171
 koningskwartel 234
koningsvisserke 235
 koningsvissertje 235
koninke 24
 koninkje 24, 64, 68, 103, 171, 174
koninkske 64, 68, 103
 konkelefie 164
konkelevie 166
 koolduif 120
 koolmees 92
 KOOLMEES, MEES 92
 koolmeesje 92
koolmeeske 92
 koolmus 66, 92, 97
 koolmusje 66, 92
koolmuske 66, 92
 koolzwalg 110
koonmus 56
koonvros 181
 koorrakker 171
 koorsuos 89
 kopertets 77
 KOPERWIEK 77
 koperwiek 77
kopmeef 212
 kopmeeuw 212
 koppelen 38
kopper 117
 kor 51, 186
 koraan 186
korenakker 50
 korendief 50
 korenfeep 50
 korenfluit 56, 226
 korengiets 50
 korengors 177
korengos 177
 korenhoen 186
 korenjaats 50
 korenjets 50
 korenjiets 50
 korenjieter 50, 52
 korenjoeter 50
 korenjood 50, 52
 korenkeets 226
 korenkeit 225, 226
 korenkraai 150
 korenkraan 151, 224
 korenmus 50, 52, 56, 97, 227
 korenmusje 227
korenmuske 227
 korenpik 50
 korenpikker 50, 2
 korenpoeter 50
 korenrakker 50
 korenschrijver 180
 korenschrijverd 180
 korenschroep 50
 korenstaats 227
 korentaats 227
 korenvink 70
korenvors 178
 korenvos 164, 178, 181
 korenvos, grijze ~ 181
 korenvos, grote ~ 180

WLD III, 4.1

korenvraat 173
 korenvreter 50
 korenwolf 52
 korenzakken (mv.) 50
 korenzeiker 50, 52
 korhaan 185, 186
 korhen 185, 186
 korhennetje 186
 korhinneke 186
 korhoen 185, 186
 KORHOEN 186
 korhoenke 186
 korhoentje 186
 kormus 50, 52
 kotduif 121
 kothop 156
 kotkraai 149, 155
 kotkraaitje 149
 kotzeiker 86
 kouwte 43
 kraa 149, 150, 153
 kraa 171
 kraa, bonte ~ 152
 kraa, dikke ~ 154
 kraa, grijs ~ 152, 154
 kraa, grote ~ 154
 kraa, klein ~ 150
 kraa, wille ~ 149
 kraa, witte ~ 152
 kraa, zwarte ~ 153
 kraa, zwatte ~ 153
 kraag 149
 kraag 32, 153
 kraag, bonte ~ 152
 kraagman 219
 kraai 149, 150, 153
 kraai, bongte ~ 152
 kraai, bonke ~ 152
 kraai, bonkte ~ 152
 kraai, bonte ~ 149, 152
 KRAAI, BONTE ~ 152
 kraai, dikke ~ 154
 kraai, grijs ~ 152, 154
 kraai, grijze ~ 152, 154
 kraai, grote ~ 154
 kraai, kleine ~ 150
 kraai, wilde ~ 149
 kraai, witte ~ 152
 kraai, zwarte ~ 150, 153
 KRAAI, ZWARTE ~ 153
 kraaien 39
 kraaike 149
 kraaike, bonte ~ 149
 kraaike, klee ~ 149
 kraaike, kleje ~ 149
 kraaispecht 143
 kraaitje 149
 kraaitje, bont ~ 149
 kraaitje, klein ~ 149
 kraake, bonte ~ 149
 kraan 149, 151, 153, 224

kraan, bonte ~ 152
 kraan, grijs ~ 151, 152, 154
 kraan, grijze ~ 151, 152, 154
 kraan, zwarte ~ 154
 KRAANVOGEL 223
 kraanvogel 223
 kraas 153
 kraatje 68
 krabber 24
 kraker 77
 krakerke 206
 krakertje 206
 krakkel 24
 krakwes 184
 kram 80
 kramklijster 80
 kramlijster 77
 kramluister 80
 krammer 80
 krammes 76, 80, 224
 krammesvogel 76, 79
 krammetsvogel 79
 krammichvogel 79
 kramskluister 80
 kramsljister 80
 KRAMSVOGEL 79
 kramsvogel 79
 kramvogel 77, 79
 kraneel 224
 kraneekraan 224
 kranevel 224
 krang 153
 kransje 52
 kranske 52
 kransuil 190, 191
 kransvogel 76, 77, 79
 krasuil 192
 krauw 149, 151, 153
 krauw, bonte ~ 152
 krauw, grijs ~ 152
 krauw, grijze ~ 152
 krauw, grote ~ 154
 krauw, zwarte ~ 154
 krauwel 24
 kreeuwen 168
 kreinekraan 224
 krek uit het nest 23
 krekje 24
 krekke 24
 krekkuil 190
 krepper 117
 kres 151
 krets 58, 60, 62
 krewieten 183
 kriemersvogel 79
 krien 224
 krienekraa 224
 krienekraai 224
 krienekraan 224
 krienekrauw 224

krietekraan 224
 krijgen, pluimen ~ 28
 krijgen, stoppels ~ 28
 krijgen, veren ~ 28
 KRIJGEN, VOLOP VEREN ~ 27
 KRIJSEN 39
 krijzen 39, 40, 168
 krijter 199
 krik 206
 krikje 206
 krikske 206
 kringelekraan 224
 krinnekraan 224
 krinselen 42
 krioelen 42
 krisje 87
 kritsje 87
 kritske 87
 krodje 64, 68
 kroelekraai 224
 kroenekraa 223
 kroenekraai 223
 kroenekraan 222, 223
 kroenekrauw 222, 224
 kroep 29
 kronekraan 224
 kropduif 124
 kropper 117, 124
 kroppet 124
 kruiperke 102
 kruipertje 102
 kruiseltaats 58
 kruisjeltaats 58
 krummes 77
 kruppel 24
 kruppelke 24
 kruppeltje 24
 krupper 117
 kruiske 64
 kruu 206
 kubber 117
 kud 29
 kudde 29
 kuif 32
 KUIF 32
 kuifbijmusje 97
 kuifbijmuske 97
 kuifje 32
 kuifje, bijmus met een ~ 97
 kuifje, leeuwerik met een ~ 165
 kuifjeleeuwerik 164
 kuifjesleeuwer 165
 kuifjesleeuwerik 164, 167
 kuifjeslietwerk 165
 kuifke 32
 kuifke, bijmus met een ~ 97
 kuifke, lietwerk met een ~ 165
 kuifkeleeuwerik 164
 kuifkesleeuwerik 164, 167

- kuifkesleewerk* 165
kuifkesleiwark 165
kuifkeslever 165
kuiflauwer 164
kuifleeuwer 164
KUIFLEEUWERIK 164
kuifleeuwerik 164, 167, 173
kuifleeuwrik 164
kuifleewerk 164
kuifleewik 164
kuifleiwerk 164
kuifleuwerk 164
kuiflevver 164
kuiflieverik 164, 167
kuifliework 164
kuiflowerk 164
KUIFMES 97
kuifmes 97
kuifmeesje 97
kuifmeeske 97
kuifmus 60, 97
kuiftietemees 97
kuiken 22
kuikendief 155, 193, 195
kuikenkraa 154
kuikenkraai 154
kuikenkrauw 155
kuikenpiet 194
kuikenraaf 155
kuikenschelm 194
kuikenskraa 154
kuikenskraai 154
kuikenstoter 195, 197, 198, 200
kuikentje 22
kuikske 22
kuilder 217, 218, 223, 230
kuilderd 217
kuj 29
kukuut 217
kulekesgans 208
kulletjesgans 208
kuluut 217, 218, 223
kunnen al vliegen 27
kupper 117
kurekuul 141
kureluut 218
kurkstaart 171
kurkstaat 171
kuusje 22
kuut 217
kwa, nog te ~ 23
kwaakekster 147
kwaakvink 130
kwab 22
kwabbeke 22
kwabje 22
kwabke 22
kwachtelkoning 234
kwag 23, 25
kwag, nog ~ 23
kwag, nog te ~ 23
kwaggenest 25
kwagjong 25
kwagvogel 25
kwak beul (mv.) 25
kwak 23, 25, 50
kwak, jong ~ 25
kwak, jonge ~ 25
kwak, nog ~ 23
kwak, nog te ~ 23
kwak, te ~ 23
kwakbol 25
kwakbollen (mv.) 25
kwakerd 126
kwakje 25
kwakjong 25
kwakjongen 25
kwakjonk 25
kwakke beul (mv.) 25
kwakke jeung (mv.) 25
kwakke jong 25
kwakke jong, nog ~ 26
kwakke vogel (mv.) 25
kwakkel 25, 183, 184
kwakkelkoning 234
kwakkelschotel 184
kwakker 184
kwakkerkwakel 184
kwakske 25
kwalster 77
KWARTEL 183
kwartel 183, 184, 234
kwartel, grote ~ 234
kwartel, kleine ~ 183
KWARTEL, VROUWELIJKE ~ 184
kwartelenkoning 234
KWARTELKONING 234
kwartelkoning 234
kwartelkoningske 234
kwartelkoninkje 234
kwartelwifje 184
kwartelwifke 184
kwatsel 22
kwatser 26
kwatskont 26
kwatskonten (mv.) 26
kwattel 183, 234
kwattel, grote ~ 234
kwattel, kleine ~ 183
kwattelkoning 234
kweb 23
kwebbel 22, 24
kwebbelke 22
kwebbeltje 22
kweekvink 130
kweekvogelke 22
kweekvogeltje 22
kwegel 22
kwegel 22, 25
kweggelen 22
kweggelen 22
kwek 23
kweken 39, 40
kweker 22, 130
kwekerd 26, 130
kwekert, kale ~ 21
kwekkel 51
kwekkeren 40, 168
kwelen 168
kwetteren 39, 42, 183
kwiepstaart 170
kwik 170
kwik, gele ~ 172
kwikkelaartje 170
kwikkelaartetje 170
kwikkelstaart 170
kwikkelstaartje 170
kwikkelstaat 170
kwikkelstaatje 170
kwikkestaatje 170
kwiksaart 170
kwiksaart, witte ~ 170
kwikstaar 170
kwikstaarke 170
kwikstaarske 170
kwikstaart 108, 170, 171, 172
kwikstaart, engelse ~ 171
KWIKSTAART, GELE ~ 171
kwikstaart, gele ~ 171
kwikstaart, grijze ~ 170
KWIKSTAART, WITTE ~ 169
kwikstaart, witte ~ 170
kwikstaarteke 170
kwikstaarteke, wit ~ 170
kwikstaartel 172
kwikstaarteltje, geel ~ 172
kwikstaartje 170, 171, 178
kwikstaartje, geel ~ 172
kwikstaartje, grijs ~ 170
kwikstaartje, wit ~ 170
kwikstaartje, zilver ~ 171
kwikstaartke 170
kwikstaartske 170
kwikstaaske 170
kwikstaat 170, 171
kwikstaat, gele ~ 171
kwikstaat, witte ~ 170
kwikstaatje 170, 171
kwikstaatke 170
kwikstaats 171
kwikstaatske 170, 171
kwikstaatske, zilver ~ 171
kwikstatelke, wit ~ 170
kwikstekje 172
kwikstekske 172
kwikstots 170, 172
kwikstots, witte ~ 170
kwikstotsje 170
kwikstotske 170

WLD III, 4.1

kwikstraatje 170
kwipstaart, gele ~ 172
kwipstaat, gele ~ 172
kwispelaar 170, 172
kwispelstaartje 100
kwistelstaartje 100
kwitstaart, gele ~ 172
kwitstaat 170
kwitstaat, gele ~ 172

L

laarduif 123
lachduif 123
lachduifje 123
lachduifke 123
lakduif 123
landleewerk 165
landleewerk 165
landmanke 172
landmannetje 172
lange staart 114
lange staart, keeskeit met ~
 97
langpoot 222
langstaart tietemees 100
langstaart 100
langstaartje 97, 100, 171,
 173
langstaartje, geel ~ 173
langstaartje, wit ~ 171
langstaartmees 100
langstaat 100
langstaat tietemees 100
langstaatje 100, 171
langstaatje, geel ~ 173
langstaatske 171
lankstaartje 171, 173
laten vleien, de veren ~ 35
lauregat 230
lauwer 164, 165, 167
leede-vogeltje 60
leeuwer 164, 165, 167
leeuwerik met een kuifje
 165
leeuwerik 164, 165, 167,
 176, 181
LEEUWERIK, VELDLEEUWERIK,
~ 163
LEEUWERIKEN, GESCHREEUW
VAN ~ 168
leuwrik 164
leewark 164
leewerk 164, 165, 167, 181
leewerk, russische ~ 165
leg 38
leiwerk 164, 167
lepelaar 220, 222
lerche 164
leren gat 233
lerk 164

leuver 164
leuwerk 164
levendigheid 70
levver 164
lewwerk 164
lieberik 164
liechster 77, 78, 80
lier, grauwe ~ 160
liesber 77
liesber, kleine ~ 75
liever 164, 165, 167
lieverik 164, 165
lieverk 164
liewerk met een kuifke 165
liewerk 164, 165, 167, 181
liewerk, russische ~ 165
liewerke 164
liewerkje 164
liewerkske 164
lijster 75, 77
lijster 73, 75, 77, 78, 80
lijster, dikke ~ 77
lijster, dobbel ~ 77
lijster, dobbele ~ 77
lijster, dubbel ~ 77
lijster, dubbele ~ 77, 80
lijster, franse ~ 75, 77, 80
lijster, grijs ~ 75
lijster, grijze ~ 75
lijster, groen ~ 78
lijster, groene ~ 77, 78
LIJSTER, GROTE ~ 76
lijster, grote ~ 77
lijster, klein ~ 75
lijster, kleine ~ 75
lijster, kling ~ 75
lijster, nordense ~ 77
lijster, rode ~ 78
lijster, spaanse ~ 78
LIJSTER, ZANGLIJSTER, ~ 74
lijster, zwarte ~ 73
lijsterd 75
lijsterd, franse ~ 78
lijsterd, grote ~ 77
lijsterke, frans ~ 78
lijsterke, klein ~ 75
lijstertje, frans ~ 78
lijstertje, klein ~ 75
lijtse 54
linster 75
linterkeperke 56
linterkepertje 56
lishoen 232
lishoenke 232
lishoentje 232
lokken 183
looiwerk 164
loops 38
loowerk 164
lor 164, 165, 167
lorwerk 164, 165

lowerk 167
lugano 48
luister 75
luister, grote ~ 77
lulu 167
luuwerk 164

M

maanvogel 83
maar steg, ze hebben nog ~
 26
maarsveulen 142
maartje 138
maartjemeertje 138
maartsveulen 142, 145, 147,
 157, 159, 223, 230
maaseend 206
maaskraa 151, 153, 154
maaskraai 151, 153, 154
maaskraan 151, 13
maaskrauw 151, 153
maasraaf 153
maatsje 138
maatslagerke 54
maatslagertje 54
maatsveulen 142
maken 46
maken, nes ~ 45
maken, neske ~ 45
maken, nest ~ 45, 46
maken, nestje ~ 45
malibloot 22
mallan 72
mallon 72
malloo 72, 74
man 20, 74, 117
MAN, MANNELIJKE ZANGVOGEL
 20
manke 20, 74, 117
mankesduif 117
mankesmerel 74
manneke 20, 74, 117, 205
mannekesbloon 74
mannekesmeelder 74
mannekesmele 74
MANNELIJKE DUIF, DOFFER, ~
 116
MANNELIJKE EEND, WOERD
 204
MANNELIJKE GANS, GENT 208
MANNELIJKE MEREL 73
MANNELIJKE ZANGVOGEL, MAN,
~ 20
mannetje 20, 74, 117, 205
mannetjesblaan 74
mannetjesduif 117
mannetjesmelder 74
mannetjesmerel 74
mansje 117
mantje 74, 117

marelink, gulden ~ 159
marialijster 83
marikolf 147
markef 146
markfert 147
markoef 146
markof 146
markolf 146, 162
markolf, blauwe ~ 147
markolf, schele ~ 147
markolf 147
martinusvogelke 235
martinusvogeltje 235
martkof 147
martkolf 147
martkolver 147
martkorf 147
mastpieperke 64
mastpiepertje 64
matkol 147
matkolf 147
matkop 99
matkopbijmusje 99
matkopbijmuske 99
MATKOPMEES 98
matkopmees 99
matkopmeesje 99
matkopmeeske 99
matkorf 147
mee 95
meef 211, 212
meel 71
meelber 72
meelder 72, 74
meelder, bonte ~ 147
meelder, gouden ~ 159
meelder, zwarte ~ 73
meelderd 72
meelderhoren 74
meeldermanneke 74
meelkolf 147
meelkorf 147
meelman 74
meerkef 147
meerklaf 147
meerkoef 147
meerkoele 147
MEERKOET 232
meerkoet 233
meerkof 147
meerkol 147, 233
meerkolf 73, 147
meerkolp 147
meerkolver 147
meerkorf 147
meerkorrel 147
meerling 72, 74
meerling, gouden ~ 159
meerlink 72
meerlink, gouden ~ 159
meerpoel 233

mees 94, 96, 97, 99
mees, enkel ~ 97
mees, enkele ~ 97
MEES, KOOLMEES, ~ 92
MEES, ZWARTE ~ 98
mees, zwarte ~ 98
mees, zwatte ~ 98
meesje 94, 96, 97, 98, 99, 100
meesje, dik ~ 94
meesje, enkel ~ 97
meesje, klein ~ 97
meeske 94, 96, 97, 98, 100
meeske, dik ~ 94
meeske, enkel ~ 97
meeske, klein ~ 97
meeske, zwart ~ 98
meetkolf 147
meetske 94
meeuw 211, 212
MEEUW, ALGEMEEN 211
meeuwke, klein ~ 212
meeuwte, klein ~ 212
meisnip 219
meiveulen 142, 159
mejel 71
mekol 147
mel 71, 74
mel, zwarte ~ 73
melder 72, 74, 76
melder, bonte ~ 147, 159
melder, gouden ~ 159
melder, grijze ~ 75
melder, zwarte ~ 73
melderd 72
melderhoorn 74
meldermanke 74
meldermannetje 74
meldersman 74
mele 71, 74
meleman 74
melemanke 74
melemanneke 74
meler 71
meler, zwarte ~ 73
melie 71, 74
meling 72, 74, 76
melingsman 74
melkduif 118
melkolf 147
melkstaartje 108
mellever, zwarte ~ 73
melling 72
mellon 72, 74
melloo 72
meloof 147
melser 72
melver 74
melver, zwarte ~ 73
menneke 117
mennekesduif 117

merefik 147
MEREL 71
merel 71, 74, 76
merel, bonte ~ 147
merel, gele ~ 159
merel, gouden ~ 159
merel, gulden ~ 159
MEREL, MANNELIJKE ~ 73
merel, zwarte ~ 73
merelhoorn 74
mereling, gulden ~ 159
merelink 72
merelink, gouden ~ 159
merelkolk 147
merel-lijster 73
merelman 74
merelmanke 74
merelmanneke 74
merelmannetje 74
merenveulen 142
merevel 71
merfik 147
merhof, schele ~ 147
merikof 147
merkaaf 146
merkef 73, 146, 162
merkeg 147
merket 147
merkhof 146
merkif 146
merkklaf 146
merkoef 146
merkoel 147
merkof 146
merkol 147
merkolf 146
merkolver 147
merkop 147
merkorf 147
merkorver 147
merkuf 146
merkut 147
merling 72, 74, 76
merling, gouden ~ 159
merling, gulden ~ 159
merlinglijster 75
merlink 72
merlink, gulden ~ 159
mertekolf 147
mertkolf 147
mertkorf 147
mes 47
mesiet 95
meslietwerk 165
mest 47
mestlietwerk 165
met een gele bek, heivink ~ 138
met een hoep, tietemees ~ 97
met een kuifje, bijmus ~ 97

met een kuifje, leeuwerik ~ 165
 met een kuifke, bijmus ~ 97
 met een kuifke, liewerk ~ 165
 met lange staart, keeskeit ~ 97
 metkolf 147
 metservriend 90
 meulder 72
 mezeke 94, 97, 98, 99, 100
 mezenvalk 199
 middelste houwegerst 160
 middelste houwegerst 160
 mierenjager 141
 miezen (mv.) 212
 min 119
 mjaartje 138
 mjaartjemeertje 138
 mjaartsje 138
 mjaatje 138
 mjaatsje 138
 modderduikerke 230
 modderduikertje 230
 modderkuik 232
 modderkuiken 232
 moesj 124
 moet zijn, aan de ~ 35
 moet 35
 moeten 35
 molenaarke 62
 molenaarke 62
 molenmanneke 62
 molenmannetje 62
 mongoolse fazant 185
 moodekster 160
 moodhester 160
 mooi fluiten 41
 moordekster 161
 moordeester 160
 moordegers 148, 160, 161
 moordegerst 148, 160, 161
 moordegest 160
 moordekster 70, 87, 160, 216
 moordester 148, 160, 161
 moordester 70, 87, 216
 moordhester 160
 moorester 160
 moosloper 233
 mooswalber 110
 mossenpieper 60, 66
 mosvink 131
 mourik 138
 muggensnapper 69
 muggenvanger 69
 mul 30
 muizenspelver 199
 muizensperwer 199
 muizenvalk 198
 muizenvanger 197, 198, 199

muizerd 195
 mulder 62
 mulder, zwarte ~ 73
 mulle 159
 murennachtegaal 89
 mus 19, 22, 49, 50, 52, 58, 66, 94
 mus, dikke ~ 50
 mus, grauwe ~ 58
 mus, grauwe ~ 58
 MUS, HUISMUS, ~ 49
 mus, klein ~ 52
 mus, kleine ~ 52
 mushaar 33
 musje 22, 50, 94
 muske 22, 50, 94
 mussen (mv.) 19
 mussenboch 44
 mussenbocht 44
 mussenhokje 43
 mussenhokske 43
 mussenkooike 43
 mussenkooitje 43
 mussenkouwtje 43
 mussennest 44
 mussenstronk 48
 mussenstront 48
 mussenvolk (coll.) 51
 muts 50, 52, 66
 mutskop 99
 muurnachtegaal 89, 91
 muurwalber 106
 muurzwelber 106

N

naachzwaluw 110
 naaks kaal 23
 naaks 22
 naakse jong 21
 naakse jongen 21
 naakse 22
 naaksig 23
 naaksje 22
 naakt kaal 23
 naakt 22
 naakte jong 21
 naakte jongen (mv.) 21
 naaktsig 23
 naats 22
 naatzwalber 111
 nachegaal 85
 nachegaal 84
 nachpad 111
 nachsraaf 111
 NACHTEGAAL 84
 nachtegaal 84, 85
 nachtegaal, grote ~ 84
 nachtegaal, hollandse ~ 66, 89
 nachtegaalrietvink 225

nachtergaal 85
 nachtergaal 84
 nachtegaal 85
 nachtegaal 84
 nachtigaal 85
 nachtmelker 111
 nachtpad 111
 nachtraaf 111
 nachtratel 111
 nachtuil 111, 191
 nachtzwalber 111
 nachtzwalv 108, 110, 113
 nachtzwalft 110
 nachtzwalg 110
 nachtzwalm 110
 nachtzwalmer 111
 NACHTZWALUW 110
 nachtzwaluw 110
 nachtzwalver 111
 nachtzwalvertje 111
 nachtzwarbel 111
 nachtzwarbeltje 111
 nachtzwats 111
 nachtzwelber 111
 nachtzwelf 108, 110, 113
 nachtzwelver 111
 nachuil 111
 nachzwalg 110
 nachzwalm 110
 nachzwalm 111
 nachzwarbel 111
 nachzwarbelke 111
 nachzwelber 111
 nachzwelf 110
 nachzwelmer 111
 nachzwelver 111
 nachzwelverke 111
 nartegaal 85
 nartegaal 84
 nategaal 85
 nategaal 84
 natergaal 85
 natergaal 84
 negendoder 160, 161
 nes bouwen 45, 46
 nes klaar 46
 nes maken 45
 nes vaardig hebben, het— 46
 nes 38, 44, 46, 47
 nes, pas uit het ~ 24
 nesbootje 43
 neshaar 33
 nesharen 33
 nesheukske 24
 nesje bouwen 45
 nesjong 26
 neskas 42
 neskasje 42
 neskaske 42
 neskastje 42

neske bouwen 45
neske hebben 46
neske maken 45
neske 44
neskekske 24
neskwaggel 25
nessen 46
nest bouwen 45, 46
nest dragen 45
nest gemaakt hebben 46
nest hebben 46
nest klaar (hebben) 46
nest maken 45, 46
nest vaardig hebben 46
nest zitten, op het ~ 46
nest 38, 44, 47
NEST 44
 NEST, JONGSTE VOGELTJE UIT
     HET ~ 24
nest, krek uit het ~ 23
nest, pas uit het ~ 24
nestbootje 43
nesteke 46
 NESTELLEN 45
nestelen 45, 46
nesteling 22
nesten 45, 46
nestgek 24
nesthaar 33
nesthoekje 24
nestje bouwen 45
nestje hebben 46
nestje maken 45
nestje 44, 47
nestjong 26
nestkaske 42
nestkast 42
nestkasteke 42
 NESTKASTJE 42
nestkastje 42
nestke maken 45
nestkek 24
nestkekje 24
nestkestske 42
nestkwaggel 25
nestveer 34
 NESTVEREN, DONS, ~ 33
 NESTVERLATER 26
nestvogeltje 26
nesveer 34
nesveren (mv.) 34
nesvogelke 26
netegaar 84
netegaar 85
netelvink 58
niet fluk, nog ~ 23
 NIET KAN VLIEGEN, VOGELTJE
     DAT NOG ~ 25
niet steg, nog ~ 24
niet vlug 23
niet vlug, nog ~ 23

niet vluk 23
niet vluk, nog ~ 23
niet, vlugjongen, die vliegen
     haast ~ 27
nog duivelshaar, ze hebben ~
     26
nog geen vlug jong 26
nog kaal 22
nog kak 23
nog kats 23
nog kwag 23
nog kwak 23
nog kwakke jong 26
nog maar steg, ze hebben ~
     26
nog niet fluk 23
 NOG NIET KAN VLIEGEN,
     VOGELTJE DAT ~ 25
nog niet steg 24
nog niet vlug 23
nog niet vluk 23
nog te kak 23
nog te kwa 23
nog te kwag 23
nog te kwak 23
nonneke 108, 110
nonnekeszwalt 108
nonnetje 108, 110
nonnetjeszwalt 108
noordkneuter 138
noordse duif 121
noordsijs 134, 138
noordsijsje 134
noordsijske 134
noordvink 130
noors berpje 127
noors berpke 127
noorse kneuter 138
noorse valk 200
noorse vink 130
nordense lijster 77
notenkraker 128
notenkraker 128

O

oehoe 190
oeversnep 217
oeverzwalber 110
oeverzwalf 108, 109
oeverzwalg 109
oeverzwalm 108, 109
 OEVERZWALUW 109
oeverzwaluw 109
oeverzwalver 109
oeverzwarbel 110
oeverzwaats 110
oeverzwelf 108, 109
oeverzwelver 109
oeverzwolber 110
oewoe 190

om te vliegen, te kak ~ 23
onderduiker 86
ongevogel 19
onne 145, 148
 OOIEVAAR 220
ooievaar 220, 222
ooievaard 220
ooiewaar 222
oorjevaar 220
ooruil 190, 192
oovaar 220
op (hebben), veren ~ 28
op het nest zitten 46
op het punt uit te vliegen 27
op het uitvliegen 27
op uitvliegen 27
oranje klijster 78
oranje wever 180
oranjevink 130
orenuil 190
ortolaam 180
 ORTOLAAN 180
ortolaan 180
ossekopke 99
ossenbelleke 100
ossenbelletje 100
ossenblokje 100
ossenbolleke 100
ossenbolletje 100
ossenkopje 99
outduif 120
outsnep 214
ovenbakkerke 54, 187
ovenbakkertje 54, 187
ovendecker 54
ovendeckertje 228
ovenmakerke 54, 62, 68, 100
ovenmakertje 54, 62, 68, 97,
     100
ovenmanke 90
ovenmanneke 54, 90
ovenmannetje 54, 64, 90
ovenmetselaartje 90
ovenmetserke 54
ovenmetsertje 54
ovenmietertje 54
ovenmusje 54, 55
ovenmuske 54, 55
overdekkerke 228
overdekkertje 54
overloperke 62
overloperkje 62
overmakertje 54
overmetselaarke 90

P

paadsveulen 142
paai 50
PAAPJE 87
paapje 87

- paapke* 87
paard, vliegende ~ 111
paardenwachtertje 171
paardewachterke 171
paardskeutelenmanneke 167
paardskeutelenmannetje 167
paardsveulen 142
pad, vliegende ~ 111
paddebloot 22
paddelot 22
paddernaaks 23
paddernaakt 23
palmarkduif 147
pannenstotsje 171, 173
pannenstotske 171, 173
papaguut 56
paplijster 77
pappeguut 67
pappeguut, spaanse ~ 84
paradijsmus 159
paren, gaan ~ 38
parend 38
parig 38
parmark 147
parmarkduif 147
parmarkhoof 147
parmarkolf 147
pas uit het nes 24
pas uit het nest 24
pas uit 24
pas uitgekomen jong 21
pas uitgevlogen jong 27
pastoor, duiven van ~ 149
pastoorke 87
pastoorke, zwart ~ 149
pastoortje 87
pastoortje, zwart ~ 149
pater 33
paterke 87
patertje 87
PATRIJS 182
patrijs 182
patrijs, klein ~ 184
patrijs, kleine ~ 184
patrijschaan 182
patrijskoning 184
PATRIJZEN, GELUID VAN ~ 183
pauwstaart 171
pauwstaat 171
peeluil 192
peesderikpikker 95
pelgrim 200
pelter 127
pen 33
permarkoof 147
pestvogel 56
pesvogel 56
piel 203
piele 203
pielewiel 203
PIEPEN 38
piepen 38, 40, 41
pieper 22, 26, 58, 70, 87, 119, 130, 174, 176
pieper, dobbele ~ 174, 176
pieper, dobbele ~ 174, 176
pieper, dubbele ~ 176
pieper, enkele ~ 174, 176
pieperd 58, 119, 174, 176
pieperig 22
pieperke 22, 64, 67, 68, 70, 100, 171, 174, 176
pieperkes (mv.) 27
pieperling 176
pieperling 67
piepertje 22, 27, 64, 67, 68, 70, 97, 100, 171, 174, 176
piepjong 22, 27
piepjonk 22
piepklots 119
piepsel 22
pieringzoeker 171
pieteke 22
pieter 230
pieterke 54
pietertje 54
pietje tiereliertje 42
pietje 22
pietser 178, 181
pijlstaartje 100
pijlstaartske 100
pijpling 164
pijpje 134
pijpke 134
pikmeeuw 212
pimpel 96
pimpelbijmusje 96
pimpelbijmuske 96
pimpelke 96
PIMPELMEES 95
pimpelmees 95
pimpelmeesje 95
pimpelmeeske 95
pimpelmus 96
pimpeltje 96, 100
pimpermees 95
pink 213
pink 213, 216
pinkerd 126
pipperke 97
pitser 175
plaaischijter 70
plaaischijterke 89
plaaischijtertje 89
plaatschijter 70, 91
pladeren 37
plajeren 37
plaren 37
plat jong 21, 26
plat jonk 21
plat 24
plateelschijterke 89
plateelschijtertje 89
platserke 230
platsertje 230
platte jong (dim.) 26
platte jong 26
platte jong 26
platte jongskes (mv.) 26
platte vogel 26
platte vogels (mv.) 26
plemarkduif 147
ploegdrijver 171
ploegdrijver, gele ~ 173
ploegdrijver, witte ~ 171
ploegdrijverke 171, 173
ploegdrijvertje 171, 173
ploegloper 171
ploegloperke 171
ploegloperke, geel ~ 173
ploeglopertje 171
ploeglopertje, geel ~ 173
ploegmanneke, witte ~ 171
ploegmannetje, wit ~ 171
ploegstaart 171, 173
ploegstaartje 171, 173
pluim 33
pluimen krijgen 28
pluimke 33, 34
pluimpje 33, 34
pluimsje 33
pluimvee 19
pluis 33, 34
pluviaan 223
poebak 157
poedelnaaks 23
poedelnaakt 23
poele 22
poelepintadeu 187
poep 48
poepak 148
poepeendje 229, 230, 232, 233
poepeneje 232
poeperd 157
poephop 156
poepje 48
poepke 48
poepuil 189
poet 233
pompelmeeske 95
pomperke 230
pompertje 230
pootveren 33
pop 19, 118
POP, VROUWELIJKE ZANGVOGEL 19
popje 19
popke 19
POSTDUIF 123
postduif 123
POSTDUIF, VELDDUIF, SIERDUIF, DUIF, OVERIGE SOORTEN: ~

123
 potduif 124
 POTEN, BROEK, VEREN AAN DE
 ~ 33
 potzwalm 106, 110
 pruikleeuwerik 165
 pufet 59
 pulver 34
 pumpelmeeke 95
 punt uit te vliegen, op het ~
 27
 putter 126, 135
 PUTTER 134
 putterik 135
 putterke 135
 puttertje 135
 puzels 34

R

raaf 149, 151, 153, 155
 RAAF 151
 raaf, bonte ~ 152
 raaf, grijs ~ 152
 raaf, grijze ~ 152
 raaf, zwarte ~ 155
 raafje 151
 raafkaak 155
 raafke 151
 raafkraa 154
 raafkraai 150, 154
 raasuil 189
 radense boekvink 129
 rakraaf 155
 ral 233, 234
 RANSUIL 189
 ransuil 189
 ransuilke 189
 ransuiltje 189
 ratelegers 161
 ratelegerst 161
 ratelstaartje 171
 ratelstaatje 171
 raterzwalg 108
 räuber (du.) 201
 ravel 151, 155
 ravel, grijze ~ 152
 rebhuhn (du.) 183, 234
 regenmus 52
 regenvogel 142
 reigel 222
 reigel, blauwe ~ 222
 reigelouten 222
 reiger 222
 reiger, blauwe ~ 222
 REIGER, BLAUWE REIGER, ~
 221
 reigerd 222
 reisduif 123
 rek 29
 reutelstaart, rode ~ 89
 reutelstaart, zwarte ~ 90
 reutelstaartje 89
 reutelstaat, rode ~ 89
 reutelstaat, zwarte ~ 90
 reutelstaatsje 89
 rietduiker 223
 rietfluitke 226
 rietfluitertje 226
 rietgaas 208
 RIETGANS 208
 rietgans 208, 209
 rietgargol 179
 rietgaus 208
 rietgenk 208
 rietgenk 208
 rietgoor 179
 rietgor 179
 RIETGORS 179
 rietgors 179
 rietgos 179
 riethen 232
 rietkeit 228
 rietklijster 228
 rietlijster 228
 rietmus 52, 60, 62, 66, 179,
 225, 226, 228
 rietmus, gewone ~ 179
 rietmus, gewoon ~ 179
 rietmus, grote ~ 228
 rietmus, klein ~ 228
 rietmus, kleine ~ 228
 rietmusje 52, 179, 226, 228
 rietmuske 179, 226, 228
 rietnachttegaal 225
 rietschijter 227
 rietvink 179, 226, 228
 rietvogel 228
 rietvogelke 226
 rietvogeltje 226
 rietwouw 194
 RIETZANGER 225
 rietzanger 225, 227, 228
 rietzangerke 225
 rietzangertje 225
 rietzinger 226
 rijmerke 67
 rijnse kerkuil 190
 rijzelen 34
 rijzen 34
 ringduif 120, 123
 ringduifje 121
 ringelklut 52
 ringelkluts 52
 ringelmus 52
 ringguuts 52
 ringkets 52
 ringklut 52
 ringlijster 78
 RINGMUS 51
 ringmus 51
 ringmusje 52
 ringmuske 52
 rinkduif 120
 rinkduifke 121
 rinkelmus 52
 rinkmus 51
 rinkmuske 52
 rivierzwalm 110
 robbelke 67
 robbeltje 67
 robberke 67
 robbertje 67
 robijntje 138
 rode lijster 78
 rode reutelstaart 89
 rode reutelstaat 89
 rode tapuit 86
 rodelstaartje 89
 rodelstetske 89
 roderborske 83
 roderborstje 83
 roderboske 83
 roderbroske 83
 roderstaartje 89, 90
 roderstaatske 89, 90
 roe 150
 roefvangel 148
 roek 123, 150
 ROEK 150
 roekduif 123
 roekduifje 123
 roekduifke 123
 roekeelske 83
 roekelevie 166
 roeken 39
 roeker 123, 150
 roekerke 123
 roekerke, wild ~ 123
 roekertje 123
 roekertje, wild ~ 123
 roekje 123
 roekkauw 149
 roekoek 117
 roekske 123
 roepen 41, 183
 ROERDOMP 222
 roerdomp 223
 roerdomper 223
 roerkwikstaartje 171
 roervogel 223
 roesdong 223
 roeter 147, 159
 roethanno 145, 148
 roetonne 145
 roitelet (fr.) 68
 rollen 42
 rommeldoes 223
 rondregger 189
 rondzegger 189
 roobeurselke 83
 roodbeestje 83
 roodbeske 83

WLD III, 4.1

- roodblaantje 83
 roodbljentske 83
 roodborsje 83
 roodborske 83
 roodborst 83
 roodborsteke 83
 roodborsteltje 83
 ROODBORSTJE 82
 roodborstje 83, 86
 roodborstke 83
 ROODBORSTTAUIT 86
 roodborsttauit 86
 roodbos 83
 roodboseke 83
 roodbosje 83
 roodboske 83, 86
 roodbost 83
 roodbosteke 83
 roodbostelke 83
 roodbosttauit 86
 roodfuut 86
 roodjek 86
 roodkeeltje 83
 roodpootruiter 218
 roodstaart 88, 90
 ROODSTAART, GEKRAAGDE ~ 88
 roodstaart, gekraagde ~ 88
 ROODSTAART, ZWARTE ~ 89
 roodstaart, zwarte ~ 89
 roodstaarteke 89
 roodstaartje 89, 90
 roodstaartje, gekraagd ~ 88
 roodstaartje, zwart ~ 89
 roodstaartsje 89
 roodstaat 88, 90
 roodstaat, gekraagde ~ 88
 roodstaat, zwatte ~ 89
 roodstaatje 89, 90
 roodstaatje, zwat ~ 89
 roodstaatke 89
 roodstaatske 89, 90
 roodsterke 89
 roodstoets, zwatte ~ 90
 roodstoetske 89
 roodstots, gekraagde ~ 88
 roodstots, zwarte ~ 90
 roodstotsje 89
 roodstuikje 90
 roodstuukske 90
 roofkraa 154
 roofkraai 154
 roofkrau 155
 roofvogel 148, 195, 198, 201
 ROOFVOGEL, ALGEMEEN 201
 rookzwalber 113
 rookzwalf 113
 rookzwelf 113
 roosduif 123
 roosduifje 123
 roosduifke 123
 rooshenneke 232
 rooshennetje 232
 roosinneke 232
 roo-staartje 89, 90
 rosdommel 223
 rosdomp 223
 rosdompf 223
 rotelstaart 89
 rotelstaartje 89, 90
 rotelstaat 89
 rotelstaatsje 90
 rotelstetske 89
 rotzak 148
 rouw/ruï (zijn), in de ~ 34
 rover 201
 rozendomp 223
 rui (zijn), in de ~ 34
 rui (zijn), in de rouw/ ~ 34
 rui 35
 RUI 35
 RUIEN 34
 ruïen 34
 ruïmerke 67
 ruïmertje 67
 ruïven 35
 ruïzel (zijn), aan de ~ 34
 ruïzel 35
 ruïzelaar 34
 ruïzelen 34
 rusleuwerik 165
 rusliewerk 165
 russische boekvink 130
 russische boekvink 130
 russische leewerk 165
 russische liewerk 165
 russische vink 130
 rutto 217
 S
 sakkeren 40
 sarcelle (fr.) 206, 230
 sarcelle-ke 206
 sarcelle-tje 206
 satijnduiker 229
 schaar 114
 schaarstaart 114
 schaarzwalg 110
 schaarzwelf 110
 schabijmus 94
 schäck 124
 scharbijke 94
 scharbijmees 94
 scharbijmus 94, 96
 scharbijtje 94
 scharen 33
 scharensleep 225, 226
 scharkuikentje 24
 scharkuikske 24
 scheel biemuske 94
 scheel bijmees 93
 scheel bijmus 94
 scheel bijmusje 94
 scheel heks 95
 scheelke 95, 97
 scheeltje 95, 97
 scheerzwalg 108, 113
 schelberrenstots 114
 schelden 40
 schele bijmees 93
 schele bijmus 94
 schele heks 95
 schele markolf 147
 schele merhof 147
 schelp 124
 scheper 170
 scheper, gele ~ 173
 scheperke 170, 175
 scheperke, geel ~ 173
 scheperke, wit ~ 170
 schepertje 170, 173, 175
 schepertje, geel ~ 173
 schepertje, wit ~ 170
 scherp bekje 67
 scherp bekske 67
 scherp 38
 scherwettelen 42
 scherwetteren 42
 schetteren 42
 schiet-in-'t-vuur 60, 94, 97
 schijftaling 205
 schijt 47
 schijtegerst 161
 schijter, geel ~ 173
 schijter, gele ~ 173
 schijterd, gele ~ 178
 schijthop 156
 schijtlieverik 167
 schijver, gele ~ 178
 schijverik, gele ~ 178
 schlateregers 161
 schokkel 203
 scholegerst 216
 SCHOLEKSTER 216
 scholekster 216
 scholester 216
 schone slag zingen, een ~ 41
 school 29
 schoon in de veren (worden) 28
 schoon worden 28
 schoorzwalf 110
 schoorzwalg 110
 schotsvogel 102
 schouwenveger 69, 89, 90
 schouwenvegerke 89, 90
 schouwenvegertje 89, 90
 schouwveger 90
 schouwvegerke 89, 90, 95
 schouwvegertje 89, 90, 95
 schouwvogel 171

- schrank 151
schrankkraa 155
schrankkraai 155
schrankkrauw 151, 155
schratelegers 161
schratelegerst 161
schratelekster 161
schratelengerst 161
schreek 148, 234
schreep 234
schreeuwen 39, 40, 168, 183
schreeuwer 113
schreien 39
schriessen 39
schrijver 67, 178, 180, 181
schrijver, gele ~159, 173, 178, 180
schrijver, zwarte ~ 179
schrijver, zwatte ~ 179
schrijverd 131
schrijverd, gele ~ 173, 178
schrijverik, gele ~ 173, 178
schrijverke 178
schrijvertje 178
schroep 50
schroep, dobbele ~ 52
schroep, dobbele ~ 52
schroethaan 219
schuimeen 206
schuimeend 206, 232
schuimeendje 206, 232, 233
schulver 124
schurftbek 151
schurftkraai 151
schurftkraan 151
schwettelen 42
senneke 136
sieper 174, 176
sieperke 136
siepertje 136
SIERDUIF 124
 SIERDUIF, POSTDUIF, VELDDUIF,
 DUIF, OVERIGE SOORTEN: ~
 123
sierveren 33
sierzwaan 210
siessiedeuke 95
siestrewietje 126
Sus 132
sijs 132, 134
sijs, turkse ~ 97
sijsje 97, 132, 134, 138
sijske 97, 132, 138
sijske, blauw ~ 96
sikkertuit 56
sikketuit 56
silpsalp 54
sine 136
sinee 136
sineeke 134, 136
sineike 136
sintemaartensvogelke 64
sintemaartensvogeltje 64
sissideû-tje (<wa.) 95
sjaak 149
sjaak, dolle ~ 149
sjaakje 145
sjaakske 145
sjakker 77, 78, 80
sjakket 77, 80
sjedalen 40
sjekkeren 39
sjeuk 227
sjelpen 38, 41
sjierp 51
sjierpen 38, 39, 40, 41
sjierper 51, 52, 58
sjirkje 100
sjirkske 100
sjirpen 183
sjorren 46
slaan 41, 168
slag zingen, een schone ~ 41
slagen 41
slagen 41
slateren 37
slatevogel 56
SLECHTVALK 200
slechtvalk 200
slechvalk 200
slepen 46
slijnster 77
slijster 75
slingerstaart 171
slingerstaartje 100
slingerstaat 171
slingerstaatje 100
smeerling 72, 74
smeerling, grijze ~ 75
smeerling, grote ~ 77
smeerling, zwarte ~ 73, 74
smelke 195, 199
smelleken 195, 199
snabel 30
snaterhenneke 232
snaterhennetje 232
SNAVEL 30
snavel 30
snavelke 30
snaveltje 30
snaver 30
sneb 30
snep 213, 215, 216, 217, 218, 219, 235
snip 213, 215, 216, 217, 233
SNIP, ALGEMEEN 213
SNOR 225
snor 225
snup 213, 216, 217, 233
snutsvink 60
soetsmus 52
sök 33
sokjes 33
sokken 33
sokskes 33
sorthaan 219
spaanse boekvink 130, 138
spaanse boekweitvink 130
spaanse bokesvink 130
spaanse bokvink 130
spaanse botvink 127, 130
spaanse lijster 78
spaanse pappeguut 84
spaanse tiktikguut 60
spaanse vink 130
spaanse botvink 130
spanjaar 130
spanjaard 130
spech 103, 141
spech, blauwe ~ 143
spech, bonte ~ 141
spech, groen ~ 141
spech, groene ~ 141
spech, grote bonte ~ 141
spech, kleine ~ 141
spech, zwarte ~ 143
spech, zwatte ~ 143
specht 103, 141, 142, 143, 195
specht, blauwe ~ 143
specht, bonte ~ 141
SPECHT, BONTE SPECHT, ~
 140
specht, gewone ~ 142
specht, grijze ~ 143
specht, groen ~ 141
SPECHT, GROENE ~ 141
specht, groene ~ 141
specht, grote bonte ~ 141
specht, kleine ~ 141
SPECHT, ZWARTE ~ 143
specht, zwarte ~ 143
specht, zwatte ~ 143
spechtmeesje 102
spechtmeeske 102
spees 142
speet, bonte ~ 141
speet, groene ~ 141
speet, zwatte ~ 143
speets 142
speien 39
speksvanger 160
spekvreterke 95
spekvretertje 95
spelber 196
spelber 195
spelmer 196
spelmer 195
spelver 196
spelver 194, 195, 199, 200
spelver, grote ~ 195, 200
spelverke, klee ~ 199
spelwer 196

spelwer 195
spendik 95
sperbel 196
sperbel 195
sperber 196
sperber 195
spervel 196
spervel 195
sperver 196
sperver 195, 199
sperver, grote ~ 195
sperwer 157, 194, 195, 196,
 199, 200, 201
 SPERWER 194
sperwer, grote ~ 195, 200
sperwergrasmus 57
sperwertje, klein ~ 199
sperwet 196
sperwet 195
spijker 124
spijkerd 123, 124
spinmusje 49, 69
spinmuske 69
spinnekopke 69
spinnenbijter 69, 89
spinnenbijterd 90
spinnenbijterke 69
spinnenbijtertje 69
spinnenflikker 69
spinnenflikkerke 69, 90
spinnenflikkertje 69, 90
spinnenjager 67, 69
spinnenkop 69
spinnenkopje 69
spinnenmanke 89
spinnenmannetje 89
spinnenschietterke 90
spinnenschiettertje 90
spinnenschijterd 69
spinnenvanger 69, 181
spinnenvangerke 69, 89
spinnenvangertje 69, 89
spinnenveger 69, 90
spinnenvreter 69
spinnenvreterke 69, 91
spinnenvrettertje 69, 91
spinnenwever 69
spinnenweverke 69, 89
spinnenwevertje 69, 89
spinvreterke 69
spinvretertje 69
spitsvanger 160
spoezen 40
spoorleewerk 165
spoorliewerk 165
spotlijster 55
spotmus 55
spotter 55
 SPOTVOGEL 55
spotvogel 55, 148
spotvogelke 55
spotvogeltje 55
spraak 81
spraakf 81
spraan 81, 86, 108, 155
sprats 81
spree 81
spreef 81
spreeft 81
spreen 81
 SPREEUW 80
spreeuw 81, 150, 195
sribel 195
sribel 196
sprie 81
sprief 81, 195
sprieft 81
sprien 81
sprijool 81
sprikker 124
sprinkhaanrietzanger 225
sprinkhaanrietzangerke 225
sprinkhaanrietzangertje 225
sproef 81
sproezen 40
sproo 81
sproof 81
sproon 81
sproont 81
spruin 195
staart 114
staart, keeskeit met lange ~
 97
staartbijmus 99
 STAARTMEES 99
staartmees 99
staartmeesje 99
staartmeeske 99
staartmus 99
staatmeeske 99
stadszwarbel 113
stadzwalf 108
stalzwalber 105
stalzwalbertje 105
stalzwalf 105, 113
stalzwalf 105
stalzwalf 105
stalzwalm 105
stalzwaluw 105
stalzwalver 105
stalzwarbel 108
stalzwarbeltje 108
stalzwelberke 105
stalzwelf 105
stalzwelmer 105
stalzwelver 105
stalzwerbelke 108
stapveren 34
star (du.) 81
statmees 99
statsmeeske 99
steelmanneke 176
steelmanneltje 176
steenbakker 86
steenbok 112, 113
steenekster 145, 160, 161
steenekstertje 161
steenhouwer 189
steenieksterke 161
steenkapper 89, 91
steenkapperke 89
steenkappertje 89
steenkneuter 138
steenknuiter 138
steenkraaike 149
steenkraaitje 149
steenmusje 52, 66
steenmuske 52, 66
steennachttegaal 66, 89, 91
steenpikker 89, 218
steenpikkerke 91
steenpikkertje 91
steensijs 134
stentapuit 86
 STEENUIL 188
steenuil 188
steenuilke 188
steenuiltje 188
steenvalk 195, 198
steenzwalber 108, 110, 111
steenzwalberke 113
steenzwalbertje 113
steenzwalbster 108
steenzwalf 108, 113
steenzwalg 108, 110
steenzwalmer 113
steenzwalmertje 108, 113
steenzwaluw 108, 110, 113
steenzwalver 110, 113
steenzwalvertje 108
steenzwarbel 108, 110, 113
steenzwarbeltje 108, 110
steenzwelf 113
steenzwelmer 113
steenzwelmerke 113
steenzwelver 110, 113
steenzwelverke 108
steenzwerbel 108, 110, 113
steenzwerbelke 108, 110
steenzwolf 108
steenzwolmer 113
steenzwolmerke 108
steesijs 134
stee-uil 188
stee-uilke 188
stee- Valk 198
stee-zwalber 110
stee-zwarbel 113
steg jong 27
steg vogelkes (mv.) 27
steg vogeltje 27
steg 27
steg, nog niet ~ 24

steg, ze hebben nog maar ~ 26
steg, zijn ~ 27
steig 27
steinhuier 189
stek, zijn ~ 27
steltloper 220
steltvogel 220
stern 212
stern, blauwe ~ 83
STERN, ZWARTE ~ 212
stern, zwarte ~ 212
stern, zwatte ~ 212
sternzwalf 113
stijlenschijter 70
stijlenschijterd 70
stinkende hop 156
stinkhop 156
stinkvogel 157
stoest 114
stoetsmeeske 99
stokeend 203
stokvink 181
stompstaartje 134
stoolslog (zelfst.nw.) 42
stootbok 199
stootkop 162, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 222
stootkop, grote ~ 198
stootkop, kleine ~ 199
stootskop 195
stootsvalk 200
stootsvogel 194, 195, 198, 199, 200, 201
stootvalk 199
stootvogel 162, 194, 195, 197, 199, 200, 201
stootvogel, grote ~ 200
stootvors 195
stootvos 195
stoppelen 24, 34
stoppelhaar 34
stoppeljong 26
stoppels krijgen 28
stoppels 34
stor 195
stork 220
stortvalk 195
stots 114
stotsmeesje 99
straatmus 50
strandzwalf 110
streep 29
stroddelaar 22
stroddelen 42
stroeven 32
stroeven 33
stront 48
stronthaan 157
stronthop 156
strontleeuwerik 165

strontlieuwerk 165
strontpikker 165
strontpioen 165
ströts 57, 59, 62, 138
struif 32
struifjes 33
struifkes 33
struikegers 161
struikegerst 145
struikegerst 145, 161
struikigest 161
struikester 161
struikester 161
struiklijster 75
stu, zijn ~ 27
stuiker 195
stuk 27
surlet 124
suskewiet 126

T

taats 54, 55, 58, 60, 62, 66, 84, 95, 131, 175
taatsje 60, 62, 95
taatske 60, 62, 95
takkeling 26, 27, 84, 126
taklijster 78
takling 126
takraaf 155, 194
TALING 205
taling 205
talingeendje 205
talingske 205
talinkje 205
tam duif 123
tam eend 203
tam zwaan 209
tamme duif 123
tamme eend 203
tamme ester 162
tamme zwaan 209, 210
TAPUIT 85
tapuit 86
tapuit, rode ~ 86
tapuitje 86
tarfiet 87
tauw 149
tauwke 149
tauwtje 149
te jong 22
te jonk 22
te kak om te vliegen 23
te kak voor te vliegen 23
te kak 23
te kak, nog ~ 23
te keer gaan 40
te kwa, nog ~ 23
te kwag, nog ~ 23
te kwak 23
te kwak, nog ~ 23
teerputter 70
teerputterke 91
teerputtertje 91
teers 223
teersmannetje 234
teersvogel 234
teik 234
tekkeguut 54, 60
tekseguut 162
tekteguut 56
tersmanneke 234
teut 57, 60, 62, 86, 95, 126
teut, dubbele ~ 57
teut, enkele ~ 62
teut, gewone ~ 62
teuts 57
tiensmeg 94
tierelieren 42, 168
tiereliertje, pietje ~ 42
tiereluut 166
tiesje 126
tieske 126
tieteit 97, 99
tieteit-langstaart 100
tieteit-langstaat 100
tietelke 94
tieteltje 94
tietemeke 94
tietemees met een hoep 97
tietemees 94, 96, 97, 98, 99, 100
tietemees, blauwe ~ 96
tietemees, langstaart ~ 100
tietemeesje 94, 96, 97, 98, 99, 100
tietemeeske 94, 96
tietemus 97, 99
tietemus, blauwe ~ 96
tietemus, dikke ~ 94
tietemus, klein ~ 98
tietemus, kleine ~ 98
tietemusje 225
tietemuske 225
tietenmees, langstaat ~ 100
tietenmeeske 94, 97, 98, 99, 100
tieterke 64
tietermeesje 64
tietermeeske 64
tietertje 54, 64
tietijt 94
tiets 178
tietsjer 178
tietsmeg 94, 96
tiktikguut, spaanse ~ 60
tiktor 181
timmeren 42, 45, 47
timmeren, boch ~ 45
timmeren, bocht ~ 45
timmerman 141
tiskeslaan 95

WLD III, 4.1

tittelduif 123
 tittelduifje 123
 tittelduifke 123
 tjaak 149
 tjakker 76, 77, 78, 80,
 tjakker, halve ~ 77
 tjaklijster 80
 tjaktjak 80
 tjateren 42
 tjeffe 51, 52
 tjek 58
 tjeletjaf 62
 tjielpen 38
 tjiepen 42
 tjierven 38, 41
 TJIFTJAF EN FITIS 53
 tjiftjaf 55, 55
 tjiftjif 54, 55
 tobben 46
 TOCHTIG 37
 tochtig 38
 toebeugje 68
 toelmus 52
 toertelduifke 122
 toetimmerke 64, 68
 toetimmertje 64, 68
 tokkelduif 122
 tokkelen 40
 toonuil 190
 toonvalk 198
 toonzwelmer 113
 toonzwilver 113
 tooruil 192
 topliewerk 165
 torenduifje 149
 torenduifke 149
 torenkauw 149
 torenkraa 149
 torenkraai 149
 torenkraaike 149
 torenkraaitje 149
 torenkraake 149
 torenskraa 149
 torenskraai 149
 torenuil 149, 190, 192
 TORENVALK 198
 torenvalk 198
 torenvalkje 198
 torenvalkske 198
 torenzwalm 113
 torenzwalm 113
 torenzwalm 113
 torenzwalm 113
 tortel 122
 tortel, aziatische ~ 122
 tortel, turkse ~ 122
 TORTELDUIF 121
 tortelduif 122
 tortelduif, grote ~ 121
 tortelduif, turkse ~ 122
 tortelduifje 122

tortelduifke 122
 torvelen 37
 tottel 122
 tottelduif 122
 tottelduif, grote ~ 121
 tottelduifke 122
 treden 38
 treden, willen ~ 38
 tree 38
 treet 57
 trek 29
 trekraan 151
 treklijster 78, 80
 troep 28
 trommelaar 216
 tros 32
 trosleeuwrik 165
 trosliwerk 165
 tsieterwiet 20
 tsijs 132
 tsijsje 132
 tsjaak 149
 tsjakker 77, 80
 tsjakker, halve ~ 77
 tsjaksjak 80
 tsjielpen 38
 tsjielpen 41
 tswietteren 168
 tuinekster 145, 161
 tuinfluiter 55, 60, 67
 TUINFLUITER 60
 tuinfluiterke 60
 tuinfluitertje 60
 tuinmus 49, 52, 57, 60, 62,
 66
 tuinmusje 52
 tuinmuske 52
 tuinrobberke 67
 tuinrobbertje 67
 tuit 38
 tureluren 168
 tureluur 159, 166, 218
 TURELUUR 218
 turk 130, 233
 turkense duif 122
 turks duifje 122
 turks duifke 122
 turkse boekvink 130
 turkse boekvink 130
 turkse duif 122
 turkse keesmees 97
 turkse sijs 97
 turkse tortel 122
 turkse tortelduif 122
 tutterke 56
 tuttertje 56
 tuutring 218
 twijfelaar 22
 twonuil 190

U

uibeke 192
 uil 150, 189, 190, 191, 192,
 201
 UIL 192
 uil, gouden ~ 191
 uil, grote ~ 189
 uil, kleine ~ 189
 uilekop 216
 uilk 192
 uilke 189
 uilke, klein ~ 189
 uiltje 189
 uiltje, klein ~ 189
 uit het nes, pas ~ 24
 UIT HET NEST, JONGSTE VOGEL-
 TJE ~ 24
 uit het nest, krek ~ 23
 uit het nest, pas ~ 24
 uit te vliegen, op het punt ~
 27
 uit, pas ~ 24
 uitgekomen jong, pas ~ 21
 uitgeruizeld zijn 28
 uitgevlogen jong, pas ~ 27
 uitgevlogen 27
 uitgevlogen, zijn ~ 27
 uitlaten 27
 uitvliegen 27
 uitvliegen, op ~ 27
 uitvliegen, op het ~ 27
 uitvliegen, zijn aan het ~ 27
 uitvlieger 27
 uiver 220
 ulekuus 56
 uts 51

V

vaardig hebben, het—, nes ~
 46
 vaardig hebben, nest ~ 46
 vaardig zijn 38
 vaardig 27
 vale (duif) 124
 valk 194, 197, 198, 199,
 200, 201
 valk, grote ~ 200
 valk, noorse ~ 200
 vanger 148, 195
 vechhaan 219
 vechtaanke 187
 vechthaan 219
 vechthaantje 187
 veder 33
 veenmus 52
 VEER 32
 veer 33
 veerke 33
 veerkes 33

veertje 33
 veertjes 33
 vejer 33
 VELDDUIF 123
 veldduif 123
 VELDDUIF, POSTDUIF, SIERDUIF,
 DUIF, OVERIGE SOORTEN: ~
 123
 veldekster 216
 veldguuts 52
 veldhaan 182
 veldhen 183
 veldhoen 183, 184
 veldkets 123
 veldkletser 123
 veldkoks 183
 veldkraa 151, 154
 veldkraai 151, 154
 veldkretser 52, 120, 123
 veldkretserd 124
 veldlauwer 164
 veldleeuwer 164
 veldleeuwerik 164
 VELDLEEUWERIK, LEEUWERIK
 163
 veldleewerk 164, 165
 veldleiwark 164
 veldleuwark 164
 veldliuwark 164, 165
 veldlowerk 164
 veldmus 52, 171
 veldmusje 52
 veldmuske 52
 veldtjakker 80
 velduil 190, 192
 veldzjiersje 52
 veldzjierske 52
 venkraai 212
 venmeesje 179
 venmeeske 179
 vennenfeep 59
 vensnep 216
 veren (worden), vol ~ 28
 VEREN AAN DE POTEN, BROEK,
 ~ 33
 veren krijgen 28
 VEREN KRIJGEN, VOLOP ~ 27
 veren laten vleien, de ~ 35
 veren op (hebben) 28
 veren 27, 33
 verenrui 35
 verenvee 19
 verenwissel 35
 vervet 59
 verwilderde eend 203
 veugel 18
 veugel 31
 vidieu 164
 viedeppe 86
 viegel 18
 vindersfeep 86, 175

VINK 125
 vink 126, 128, 134, 138, 178
 vink, amerikaanse ~ 130
 vink, ardeense ~ 129
 vink, groene ~ 130
 vink, noorse ~ 130
 vink, russische ~ 130
 vink, spaanse ~ 130
 vinkenbijter 160, 161
 vinkenbijterke 54
 vinkenbijtertje 54
 vinkenvalk 195
 vinkje 126, 138
 vinkske 126, 138
 visdiefje 212
 visdiefke 212
 visreiger 222
 visvanger 229
 viva, gele ~ 159
 vlaams gaaike 146
 vlaams gaaitje 146
 VLAAMSE GAAI 146
 vlaamse gaai 146
 vlamsijske 138
 vlamsijske 138
 vlamvink 138
 vlasvink 97, 126, 130, 131,
 134, 138
 vleeskraa 153, 154
 vleeskraai 153, 154
 vleien, de veren laten ~ 35
 vlerk 31, 34
 VLEUGEL 31
 vleugel 31
 vleugelen 31
 vleugelkere 31
 vleugelkes (mv.) 31
 vleugels (mv.) 31
 vleugeltje 31
 vleuger 31
 vleugers (mv.) 31
 vliegen haast niet, vlugjongen,
 die ~ 27
 vliegen, kunnen al ~ 27
 vliegen, op het punt uit te ~
 27
 vliegen, te kak om te ~ 23
 vliegen, te kak voor te ~ 23
 VLIEGEN, VOGELTJE DAT NOG
 NIET KAN ~ 25
 vliegende paard 111
 vliegende pad 111
 vliegenpitsen 69
 vliengensnapper 69
 vliengestrietser 69
 vliengtapperke 69
 vliengtappertje 69
 vliegenvanger 68, 91, 97
 VLIEGENVANGER, GRAUWE ~
 68
 vliegenvanger, grauwe ~ 68

vliegenvanger, grijze ~ 68
 vliegenvangerke 68, 89, 91,
 171, 173
 vliegenvangertje 68, 89, 91,
 171, 173
 vlieger 27
 vliegrijp 27
 vlot 27
 vluch 28
 vlucht 28
 vlug (zijn), bijkans ~ 27
 vlug, haast ~ 27
 vlug jong 21
 vlug jongen (worden) 27
 vlug vogeltje 21
 vlug worden 27
 vlug zijn 27
 vlug 22
 vlug, bijna ~ 27
 vlug, heel ~ 27
 vlug, niet ~ 23
 vlug, nog niet ~ 23
 vlug, vlugge jong 27
 vlug, zijn ~ 27
 vlugge jeung (mv.) 27
 vlugge jong, vlug, ~ 27
 vlugge jongen (worden) 27
 vlugge vogel 27
 vluggen 27
 vlugger (worden) 27
 vlugger 27
 vlughaar 33
 vlugharen 33
 vlugjong (worden) 27
 vlugjong 26, 27
 vlugjongen, die vliegen haast
 niet 27
 vluk (worden) 27
 vluk worden 27
 vluk 27, 28
 vluk, bijna ~ 27
 vluk, heel ~ 27
 vluk, niet ~ 23
 vluk, nog niet ~ 23
 vluk, zijn ~ 27
 vluk, zijn al ~ 27
 vlukjong 27
 vlukjongen 27
 vlukjonk 21
 vlukke jeung (mv.) 27
 vlukke jong 27
 vlukke jongen (worden) 27
 vlukke jongen 27
 vlukken 27
 vlukker (worden) 27
 vlukker 27
 vlukvogelke 21
 vochelen 38
 voeden 37
 voederen 37
 voeien 37

WLD III, 4.1

voeieren 37
 voelik 233
 voer geven 37
 VOEREN 37
 voeren 37
 vogel (mv.), kwakke ~ 25
 vogel (enk.) 18
 vogel (mv.) 18
 vogel 20, 21, 117, 171, 184
 VOGEL, ALGEMEEN 18
 vogel, flatte ~ 26
 vogel, halfvlugge ~ 27
 vogel, kachte ~ 26
 vogel, platte ~ 26
 vogel, vlugge ~ 27
 vogele (mv.), kachte ~ 26
 vogelen 18
 vogelen 38
 vogelenpoep 48
 vogelhuisje 43
 vogelhuiske 43
 vogelkas 42
 vogelkast 42
 vogelkastje 42
 vogelke 21
 vogelke, jong ~ 21
 vogelke, jongste ~ 24
 vogelke, jonk ~ 21
 vogelke, kak ~ 24
 vogelke, kats ~ 21
 vogelke, klein ~ 21
 vogelkere (mv.) 21
 vogelkes (mv.), adene ~ 27
 vogelkes (mv.), bekantige ~ 26
 vogelkes (mv.), steg ~ 27
 vogelkes 18, 21
 vogelkes, kach ~ 24
 vogelkeske 42
 vogelkiske 43
 vogelkistje 43
 vogelkooike 43
 vogelkooitje 43
 vogelkouwke 43
 vogelkouwte 43
 vogelmes 47
 VOGELMEST 47
 vogelmest 47
 vogelnes 46, 47
 vogelnesje 44
 vogelneske 43, 44
 vogelnest (hebben) 46
 vogelnest 47
 vogelnestje 43, 44
 vogelnestke 43
 vogels (mv.), flatte ~ 26
 vogels (mv.), platte ~ 26
 vogels 18
 VOGELS, ZWERM ~ 28
 vogelschijt 47

vogelshuisje 43
 vogelshuiske 43
 vogelskastje 43
 vogelskeske 43
 vogelstrongs 47
 vogelstront 47
 VOGELTJE DAT NOG NIET KAN
 VLIEGEN 25
 VOGELTJE UIT HET NEST,
 JONGSTE ~ 24
 vogeltje 18, 21
 vogeltje, adene ~ 27
 vogeltje, bijkanstig ~ 26
 vogeltje, jong ~ 21
 VOGELTJE, JONG EN KAAL ~ 20
 VOGELTJE, JONG EN KAAL,
 GEZEGD VAN EEN ~ 22
 vogeltje, jongste ~ 24
 vogeltje, kats ~ 21
 vogeltje, klein ~ 21
 vogeltje, steg ~ 27
 vogeltje, vlug ~ 21
 vogeltjer (mv.) 21
 vogeltjere (mv.) 21
 vogeltjes (mv.) 21
 vogeltjes 18
 vogelzwerm 28
 voigel 18
 vol veren (worden) 28
 VOLOP VEREN KRIJGEN 27
 voor te vliegen, te kak ~ 23
 voorjaarskwikstaart 171
 vordel 184
 vork 114, 117
 vorkkraa 155
 vorkkraai 155
 vos 178
 vrek 195
 VROUWELIJE DUIF, DUVIN, ~ 118
 VROUWELIJE KWARTEL 184
 VROUWELIJE ZANGVOGEL, POP, ~ 19
 vrouwke 118
 vrouwtje 118
 vugel 18
 vuggelke 18
 vuilik 233
 vurig 38
 vuurhaanke 64
 vuurhaantje 64
 vuurschieter 99

W

WAARSCHUWEN 40
 wachtel 184
 wachter 162
 waldkeep 129
 walduiker 86

walduikerke 86
 walduikertje 86
 warm 38
 waterekster 216
 watergans 208
 watergans 208
 waterhaantje 231
 waterhen 231
 waterhenke 206, 231
 waterhenneke 231
 waterhennetje 206, 231, 233
 waterhindeke 231
 waterhinke 231
 waterhinneke 231, 233
 waterhintje 231
 waterhoeke 231
 WATERHOEN 231
 waterhoen 231
 waterhoeneke 231
 waterhoenke 231, 233
 waterhoentje 231, 233
 waterinke 231
 waterinneke 231
 waterkaats 228
 waterkieken 231
 waterkuik 231
 waterkuiken 231
 waterkuiken, bruin ~ 233
 waternachtgeaal 83
 WATERRAL 233
 waterral 233
 waterschaar 233
 watersnep 215
 WATERSNIP 215
 watersnip 216
 watersnup 216
 waterspecht 235
 waterzalf 110
 waterzelf 110
 waterzwalf 110, 113
 waterzwalg 110
 waterzwaluw 110
 waterzwelf 113
 wegenwachter 136
 weikwik 173
 wendel 205
 wendeler 205
 wender 204
 wenderd 205
 wenderik 205
 wendik 205
 wendrik 205
 wenger 204
 wenjer 204
 wenjerik 205
 wenjert 205
 wanner 204
 wannerik 205
 wennert 205
 wever 70
 wever, oranje ~ 180

weverke 70
wevertje 70
widder 217
wieder 204
wieged 205
wiegeleer 195
wiek 31
wiel 203
wielder 203, 204
wielentemper 86
wieler 204
wielewaa 158
wielewaai 158
WIELEWAAL 158
wielewaal 158, 178
wielewaal, gele ~ 158
wielewaal, gouden ~ 159
wielewaal, gulden ~ 159
wielewagen 158
wielewagen, gele ~ 158
wielewauw 158
wielewauw, gele ~ 158
wielewawel 158
wielwaal 158
wielwaal, gulden ~ 159
wiendeend 204
wiendeend 204
wiendel 204
wiender 204
wienderd 204
wiendert 204
wiener 204
wiengert 204
wienjer 204
wienjert 204
wier 205
wierts, gele ~ 173, 178
wietek 87
wietekje 87
wietekske 87
wietsjakker 89
wiewaal 158
wiewaal, gele ~ 158
wiewauw 158
wiewauw, gele ~ 159
wijf 19, 118, 184
wijfje 19, 118, 184
wijfjesduif 118
wijfje-zij 118
wijfke 19, 118, 184
wijfkesduif 118
wijfke-zij 118
wijnschepperke 70, 86, 87
wijnscheppertje 70, 86, 87
wijnstamper 66
wijnstamperke 83
wijnstampertje 83
wijntapje 66, 83, 86, 87, 89, 91
wijntapke 66, 83, 86, 87, 89, 91

wijntapper 60, 62, 66, 86, 87, 89, 174
wijntapper, blauwe ~ 103
wijntapperd 87
wijntapperke 60, 66, 83, 86, 87, 89, 91
wijntappertje 60, 66, 83, 86, 87, 89, 91
wijntemper 86, 89
wijntemper, blauwe ~ 66
wijntemperke 55, 60, 86, 87
wijntempertje 55, 60, 86, 87
wil duif 120, 121
wil een 203
wil eend 203
wil eends 203
wil eeng 203
wil gaas 208
wil gans 208
wil gaus 208
wil geis 208
wil zwaan 209, 210
wild roekerke 123
wild roekertje 123
wilde duif 120, 121, 123
wilde een 206
WILDE EEND 202
wilde eend 203, 206, 224
WILDE GANS 207
wilde gans 208, 222, 224
wilde kanarie 136
wilde kraai 149
wilde zwaan 209, 210
wilde, een ~ 208
wilgensijs 226, 227
wilj duif 120, 123
wilje kanarie 136
wille gaas 222
wille kanarie 136
wille kraa 149
willen treden 38
windhapper 86
windhapper/wijntapper 160
winter 68
wintereendje 206
winterkaak 153
winterklokje 68
winterklokske 68
winterkonikske 68
winterkoning 68
winterkoningske 68, 99
WINTERKONINKJE 67
winterkoninkje 68, 99
winterkoninkske 68
winterkoninske 68
winterkraa 153
winterkraai 153, 155
winterkraan 153
winterkrauw 153
winterraaf 153
winter-sarcelle 206

wintertaling 206
wintertalingske 206
wintertalinkje 206
wintervogelke 68
wintervogeltje 68
wipkontje 172
wipperd 171
wippermusje 171
wippermuske 171
wipstaart 171
wipstaartje 171, 172
wipstaat 171
wipstaatje 172
wis akkerstaatske 170
wit akkermanneke 170
wit akkermannetje 170
wit akkerstaartje 170
wit kwikstaartke 170
wit kwikstaartje 170
wit kwikstatelke 170
wit langstaartje 171
wit ploegmannetje 171
wit scheperke 170
wit schepertje 170
witbekje 233
witbekske 233
witek 89
witjakje 86
witjakske 86
witkeelke 58
witkeeltje 58
witkont 108
witkop 124
witmeesje 100
witmeeske 100
witpensje 108
witpenske 108
witschaar 124
witstaartblauwborsje 83
witstaartblauwborstje 83
witstaartje 86
witstreep 124
witte koescheper 170
witte kraa 152
witte kraai 152
witte kwiksaart 170
WITTE KWIKSTAART 169
witte kwikstaart 170
witte kwikstaat 170
witte kwikstots 170
witte ploegdrijver 171
witte ploegmanneke 171
witte zwalber 108
witte zwarbel 108
witte zwirbel 108
witvot 86, 108, 171
woed 204
woedel 204
woeder 204
woel 203
woele 204

WLD III, 4.1

woer 204
 woerd 204
 WOERD, MANNELIJKE EEND, ~
 204
 woeterke 54
 woetertje 54
 wolhaar 33
 wolteut 55, 62, 70
 wolweverke 56
 wolwevertje 56
 womp 223
 won 20
 WONEN 46
 wonen 46
 worden, schoon ~ 28
 worden, vlug ~ 27
 worden, vluk ~ 27
 wormeneter 171
 wormzoeker 171
 woudduif 120, 121
 woudkeep 129
 woutervogel 159
 wrekel 157, 195
 wreker 157
 wuiles 217
 WULP 217
 wulp 217
 wuurd 204

Z

zaadkraa 151, 153
 zaadkraag 151
 zaadkraai 151, 153
 zaadkraan 151, 153, 155
 zaadkrau 151, 153, 155
 zaadzak 151, 153, 155
 zaamkraa 151
 zaamkraai 151
 zagenslijper 54
 zagenslijperd 54
 zagenslijperke 54
 zagenslijpertje 54
 zager 230
 zandkluut 217
 zandkraai 151
 zandloper 86
 zandloperke 86
 zandloperkje 86
 zandzwalber 110, 112
 zandzwalg 110
 zandzwalm 110
 zandzwaluw 110
 zandzwarbeltje 110
 zandzwerbelke 110
 zangduif 120
 zanghaantje 64
 zangklijster 75
 zangkluister 75
 zangleeuwewik 164
 zangliechster 74

zanglijnster 74
 zanglijster 73, 74
 zanglijster, kleine ~ 74
 ZANGLIJSTER, LIJSTER 74
 zanglijsterd 74
 zanglijsterd, kleine ~ 75
 zangluister 75
 zangsljster 74
 zangvogel 106
 ZANGVOGEL, MAN, MANNELIJKE
 ~ 20
 ZANGVOGEL, POP, VROUWELIJKE
 ~ 19
 zankzwalber 112
 ze hebben duivelshaar 26
 ze hebben nog duivelshaar
 26
 ze hebben nog maar steg 26
 zeeëkster 216
 zeemeef 212
 zeemeeuw 211
 zeemeeuw 211, 212
 zeezwalf 110
 zeezwalg 113
 zeezwarbel 212
 zich aanstellen 40
 zij 19, 118, 184
 zij, kats ~ 22
 zij-ke 118, 184
 zijn aan het uitvliegen 27
 zijn al vluk 27
 zijn steg 27
 zijn stek 27
 zijn stuk 27
 zijn uitgevlogen 27
 zijn vlug 27
 zijn vluk 27
 zijn, aan de moet ~ 35
 zijn, aan de ruizel ~ 34
 zijn, vlug ~ 27
 zij-tje 118, 184
 zijzaad 108
 zilver kwikstaartje 171
 zilver kwikstaatske 171
 zilvervalk 194
 ZINGEN 41
 zingen 41, 168
 zingen, een schone slag ~ 41
 zinghaanke 64
 zitten 47
 zitten, op het nest ~ 46
 zijers 50, 52
 zijersje 52
 zijerske 52
 zoetelief 167
 zomer-sarcelle 206
 zomertaling 206
 zomertalingske 206
 zomertalinkje 206
 zoor 223
 zoor-lammetje 223

zwaan 208, 209, 210
 ZWAAN, ALGEMEEN 209
 zwaan, tam ~ 209
 zwaan, tamme ~ 209, 210
 zwaan, wil ~ 209, 210
 zwaan, wilde ~ 209, 210
 zwaantje 209
 zwalbe 106
 zwalbel 106
 zwalber 106, 108, 112
 zwalber, grote ~ 113
 zwalber, witte ~ 108
 zwalber, zwarte ~ 113
 zwalberenstaart 114
 zwalberenstots 115
 zwalberestaats 114
 zwalbers 224
 zwalberstaart 114
 zwalberstaat 114
 zwalberstaats 114
 zwalbertje 106, 108, 110
 zwalbestaats 114
 zwalbster 106
 zwalf 105, 108, 110, 112,
 113
 zwalf, grote ~ 113
 zwalfje 105, 108
 zwalfke 105
 zwalfst 105
 zwalg 105, 108, 110, 113
 zwalgstaart 114
 zwaller 106
 zwalloe 105
 zwalm 106, 108
 zwalmenstaart 114
 zwalmmer 106, 108, 110
 zwalmmer, grote ~ 106
 zwalmmerstaart 115
 zwalmertje 106, 108
 zwalmmees 106
 zwalmmeesje 106
 zwalmmus 106
 zwalpster 106
 zwalpstor 106
 zwaluw 105, 108
 ZWALUW, BOERENZWALUW, ~
 104
 zwaluwenstaart 114
 zwaluwmannetje 105
 ZWALUWSTAART 114
 zwaluwstaart 115
 zwalver 106, 108, 110, 113
 zwalver, bruine ~ 106
 zwalverstaart 115
 zwalvert 106
 zwalvertje 106, 108, 113
 zwammer 106, 108, 110,
 113
 zwammertje 106
 zwanerik 205
 zwansmeesje 100

- zwansmeeske 100
 zwarbel 106, 108
 zwarbel, witte ~ 108
 zwarbelke 106, 108, 112
 zwarbelstaart 115
 zwarbeltje 106, 108, 112, 113
 zwarber 106
 zwarmel 106
 zwarmeltje 106
 zwart bijenmusje 98
 zwart bijmusje 98
 zwart bijmuske 98
 zwart keesmeesje 98
 zwart meeske 98
 zwart pastoorke 149
 zwart pastoortje 149
 zwart roodstaartje 89
 zwartblaan 73
 zwartbloon 73
 zwarte bijmus 98
 zwarte bijmuske 98
 zwarte blaas 73
 zwarte bloon 73
 zwarte keek 212
 zwarte kraa 153
 zwarte kraai 150, 153
 ZWARTE KRAAI, KRAAI 153
 zwarte kraan 154
 zwarte krauw 154
 zwarte lijster 73
 zwarte meelder 73
 ZWARTE MEES 98
 zwarte mees 98
 zwarte mel 73
 zwarte melder 73
 zwarte meler 73
 zwarte mellever 73
 zwarte melver 73
 zwarte merel 73
 zwarte mulder 73
 zwarte raaf 155
 zwarte reutelstaart 90
 ZWARTE ROODSTAART 89
 zwarte roodstaart 89
 zwarte roodstots 90
 zwarte schrijver 179
 zwarte smeering 73, 74
 zwarte spech 143
 ZWARTE SPECHT 143
 zwarte specht 143
 ZWARTE STERN 212
 zwarte stern 212
 zwarte zwalber 113
 zwarte zwelber 113
 zwarte, een —, dikke ~ 62
 zwartekop 59
 ZWARTKOP 58
 zwartkop 58, 59, 67, 94
 zwartkop, gewone ~ 59
 zwartkopberemuske 98
 zwartkopberenmusje 98
 zwartkopgrasmus 59
 zwartkopje 59, 60, 67, 70, 84, 90, 94, 97, 98, 99, 130
 zwartkopke 59, 60, 67, 70, 84, 90, 94, 98, 99, 130
 zwartkopmees 94, 98, 99
 zwartmebel 73
 zwartmeelberd 73
 zwartmeelde 73
 zwartmeelder 73, 74
 zwartmeerbel 73
 zwartmeesje 98
 zwartmelber 73
 zwartmelder 73, 74
 zwartmeler 73
 zwartmelter 73
 zwartmerdel 73
 zwartmerel 73
 zwartmulder 73
 zwartskopke 59
 zwartveltje 106
 zwat keesmeeske 98
 zwat roodstaartje 89
 zwatkop 59
 zwatkopke 59, 94, 97, 98
 zwatmeeske 98
 zwats 106
 zwatskopke 59
 zwatte kraa 153
 zwatte mees 98
 zwatte reutelstaart 90
 zwatte roodstaart 89
 zwatte roodstoets 90
 zwatte schrijver 179
 zwatte spech 143
 zwatte specht 143
 zwatte speet 143
 zwatte stern 212
 zwatte, dikke ~ 62
 zweem 28
 zwegelmannetje 106
 zwegelmus 106
 zwelber 106, 108
 zwelber, zwarte ~ 113
 zwelberestoets 115
 zwelberke 106, 108
 zwelf 105, 110, 112, 113,
 zwelf, grote ~ 113
 zwelfke 105, 108
 zwelft 105
 zwelmees 106
 zwelmeeske 106
 zwelmer 106
 zwelmer, grote ~ 106
 zwelmerenstaat 115
 zwelmerke 106, 108
 zwelmerstaat 115
 zwelmus 106
 zwelvenstaart 115
 zwelver 106, 108, 110, 113
 zwelver, bruine ~ 106
 zwelverke 106, 108, 113
 zwelverstaart 115
 zwemerke 106, 108, 110, 113
 zwemmelke 106
 zwemmer 106
 zwerbel 108
 zwerbelke 106, 108
 zwerber 106
 zwerm (veugel) 28
 ZWERM VOGELS 28
 zwerm 28
 zwermmeesje 106
 zwermmeeske 106
 zwerveling 123
 zwervelke 106
 zwierzwalv 113
 zwiezwalv 113
 zwijmelaar 195
 zwijmelke 194
 zwijmeltje 194
 zwijmer 197
 zwijngelmenke 106
 zwimmel 106
 zwimmeltje 106
 zwingelmus 106
 zwirbel, witte ~ 108
 zwok 29
 zwolber 106
 zwolemanneke 105
 zwolf 105
 zwolg 105
 zwolm 106
 zwolmees 106
 zwolmeeske 106
 zwolmel 106
 zwolmer 106, 108, 110
 zwolmerke 106
 zwolmus 106
 zwoluw 105
 zwolverke 106
 zwomelke 106
 zwommer 106
 zworbel 108
 zworbelke 108
 zworbelstaats 115
 zwormke 106
 zwuibelke 106
 zwulberke 108, 110
 zwulf 105
 zwulme 106
 zwulmer 106
 zwurbelke 106, 113

WLD III, 4.1

Van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* verschenen tot nu toe de volgende afleveringen:

Deel I. Agrarische terminologie

- WLD, Inf. en I.1: dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Inleiding en Agrarische terminologie*, afl. 1 (*bemesten en ploegen*), Assen, 1983 (77 en 166 p.). ISBN 90 232 1820 5.
- WLD, I.2: dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie*, afl. 2 (*eggen en slepen*), Assen, 1984 (80 p.). ISBN 90 232 1819 1.
- WLD, I.3: drs. J. Kruijsen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie*, afl. 3 (*weidebouw*), Assen/Maastricht, 1991 (136 p.). ISBN 90 232 2634 8.
- WLD, I.4: drs. J. Kruijsen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie*, afl. 4 (*verbouw van graangewassen*), Assen/Maastricht, 1992 (202 p.). ISBN 90 232 2751 4.
- WLD, I.5: drs. J. Kruijsen, dr. J. Goossens, dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie*, afl. 5 (*verbouw van knol- en andere gewassen*), Assen, 1994 (210 p.). ISBN 90 232 2890 1.
- WLD, I.6: dr. J. Kruijsen, drs. J. Kokkelmans, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie*, afl. 6 (*boerderij, bedrijfsgebouwen*), Assen, 1995 (176 p.). ISBN 90 232 3009 4.
- WLD, I.9: dr. J. Molemans, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie*, afl. 9 (*het paard*), Assen, 1994 (168 p.). ISBN 90 232 2920 7.
- WLD, I.10: dr. J. Molemans, lic. J. Verbeek, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie*, afl. 10 (*paardentuig*), Assen, 1994 (115 p.). ISBN 90 232 3145 7.
- WLD, I.11: dr. H. Crompvoets, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie*, afl. 11 (*rundvee, melk en boter, veeteelt algemeen*), Assen, 2001 (225 p.). ISBN 90 232 3653 X.
- WLD, I.12: dr. H. Crompvoets, dr. J. Goossens, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie*, afl. 12 (*kleinvee, pluimvee*), Assen, 1998 (150 p.). ISBN 90 232 3356 5.
- WLD, I.13: Lic. M. Ooms, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie*, afl. 13 (*landbouwvoertuigen*), Assen, 1999 (139 p.). ISBN 90 232 3490 1.

Deel II. Niet-agrarische vakterminologieën

- WLD, II.1: dr. H. Crompvoets, m.m.v. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 1 (*huisslachter en bakker*), Assen/Maastricht, 1986 (214 p.). ISBN 90 232 2242 3.
- WLD, II.2: drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Crompvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 2 (*bierbrouwer en stroopstoker*), Assen/Maastricht, 1988 (70 p.). ISBN 90 232 2410 8.
- WLD, II.3: drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Crompvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën*, afl. 3 (*molenaar*), Assen/Maastricht, 1991 (242 p.). ISBN 90 232 2669 0.

- WLD, II.4 dr. H. Crompvoets, drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 4 (*turfsteker en ertsongtinner*), Assen/Maastricht, 1987 (132 p.). ISBN 90 232 2306 3.
- WLD, II.5 dr. H. Crompvoets, drs. H. van de Wijngaard, m.m.v. drs. J. Busch, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 5 (*mijnwerker*), Assen/Maastricht, 1989 (293 p.). ISBN 90 232 2469 8.
- WLD, II.6 dr. H. Crompvoets, drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 6 (*imker, stro- of buntgrasvlechter*), Assen/Maastricht, 1991 (128 p.). ISBN 90 232 2616 X.
- WLD, II.7 dr. H. Crompvoets, drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 7 (*kleermaaker, naaister, handspinner, handwever, touwslager, mutsenmaakster*), Assen, 1993 (208 p.). ISBN 90 232 2821 9.
- WLD, II.8 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Crompvoets, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 8 (*pottenbakker, steenbakker, pannenbakker, gresbuisenindustrie*), Assen, 1994 (136 p.). ISBN 90 232 2872 3.
- WLD, II.9 drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 9 (*metselaar, timmerman, dakdekker, loodgieter, stucadoor, huisschilder*), Assen, 1995 (324 p.). ISBN 90 232 3034 5.
- WLD, II.10 dr. H. Crompvoets, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 10 (*schoenmaker, zadelmaker/gareelmaker*), Assen, 1994 (107 p.). ISBN 90 232 2953 3.
- WLD, II.11 drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 11 (*smid, loodgieter, koperslager*), Assen, 1998 (222 p.). ISBN 90 232 3370 0.
- WLD, II.12 drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 12 (*houtzager, timmerman, meubelmaker, rad- en wagenmaker, kuiper, klompenmaker, mandenmaker*), Assen, 2001 (277 p.). ISBN 90 232 3732 3.

Deel III, Algemene Woordenschat

- WLD III, 4.1 dr. J. Kruijsen, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, *Inleiding* en Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna, afl. 1 (*Vogels*), Assen 2001 (50 en 270 p.). ISBN 90 232 3753 6.
- WLD III, 4.2 dr. J. Kruijsen, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna, afl. 2 (*Overige dieren*), Assen 2001 (260 p.). ISBN 90 232 3754 4

URL van het WLD, waar ook de materiaalbases van de Algemene Woordenschat verschijnen:

<http://www.flwi.rug.ac.be/dialect/>